

Digitized by the Internet Archive
in 2007 with funding from
Microsoft Corporation

A HARMONY OF
THE SYNOPTIC GOSPELS
IN GREEK

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
CHICAGO, ILLINOIS

THE BAKER & TAYLOR COMPANY
NEW YORK

THE CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS
LONDON

THE MARUZEN-KABUSHIKI-KAISHA
TOKYO, OSAKA, KYOTO, FUKUOKA, SENDAI

THE MISSION BOOK COMPANY
SHANGHAI

Bib. Lit.
B.

A HARMONY OF THE SYNOPTIC GOSPELS IN GREEK

By

ERNEST DE WITT BURTON

and

EDGAR JOHNSON GOODSPEED

167402.
28/11/21

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
CHICAGO, ILLINOIS

COPYRIGHT 1920 BY
THE UNIVERSITY OF CHICAGO

—
All Rights Reserved

—
Published December 1920

Composed and Printed By
The University of Chicago Press
Chicago, Illinois, U.S.A.

PREFACE

For more than a century, since the name "Synoptic Gospels" was first applied to our first three Gospels, because of their observed similarity in content and structure, the task of ascertaining the mutual relations of these three books and their sources has engaged the attention of New Testament scholars. The list of those who have contributed to the solution of the problem is a long one including, among others, Griesbach, Eichhorn, Schleiermacher, Gieseler, Wilke, Baur, Hilgenfeld, Weisse, Holtzmann, Holsten, Bleek, Weiss, Meyer, Wendt, Wellhausen, Jülicher, Wernle, Spitta, and Harnack in Germany, and among English writers, Owen, Marsh, Westcott, Bruce, Woods, Badham, Abbott, Salmon, Wright, Hawkins, Stanton, Sanday, and Streeter. One result of the labors of these men is that the question is no longer one which concerns the technical scholar only but demands the consideration of all who aspire to any measure of independence in their judgment of the value of the Gospels. Value is not indeed determined by origin, but the two matters are so intimately related that one cannot determine the former without an intelligent judgment on the latter. For the reaching of such a judgment an indispensable instrument is an arrangement of the Gospels in parallelism which makes possible an accurate comparison of their text, sentence by sentence, phrase by phrase, word by word.

Convinced by experience that none of the works prepared and published for this purpose fully met the necessities of the case, we began some years ago the preparation of a work which should more perfectly serve the needs of the student. The main lines for such a work were laid down in an essay published in 1904.¹ Having in mind the widening interest in the subject on the part of students who do not read Greek, and discovering that the main facts can be exhibited even in the English text, we recently published with Charles Scribner's Sons of

¹ See Burton, *Some Principles of Literary Criticism and Their Application to the Synoptic Problem*, Chicago, 1904; cf. also Burton, "Some Phases of the Synoptic Problem" in *Journal of Biblical Literature*, Vol. XXXI, Part II, 1912.

PREFACE

New York, *A Harmony of the Synoptic Gospels for Historical and Critical Study*. Except for its use of the Greek text in place of the English, the present work is in method and execution substantially identical with that.

As the purpose of this book is not harmonization or the discovery from the narratives of a historical order of events, but the exhibit of the facts respecting the parallelism of the Gospels as they stand, we have in general retained each of the three Gospels in its own order. The only exceptions to this statement are that the material of Matt. chaps. 8-11, in which Matthew has followed an order of his own, we have arranged in the order of the other evangelists, and that Luke 8:19-21, which though closely parallel to Mark 3:13-35 is placed by Luke after the Parables by the Sea instead of before them as in Mark, we have placed in Mark's position.

We have found the intricate documentary relationships of the Synoptic Gospels greatly clarified by making a sharp distinction between (1) parallel sections, and (2) parallel material in non-parallel sections.¹ Parallel sections are sections which by position and content or by content only are shown to be as sections basally identical—narratives of the same event, or discourses dealing with the same subject in closely parallel language. They may differ greatly in extent by reason of one evangelist's including material which another omits. Parallel passages in non-parallel sections are passages which, though standing in sections not basally identical, closely resemble each other in thought or language. This *Harmony* places in parallelism not only the whole of the two or more parallel sections but also all parallel material in non-parallel sections. The latter is printed in smaller type and sometimes for practical convenience at the bottom of the page.

The book is therefore not constructed in the interest of any theory. Yet by our study of the facts, which has extended now through many years, we have come to hold certain definite opinions with regard to the relations of the Synoptic Gospels to one another and their literary sources, and we judge it not unprofitable to state briefly the theory which the facts seem to us to demand—a theory which we are more and more convinced furnishes the clue to the complicated problem.

¹ Burton, *Principles of Literary Criticism*, pp. 54 f.

1. Our Second Gospel, or a document in large part identical with it, was employed as a source by both our First and Third Gospels.

2. Matthew and Luke also possessed in common a document containing substantially the non-Markan material now found in Luke 3:1—9:50, viz., Luke 3:7-18, 23-38; 4:2-30; 5:1-11; 6:20—8:3. For convenience, it may be called G.

3. Matthew and Luke possessed a third document consisting substantially of the non-Markan material now found in Luke 9:51—19:28, viz., Luke 9:51—18:14 and 19:1-28, from which Matthew drew about one-half; or this portion of Luke is itself composite, consisting of two documents, one of which Matthew possessed, but both of which were in the hands of Luke, probably already combined into one. The portion which was used by Luke only, and perhaps not in the hands of Matthew, may be called P_l; the remainder P_m; or the whole document P.

4. Matthew also possessed a document not in the hands of Luke. It included about one hundred and fifty verses of sayings of Jesus, now scattered through chapters 5-25 of Matthew.

5. Besides these major sources, there were, undoubtedly, several other sources of Matthew and Luke, oral or written, each having his own; thus, e.g., Luke had his infancy narrative and a special narrative of the passion and resurrection story; Matthew had his infancy story and a source or sources of rather late origin and pertaining to the public ministry and to the passion history.

The text of the Gospels employed in this book is that of Westcott and Hort, the critical excellence of which is now, thirty-nine years after its publication, more firmly established than ever, and is nowhere more significant than in the comparison of the Gospels. The use of this text with its marginal readings has made it possible for us to limit our additions to the latter for the most part to those variant readings which illustrate the effect of harmonistic corruption bearing directly on the synoptic problem.

Permission of the publishers, MacMillan and Company, Ltd., London, to make use of this text is herewith gratefully acknowledged.

To President Judson and the University of Chicago we desire to express our deep appreciation of their co-operation in the publication of this volume. Without the subsidy which the University, on the recommendation of the

PREFACE

President, granted with no expectation of reimbursement, our work must still have remained in manuscript. Our hearty thanks are due to Miss Fridelle Newberger, Mrs. Mabel C. Lee, Mr. William H. Herdman, Mrs. Elizabeth Mader, and Mrs. Jessie Dunten Johnson, who with an interest, skill, and cheerfulness unequaled in our experience, have co-operated with us to make the book typographically correct.

ERNEST DEWITT BURTON
EDGAR JOHNSON GOODSPEED

UNIVERSITY OF CHICAGO
August 1, 1920

ANALYTICAL OUTLINE OF THE SYNOPTIC GOSPELS

PART I INFANCY AND YOUTH OF JESUS

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
1. Luke's Preface			1:1-4				1
2. The Genealogy (Mt)	1:1-17					3:23-34	1
3. The Birth of John Promised			1:5-25				4
4. The Annunciation to Mary			1:26-38	1:18b, 20c, 21a			4
5. The Annunciation to Joseph	1:18-25					1:27; 2:5b, 4; 1:31, 35; 2:7a, 21b	5
6. Mary's Visit to Elizabeth			1:39-56				6
7. The Birth of John the Baptist			1:57-80				7
8. The Birth of Jesus			2:1-7	1:20b; 2:1; 1:18b, 25a			8
9. The Angels and the Shepherds			2:8-20				8
10. The Circumcision			2:21	1:25b			9
11. The Presentation in the Temple			2:22-39	2:23a			9
12. The Wisemen from the East	2:1-12					2:4	10
13. The Flight into Egypt	2:13-23					2:39b	11
14. Childhood at Nazareth			2:40				11
15. Visit to Jerusalem			2:41-50				11
16. Eighteen Years at Nazareth			2:51, 52				12

PART II INTRODUCTION TO PUBLIC WORK

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
17. MThe inistry of the Baptist	3:1-12	1:1-8	3:1-20	4:17b; 11:10b; 12:34; 23:33; 7:19; 14:3, 4	1:15b; 6:17, 18	7:27b; 3:21	13

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
18. The Baptism of Jesus, and the Genealogy (Lk)	3:13-17	1:9-11	3:21-38	3:6; 17:5; 1:1-16	1:5; 9:7	9:35	17
19. The Temptation	4:1-11	1:12, 13	4:1-13				20

PART III THE GALILEAN MINISTRY

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
	CHAPTER I. THE BEGINNINGS OF JESUS' WORK IN GALILEE, §§ 20-23						
20. The Departure into Galilee	4:12-17	1:14, 15	4:14, 15	3:2; 4:24, 23a; 9:35a	1:21, 28, 39a; 6:6b	4:31, 44	23
21. The Rejection at Nazareth (Lk)			4:16-30	13:53-58	6:1-6a		24
22. The Call of the Four (Mt-Mk)	4:18-22	1:16-20				5:1-11	27
23. The Response to Jesus' Work	4:23-25			9:35	1:39; 6:6b; 1:28, 32, 34a; 3:7b, 8	4:44, 14a, 15, 37, 14b, 40; 6:17b	29
CHAPTER II. TEACHING AND GATHERING DISCIPLES, §§ 24-27							
24. A Day in Capernaum	8:14-17	1:21-34	4:31-41	4:13; 7:28b, 29; 4:24a; 12:16	3:11, 12	4:14b	30
25. A Preaching Tour in Galilee		1:35-39	4:42-44	4:23; 9:35	6:6b	5:16; 4:15a	33
26. The Call of the Four (Lk)			5:1-11	4:18-22	1:16-20		34
27. The Healing of a Leper	8:1-4	1:40-45	5:12-16				36

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER III. THE GROWING HOSTILITY OF THE PHARISEES, §§ 28-32							
28. The Healing of a Paralytic	9:1-8	2:1-12	5:17-26		5:21; 3:22		37
29. The Call of Levi	9:9-13	2:13-17	5:27-32				40
30. The Question about Fasting	9:14-17	2:18-22	5:33-39				41
31. Plucking Grain on a Sabbath	12:1-8	2:23-28	6:1-5				42
32. The Withered Hand	12:9-14	3:1-6	6:6-11			14:5; 12:24; 14:3, 4a	44
CHAPTER IV. THE ORGANIZATION OF JESUS' FOLLOWERS, §§ 33, 34							
33. The Fame of Jesus	12:15-21	3:7-12		4:25	1:34b	6:17-19; 4:41	46
34. The Choosing of the Twelve		3:13-19a	6:12-19	5:1a; 10:2-4; 12:15; 4:25	1:35; 3:7-10		48
CHAPTER V. THE SERMON ON THE MOUNT, §§ 35-44							
35. The Character and Duties of Disciples	5:1-16		6:20-26		3:13; 9:50b; 4:21b	6:12, 13, 17; 14:34b, 35a; 11:33; 8:16	49
36. The Righteousness of the Kingdom and the Law	5:17-20					16:7	52
37. The Righteousness of the Kingdom and the Teaching of the Synagogue	5:21-48		6:27-36	18:9, 8; 19:7, 9; 7:12a	9:47, 43; 10:4, 11, 12; 12:31	12:58, 59; 16:18	52
38. The Righteousness of the Kingdom and the Ostentation of the Jews	6:1-18			6:32; 26:41; 18:35	14:36, 38; 11:25	12:30; 11:2-4; 22:40	57
39. Trusting and Serving God Alone	6:19-34					12:33, 34; 11:34, 35; 16:13; 12:22-31	60
40. On Judging	7:1-6		6:37-42	15:14b; 10:24, 25a	4:24b		63
41. On Asking of God	7:7-11			21:22	11:24	11:9-13	64

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
42. The Golden Rule	7:12			22:40		6:31	65
43. On Doing Righteousness	7:13-27		6:43-49	12:33; 3:10b; 12:35, 34b		13:24; 3:9b; 13:26, 27	65
44. The Wonder of the Multitude	7:28, 29				1:22	7:1a	68
CHAPTER VI. GALILEAN EVENTS NOT NARRATED BY MARK, §§ 45-49							
45. The Centurion's Servant	8:5-13		7:1-10	7:28a; 13:42, 50; 22:13b; 24:51; 25:30		13:29, 28b, a	68
46. The Raising of the Widow's Son			7:11-17				71
47. The Message from John the Baptist	11:2-30		7:18-35	21:31b, 32; 13:9, 43b; 10:15; 28:18b	1:2; 9:13; 4:9b, 23	16:16; 8:8b; 14:35b; 10:13-15, 12, 21, 22	72
48. The Anointing of Jesus (Lk)			7:36-50	26:6, 7	14:3		77
49. A Preaching Tour, Women Accompanying			8:1-3				79
CHAPTER VII. OPPOSITION AND SUSPICION, §§ 50, 51							
50. On Casting out Demons by Beelzebub (Mt-Mk)	12:22-45	3:19b-30		9:32-34; 7:16-20; 3:10b, 7b; 23:33; 16:4a	8:22f; 9:40; 8:12	11:14-23; 9:50b; 12:10; 6:43-45; 3:9b, 7b; 11:29-32, 24-26	79
51. The Kindred of Jesus	12:46-50	3:31-35	8:19-21				86
CHAPTER VIII. PARABLES BY THE SEA, §§ 52-65							
52. The Soils	13:1-9	4:1-9	8:4-8	Cf § 47	C § 47	Cf § 47	87
53. The Reason for the Parables	13:10-17	4:10-12	8:9, 10		4:25	8:18b, 12b; 10:23, 24	89

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
54. The Explanation of the Parable of the Soils	13:18-23	4:13-20	8:11-15		4:12b		90
55. On the Use of Parables		4:21-25	8:16-18	5:15; 10:26b. Cf § 47. 7:2b; 13:12; 25:29	Cf § 47	11:33; 12:2. Cf § 47. 6:38b; 19:26	92
56. The Tares	13:24-30						93
57. The Seed Growing of Itself		4:26-29					94
58. The Mustard Seed	13:31, 32	4:30-32				13:18, 19	94
59. The Leaven	13:33					13:20, 21	95
60. Jesus' Custom of Speaking in Parables	13:34, 35	4:33, 34					95
61. The Explanation of the Parable of the Tares	13:36-43			Cf §§ 45, 47	Cf § 47	Cf § 45. 13:28. Cf § 47	95
62. The Hidden Treasure	13:44						97
63. The Pearl of Great Price	13:45, 46						97
64. The Drag Net	13:47-50			Cf § 45. 13:43		Cf § 45. 13:28	97
65. The Understanding and Use of Parables	13:51-53						98
CHAPTER IX. DEEDS OF POWER ABOUT THE SEA OF GALILEE, AND RETURN TO NAZARETH, §§ 66-69							
66. The Stilling of the Tempest	8:18-27	4:35-41	8:22-25			9:57-60	98
67. The Gerasene Demoniac	8:28-34	5:1-20	8:26-39				100
68. The Raising of Jairus' Daughter, and Other Acts of Healing	9:18-34	5:21-43	8:40-56	9:1. Cf §§ 141, 50	Cf § 141. 8:22-26. Cf § 50	Cf § 141. 11:14, 15	104
69. The Rejection at Nazareth (Mt-Mk)	13:54-58	6:1-6a				4:16-24	109
CHAPTER X. DISCOURSE TO THE TWELVE ON PREACHING THE GOSPEL, §§ 70-76							
70. The Sending Forth of the Apostles	9:35-10:4	6:6b, 7	9:1	4:23; 14:14	6:34; 1:30; 3:16-19a	10:2; 4:44; 6:14-16	111
71. Instructions for the Journey	10:5-15	6:8-11	9:2-5	10:1; 4:17; 10:16, 18; 11:24	6:7, 12; 1:15; 6:13	9:1; 10:3-12	113
72. Persecution Predicted	10:16-23			11:24; 24:9, 13	13:9; 6:11b; 13:11-13	10:3; 21:12-19; 12:11, 12	116

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
73. Courage and Faith	10:24-33				3:22; 4:22; 8:38	6:40; 8:17; 12:2-9; 21:18; 9:26	118
74. On Taking up One's Cross	10:34-39			16:24b, 25	13:12; 8:34b, 35	12:51-53; 14:26, 27; 9:23b, 24; 17:33	120
75. On Rewards	10:40-42			18:5	9:37, 41	10:16; 9:48b	121
76. The Departure of Jesus and the Disciples	11:1	6:12, 13	9:6	10:7, 8; 7:28; 13:53; 19:1; 26:1			122
CHAPTER XI. THE CLIMAX OF THE GALILEAN WORK, §§ 77-80							
77. The Death of John the Baptist	14:1-12	6:14-29	9:7-9			3:19, 20	123
78. The Feeding of the Five Thousand	14:13-23a	6:30-46	9:10-17	15:32-39; 9:36	8:1-10		125
79. The Walking on the Sea	14:23b-36	6:47-56			15:39		129
80. Eating with Unwashed Hands	15:1-20	7:1-23				6:39	131
CHAPTER XII. THE SYROPHOENICIAN JOURNEY, §§ 81, 82							
81. The Syrophoenician Woman	15:21-28	7:24-30		10:6	10:47b		134
82. The Return to the Sea of Galilee	15:29-31	7:31-37					136
CHAPTER XIII. RETURN TO THE SEA OF GALILEE, §§ 83-85							
83. The Feeding of the Four Thousand	15:32-39	8:1-10		14:13-23a	6:30-46	9:10-17	137
84. Demanding a Sign from Heaven	16:1-12	8:11-21		12:39b		12:54-56; 11:29b; 12:1b	139
85. The Blind Man of Bethsaida		8:22-26					141

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER XIV. JOURNEY TO CAESAREA PHILIPPI, §§ 86-91							
86. Peter's Confession	16:13-20	8:27-30	9:18-21	18:18			142
87. Jesus Foretells His Death	16:21-28	8:31-9:1	9:22-27	17:22, 23; 20:18; 10:38, 39, 33	9:31; 10: 33, 34	17:25; 9: 44; 18: 31-33; 14:27; 17:33; 12:9	143
88. The Transfiguration	17:1-13	9:2-13	9:28-36	3:17	1:11	3:22	146
89. The Epileptic Boy	17:14-20	9:14-29	9:37-43a	21:21	11:22, 23	17:6	149
90. Jesus Again Foretells His Death	17:22, 23	9:30-32	9:43b-45	16:21; 20: 18	8:31; 10: 33, 34	9:22; 17: 25; 18: 31-33	152
91. The Temple Tax	17:24-27				9:33a		152
CHAPTER XV. DISCOURSE ON HUMILITY, §§ 92-98							
92. Who Is Greatest?	18:1-5	9:33-37	9:46-48	17:24a; 23:11; 20:26, 27; 10:40	10:43, 44, 15	22:26; 18: 17; 10:16	153
93. The Man Casting out Demons		9:38-41	9:49, 50	12:30a; 10:42		11:23a	154
94. On Offences	18:6-10	9:42-50		5:30, 29, 13b		17:1b, 2; 14:34	155
95. The Ninety and Nine	18:12-14					15:4-7	157
96. Concerning Reconciliation	18:15-17					17:3	158
97. Binding and Loosing	18:18-20			16:19b			159
98. On Forgiveness	18:21-35			6:15	11:25	17:4	159

PART IV FROM GALILEE TO JERUSALEM

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
	CHAPTER I. SENDING MESSENGERS BEFORE HIS FACE, §§ 99-103						
99. The Departure from Galilee	19:1, 2	10:1	9:51-56				162
100. Answers to Three Disciples			9:57-62	8:19-22			163

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
101. Mission of the Seventy			10:1-16	10:1; 9:37, 38; 10:7-16a, 18; 11:21-24; 10:40; 18:5	6:7-11; 9:37	9:2-5, 48b	164
102. The Return of the Seventy			10:17-24	11:25-27; 28:18b; 13:16, 17	16:18		168
103. The Good Samaritan			10:25-37	22:35a, 37-40	12:29-31		169
CHAPTER II. SINGLENESS OF PURPOSE AND BELIEVING PRAYER, §§ 104, 105							
104. Visit to Martha and Mary			10:38-42				171
105. Concerning Prayer			11:1-13	6:9-13; 7:7-11	14:36, 38		172
CHAPTER III. REPROOF OF THE PHARISEES AND LAWYERS, §§ 106-110							
106. On Casting out Demons by Beelzebub (Lk)			11:14-28	9:32-34; 12:22-24, 38, 25-30, 43-45, 50	3:22-27; 9:40; 3:30, 35	9:50	174
107. The Sign of Jonah			11:29-32	12:39-42; 16:4a	8:12b		177
108. The Inner Light			11:33-36	5:15; 6:22, 23	4:21b	8:16	178
109. The Rebuke of the Pharisees			11:37-44	23:23-27, 6, 7a	12:38b, 39	20:46	179
110. The Rebuke of the Scribes			11:45-54	23:4, 29-31, 34-36, 14			181
CHAPTER IV. CONCERNING TRUSTFULNESS, FIDELITY, AND WATCHFULNESS, §§ 111-116							
111. Concerning Fearing and Trusting God			12:1-12	16:6, 11b; 10:26b-33; 12:31, 32; 10:10, 20	8:15; 4:22; 8:38; 3:28, 29; 13:11	8:17; 21:18; 9:26; 21:14, 15	183

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
112. The Rich Fool			12:13-21				186
113. Concerning God's Care			12:22-34	6:25-33, 8, 19-21			186
114. Concerning Watchfulness			12:35-40	25:3 ff; 24: 43, 44			188
115. The Faithful Steward			12:41-48	24:45-51			189
116. Concerning Fire and Division			12:49-53	10:34-36	10:38b, 39b		190
CHAPTER V. WARNINGS TO THE JEWISH NATION, §§ 117, 118							
117. Interpreting the Times			12:54-59	16:2, 3; 5: 25, 26			191
118. The Galileans Slain by Pilate			13:1-9				192
CHAPTER VI. TEACHINGS BY THE WAY, §§ 119-124							
119. The Woman Healed on a Sabbath			13:10-17			14:5	193
120. The Parables of the Mustard Seed and the Leaven			13:18-21	13:31-33	4:30-32		193
121. The Question Whether Few are Saved			13:22-30	7:13, 14; 25 : 11b, 12; 7:22, 23; 8:11, 12. Cf § 45. 19: 30; 20:16	10:31		194
122. Reply to the Warning against Herod			13:31-35	23:37-39			196
123. Discourse at the Table of a Chief Pharisee			14:1-24	12 : 10b, 11; 23: 12; 22: 1-10	3:4	6:9; 13: 15; 18: 14b	197
124. Discourse on Counting the Cost			14:25-35	10:37, 38; 16 : 24b; 5:13b. Cf § 47	8:34b; 9: 50a. Cf § 47	9:23b. Cf § 47	200
CHAPTER VII. PARABLES OF GRACE, §§ 125-127							
125. The Lost Sheep			15:1-7	18:12-14			202
126. The Lost Coin			15:8-10				203
127. The Lost Son			15:11-32				203

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER VIII. WARNINGS AGAINST UNFAITHFULNESS, UNMERCIFULNESS, AND AVARICE, §§ 128-131							
128. The Unjust Steward			16:1-13	6:24			204
129. Concerning the Law and the Kingdom			16:14-18	11:13, 12; 5:18, 32; 19:9	10:11, 12		205
130. The Rich Man and Lazarus			16:19-31				206
131. Concerning Forgiveness and Faith			17:1-10	18:7, 6, 15, 21, 22; 21: 21; 17: 20b	9:42; 11: 22, 23		207
CHAPTER IX. CONCERNING THANKFULNESS, WATCHFULNESS, AND HUMILITY, §§ 132-134							
132. The Ten Lepers			17:11-19				209
133. The Coming of the Kingdom			17:20- 18:8	24:23,26, 27; 16: 21; 17: 22, 23; 20:18; 24:37- 39, 17, 18; 10: 39; 16: 25; 24: 40,41,28	13:21; 8: 31; 9:31; 10:33, 33; 21: 34; 13: 15, 16; 8:35	9:22, 44; 18:31- 33; 21: 21; 9:24	209
134. The Pharisee and the Publican			18:9-14	23:12		14:11	213
CHAPTER X. TEACHINGS BEYOND JORDAN, §§ 135-141							
135. Concerning Divorce	19:3-12	10:2-12		5:32		16:18	214
136. Blessing Little Children	19:13-15	10:13-16	18:15-17	18:3			217
137. The Rich Young Man	19:16-30	10:17-31	18:18-30	22:39; 20: 16	12:31	10:27; 22: 30b; 13: 30	217
138. The Vineyard and the Husbandmen	20:1-16			19:30	10:31	13:30	221
139. The Prediction of the Crucifixion	20:17-19	10:32-34	18:31-34	16:21; 17: 22, 23	8:31; 9:31	9:22, 44; 17:25	222
140. The Ambition of James and John	20:20-28	10:35-45		23:11	9:35b	12:50a; 22:25- 27; 9:48b	223
141. Bartimæus Healed	20:29-34	10:46-52	18:35-43	9:27-31; 15:22			225

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
	CHAPTER XI. THE APPROACH TO JERUSALEM, §§ 142, 143						
142. Zacchæus the Publican			19:1-10				228
143. Parable of the Minæ			19:11-28	25:14, 19-29; 13:12	13:34; 4:25; 10:32	8:18b	228

PART V

LAST DAYS IN JERUSALEM

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER I. THE AUTHORITY OF JESUS ASSERTED AND DENIED IN JERUSALEM, §§ 144-148							
144. The Triumphal Entry	21:1-11	11:1-11	19:29-44	24:2b; 21:17	13:2	21:6b, 37	232
145. The Cursing of the Fig Tree		11:12-14		21:18, 19	11:20		235
146. The Cleansing of the Temple	21:12-17	11:15-19	19:45-48	22:33	11:11b	21:37	235
147. The Lesson of the Withered Fig Tree	21:18-22	11:20-25		17:20; 6:14, 15; 7:7; 18:19, 35	11:12-14	17:6; 11:9	237
148. Jesus' Authority Challenged	21:23-27	11:27-33	20:1-8		12:35; 14:49	21:37	239
CHAPTER II. PARABLES OF WARNING TO THE JEWISH LEADERS, §§ 149-151							
149. The Two Sons	21:28-32						240
150. The Unfaithful Husbandmen	21:33-46	12:1-12	20:9-19				240
151. The Marriage Feast	22:1-14			8:12; § 45		14:16 ff. 13:28	243
CHAPTER III. DEBATE WITH THE JEWISH RULERS, §§ 152-155							
152. Paying Tribute to Caesar	22:15-22	12:13-17	20:20-26				245
153. The Question about the Resurrection	22:23-33	12:18-27	20:27-38		11:18b		246

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
154. The Question about the Great Commandment	22:34-40	12:28-34	20:39, 40	5:43; 19:19b; 7:12b; 22:46		10:27	248
155. Jesus' Question about the Son of David	22:41-46	12:35-37	20:41-44		12:34b	20:40	250
CHAPTER IV. DENUNCIATION OF THE SCRIBES AND PHARISEES, §§ 156-159							
156. Ostentation	23:1-12	12:38-40	20:45-47	20:26, 27	9:35b; 10:43, 44	11:46, 43; 9:48b; 22:26; 14:11; 18:14b	251
157. Various Sins	23:14-36			5:34; 23:6; 3:7b; 12:34	12:38	11:52, 39; -44; 20:46; 11:47, 48; 3:7b; 11:49-51	253
158. Lament over Jerusalem	23:37-39					13:34, 35	257
159. The Widow's Mite		12:41-44	21:1-4				258
CHAPTER V. DISCOURSE ON THE LAST THINGS, §§ 160-169							
160. Prediction of the Destruction of the Temple	24:1, 2	13:1, 2	21:5, 6			19:44	258
161. The Great Tribulation	24:3-14	13:3-13	21:7-19	10:17-22, 30	13:22	12:11, 12, 7a	259
162. The Abomination of Desolation	24:15-28	13:14-23	21:20-24			17:31, 23, 24, 37b	262
163. Concerning the Coming of the Son of Man	24:29-31	13:24-27	21:25-28				265
164. The Hour that No One Knoweth	24:32-44	13:28-37	21:29-33	25:14, 13		17:26, 27, 34, 35; 19:12; 13:12; 39, 40	266
165. Concerning Faithfulness	24:45-51		21:34-36	8:12. Cf § 45		12:42-46; 13:28a	268
166. Parable of the Ten Virgins	25:1-13			24:42	13:33, 35a	12:35, 36; 13:25b	269

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
167. Parable of the Talents	25:14-30			13:12; 8:12. Cf § 45	13:34; 4:25	19:12-27; 8:18b; 13:28	271
168. Concerning the Judgment of the Son of Man	25:31-46						274
169. Jesus Lodges on the Mount of Olives			21:37, 38	21:23, 17	12:35; 14:49:11 11, 19		275
CHAPTER VI. JESUS' LAST INTERVIEWS WITH HIS DISCIPLES, §§ 170-173							
170. Conspiracy of the Chief Priests	26:1-5	14:1, 2	22:1, 2	7:28; 11:1; 13:53; 19:1			275
171. The Anointing of Jesus (Mt-Mk)	26:6-13	14:3-9				7:36-38	276
172. Plot of Judas and the Rulers	26:14-16	14:10, 11	22:3-6				277
173. The Last Supper	26:17-35	14:12-31	22:7-38	18:1; 20:25-28; 23:11; 19:28	9:34; 10:42-45; 9:35b	9:46, 48c	278
CHAPTER VII. THE SUFFERING AND DEATH OF JESUS, §§ 174-180							
174. The Agony in Gethsemane	26:36-46	14:32-42	22:39-46	6:13a		11:4b	284
175. The Betrayal and Arrest	26:47-56	14:43-52	22:47-53	8:17			287
176. Trial before the Jewish Authorities	26:57-75	14:53-72	22:54-71				289
177. The Trial before Pilate	27:1-31	15:1-20	23:1-25				293
178. The Crucifixion of Jesus	27:32-56	15:21-41	23:26-49				299
179. The Burial of Jesus	27:57-61	15:42-47	23:50-56		16:1		304
180. The Watch at the Sepulchre	27:62-66						306

PART VI

APPEARANCES IN JERUSALEM AND GALILEE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
181. The Resurrection Morning	28:1-10	16:1-8, 9-11	24:1-12			23:56a	307
182. The Report of the Watch	28:11-15						310
183. The Walk to Emmaus		16:12, 13	24:13-35				310
184. The Appearance to the Eleven in Jerusalem, and the Commission of the Disciples (Lk)		16:14	24:36-49				313
185. The Appearance to the Eleven in Galilee, and the Commission of the Disciples (Mt)	28:16-20	16:15-18		11:27a		10:22a, 19	314
186. The Ascension		16:19, 20	24:50-53				315

TABLE FOR FINDING ANY PASSAGE

[The page figure indicates the page on which the passage referred to begins. This Table does not refer to passages from non-parallel sections printed in parallelism for the purpose of comparison.]

		SECTION	PAGE			SECTION	PAGE
Matt	1: 1-17.....	2	1	Matt	12: 1- 8.....	31	42
	18-25.....	5	5		9-14.....	32	44
Matt	2: 1-12.....	12	10		15-21.....	33	46
	13-23.....	13	11		22-45.....	50	79
Matt	3: 1-12.....	17	13		46-50.....	51	86
	13-17.....	18	17	Matt	13: 1- 9.....	52	87
Matt	4: 1-11.....	19	20		10-17.....	53	89
	12-17.....	20	23		18-23.....	54	90
	18-22.....	22	27		24-30.....	56	93
	23-25.....	23	29		31, 32.....	58	94
Matt	5: 1-16.....	35	49		33.....	59	95
	17-20.....	36	52		34, 35.....	60	95
	21-48.....	37	52		36-43.....	61	95
Matt	6: 1-18.....	38	57		44.....	62	97
	19-34.....	39	60		45, 46.....	63	97
Matt	7: 1- 6.....	40	63		47-50.....	64	97
	7-11.....	41	64		51-53.....	65	98
	12.....	42	65		54-58.....	69	109
	13-27.....	43	65	Matt	14: 1-12.....	77	123
	28, 29.....	44	68		13-23a.....	78	125
Matt	8: 1- 4.....	27	36		23b-36.....	79	129
	5-13.....	45	68	Matt	15: 1-20.....	80	131
	14-17.....	24	30		21-28.....	81	134
	18-27.....	66	98		29-31.....	82	136
	28-34.....	67	100		32-39.....	83	137
Matt	9: 1- 8.....	28	37	Matt	16: 1-12.....	84	139
	9-13.....	29	40		13-20.....	86	142
	14-17.....	30	41		21-28.....	87	143
	18-34.....	68	104	Matt	17: 1-13.....	88	146
Matt	9:35-10:4.....	70	111		14-20.....	89	149
Matt	10: 5-15.....	71	113		22, 23.....	90	152
	16-23.....	72	116		24-27.....	91	152
	24-33.....	73	118	Matt	18: 1- 5.....	92	153
	34-39.....	74	120		6-10.....	94	155
	40-42.....	75	121		12-14.....	95	157
Matt	11: 1.....	76	122		15-17.....	96	158
	2-30.....	47	72		18-20.....	97	159

TABLE FOR FINDING ANY PASSAGE

	SECTION	PAGE
Matt 18:21-35.....	98	159
Matt 19: 1, 2.....	99	162
3-12.....	135	214
13-15.....	136	217
16-30.....	137	217
Matt 20: 1-16.....	138	221
17-19.....	139	222
20-28.....	140	223
29-34.....	141	225
Matt 21: 1-11.....	144	232
12-17.....	146	235
18-22.....	147	237
23-27.....	148	239
28-32.....	149	240
33-46.....	150	240
Matt 22: 1-14.....	151	243
15-22.....	152	245
23-33.....	153	246
34-40.....	154	248
41-46.....	155	250
Matt 23: 1-12.....	156	251
14-36.....	157	253
37-39.....	158	257
Matt 24: 1, 2.....	160	258
3-14.....	161	259
15-28.....	162	262
29-31.....	163	265
32-44.....	164	266
45-51.....	165	268
Matt 25: 1-13.....	166	269
14-30.....	167	271
31-46.....	168	274
Matt 26: 1- 5.....	170	275
6-13.....	171	276
14-16.....	172	277
17-35.....	173	278
36-46.....	174	284
47-56.....	175	287
57-75.....	176	289
Matt 27: 1-31.....	177	293
32-56.....	178	299
57-61.....	179	304
62-66.....	180	306
Matt 28: 1-10.....	181	307
11-15.....	182	310
16-20.....	185	314
Mark 1: 1- 8.....	17	13
9-11.....	18	17

	SECTION	PAGE
Mark 1: 12, 13.....	19	20
14, 15.....	20	23
16-20.....	22	27
21-34.....	24	30
35-39.....	25	33
40-45.....	27	36
Mark 2: 1-12.....	28	37
13-17.....	29	40
18-22.....	30	41
23-28.....	31	42
Mark 3: 1- 6.....	32	44
7-12.....	33	46
13-19a.....	34	48
19b-30.....	50	79
31-35.....	51	86
Mark 4: 1- 9.....	52	87
10-12.....	53	89
13-20.....	54	90
21-25.....	55	92
26-29.....	57	94
30-32.....	58	94
33, 34.....	60	95
35-41.....	66	98
Mark 5: 1-20.....	67	100
21-43.....	68	104
Mark 6: 1-6a.....	69	109
6b, 7.....	70	111
8-11.....	71	113
12, 13.....	76	122
14-29.....	77	123
30-46.....	78	125
47-56.....	79	129
Mark 7: 1-23.....	80	131
24-30.....	81	134
31-37.....	82	136
Mark 8: 1-10.....	83	137
11-21.....	84	139
22-26.....	85	141
27-30.....	86	142
Mark 8:31-9:1.....	87	143
Mark 9: 2-13.....	88	146
14-29.....	89	149
30-32.....	90	152
33-37.....	92	153
38-41.....	93	154
42-50.....	94	155
Mark 10: 1.....	99	162
2-12.....	135	214

TABLE FOR FINDING ANY PASSAGE

		SECTION	PAGE			SECTION	PAGE
Mark	10:13-16.....	136.	217	Luke	2:41-50.....	15	11
	17-31.....	137	217		51, 52.....	16	12
	32-34.....	139	222	Luke	3: 1-20.....	17	13
	35-45.....	140	223		21-38.....	18	17
	46-52.....	141	225	Luke	4: 1-13.....	19	20
Mark	11: 1-11.....	144	232		14, 15.....	20	23
	12-14.....	145	235		16-30.....	21	24
	15-19.....	146	235		31-41.....	24	30
	20-25.....	147	237		42-44.....	25	33
	27-33.....	148	239	Luke	5: 1-11.....	26	34
Mark	12: 1-12.....	150	240		12-16.....	27	36
	13-17.....	152	245		17-26.....	28	37
	18-27.....	153	246		27-32.....	29	40
	28-34.....	154	248		33-39.....	30	41
	35-37.....	155	250	Luke	6: 1- 5.....	31	42
	38-40.....	156	251		6-11.....	32	44
	41-44.....	159	258		12-19.....	34	48
Mark	13: 1, 2.....	160	258		20-26.....	35	49
	3-13.....	161	259		27-36.....	37	52
	14-23.....	162	262		37-42.....	40	63
	24-27.....	163	265		43-49.....	43	65
	28-37.....	164	266	Luke	7: 1-10.....	45	68
Mark	14: 1, 2.....	170	275		11-17.....	46	71
	3- 9.....	171	276		18-35.....	47	72
	10, 11.....	172	277		36-50.....	48	77
	12-31.....	173	278	Luke	8: 1- 3.....	49	79
	32-42.....	174	284		4- 8.....	52	87
	43-52.....	175	287		9, 10.....	53	89
	53-72.....	176	289		11-15.....	54	90
Mark	15: 1-20.....	177	293		16-18.....	55	92
	21-41.....	178	299		19-21.....	51	86
	42-47.....	179	304		22-25.....	66	98
Mark	16: 1-8 [9-11].....	181	307		26-39.....	67	100
	[16:12, 13].....	183	310		40-56.....	68	104
	[14].....	184	313	Luke	9: 1.....	70	111
	[15-18].....	185	314		2- 5.....	71	113
	[19, 20].....	186	315		6.....	76	122
Luke	1: 1- 4.....	1	1		7- 9.....	77	123
	5-25.....	3	4		10-17.....	78	125
	26-38.....	4	4		18-21.....	86	142
	39-56.....	6	6		22-27.....	87	143
	57-80.....	7	7		28-36.....	88	146
Luke	2: 1- 7.....	8	8		37-43a.....	89	149
	8-20.....	9	8		43b-45.....	90	152
	21.....	10	9		46-48.....	92	153
	22-39.....	11	9		49, 50.....	93	154
	40.....	14	11		51-56.....	99	162
					57-62.....	100	163

TABLE FOR FINDING ANY PASSAGE

	SECTION	PAGE		SECTION	PAGE
Luke 10: 1-16.....	101	164	Luke 18:18-30.....	137	217
17-24.....	102	168	31-34.....	139	222
25-37.....	103	169	35-43.....	141	225
38-42.....	104	171	Luke 19: 1-10.....	142	228
Luke 11: 1-13.....	105	172	11-28.....	143	228
14-28.....	106	174	29-44.....	144	232
29-32.....	107	177	45-48.....	146	235
33-36.....	108	178	Luke 20: 1- 8.....	148	239
37-44.....	109	179	9-19.....	150	240
45-54.....	110	181	20-26.....	152	245
Luke 12: 1-12.....	111	183	27-38.....	153	246
13-21.....	112	186	39,40.....	154	248
22-34.....	113	186	41-44.....	155	250
35-40.....	114	188	45-47.....	156	251
41-48.....	115	189	Luke 21: 1- 4.....	159	258
49-53.....	116	190	5, 6.....	160	258
54-59.....	117	191	7-19.....	161	259
Luke 13: 1- 9.....	118	192	20-24.....	162	262
10-17.....	119	193	25-28.....	163	265
18-21.....	120	193	29-33.....	164	266
22-30.....	121	194	34-36.....	165	269
31-35.....	122	196	37,38.....	169	275
Luke 14: 1-24.....	123	197	Luke 22: 1, 2.....	170	275
25-35.....	124	200	3- 6.....	172	277
Luke 15: 1- 7.....	125	202	7-38.....	173	278
8-10.....	126	203	39-46.....	174	284
11-32.....	127	203	47-53.....	175	287
Luke 16: 1-13.....	128	204	54-71.....	176	289
14-18.....	129	205	Luke 23: 1-25.....	177	293
19-31.....	130	206	26-49.....	178	299
Luke 17: 1-10.....	131	207	50-56.....	179	304
11-19.....	132	209	Luke 24: 1-12.....	181	307
Luke 17:20-18:8.....	133	209	13-35.....	183	310
Luke 18: 9-14.....	134	213	36-49.....	184	313
15-17.....	136	217	50-53.....	186	315

TEXTUAL SYMBOLS AND ABBREVIATIONS

SYMBOLS AND ABBREVIATIONS USED IN THE APPARATUS OF READINGS

TOGETHER WITH THE MANUSCRIPT SYMBOLS OF VON SODEN

- Σ Cod. Sinaiticus, fourth century. Petrograd. Sod. δ 2.
A Cod. Alexandrinus, fifth century. London. Sod. δ 4.
B Cod. Vaticanus, fourth century. Rome. Sod. δ 1.
C Cod. Ephraemi Rescriptus, fifth century. Paris. Sod. δ 3.
D Cod. Bezae, sixth century. Cambridge. Sod. δ 5.
E Cod. Basiliensis, eighth century. Basle. Sod. ε 55.
F Cod. Boreeli, ninth century. Utrecht. Sod. ε 86.
G Cod. Wolfi A, ninth century. London, Cambridge. Sod. ε 87.
H Cod. Wolfi B, ninth century. Hamburg, Cambridge. Sod. ε 88.
I Sixth century. Petrograd. Sod. ε 16.
K Cod. Cyprius, ninth century. Paris. Sod. ε 71.
L Cod. Regius, eighth century. Paris. Sod. ε 56.
M Cod. Campianus, ninth century. Paris. Sod. ε 72.
N Cod. Purpureus Petropolitanus, sixth century. Petrograd, Patmos, Rome,
London, Vienna. Sod. ε 19.
P Cod. Guelpherbytanus A, sixth century. Wolfenbüttel. Sod. ε 33.
Q Cod. Guelpherbytanus B, fifth century. Wolfenbüttel. Sod. ε 4.
R Cod. Nitriensis, sixth century. London. Sod. ε 22.
S Cod. Vaticanus 354, tenth century. Rome. Sod. ε 1027.
T Cod. Borgianus, fifth century. Rome. Sod. ε 5.
U Cod. Nanianus, tenth century. Venice. Sod. ε 90.
V Cod. Mosquensis, ninth century. Moscow. Sod. ε 75.
W Freer Gospels, fourth or fifth century. Detroit.
X Cod. Monacensis, tenth century. Munich. Sod. A³.
Z Cod. Dublinensis, sixth century. Dublin. Sod. ε 26.
F Cod. Tischendorfianus IV, ninth century. Oxford, Petrograd. Sod. ε 70.
Δ Cod. Sangallensis, ninth or tenth century. St. Gall. Sod. ε 76.

- Θ Koridethi Gospels, seventh, eighth, or ninth century. Tiflis.
 Ξ Cod. Zacynthius, eighth century. London. Sod. A¹.
 Π Cod. Petropolitanus, ninth century. Petrograd. Sod. € 73.
 Σ Cod. Rossanensis, sixth century. Rossano. Sod. € 18.
 Ψ Eighth or ninth century. Athos. Sod. δ 6.
 070 Fifth century. Oxford. Sod. € 6.
 099 Seventh or eighth century. Paris. Sod. € 47.
 0112 Seventh century. Sinai. Sod. € 46.

MINUSCULE OR CURSIVE CODICES

- 1 Twelfth century. Basle. Sod. δ 254.
 13 Thirteenth century. Paris. Sod. € 368.
 22 Twelfth century. Paris. Sod. € 288.
 28 Eleventh century. Paris. Sod. € 168.
 33 (Eichhorn's "Queen of the Cursives"), ninth or tenth century. Paris.
 Sod. δ 48.
 63 Tenth or eleventh century. Dublin. Sod. A¹¹⁸.
 64 Twelfth or thirteenth century. Marquess of Bute. Sod € 1287.
 69 Fifteenth century. Leicester. Sod. δ 505.
 79 Fifteenth century. Leyden. Sod. € 529.
 124 Twelfth century. Vienna. Sod. € 1211.
 131 Fourteenth or fifteenth century. Rome. Sod. δ 467.
 142 Eleventh century. Rome. Sod. δ 151.
 157 Twelfth century. Rome. Sod. € 207.
 248 Thirteenth century. Moscow. Sod. € 395.
 271 Eleventh (?) century. Paris. Sod. € 169.
 274 Tenth century. Paris. Sod. € 1024.
 346 Twelfth century. Milan. Sod. € 226.
 min Minuscule or cursive codices.
 Fer The Ferrar group, of south Italian origin, including Codd. 13, 69, 124, 230,
 346, 543, 788, 826, 828, 983, 1689, 1709.

VERSIONS

- arm Armenian version, fifth (?) century.
 eth Ethiopic version, fifth to seventh centuries.
 cop Bohairic (Coptic) version, sixth and seventh centuries.
 go Gothic version, fourth century.

har	Harklensian Syriac version, seventh century.
it	Old (Itala) Latin version, second and third centuries.
pesh	Vulgate (Peshitta) Syriac version, fifth century.
sah	Sahidic (Coptic) version, third and fourth centuries.
syr cur	Old Syriac version, third century, Cod. Curetonianus (fifth century).
syr sin	Old Syriac version, third century, Cod. Sinaiticus (fourth or fifth century).
vg	Vulgate Latin version, fourth century.
verss	versions.

FATHERS

Eus	Eusebius of Caesarea, third and fourth centuries.
Hier	Hieronymus (Jerome), fourth and fifth centuries.
Or	Origen, third century.

THE NOTATION IN THE WESTCOTT AND HORT TEXT

[Condensed from Westcott and Hort, *The New Testament in Greek*, pp. 581-83]

ALTERNATIVE READINGS

Wherever it has been found impossible to decide that one of two or more various readings is certainly right, alternative readings are given: and no alternative reading is given which does not appear to have a reasonable probability of being the true reading. The primary place in the text itself is assigned to those readings which on the whole are the more probable, or in cases of equal probability the better attested (see p. 563 and Introduction § 377). The other alternative readings occupy a secondary place, with a notation which varies according as they differ from the primary readings by Omission, by Addition, or by Substitution.

A secondary reading consisting in the Omission of words retained in the primary reading is marked by simple brackets [] in the text. Thus in Matt 7:24 τοὺς λόγους τοὺτους is the primary reading, τοὺς λόγους without τοὺτους the secondary reading.

A secondary reading consisting in the Addition of words omitted in the primary reading is printed at the foot of the page without any accompanying marks, the place of insertion being indicated by the mark τ in the text. Thus in Matt 23:38 ὁ οἶκος ὑμῶν without ἔρημος is the primary reading, ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος the secondary reading.

A secondary reading consisting in the Substitution of other words for the words of the primary reading is printed at the foot of the page without any accompanying mark, the words of the primary reading being included within the marks ' ' in the text. Thus in Matt 16:20 ἐπετίμησεν is the primary reading, διέστειλατο the secondary reading.

Where there are two or more secondary readings, they are separated by *v.* at the foot of the page, unless they differ from each other merely by the omission or addition of words; in which case they are distinguished from each other by brackets at the foot of the page, enclosing part or the whole of the longer reading.

SUSPECTED READINGS

Wherever it has appeared to the editors, or to either of them, that the text probably contains some primitive error, that is, has not been quite rightly preserved in any existing document, or at least in any existing document of sufficient authority, the marks † † are placed at the foot of the page, the extreme limits of the words suspected to contain an error of transcription being indicated by the marks ' ' in the text. In a few cases a reading apparently right, and also attested largely though not by the best documents, being probably a successful ancient conjecture, is printed in the text, the better attested reading being placed at the foot with "MSS" added, and a note inserted in the Appendix.

NOTEWORTHY REJECTED READINGS PRINTED WITHIN DOUBLE BRACKETS

A few very early interpolations in the Gospels, omitted by "Western" documents also (Luke 22:19 f.; 24:3, 6, 12, 36, 40, 51, 52), or by "Western" and "Syrian" documents also (Matt. 27:49), are inserted within double brackets [] in the body of the text.

A few interpolations in the Gospels, probably "Western" in origin, containing important matter apparently derived from extraneous sources, are inserted within double brackets [] in the body of the text (Matt. 16:2 f.; Luke 22:43 f.; 23:34), or separately (Mark 16:9-2) where the same notation is used for the alternative Shorter Conclusion of the Gospel of John 7:53-8:11).

CORRIGENDA

- P. 10, first margin, for Cf Lk 2:8 (§ 4) read Cf Lk 2:4 (§ 8)
- P. 275, § 169, column 1, for Matt 21:22 read Matt 21:23

PART I

INFANCY AND YOUTH OF JESUS

1. LUKE'S PREFACE

LUKE 1:1-4

ΕΠΕΙΔΗΠΕΡ ΠΟΛΛΟΙ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων, 2 καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπῆρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, 3 ἔδοξε καὶ μοι παρηκολουθηκóτι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε, 4 ἵνα ἐπιγνῶς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

2. THE GENEALOGY (MATT)

MATT 1:1-17

BIBAOΣ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαυεὶδ υἱοῦ Ἀβραάμ.

2 Ἀβραάμ ἐγέννησεν τὸν Ἰσαάκ,

Ἰσαάκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ,

Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ,

3 Ἰούδας δὲ ἐγέννησεν τὸν Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς Θάμαρ,

Φαρὲς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἑσρώμ,

Ἑσρώμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀράμ,

4 Ἀράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμιναδάβ,

Ἀμιναδάβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ναασσών,

Ναασσών δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαλμών,

5 Σαλμών δὲ ἐγέννησεν τὸν Βοὲς ἐκ τῆς Ῥαχάβ,

[From LUKE 3:23-34]

34 Ἀβραάμ

Ἰσαάκ

Ἰακώβ

33 Ἰούδας

Φαρὲς

Ἑσρώμ

Ἀρνεί

Ἀδμεῖν

32 Ναασσών

Σαλά

MATT 1

Βοὸς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωβῆδ
ἐκ τῆς Ρούθ,
Ἰωβῆδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεσ-
σαί,
6 Ἰεσσαί δὲ ἐγέννησεν τὸν
Δαυεὶδ τὸν βασιλέα.
Δαυεὶδ δὲ ἐγέννησεν τὸν
Σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου,
7 Σολομὼν δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ῥοβοάμ,
Ῥοβοάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ἀβιά,
Ἀβιά δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀσάφ,
8 Ἀσάφ δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ἰωσαφάτ,
Ἰωσαφάτ δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ἰωράμ,
Ἰωράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ὀζείαν,
9 Ὀζείας δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ἰωαθάμ,
Ἰωαθάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ἀχας,
Ἀχας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐζε-
κίαν,
10 Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησεν τὸν
Μανασσῆ,
Μανασσῆς δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ἀμώς,
Ἀμώς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰω-
σεΐαν,
11 Ἰωσειας δὲ ἐγέννησεν τὸν
Ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς
αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας
Βαβυλῶνος.

12 Μετὰ δὲ τὴν μετοικε-
σίαν Βαβυλῶνος

[From LUKE 3]

Βοὸς
Ἰωβῆλ
Ἰεσσαί
31 Δαυεὶδ
Ναθάμ
Ματθαθά
Μεννά
Μελεά
30 Ἐλιακείμ
Ἰωνάμ
Ἰωσήφ
Ἰούδας
Συμεών
29 Λευεὶ
Μαθθάτ
Ἰωρεὶμ
Ἐλιέζερ
Ἰησοῦς
28 Ἥρ
Ἐλμαδάμ
Κωσάμ
Ἀδδεί
Μελχεί

ΜΑΤΤ 1

Ἰεχονίας ἐγέννησεν τὸν Σαλα-
 θιήλ,
 Σαλαθιήλ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ζοροβάβελ,
 13 Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησεν
 τὸν Ἀβιοῦδ,
 Ἀβιοῦδ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἐλιακείμ,
 Ἐλιακείμ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἀζώρ,
 14 Ἀζώρ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Σαδώκ,
 Σαδώκ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἀχείμ,
 Ἀχείμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλι-
 οῦδ,
 15 Ἐλιοῦδ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἐλεάζαρ,
 Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Μαθθάν,

Μαθθάν δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἰακώβ,
 16 Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν
 τὸν Ἰωσήφ τὸν ἄνδρα Μαρίας,
 ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγό-
 μενος Χριστός.

17 Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ
 Ἀβραάμ ἕως Δαυεῖδ γενεαὶ
 δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ Δαυεῖδ
 ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος
 γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ
 τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος
 ἕως τοῦ χριστοῦ γενεαὶ δεκα-
 τέσσαρες.

[From LUKE 3]

27 Νηρεί

Σαλαθιήλ

Ζοροβάβελ

Ῥησά

Ἰωανάν

26 Ἰωδά

Ἰωσήχ

Σεμεείν

Ματταθίας

Μαάθ

25 Ναγγαί

Ἑσλεί

Ναούμ

Ἀμώς

Ματταθίας

24 Ἰωσήφ

Ἰανναί

Μελχεί

Λευεί

Μαθθάτ

23 Ἥλει

Ἰωσήφ (§18)

3. THE BIRTH OF JOHN PROMISED

LUKE 1:5-25

ΕΓΕΝΕΤΟ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου βασιλέως τῆς Ἰουδαίας ἱερεὺς τις ὀνόματι Ζαχαρίας ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά, καὶ γυνὴ αὐτῷ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἑλεσάβητ. 6 ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμόφτεροι ἐναντίον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιομασίαις τοῦ κυρίου ἀμεμπτοι. 7 καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἦν [ἡ] Ἑλεσάβητ στείρα, καὶ ἀμόφτεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

8 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἐναντι τοῦ θεοῦ 9 κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατίας ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου, 10 καὶ πᾶν τὸ πλῆθος ἦν τοῦ λαοῦ προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος· 11 ὥφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου ἐστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος. 12 καὶ ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν. 13 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν ὁ ἄγγελος Μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνὴ σου Ἑλεσάβητ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην· 14 καὶ ἔσται χαρὰ σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γενέσει αὐτοῦ χαρήσονται· 15 ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον Κυρίου, καὶ 16 οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πῖνῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, 16 καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ Κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν· 17 καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει· 18 Ἡλεία, ἐπιστρέφει καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα· καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἐτοιμάσαι Κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον. 18 καὶ εἶπεν Ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον Κατὰ τὴ γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτες καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. 19 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ Ἐγὼ εἰμι Γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σέ καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα· 20 καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οὔτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. 21 καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν, καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν ἐν τῷ ναῷ αὐτόν. 22 ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἐδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς, καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ· καὶ αὐτὸς ἦν διανεῶν αὐτοῖς, καὶ διέμενε κωφός. 23 Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. 24 Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν Ἑλεσάβητ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα 25 ὅτι Οὕτως μοι πεποιήκεν Κύριος ἐν ἡμέραις αἷς ἐπέειδεν ἀφελεῖν ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις.

4. THE ANNUNCIATION TO MARY

LUKE 1:26-38

Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἔκτῳ ἀπεστάλην ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας ἣ ὄνομα Ναζαρέτ 27 ἠπὸς παρθένον ἐμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ

Mt 1:18b

^a Μνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ
Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς (§5)

¹ Num 6:3; 1 Sam 1:11 LXX² Mal 4:5 f (3:23 f)

WH mg: Lk 1:15 τοῦ κυρίου

17 προελεύσεται

25 ὁ κύριος

LUKE 1

ἐξ οἴκου Δαυεὶδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαριάμ. 28 καὶ εἰσελθὼν πρὸς αὐτὴν εἶπεν Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ. 29 ἡ δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ διεταράχθη καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἶη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. 30 καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ, εὖρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. 31 ^aκαὶ ἰδοὺ συλλήμῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. 32 οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς Ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ θεὸς ¹“τὸν θρόνον Δαυεὶδ” τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, 33 “καὶ βασιλεύσει” ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ “εἰς τοὺς αἰῶνας,” καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. 34 εἶπεν δὲ Μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον Πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; 35 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ ^bΠνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ²“ἅγιον κληθήσεται,” υἱὸς θεοῦ. 36 καὶ ἰδοὺ Ἐλεῖσαβετ ἡ συγγενὶς σου καὶ αὕτη συνέληφεν υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς, καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρα· 37 ὅτι ³“οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τοῦ θεοῦ πᾶν ῥῆμα.” 38 εἶπεν δὲ Μαριάμ Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ’ αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

5. THE ANNUNCIATION TO JOSEPH

MATT 1:18-25

ΤΟΤ ΔΕ [ΙΗΣΟΥ] ΧΡΙΣΤΟΥ ἡ γένεσις οὕτως ἦν. ^cΜνηστεύσεως τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὐρέθῃ ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. 19 Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν δειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. 20 Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ’ ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων ^dἸωσήφ υἱὸς Δαυεὶδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν ¹Μαρίαν¹ τὴν γυναῖκά σου, ^eτὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου· 21 τέξεται δὲ υἱὸν καὶ

Mt 1:20c, 21a

^a τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ πνεύματος ἐστὶν ἁγίου· 21 τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν, (§5)

^b Cf Mt 1:20c (§5)

Lk 1:27

^c πρὸς παρθένον ἐμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ ἐξ οἴκου Δαυεὶδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαρίας. (§4)

Lk 2:5b

^c σὺν Μαριάμ τῇ ἐμνηστευμένῃ αὐτῷ, ὅσση ἐνκύω. (§8)

^d Cf Lk 2:4 (§8)

Lk 1:31

^e καὶ ἰδοὺ συλλήμῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. (§4) Cf Lk 1:35 (§4)

¹ Isa 9:7 ² Ex 13:12 ³ Gen 18:14

WH mg: Mt 1:18 χριστοῦ Ἰησοῦ 20 Μαριάμ

MATT 1

καλέσει τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν, αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.
 22 Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν ὑπὸ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος
 23 ¹“Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν,
 καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἑμμανουήλ.”
 ὃ ἐστὶν μεθερμηνεύμενον “Μεθ’ ἡμῶν ὁ θεός.” 24 Ἐγερθεὶς δὲ [ὁ] Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου
 ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου καὶ παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· 25 ^aκαὶ
 οὐκ ἐγένωσκεν αὐτὴν ἕως [οὔ] ἔτεκεν υἱόν· ^bκαὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

6. MARY'S VISIT TO ELISABETH

LUKE 1:39-56

Ἀναστὰσα δὲ Μαριάμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς τὴν ὄρινήν μετὰ σπουδῆς
 εἰς πόλιν Ἰούδα, 40 καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου καὶ ἡσπάσατο τὴν Ἑλισάβετ.
 41 καὶ ἐγένετο, ὡς ἤκουσεν τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας ἡ Ἑλισάβετ, ἐσκίρτησεν τὸ βρέφος
 ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς, καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ Ἑλισάβετ, 42 καὶ ἀνέφώνησεν κραυγῇ
 μεγάλη καὶ εἶπεν Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.
 43 καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρὸς ἐμέ; 44 ἰδοὺ γὰρ ὡς
 ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὠτά μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος
 ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. 45 καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις
 αὐτῇ παρὰ Κυρίου. 46 Καὶ εἶπεν Μαριάμ

Μεγαλύνει ²“ἡ ψυχὴ μου τὸν κύριον,”
 47 καὶ “ἠγαλλίασεν” τὸ πνεῦμά μου “ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου”
 48 ὅτι ³“ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπεινῶσιν τῆς δούλης αὐτοῦ,”
 ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσίν με πᾶσαι αἱ γενεαί·

49 ὅτι ἐποίησέν μοι μεγάλα ὁ δυνατός,
 καὶ ⁴“ἁγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ,”
 50 καὶ ⁵“τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεάς καὶ γενεάς
 τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.”

51 Ἐποίησεν κράτος ⁶“ἐν βραχίονι” αὐτοῦ,
 “διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους” διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν
 52 ⁷“καθεῖλεν δυνάστας” ἀπὸ θρόνων καὶ ⁸“ὑψώσεν ταπεινοὺς,
 53 ⁹πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν” καὶ “πλουτοῦντας ἐξάπέστειλεν κενούς.

Lk 2:7a

^a καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν
 πρωτότοκον, (§8)

Lk 2:21b

^b καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰη-
 σοῦς, (§10)

¹ Isa 7:14 ² I Sam 2:1 ³ I Sam 1:11 ⁴ Ps 111 (110):9 ⁵ Ps 103 (102):17 ⁶ Ps 89 (88):10
⁷ Job 12:19 ⁸ Job 5:11; I Sam 2:7 f ⁹ Ps 107(106):9; 34(33):10 LXX; I Sam 2:5

LUKE 1

54 ¹ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ,

²μνησθῆναι ἐλέους,

55 ³καθὼς ἑλάλησεν “πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν,
τῷ Ἀβραάμ” καὶ τῷ “σπέρματι” αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.

56 Ἐμεινεν δὲ Μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡς μῆνας τρεῖς, καὶ ὑπέστρεφεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

7. THE BIRTH OF JOHN THE BAPTIST

LUKE 1:57-80

Τῇ δὲ Ἑλεσάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν.
58 καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνεν Κύριος τὸ ἔλεος
αὐτοῦ μετ’ αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ. 59 Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἦλθαν
60 καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν Οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης. 61 καὶ
εἶπαν πρὸς αὐτήν ὅτι Οὐδεὶς ἔστιν ἐκ τῆς συγγενείας σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι
τούτῳ. 62 ἐνένεον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτό. 63 καὶ αἰτή-
σας πινακίδιον ἔγραψεν λέγων Ἰωάννης ἔστιν ὄνομα αὐτοῦ. καὶ ἐθαύμασαν πάντες.
64 ἀνεψύχῃ δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν
τὸν θεόν. 65 Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιικοῦντας αὐτούς, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ
ὀριγῇ τῆς Ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα, 66 καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκού-
σαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες Τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ γὰρ χεῖρ
Κυρίου ἦν μετ’ αὐτοῦ. 67 Καὶ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος
ἀγίου καὶ ἐπροφῆτευσεν λέγων

68 “Εὐλογητὸς Κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ,”
ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησεν ⁵“λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ,”

69 καὶ ⁶“ἡγειρεν κέρας” σωτηρίας ἡμῖν
ἐν οἴκῳ “Δαυεὶδ” παιδὸς αὐτοῦ,

70 καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν ἁγίων ἀπ’ αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ,

71 ⁷“σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ ἐκ χειρὸς” πάντων “τῶν μισούντων ἡμᾶς,”
72 ποιῆσαι ⁸“ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν”

καὶ “μνησθῆναι διαθήκης” ἀγίας “αὐτοῦ,”

73 “ὄρκον” ὃν “ὤμοσεν πρὸς Ἀβραάμ” τὸν πατέρα ἡμῶν,

74 τοῦ δοῦναι ἡμῖν ἀφόβως ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν ρυσθέντας

75 λατρεῖν αὐτῷ ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ

ἐνώπιον αὐτοῦ ἡμέρας τὰς ἡμέρας¹ ἡμῶν.

¹ Isa 41:8 f ² Ps 98(97):3 ³ Mic. 7:20 ⁴ Ps 41(40):13; 72(71):18; 106(105):48
⁵ Ps 111(110):9 ⁶ Ps 132(131):17; 1 Sam 2:10 ⁷ Ps 106(105):10 ⁸ Ps 105(104):8 f; 106(105):45;
Mic 7:20

LUKE 1

76 Καὶ σὺ δέ, παιδίον, προφῆτης Ὑψίστου κληθήσῃ,
προπορεύσῃ γὰρ ¹“ἐνώπιον Κυρίου ἐτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ,”

77 τοῦ δοῦναι γνώσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ
ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν,

78 διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν,
ἐν οἷς ἐπισκέπεται ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους,

79 ²“ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις,”
τοῦ κατευθῆναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.

80 Τὸ δὲ παιδίον ἠΰξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

8. THE BIRTH OF JESUS

LUKE 2:1-7

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθεν δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην· ² (αὕτη ἀπογραφή πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Ἰκνηνίου·) ³ καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν. ⁴ Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐκ πόλεως Ναζαρέτ εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν Δαυεὶδ ἥτις καλεῖται Βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατρίδος Δαυεὶδ, ⁵ ἀπογράψασθαι σὺν Μαρίας τῇ ἐμνηστευμένῃ αὐτῷ, οὖση ἐν κύβῳ. ⁶ Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, ⁷ καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

9. THE ANGELS AND THE SHEPHERDS

LUKE 2:8-20

Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν. ⁹ καὶ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν· ¹⁰ καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος Μὴ φοβεῖσθε, ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην ἣτις ἔσται παντὶ

^a Cf Mt 1:20b (§5); 2:1 (§12)

Mt 1:18b

^b Μνηστεύσεως τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὐρέσθαι ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. (§5)

Mt 1:25a

^c καὶ οὐκ ἐγένωσκεν αὐτὴν ἕως [οὗ] ἔτεκεν υἱόν· (§5)

¹ Mal 3:1

² Isa 9:2

WH mg: Lk 2:2 Κυρίως

LUKE 2

τῷ λαῷ, 11 ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ ὃς ἐστὶν χριστὸς κύριος ἐν πόλει Δαυεὶδ· 12 καὶ τοῦτο ὑμῖν ^τ σημεῖον, εὐρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον καὶ κείμενον ἐν φάτνῃ. 13 καὶ ἐξέφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλήθος στρατιᾶς οὐράνιου· αἰνούντων τὸν θεὸν καὶ λεγόντων

14 Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ ἐν ἀνθρώποις ἐὺδοκίας¹.

15 Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, οἱ ποιμένες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους· Διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεὲμ καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονός· ὁ δὲ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. 16 καὶ ἦλθαν σπεύσαντες καὶ ἀνέυραν τὴν τε Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσήφ καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ· 17 ἰδόντες δὲ ἐγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. 18 καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτοὺς, 19 ἡ δὲ [Μαρία] πάντα συνετῆρει τὰ ῥήματα ταῦτα συνβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. 20 καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες δοξάζοντες καὶ αἰνούντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

10. THE CIRCUMCISION

LUKE 2:21

Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτῶ τοῦ περιτεμεῖν αὐτόν, ^ακαὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλλημφθῆναι αὐτόν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

11. THE PRESENTATION IN THE TEMPLE

LUKE 2:22-39

Καὶ ὅτε ¹“ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθарισμοῦ” αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον Μωυσέως, ἀνῆγαγον αὐτόν εἰς Ἱεροσόλυμα παραστῆσαι τῷ κυρίῳ, 23 καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ Κυρίου ὅτι ²“Πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται,” 24 καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου, ³“ζεύγος τρυγόνων ἢ δύο νοσσοὺς περιστερῶν.”

25 Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ὦν ἐν Ἱερουσαλὴμ ᾧ ὄνομα Συμεὼν, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ' αὐτόν· 26 καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένος ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν [ἡ] ἂν ἴδῃ τὸν χριστὸν Κύριον. 27 καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ 28 καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ ἐλόγησεν τὸν θεὸν καὶ εἶπεν

29 Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα,

κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ·

30 ὅτι ⁴“εἶδον” οἱ ὀφθαλμοί μου “τὸ σωτήριόν σου”

31 ὃ ἡτοίμασας “κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν,

32 ⁵φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν”

καὶ ⁶“δόξαν” λαοῦ σου “Ἰσραὴλ.”

^a Cf Mt 1:25b (§5)

¹ Lev 12:6 ² Ex 13:12 ³ Lev 12:8; 5:11 ⁴ Isa 40:5; 52:10 ⁵ Isa 25:7 Heb; 42:6; 49:6 ⁶ Isa 46:13

WH mg: Lk 2:12 τὸ 13 οὐρανοῦ 14 εὐδοκία 19 Μαριὰμ

LUKE 2

33 καὶ ἦν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ.
 34 καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεὼν καὶ εἶπεν πρὸς Μαριάμ τὴν μητέρα αὐτοῦ Ἰδοὺ οὗτος κείται εἰς πᾶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον, 35 καὶ σοὶ ἂν αὐτὴν τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.

36 Καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις, θυγάτηρ Φανουήλ, ἐκ φυλῆς Ἀσέρ, (αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα μετὰ ἀνδρὸς ἕτη ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς, 37 καὶ αὕτη χήρα ἕως ἑτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων,) ἡ οὐκ ἀφίστατο τοῦ ἱεροῦ νηστεύσας καὶ δεήσασιν λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν. 38 καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστάσα ἀνθωμολογεῖτο τῷ θεῷ καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν Ἱερουσαλὴμ.

39 Καὶ ὥς ἐτέλεσαν πάντα τὰ κατὰ τὸν νόμον Κυρίου, ^αἐπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς πόλιν ἑαυτῶν Ναζαρέτ.

12. THE WISE-MEN FROM THE EAST

MATT 2:1-12

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα λέγοντες 2 Ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. 3 Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς Ἡρῴδης ἐταράχθη καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ, 4 καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ χριστὸς γεννᾶται. 5 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου

6 ¹⁴ Καὶ σύ, Βηθλεὲμ γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα·

ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος,

ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραὴλ.”

7 Τότε Ἡρῴδης λάθρᾳ καλέσας τοὺς μάγους ἠκρίβωσεν παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος, 8 καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ εἶπεν Πορευθέντες ἐξετάσατε ἀκριβῶς περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὑρητε ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως καὶ γὰρ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. 9 οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν, καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστήρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν ἐστάθη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον. 10 ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. 11 καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. 12 καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρῴδην δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

Mt 2:23a

^α καὶ ἐλθὼν κατέφθην εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ, (§13)

^β Cf Lk 2:8 (§4)

¹ Mic 5:2

WH mg: Lk 2:35 &

13. THE FLIGHT INTO EGYPT

MATT 2:13-23

Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ¹ τῷ Ἰωσήφ λέγων Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεύγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἶπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. 14 ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, 15 καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος ¹“Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.”

16 Τότε Ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνέειλεν πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἀπὸ διεισοδῶν καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσεν παρὰ τῶν μάγων. 17 Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος

18 ²“Φωνὴ ἐν Ῥαμὰ ἠκούσθη, κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολὺς·

Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς,

καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι ὅτι οὐκ εἰσίν.”

19 Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ λέγων 20 Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραὴλ, τεθνήκασιν γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. 21 ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ εἰσῆλθεν εἰς γῆν Ἰσραὴλ. 22 ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἡρώδου ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας, 23 ^ακαὶ ἔλθων κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ, ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

14. CHILDHOOD AT NAZARETH

LUKE 2:40

Τὸ δὲ παιδίον ἠύξανεν καὶ ἐκραταιοῦτο πληρούμενον σοφίᾳ, καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

15. VISIT TO JERUSALEM

LUKE 2:41-50

Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. 42 Καὶ ὅτε ἐγένετο ἑτῶν δώδεκα, ἀναβαινόντων αὐτῶν κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς 43 καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ὑπέμεινεν Ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ. 44 νομίσαντες δὲ αὐτὸν

Lk 2:39b

^α ἐπίστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν
εἰς πόλιν ταύτων Ναζαρέτ. (§11)

¹ Hos 11:1 ² Jer 31(38):15

WH mg: Mt 2:13 κατ' ὄναρ ἐφάνη

LUKE 2

εἶναι ἐν τῇ συνοδίᾳ ἦλθον ἡμέρας ὁδὸν καὶ ἀνεζήτησαν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενεῦσιν καὶ τοῖς γνωστοῖς, 45 καὶ μὴ εὐρόντες ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀναζητοῦντες αὐτόν. 46 καὶ ἐγένετο μετὰ ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. 47 ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. 48 καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ Τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου καὶ ἐγὼ ὀδυνώμενοι ζητοῦμέν σε. 49 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς Τί ὅτι ἐξητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου δεῖ εἶναί με; 50 καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς.

16. EIGHTEEN YEARS AT NAZARETH

LUKE 2:51, 52

καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ, καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. 52 Καὶ Ἰησοῦς ¹“πρόεκοπεν” τῇ σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ “καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.”

¹ I Sam 2:26

PART II INTRODUCTION TO PUBLIC WORK

17. THE MINISTRY OF THE BAPTIST

MATT 3:1-12

MARK 1:1-8

LUKE 3:1-20

APXH τοῦ εὐαγγελίου Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ[†].

EN ΔΕ ΤΑΙΣ ΗΜΕΡΑΙΣ
ἐκείναις

παραγίνεται
Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς
κηρύσσων
ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας
2 λέγων^α Μετανοεῖτε,
ἤγγικεν γὰρ
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

[Cf v 5 below]

[Cf v 4 below]

[Cf v 4 below]

EN ΕΤΕΙ δὲ πεντεκαίδε-
κάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου
Καίσαρος, ἡγεμονεύοντος Ποι-
τίου Πειλάτου τῆς Ἰουδαίας,
καὶ τετραρχοῦντος τῆς Γαλι-
λαίας Ἡρώδου, Φιλίππου δὲ
τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετραρ-
χοῦντος τῆς Ἰουραίας καὶ
Τραχωνίτιδος χώρας, καὶ Λυ-
σανίου τῆς Ἀβειληνῆς τετρα-
ρχοῦντος, 2 ἐπὶ ἀρχιερέως
Ἄννα καὶ Καιάφα,
ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ
ἐπὶ Ἰωάνην τὸν Ζαχαρίου υἱὸν
ἐν τῇ ἐρήμῳ.

3 καὶ ἦλθεν
εἰς πᾶσαν περιχώρον τοῦ Ἰορ-
δάνου
κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας
εἰς ἅφεςιν ἁμαρτιῶν,

Mt 4:17b

Mk 1:15b

^α Ἰ Μετανοεῖτε,
ἤγγικεν γὰρ¹
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. (§20)

^α καὶ ἤγγικεν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ·
μετανοεῖτε
καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.
(§20)

WH mg: Mk 1:1 υἱοῦ θεοῦ

Lk 3:3 πᾶσαν with ABLW Or etc; πᾶσαν τὴν ⲬCDXΔΘ etc

MATT 3	MARK 1	LUKE 3
3 Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγον- τος [MATT 11:10b]	2 Καθὼς γέγραπται ἐν τῷ Ἡσαίᾳ τῷ προφήτῃ	4 ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λό- γων Ἡσαίου τοῦ προφήτου [LUKE 7:27b]
1 ^a Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἐμπροσθέν σου." (§47)	1 ^a Ἰδοὺ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου."	1 ^a Ἰδοὺ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἐμπροσθέν σου." (§47)
2 ^a Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιείτε τὰς τρίβους αὐτοῦ."	3 2 ^a Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιείτε τὰς τρίβους αὐτοῦ."	3 ^a Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιείτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. 5 πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς τα- πεινωθήσεται, καὶ ἔσται τὰ σκολιά ἐἰς εὐθείας καὶ αἱ τραχεῖαι ἐἰς ὁδοὺς λείας. 6 καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ."
[Cf v 1 above]	4 ἐγένετο Ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. [Cf v 6 below]	[Cf v 2 above] [Cf v 3 above]
4 Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχεν τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμῆλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, ἣ δὲ τροφή ἦν αὐτοῦ ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον. 5 Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου, 6 καὶ ἐβαπτίζοντο	5 καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα καὶ οἱ Ἱεροσολυμίται πάντες, καὶ ἐβαπτίζοντο	[Cf v 3 above] [Cf Luke 3:21 (§18)]

¹ Mal 3:1² Isa 40:3³ Isa 40:3 ff

MATT 3

ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ'
αὐτοῦ
ἐξομολογούμενοι τὰς ἀμαρτίας
αὐτῶν.

[Cf v 4 above]

7 Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φα-
ρισαίων καὶ Σαδδουκαίων

ἐρχομένους
ἐπὶ τὸ βάπτισμα
εἶπεν αὐτοῖς

^aΓεννήματα ἐχιδνῶν,
τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν
ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;
8 ποιήσατε οὖν καρπὸν
ἄξιον τῆς μετανοίας·
9 καὶ μὴ δόξετε λέγειν ἐν

ἑαυτοῖς
Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ,
λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται
ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων

ἐγείρει τέκνα τῷ Ἀβραάμ.
10 ἤδη δὲ ἡ ἀξίνη πρὸς
τὴν ρίζαν τῶν δένδρων κεῖται·
^bπᾶν οὖν δένδρον
μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν
ἐκκόπτεται
καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

MARK 1

ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ
ποταμῷ
ἐξομολογούμενοι τὰς ἀμαρτίας
αὐτῶν.

6 καὶ ἦν ὁ Ἰωάννης
ἐνδεδυμένος
τρίχας καμήλου
καὶ ζώην δερματίνην
περὶ τὴν ὀσφύν αὐτοῦ,
καὶ ἔσθων
ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον.

LUKE 3

7 Ἐλεγεν οὖν
τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις
βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ

^aΓεννήματα ἐχιδνῶν,
τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν
ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;
8 ποιήσατε οὖν καρποὺς
ἀξίους¹ τῆς μετανοίας·
καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν

ἑαυτοῖς
Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ,
λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται
ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων

ἐγείρει τέκνα τῷ Ἀβραάμ.
9 ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς
τὴν ρίζαν τῶν δένδρων κεῖται·
^bπᾶν οὖν δένδρον
μὴ ποιῶν καρπὸν [καλόν]
ἐκκόπτεται
καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

^a Cf Mt 12:34 (§50); 23:33 (§157)

Mt 7:19

^b πᾶν δένδρον
μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν
ἐκκόπτεται
καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. (§43)

WH mg: Lk 3:8 ἀξίον καρποῦς

Mt 3:8 καρπὸν ἀξίον with ~~ABCW~~ etc; καρποὺς ἀξίους LU etc (from Lk 3:8) Lk 3:8 καρποὺς ἀξίους with
~~ACLXΔΘ~~ etc; ἀξίον καρποῦς B Or; καρπὸν ἀξίον DW etc, from Mt 3:8

MATT 3	MARK 1	LUKE 3
<p>11 ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἐστίν, οὐ οὐκ εἰμὶ ἱκανός</p> <p>τὰ ὑποδήματα βαστάσαι· [Cf above]</p> <p>αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί· 12 οὐ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ,</p>	<p>7 καὶ ἐκήρυσσεν λέγων [Cf v 8 below]</p> <p>Ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω [μου], οὐ οὐκ εἰμὶ ἱκανός κλύσας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ· 8 ἐγὼ ἐβάπτισα ὑμᾶς ὕδατι, αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς πνεύματι ἁγίῳ.</p>	<p>10 καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι λέγοντες Τί οὖν ποιήσωμεν; 11 ἀποκριθεὶς δὲ ἐλεγεν αὐτοῖς Ὁ ἔχων δύο χιτῶνας μεταδόντω τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων βρώματα ὁμοίως ποιείτω. 12 ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι καὶ εἶπαν πρὸς αὐτόν Διδάσκαλε, τί ποιήσωμεν; 13 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτούς Μηδὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε. 14 ἐπηρώτων δὲ αὐτόν καὶ στρατευόμενοι λέγοντες Τί ποιήσωμεν καὶ ἡμεῖς; καὶ εἶπεν αὐτοῖς Μηδένα διασείσητε μηδὲ συκοφαντήσητε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀφωνίοις ὑμῶν.</p> <p>15 Προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τοῦ Ἰωάννου, μή ποτε αὐτὸς εἴη ὁ χριστός, 16 ἀπεκρίνατο λέγων πᾶσιν ὁ Ἰωάννης Ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς· ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὐ οὐκ εἰμὶ ἱκανός λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ· [Cf above]</p> <p>αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί· 17 οὐ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ διακαθαῖραι τὴν ἄλωνα αὐτοῦ</p>

Mk 1:7 ὀπίσω μου docc pler; Δ etc om; B Or om μου
XADHPWθ etc

8 πνεύματι with BL 1 lt vg; ἐν πνεύματι

MATT 3	MARK 1	LUKE 3
καὶ συνάξει τὸν σῆτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην [†] , τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.		καὶ συναγαγεῖν τὸν σῆτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.
[MATT 14:3, 4]	[MARK 6:17, 18]	18 Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν [†]
Ὁ γὰρ Ἡρώδης	Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης ἀποστείλας	19 ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης,
κρατήσας τὸν Ἰωάννην ἔδωκεν καὶ ἐν φυλακῇ ἀπέθετο	ἐκράτησεν τὸν Ἰωάννην καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ	[Cf v 20 below]
διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,	διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν [†]	ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἡρωδιάδος τῆς γυναικὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ
[Cf v 3 above]	[Cf v 17 above]	καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν πονηρῶν ὁ Ἡρώδης, 20 προ- σέθηκεν καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν, κατέκλεισεν τὸν Ἰωάννην ἐν φυλακῇ.
4 Ἐλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης αὐτῷ Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν αὐτήν· (§77)	18 Ἐλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρώδῃ ὅτι Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου. (§77)	

18. THE BAPTISM OF JESUS, AND THE GENEALOGY (LUKE)

MATT 3:13-17	MARK 1:9-11	LUKE 3:21-38
Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ.	ἼΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ [†] ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἦλθεν Ἰησοῦς ἀπὸ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐβαπτίσθη εἰς τὸν Ἰορδάνην ὑπὸ Ἰωάννου.	Ἐγένετο δὲ

WH mg: Mt 3:12 αὐτοῦ

Mk 1:9 Ἐγένετο

Mt 3:12 ἀποθήκην with ΝСКМΔ it vg sah etc; BELUW syr sin cur etc add αὐτοῦ

MATT 3	MARK 1	LUKE 3
<p>14 ὁ δὲ διεκώλυεν αὐτὸν λέγων Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με; 15 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Ἄφες ἄρτι, οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. τότε ἀφίησιν αὐτόν.</p> <p>[Cf Matt 3:6 (§17)]</p> <p>16 βαπτισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἠνεώχθησαν ὁ οὐρανός, καὶ εἶδεν πνεῦμα θεοῦ καταβαῖνον ὥσει περιστερὰν ἐρχομένην ἐπ' αὐτόν·</p> <p>17 καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα Ὁυτός ἐστιν υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.</p> <p>[Cf Matt 1:1-16 (§2)]</p>	<p>[Cf Mark 1:5 (§17)]</p> <p>10 καὶ εὐθὺς ἀναβαίνων ἐκ τοῦ ὕδατος εἶδεν σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸ πνεῦμα ὥς περιστερὰν καταβαῖνον εἰς αὐτόν·</p> <p>11 καὶ φωνὴ [ἐγένετο] ἐκ τῶν οὐρανῶν Σὺ εἰ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.</p>	<p>ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαόν· καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευχομένου ἀνεψύχθη τὸν οὐρανόν 22 καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῶς εἶδει ὥς περιστερὰν ἐπ' αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι Σὺ εἰ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.</p> <p>23 Καὶ αὐτὸς ἦν Ἰησοῦς ἀρχόμενος ὥσει ἐτῶν τριάκοντα, ὢν υἱός, ὡς ἐνομίζετο, Ἰωσήφ τοῦ Ἠλεί 24 τοῦ Ματθαίου τοῦ Λευεὶ τοῦ Μελχεὶ τοῦ Ἰανναὶ τοῦ Ἰωσήφ 25 τοῦ Ματθαίου τοῦ Ἀμώς</p>

a Cf Mt 17:5 (§88)

a Cf Mk 9:7 (§88)

a Cf Lk 9:35 (§88)

WH mg: Mt 3:15 πρὸς αὐτόν

16 αὐτῷ

17 μου, ὁ ἀγαπητός ἐν

Mt 3:17 Οὗτός ἐστιν: D 1 it syr sin cur read Σὺ εἰ — ὁ υἱός μου: syr sin cur add καὶ Mk 1:11 ἐγένετο with ABLW etc; S*Do etc om Lk 3:22 Σὺ εἰ . . . εὐδόκησα: D 3 it etc read υἱός μου εἰ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε (from Ps 2:7)

LUKE 3

τοῦ Ναούμ
 τοῦ Ἑσλεί
 τοῦ Ναγγαί
 26 τοῦ Μαάθ
 τοῦ Ματταθίου
 τοῦ Σεμεείν
 τοῦ Ἰωσήχ
 τοῦ Ἰωδά
 27 τοῦ Ἰωανάν
 τοῦ Ῥησά
 τοῦ Ζοροβάβελ
 τοῦ Σαλαθιήλ
 τοῦ Νηρεί
 28 τοῦ Μελχεί
 τοῦ Ἀδδεί
 τοῦ Κωσάμ
 τοῦ Ἑλμαδάμ
 τοῦ Ἡρ
 29 τοῦ Ἰησοῦ
 τοῦ Ἑλιέζερ
 τοῦ Ἰωρείμ
 τοῦ Μαθθάτ
 τοῦ Λευεί
 30 τοῦ Συμεών
 τοῦ Ἰούδα
 τοῦ Ἰωσήφ
 τοῦ Ἰωνάμ
 τοῦ Ἑλιακείμ
 31 τοῦ Μελεά
 τοῦ Μεννά
 τοῦ Ματταθά
 τοῦ Ναθάμ
 τοῦ Δανεῖδ
 32 τοῦ Ἰεσσαί
 τοῦ Ἰωβήλ
 τοῦ Βοός
 τοῦ Σαλά
 τοῦ Ναασσών
 33 τοῦ Ἀδμείν¹
 τοῦ Ἀρνεί
 τοῦ Ἑσρών

LUKE 3

τοῦ Φαρί
 τοῦ Ἰούδα
 34 τοῦ Ἰακώβ
 τοῦ Ἰσαάκ
 τοῦ Ἀβραάμ
 τοῦ Θαρά
 τοῦ Ναχώρ
 35 τοῦ Σερούχ
 τοῦ Ῥαγαύ
 τοῦ Φάλεκ
 τοῦ Ἑβερ
 τοῦ Σαλά
 36 τοῦ Καινάμ
 τοῦ Ἀρφαξάδ
 τοῦ Σήμ
 τοῦ Νῶε
 τοῦ Λάμεχ
 37 τοῦ Μαθουσαλά
 τοῦ Ἐνῶχ
 τοῦ Ἰάρετ
 τοῦ Μαλελεήλ
 τοῦ Καινάμ
 38 τοῦ Ἐνῶς
 τοῦ Σήθ
 τοῦ Ἀδάμ
 τοῦ θεοῦ.

19. THE TEMPTATION

MATT 4:1-11

Τότε [ὁ] Ἰησοῦς

ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον
 ὑπὸ τοῦ πνεύματος,

πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβό-
 λου.

2 καὶ νηστεύσας
 ἡμέρας τεσσαράκοντα.

MARK 1:12, 13

Καὶ εὐθὺς
 τὸ πνεῦμα

αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον.

13 καὶ ἦν ἐν τῇ ἐρήμῳ
 τεσσαράκοντα ἡμέρας
 πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ,

LUKE 4:1-13

Ἰησοῦς δὲ
 πλήρης πνεύματος ἁγίου
 ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου,
 καὶ ἦγετο
 ἐν τῷ πνεύματι
 ἐν τῇ ἐρήμῳ
 2 ἡμέρας τεσσαράκοντα
 πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβό-
 λου.
 Καὶ οἶκ ἔφαγεν οὐδὲν
 ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις,

MATT 4

καὶ νύκτας τεσσεράκοντα
ὑστερον
ἐπείνασεν.

3 Καὶ προσελθὼν
ὁ πειράζων εἶπεν αὐτῷ
Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
εἰπὼν ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι
ἄρτοι γένωνται.
4 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

Γέγραπται
¹“Οὐκ ἐπ’ ἄρτῳ μόνῳ
ζήσεται ὁ ἄνθρωπος,
ἀλλ’ ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπο-
ρευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ.”
[Cf vv 8–10 below]

5 Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν
ὁ διάβολος
εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν,

MARK 1

καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων,

LUKE 4

καὶ συντελεσθεῖσών αὐτῶν
ἐπείνασεν.

3 εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ διάβολος
Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα
γένηται ἄρτος.
4 καὶ ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸν
ὁ Ἰησοῦς
Γέγραπται ὅτι
¹“Οὐκ ἐπ’ ἄρτῳ μόνῳ
ζήσεται ὁ ἄνθρωπος.”

5 Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν
ἔδειξεν αὐτῷ
πάσας τὰς βασιλείας
τῆς οἰκουμένης
ἐν στιγμῇ χρόνου·
6 καὶ εἶπεν αὐτῷ
ὁ διάβολος
Σοὶ δώσω
τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν
καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν,
ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται καὶ ᾧ
ἂν θέλω δίδωμι αὐτήν·
7 σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς
ἐνώπιον ἐμοῦ,
ἔσται σοῦ πάντα.
8 καὶ ἀποκριθεὶς
ἰδὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ¹
Γέγραπται
²“Κύριον τὸν θεόν σου
προσκυνήσεις
καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.”
9 Ἦγαγεν δὲ αὐτὸν
εἰς Ἱερουσαλὴμ

¹ Deut 8:3 ² Deut 6:13

WH mg: Lk 4:8 αὐτῷ εἶπεν [ὁ] Ἰησοῦς

MATT 4
καὶ ἔστησεν αὐτὸν
ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ,
6 καὶ λέγει αὐτῷ
Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
βάλε σεαυτὸν κάτω·
γέγραπται γὰρ ὅτι
1“Τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντε-
λείται περὶ σοῦ

καὶ
ἐπὶ χειρῶν ἀρουσίην σε,
μή ποτε προσκώψῃς
πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.”
7 ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς

Πάλιν γέγραπται
2“Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον
τὸν θεόν σου.”
8 Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν
ὁ διάβολος
εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν,
καὶ δείκνυσιν αὐτῷ
πάσας τὰς βασιλείας
τοῦ κόσμου
καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν,
9 καὶ εἶπεν αὐτῷ
Ταῦτά σοι πάντα δώσω
ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι.
10 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Ὑπαγε, Σατανᾶ·
γέγραπται γάρ
3“Κύριον τὸν θεόν σου
προσκυνήσεις
καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.”

11 Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διά-
βολος,

καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον
καὶ διηκόνουν αὐτῷ.

MARK 1

LUKE 4

καὶ ἔστησεν
ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ,
καὶ εἶπεν [αὐτῷ]
Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω·
10 γέγραπται γὰρ ὅτι
1“τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντε-
λείται περὶ σοῦ
τοῦ διαφυλάξαι σε,”

11 καὶ δι
“ἐπὶ χειρῶν ἀρουσίην σε
μή ποτε προσκώψῃς
πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.”
12 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ
ὁ Ἰησοῦς ὅτι
Εἴρηται
2“Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον
τὸν θεόν σου.”

[Cf vv 5-8 above]

13 Καὶ συντελέσας πάντα
πειρασμὸν
ὁ διάβολος ἀπέστη ἀπ’ αὐτοῦ
ἄχρι καιροῦ.

καὶ οἱ ἄγγελοι
διηκόνουν αὐτῷ.

¹ Ps 91 (90): 11 f

² Deut 6: 16

³ Deut 6: 13

PART III

THE GALILEAN MINISTRY

CHAPTER I. THE BEGINNINGS OF JESUS' WORK IN GALILEE, §§20-23

20. THE DEPARTURE INTO GALILEE

MATTHEW 4:12-17	MARK 1:14, 15	LUKE 4:14, 15
<p>'Ακούσας δὲ ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη ἀνεχώρησεν</p> <p>εἰς τὴν Γαλιλαίαν.</p> <p>13 καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρέτ ἐλθὼν κατέκησεν εἰς Καφαρ- ναούμ τὴν παραθαλασσίαν ἐν ὁρίοις Ζαβουλὼν καὶ Νεφθα- λείμ·</p> <p>14 ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγον- τος</p> <p>15 ¹“Γῆ Ζαβουλὼν καὶ γῆ Νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, 16 ὁ λαὸς ὁ καθημένος ἐν σκοτίᾳ φῶς εἶδεν μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.”</p> <p>17 ΑΠΟ ΤΟΤΕ ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν</p> <p>καὶ λέγειν</p>	<p>Καὶ μετὰ τὸ παραδοθῆναι τὸν Ἰωάννην ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς</p> <p>εἰς τὴν Γαλιλαίαν</p> <p>[Cf Mark 1:21 (§24)]</p> <p>15 κηρύσσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ [καὶ λέγων]</p>	<p>Καὶ</p> <p>ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν.</p> <p>[Cf Luke 4:31 (§24)]</p>

¹ Isa 9:1 f

Mk 1:15 καὶ λέγων with B K L M W Δ Θ it vg pesh etc; λέγων A D E F^g etc; Ⲭ^g syr sin om¹

MATT 4	MARK 1	LUKE 4
^a Μετανοεῖτε, ἤγγικεν γάρ ¹ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. [MATT 4:24] καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοή αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν· (§23) [MATT 4:23a] ^b Καὶ περιῆγεν ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν (§23)	ὅτι Πεπλήρωται ὁ καιρὸς ^a καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεῦετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. [MARK 1:28] Καὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοή αὐτοῦ εἰθὺς πανταχοῦ εἰς ὅλην τὴν περιχώρον τῆς Γαλιλαίας. (§24) [MARK 1:39a] ^b καὶ ἦλθεν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν (§25)	καὶ φήμῃ ἐξῆλθεν καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ. 15 ^b καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.

21. THE REJECTION AT NAZARETH (LUKE)

[MATT 13:53-58]	[MARK 6:1-6a]	LUKE 4:16-30
Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖθεν. (§65) 54 καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ	Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἔρχεται εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.	Καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρά, οὗ ἦν ἰατροαμ- μένος ¹ , καὶ εἰσῆλθεν κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ

Mt 3:2	Mk 6:6b	Lk 4:44
^a Μετανοεῖτε, ἤγγικεν γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. (§17) Mt 9:35a ^b Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν (§70)	^b Καὶ περιῆγεν τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων. (§70)	^b Καὶ ἦν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς τῆς Ἰουδαίας. (§25)

[MATT 13]	[MARK 6]	LUKE 4
<p>ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν,</p>	<p>2 Καὶ γενομένου σαββάτου ἤρξατο διδάσκειν ἐν τῇ συναγωγῇ·</p>	<p>ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι. 17 καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον τοῦ προφήτου Ἡσαίου, καὶ ἀνοίξας τὸ βιβλίον εὗρεν [τὸν] τόπον οὗ ἦν γεγραμμένος 18 ¹“ Πνεῦμα Κυρίου ἐπ’ ἐμέ, οὗ ἐνεκεν ἔχρισέν με εὐαγ- γελίσασθαι πτωχοῖς, ἀπέσταλκέν με κηρύξαι αἰχμα- λώτοις ἄφεςιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, 19 κηρύξαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτόν.” 20 καὶ πτύξας τὸ βιβλίον ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ ἐκάθισεν· καὶ πάντων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦσαν ἀτενί- ζοντες αὐτῷ. 21 ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Σή- μερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὡσὶν ὑμῶν. 22 καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ καὶ θαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον</p>
<p>ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς</p>	<p>καὶ οἱ πολλοὶ ἀκούοντες ἐξεπλήσσοντο</p>	<p>Οὐχὶ υἱὸς ἐστὶν Ἰωσήφ οὗτος;</p>
<p>καὶ λέγειν Πόθεν τοῦτῳ ἡ σοφία αὕτη καὶ αἱ δυνάμεις; 55 οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οὐχ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαρ- ίαμ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ</p>	<p>λέγοντες Πόθεν τοῦτῳ ταῦτα, καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα τοῦτῳ, καὶ αἱ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γινόμεναι; 3 οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας καὶ ἀδελφός</p>	

¹ Isa 61:1 f

[MATTHEW 13]
 Ἰάκωβος καὶ Ἰωσήφ
 καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας;
 56 καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ
 παῖσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσὶν;
 πῶθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα;
 57 καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.

ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς
 Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος
 εἰ μὴ ἐν τῇ¹ πατρίδι

καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

58 Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνά-
 μεις πολλὰς

διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. (§69)

[MARK 6]
 Ἰακώβου καὶ Ἰωσήτου
 καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος;
 καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ
 ὧδε πρὸς ἡμᾶς;
 [Cf v 2 above]
 καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.

4 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
 ὅτι Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος
 εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ
 καὶ ἐν τοῖς συγγενέουσιν αὐτοῦ
 καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

5 Καὶ οὐκ ἐδύνατο ἐκεῖ ποιῆσαι
 οὐδεμίαν δυνάμιν,
 εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεῖς τὰς
 χεῖρας ἰθεράπευσεν¹

6 καὶ ἠθαύμασεν¹
 διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. (§69)

LUKE 4

23 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς
 Πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παρα-
 βολὴν ταύτην Ἰατρὲ, θερά-
 πεισον σεαυτὸν¹ ὅσα ἠκούσα-
 μεν γενόμενα εἰς τὴν Καφαρ-
 ναοὺμ ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ
 πατρίδι σου.

24 εἶπεν δὲ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν
 ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν
 ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.

25 ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω
 ὑμῖν, πολλὰι χῆραι ἦσαν ἐν
 ταῖς ἡμέραις Ἡλείου ἐν τῷ
 Ἰσραὴλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐ-
 ρανὸς¹ ἔτη τρία καὶ μῆνας
 ἕξ, ὥς ἐγένετο λιμὸς μέγας
 ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, 26 καὶ
 πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμ-
 φθη Ἡλείας εἰ μὴ¹ εἰς
 Σάρεπτα τῆς Σιδωνίας πρὸς
 γυναῖκα χήραν." 27 καὶ
 πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐν τῷ
 Ἰσραὴλ ἐπὶ Ἑλισαίου τοῦ
 προφήτου, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν
 ἐκαθαρίσθη, εἰ μὴ Ναϊμάν ὁ
 Σύρος. 28 καὶ ἐπλήσθησαν
 πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ

¹ I Kings 17:9

WH mg: Lk 4:25 ἐπὶ

LUKE 4

ἀκούοντες ταῦτα, 29 καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὀφρύος τοῦ ὄρους ἐφ' οὗ ἡ πόλις ὠκοδόμητο αὐτῶν, ὥστε κατακρημνίσαι αὐτόν· 30 αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο.

22. THE CALL OF THE FOUR (MATT-MARK)

MATT 4:18-22

Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν δύο ἀδελφούς,

[Cf v 21 below]

Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον

MARK 1:16-20

Καὶ παράγων παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν

[Cf v 19 below]

Σίμωνα

[LUKE 5:1-11]

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν δῆλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ καὶ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ αὐτὸς ἦν ἐστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ, 2 καὶ εἶδεν 'πλοῖα δύο' ἐστῶτα παρὰ τὴν λίμνην, οἱ δὲ ἀδελφεὶς ἀπ' αὐτῶν ἀποβάντες 'ἐπλυνον' τὰ δίκτυα. 3 ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, δ ἦν Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον, καθίσας δὲ ἐκ τοῦ πλοίου ἐδίδασκεν τοὺς δῆλους. 4 ὥς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα 'Ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν. 5 καὶ ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν 'Ἐπιστάτα, δι' ὅλης νυκτὸς κοπιάσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν, ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὰ δίκτυα. 6 καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων πολὺ, διερήσσετο δὲ τὰ δίκτυα αὐτῶν. 7 καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις ἐν τῷ ἐτέρῳ πλοίῳ τοῦ ἐλθόντος συλλαβεσθαι

Mt 4:18 περιπατῶν with **XBCLWA** etc; παράγων D it syr sin 33. it vg etc; περιπατῶν δὲ **AWTΔΘH** syr sin pesh etc

Mk 1:16 καὶ παράγων with **XBDEL**

MATT 4	MARK 1	[LUKE 5]
[Cf v 21 below]	[Cf v 19 below]	αὐτοῖς· καὶ ἦλθαν, καὶ ἔπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. 8 ἰδὼν δὲ Σίμων Πέτρος προσέπεσεν τοῖς γόνασιν Ἰησοῦ λέγων Ἐξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλὸς εἰμι, κύριε· 9 θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων ὧν συνέλαβον, 10 ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ Σίμωνι.
καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν, ἦσαν γὰρ ἀλεεῖς· 19 καὶ λέγει αὐτοῖς Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλεεῖς ἀνθρώπων.	καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν Σίμωνος ἀμφιβάλλοντας ἐν τῇ θαλάσῃ, ἦσαν γὰρ ἀλεεῖς· 17 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἀλεεῖς ἀνθρώπων.	καὶ εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα Ἰησοῦς Μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν. 11 καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν ἀφέντες πάντα ἠκολούθησαν αὐτῷ. (§26)
20 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. 21 Καὶ προβὰς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. 22 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ.	18 καὶ εὐθὺς ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. 19 Καὶ προβὰς ὀλίγον εἶδεν Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα, καὶ εὐθὺς ἐκάλεσεν αὐτούς. 20 καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαίου ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ.	καὶ εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα Ἰησοῦς Μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν. 11 καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν ἀφέντες πάντα ἠκολούθησαν αὐτῷ. (§26)
		[Cf v 10 above]
		[Cf v 2 above]

Mk 1:16 ἀμφιβάλλοντας with NA (*-tes) BDLWΔ etc; ἀμφιβαλοντες Θ; βάλλοντας MΓ etc; ΑWTΔΠ etc add ἀμφίβληστρον: Θ adds τὰ δίκτυα

23. THE RESPONSE TO JESUS' WORK

MATT 4:23-25 [+§35]	[MARK 1:39]	[LUKE 4:44]
^a Καὶ περιῆγεν ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. 24 ^b καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν· καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους, δαιμονιζομένους καὶ σεληνια- ζομένους καὶ παραλυτικούς,	^a καὶ ἦλθεν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων. (§25) [MARK 1:28, 32, 34a] ^b Καὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς πανταχοῦ εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς Γαλι- λαιας. . . . 32 Ὁψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυσε ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας [Cf v 34 below] καὶ τοὺς δαιμονιζομένους· . . .	^a Καὶ ἦν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς τῆς Ἰουδαίας. (§25) [LUKE 4:37] ^b Καὶ ἐξεπορεύετο ἡχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου. (§24) [LUKE 4:40] Δύοντος δὲ τοῦ ἡλίου ἔαπαντες ¹ ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν·
Mt 9:35 ^a Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν. (§70)	Mk 6:6b ^a Καὶ περιῆγεν τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων. (§70)	Lk 4:14a, 15 ^a Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν. . . . 15 καὶ αὐτοὺς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων. (§20) Lk 4:14b ^b καὶ φήμῃ ἐξῆλθεν καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ. (§20)

Mt 4:24 καὶ . . . Συρίαν: syt sin om — δαιμονιζομένους with BC etc; καὶ δαιμ. NDEWfT it vg syr cur etc

MATT 4	[MARK 1]	[LUKE 4]
καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.	34 καὶ ἐθεράπευσεν πολλοὺς κα- κῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ δαιμόνια πολλά ἐξέβαλεν, (§24)	ὁ δὲ ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιτιθεῖς ἐθεράπευεν ¹ αὐτοὺς. (§24)
25 καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ	[MARK 3:7b, 8]	[LUKE 6:17b]
ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως	καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας	καὶ ὄχλος πολλὸς μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ
καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας	ἠκολούθησεν,	ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλὴμ
καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου. (+§35)	8 καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ¹ καὶ ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα, ¹ πλῆθος πολὺ, ἀκούοντες ὅσα ἔποιε ¹ ἦλθαν πρὸς αὐτόν. (§33)	καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος, οἱ ἦλθαν ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν. (§33)

CHAPTER II. TEACHING AND GATHERING DISCIPLES, §§24-27

24. A DAY IN CAPERNAUM

§45+] MATT 8:14-17 [+§66]	MARK 1:21-34	LUKE 4:31-41
[Cf Matt 4:13 (§20)]	Καὶ εἰσπορεύονται εἰς Καφαρναούμ.	Καὶ κατῆλθεν εἰς Καφαρναούμ πόλιν τῆς Γαλιλαίας.
[MATT 7:28b, 29]	Καὶ εὐθὺς τοῖς σάββασι ἔεισελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν ἐδίδασκεν ¹ .	Καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασι ¹ .
ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.	22 καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ,	32 καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ,

WH mg: Mk 1:21 ἐδίδασκεν εἰς τὴν συναγωγὴν

[MATT 7]	MARK 1	LUKE 4
<p>29 ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων</p> <p>καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς αὐτῶν. (§44)</p>	<p>ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων</p> <p>καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.</p> <p>23 καὶ εὐθὺς ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ,</p> <p>καὶ ἀνέκραξεν 24 λέγων Τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἤλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.</p> <p>25 καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς [λέγων] Φιμώθητι καὶ ἐξελθε ἐξ αὐτοῦ.</p> <p>26 καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον καὶ φωνήσαν φωνῇ μεγάλῃ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ.</p> <p>27 καὶ ἐθαμβήθησαν ἅπαντες, ὥστε συνζητεῖν αὐτοὺς¹ λέγοντας Τί ἐστὶν τοῦτο; διδαχὴ καινὴ κατ' ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκα- θάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ.</p> <p>28 ^aΚαὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοή αὐτοῦ εὐθὺς πανταχοῦ εἰς ὅλην τὴν περιχώρον τῆς Γαλιλαίας.</p>	<p>ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.</p> <p>33 καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκα- θάρτου, καὶ ἀνέκραξεν φωνῇ μεγάλῃ 34 Ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἤλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.</p> <p>35 καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς λέγων Φιμώθητι καὶ ἐξελθε ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ῥίψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς τὸ μέσον</p> <p>ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ μηδὲν βλάψαν αὐτόν.</p> <p>36 καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας, καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες Τίς ὁ λόγος οὗτος ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασιν, καὶ ἐξέρχονται; 37 ^aΚαὶ ἐξεπορεύετο ἡχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.</p>
<p>[MATT 4:24a]</p> <p>^aκαὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοή αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν (§23)</p>		

Lk 4:14b

^a καὶ φήμη ἐξῆλθεν
καθ' ὅλης τῆς περιχώρου
περὶ αὐτοῦ. (§20)

WH mg: Mk 1:24 οὐδαμῖν 27 πρὸς αὐτοὺς

Mk 1:27 αὐτοῖς with XB etc; πρὸς αὐτοὺς ACDWΓΔΘ etc

MATT 8	MARK 1	LUKE 4
<p>Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου εἶδεν τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν·</p>	<p>29 Καὶ εὐθὺς ἐκ τῆς συναγωγῆς ἔξελθόντες ἦλθαν¹ εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος καὶ Ἀνδρέου μετὰ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. 30 ἡ δὲ πενθερὰ Σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα, καὶ εὐθὺς λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς. 31 καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν κρατήσας τῆς χειρὸς·</p>	<p>38 Ἀναστὰς δὲ ἀπὸ τῆς συναγωγῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος. πενθερὰ δὲ τοῦ Σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς. 39 καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς</p>
<p>15 καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός, καὶ ἡγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτῷ. 16 Ὁψίας δὲ γενομένης προσήνεγκαν αὐτῷ [Of below and Matt 4:24 (§23)]</p>	<p>καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός, καὶ διηκόνει αὐτοῖς. 32 Ὁψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυσε ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας [Of v 34 below] καὶ τοὺς δαιμονιζομένους· 33 καὶ ἦν ὅλη ἡ πόλις ἐπισυναγμένη πρὸς τὴν θύραν.</p>	<p>ἐπετίμησεν τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν· παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς. 40 Δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου ἅπαντες¹ ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν·</p>
<p>καὶ ἐξέβαλεν τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν·</p>	<p>καὶ τοὺς δαιμονιζομένους· 34 καὶ ἐθεράπευσεν πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν, [MARK 3:11] καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, ὅταν αὐτὸν ἰθεώρουν, προσέπιπτον αὐτῷ καὶ ἔκραζον ἰέγοντα¹ ὅτι Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. (§33)</p>	<p>ὁ δὲ ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιτιθεῖς ἑθεράπευεν¹ αὐτούς.</p>
		<p>41 ἑξήρχετο¹ δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κράζοντα καὶ λέγοντα ὅτι Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ·</p>

WH mg: Mk 1:29 ἐλθὼν ἦλθεν Lk 4:40 πάντες ἐθεράπευσεν 41 ἐξήρχετο

Mk 1:29 ἐκ τῆς συν. ἐξελθόντες ἦλθαν with L; ἐκ τ.σ. ἐξελθόντες ἦλθεν NACAF etc; ἐκ τ.σ. ἐλθὼν ἦλθεν B etc; (καὶ Σ, καὶ εἰσὶν Θ) ἐξελθὼν (δὲ DW, εἰθὺς Σ) ἐκ τ.σ. ἦλθεν DWΘΣ Lk 4:40 ἐθεράπευεν with BDW it vg pesh; ἐθεράπευσεν NACLDΘ etc

[MATT 12:16]	MARK 1 [MARK 3:12]	LUKE 4
καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν· (§33)	καὶ οὐκ ᾔφειεν καὶ πολλὰ ἐπ- λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ἵνα μὴ αὐτὸν φανερόν ποιήσωσιν. (§33) ὅτι ᾔδεισαν αὐτὸν [Χριστὸν εἶναι].	καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἶα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι.
MATT 8 17 ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγοντος ¹ “Αὐτὸς τὰς ἀσ- θενείας ἡμῶν ἔλαβεν καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.” (+§66)		

25. A PREACHING TOUR IN GALILEE

	MARK 1:35-39	LUKE 4:42-44
	Καὶ πρωὶ ἔννυχα λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθεν [καὶ ἀπῆλ- θεν] εἰς ἔρημον τόπον κάκεϊ προσηύχετο. 36 καὶ κατεδίωξεν αὐτὸν Σί- μων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, 37 καὶ εὗρον αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ ὅτι Πάντες ζητοῦσίν σε. 38 καὶ λέγει αὐτοῖς “Ἀγωμεν ἀλλαχοῦ εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα καὶ ἐκεῖ κηρύξω, εἰς τοῦτο γὰρ ἐξῆλθον.	Γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον· [Cf Luke 5:16 (§27)] καὶ οἱ ὄχλοι ἐπεζήτουν αὐτόν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν. 43 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Καὶ ταῖς ἐτέραις πόλεσιν ἑὺαγγελίσασθαι με δεῖ ¹ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐπὶ τοῦτο ἀπεστάλην.

¹ Isa 53:4

WH mg: Lk 4:43 εὐαγγελίσασθαι δεῖ με

Mk 1:34 λαλεῖν τὰ δαιμόνια with ACLWΔ etc.; τὰ δαιμ. λαλ. B; αὐτὰ λαλεῖν DΘ it vg etc. — Χριστὸν εἶναι with BC (τὸν Χρ. αὐτὸν εἶναι) LWΘΣ 33. etc.; ΞΑΔΔ it vg syr sin pesh etc om 35 ἐξῆλθεν καὶ: W om — καὶ ἀπῆλθεν with ΞACDLΘ etc.; om B etc 38 ἀλλαχοῦ with ΞBCL 33. etc.; ADΓΔ it vg syr sin pesh etc om

[MATT 4:23]	MARK 1	LUKE 4
<p>^aΚαὶ περιῆγεν ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας</p> <p>καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. (§23)</p>	<p>39 ^aκαὶ ἦλθεν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν</p> <p>εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.</p>	<p>44 ^aΚαὶ ἦν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς</p> <p>τῆς Ἰουδαίας.</p>

26. THE CALL OF THE FOUR (LUKE)

[MATT 4:18-22]	[MARK 1:16-20]	LUKE 5:1-11
<p>Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν δύο ἀδελφοὺς,</p> <p>[Cf v 21 below]</p> <p>Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον</p>	<p>Καὶ παράγων παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν</p> <p>[Cf v 19 below]</p> <p>Σίμωνα</p>	<p>Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ καὶ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ αὐτὸς ἦν ἐστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ, 2 καὶ εἶδεν ἡλιόδου ἐστῶτα παρὰ τὴν λίμνην, οἱ δὲ ἀλεεῖς ἀπ' αὐτῶν ἀποβάαντες 'ἔπλυνον' τὰ δίκτυα. 3 ἐμβὰς δὲ εἰς ἐν τῶν πλοίων, ὃ ἦν Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον, καθίσας δὲ ἐκ τοῦ πλοίου ἐδίδασκεν τοὺς ὄχλους. 4 ὥς δὲ ἐπαύ- σατο λαλῶν, εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα Ἐπανάγαγε εἰς τὸ</p>

Mt 9:35	Mk 6:6b	Lk 4:15a
<p>^aΚαὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν. (§70)</p>	<p>^aΚαὶ περιῆγεν τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων. (§70)</p>	<p>^a καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, (§20)</p>

WH mg: Lk 5:2 δύο πλοῖα *ἔπλυναν*Lk 4:44 τῆς Ἰουδαίας with **N**BCL syr sin etc; τῆς Γαλιλαίας ADXΔΘ it vg al pler; τῶν Ἰουδαίων W

[MATT 4]

[MARK 1]

LUKE 5

[Cf v 21 below]

[Cf v 19 below]

καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ,
βάλλοντας ἀμφίβληστρον
εἰς τὴν θάλασσαν,
ἦσαν γὰρ ἀλλεῖς·
19 καὶ λέγει αὐτοῖς

Δεῦτε ὀπίσω μου,
καὶ ποιήσω ὑμᾶς
ἀλλεῖς ἀνθρώπων.

20 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες
τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ.

καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν
Σίμωνος
ἀμφιβάλλοντας
ἐν τῇ θαλάσῃ,
ἦσαν γὰρ ἀλλεῖς·
17 καὶ εἶπεν αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς
Δεῦτε ὀπίσω μου,
καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι
ἀλλεῖς ἀνθρώπων.

18 καὶ εὐθέως ἀφέντες
τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ.

βάθος καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγρην. 5 καὶ ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν Ἐπιστάτα, δι' ὅλης νυκτὸς κοπιήσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν, ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὰ δίκτυα. 6 καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων πολὺ, διεμήσσετο δὲ τὰ δίκτυα αὐτῶν. 7 καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις ἐν τῷ ἐτέρῳ πλοίῳ τοῦ ἐλθόντος συλλαβέσθαι αὐτοῖς· καὶ ἦλθαν, καὶ ἐπλησαν ἀμφοτέρω τὰ πλοῖα ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. 8 ἰδὼν δὲ Σίμων Πέτρος προσέπεσεν τοῖς γόνυσιν Ἰησοῦ λέγων Ἐξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλὸς εἰμι, κύριε· 9 θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων ἰὼν· συνελάβον, 10 ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἱ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ Σίμωνι.

καὶ εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα Ἰησοῦς
Μὴ φοβοῦ·
ἀπὸ τοῦ νῦν
ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν.
11 καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν
ἀφέντες
πάντα ἠκολούθησαν αὐτῷ.

[MATT 4]	[MARK 1]	LUKE 5
<p>21 Καὶ προβάς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφοί, 'Ιάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ 'Ιωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. 22 οἱ δὲ εὐθὺς ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ. (§22)</p>	<p>19 Καὶ προβάς ὀλίγον εἶδεν 'Ιάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ 'Ιωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα, 20 καὶ εὐθὺς ἐκάλεσεν αὐτούς. καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ. (§22)</p>	<p>[Cf v 10 above, [Cf v 2 above]</p>

27. THE HEALING OF A LEPER

§44+] MATT 8:1-4 [+§45]	MARK 1:40-45	LUKE 5:12-16
<p>Καταβάντος δὲ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὄρους ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. 2 Καὶ ἰδοὺ λεπρὸς προσελθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων Κύριε, ἐὰν θέλῃς δύνασαι με καθαρίσαι. 3 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ λέγων Θέλω, καθαρίσθητι· καὶ εὐθὺς ἐκαθερίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα.</p>	<p>Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτὸν [καὶ γονυ- πετῶν] λέγων αὐτῷ ὅτι 'Εὰν θέλῃς δύνασαι με καθαρίσαι. 41 καὶ σπλαγχνισθεὶς ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἥψατο καὶ λέγει αὐτῷ Θέλω, καθαρίσθητι· 42 καὶ εὐθὺς ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθερίσθη. 43 καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ εὐθὺς ἐξέβαλεν αὐτόν,</p>	<p>Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας· ἰδὼν δὲ τὸν 'Ιησοῦν πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἐδεήθη αὐτοῦ λέγων Κύριε, ἐὰν θέλῃς δύνασαι με καθαρίσαι. 13 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἥψατο αὐτοῦ λέγων Θέλω, καθαρίσθητι· καὶ εὐθὺς ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ.</p>

Mk 1:40 καὶ γονυπετῶν with N¹L⁸ etc; καὶ γον. αὐτὸν ACΔ syr sin etc; καὶ W; BDG¹ etc om

MATT 8	MARK 1	LUKE 5
4 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς "Ορα μηδενὶ εἶπης, ἀλλὰ ὑπαγε σεαυτὸν ¹ "δεῖξον τῷ ἱερεῖ," καὶ προσένεγκον τὸ δῶρον ὃ προσέταξεν Μωυσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. (+§45)	44 καὶ λέγει αὐτῷ "Ορα μηδενὶ μηδὲν εἶπης, ἀλλὰ ὑπαγε σεαυτὸν ¹ "δεῖξον τῷ ἱερεῖ" καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ὃ προσέταξεν Μωυσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 45 ὃ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν ¹ εἰσελθεῖν, ἀλλὰ ἔξω ἐπ' ἐρήμοις τόποις [ἦν]. [Cf Mark 1:35 (§25)] καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πάν- τοθεν.	14 καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ¹ "δεῖξον" σεαυτὸν "τῷ ἱερεῖ," καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου καθὼς προσέταξεν Μωυσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 15 διήρχετο δὲ μάλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκοῦειν καὶ θεραπεύεσθαι ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν 16 αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ προσευχόμενος.

CHAPTER III. THE GROWING HOSTILITY OF THE PHARISEES, §§28-32

28. THE HEALING OF A PARALYTIC

§67+] MATT 9:1-8

Καὶ ἐμβὰς εἰς πλοῖον
διεπέρασεν, καὶ ἦλθεν
εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

MARK 2:1-12

[Cf Mark 5:21 (§68)]
Καὶ εἰσελθὼν πάλιν
εἰς Καφαρναούμ
δι' ἡμερῶν
ἠκούσθη ὅτι ἔν οἴκῳ ἐστίν¹.

LUKE 5:17-26

Καὶ ἐγένετο

ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν
καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων,

¹ Lev 13:49

WH mg: Mk 1:45 εἰς πόλιν φανερώς 2:1 εἰς οἶκόν ἐστιν

Lk 5:14 D adds ὃ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον ὥστε μηκέτι δύνασθαι αὐτὸν φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν· ἀλλὰ ἔξω ἦν ἐν ἐρήμοις τόποις· καὶ συνήρχοντο πρὸς αὐτὸν καὶ ἦλθεν πάλιν εἰς Καφαρναούμ. [Cf Mk 1:45; 2:1]

MATT 9	MARK 2	LUKE 5
	2 καὶ συνήχθησαν πολλοὶ [Cf Mark 3:22 (§50)]	καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι οἱ ἦσαν ἐλληνιστὲς ἐκ πάσης κώμης τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ·
	ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν,	καὶ δύναμις Κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτόν.
2 Καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον.	καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. 3 καὶ ἔρχονται φέροντες πρὸς αὐτόν παραλυτικὸν αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων.	18 καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐξήτουν αὐτὸν εἰσενεγ- κεῖν καὶ θεῖναι [αὐτόν] ἐν ὥπτιον αὐτοῦ.
	4 καὶ μὴ δυνάμενοι προσενέγκαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κρᾶβαττον ὅπου ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο.	19 καὶ μὴ εὐρόντες ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτόν διὰ τὸν ὄχλον ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτόν σὺν τῷ κλινιδίῳ
καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν τῷ παραλυτικῷ Θάρσει, τέκνον· ἀφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι.	5 καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ Τέκνον, ἀφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι.	εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ.
3 Καὶ ἰδοὺ τινες τῶν γραμματέων	6 ἦσαν δὲ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ κα- θήμενοι καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν	20 καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν "Ἄνθρωπε, ἀφένονται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. 21 καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρι- σαῖοι λέγοντες
εἶπαν ἐν ἑαυτοῖς Οὗτος βλασφημεῖ.	7 Ἰὶ οὗτος οὕτω λαλεῖ; βλασφημεῖ· τίς δύναται ἀφίεναι ἁμαρτίας	Τίς ἐστὶν οὗτος ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἁμαρτίας ἀφίεναι

WH mg: Mk 2:7 Ὁτ.

Mk 2:7 Tl: Ὁτ. Bθ

MATT 9

4 καὶ ἰδὼς ὁ Ἰησοῦς

τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν

εἶπεν

Ἵνα τί ἐνθυμείσθε πονηρὰ
ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;5 τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον,
εἰπεῖνἈφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι,
ἢ εἰπεῖν Ἐγείρε

καὶ περιπάτει;

6 Ἵνα δὲ εἰδῇτε ὅτι

ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
πουἐπὶ τῆς γῆς ἀφίεναι ἁμαρτίας—
τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ
Ἐγείρε!

ἄρον σου τὴν κλίνην

καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

7 καὶ ἐγερθεῖς

ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

8 Ἰδόντες δὲ

οἱ ὄχλοι ἐφοβήθησαν

καὶ ἐδόξασαν τὸν θεόν

τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην
τοῖς ἀνθρώποις.

MARK 2

εἰ μὴ εἷς ὁ θεός;

8 καὶ εὐθὺς ἐπιγινούς ὁ Ἰησοῦς
τῷ πνεύματι αὐτοῦὅτι [οὕτως] διαλογίζονται
ἐν ἑαυτοῖς

λέγει [αὐτοῖς]

Τί ταῦτα διαλογίζεσθε

ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

9 τί ἐστιν εὐκοπώτερον,

εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ

Ἀφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι,

ἢ εἰπεῖν Ἐγείρου

[καὶ] ἄρον τὸν κράβαττόν σου

καὶ περιπάτει;

10 Ἵνα δὲ εἰδῇτε ὅτι

ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
πουἈφίεναι ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς¹
—λέγει τῷ παραλυτικῷ

11 Σοὶ λέγω, ἔγειρε

ἄρον τὸν κράβαττόν σου

καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

12 καὶ ἡγέρθη καὶ εὐθὺς

ἄρας τὸν κράβαττον

ἐξῆλθεν

ἔμπροσθεν πάντων,

ὥστε ἐξίστασθαι

πάντας

καὶ δοξάζειν τὸν θεόν

[λέγοντας] ὅτι

Οὕτως οὐδέποτε εἶδαμεν.

LUKE 5

εἰ μὴ ὁ μόνος ὁ θεός;

22 ἐπιγινούς δὲ ὁ Ἰησοῦς

τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν

ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτοὺς

Τί διαλογίζεσθε

ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

23 τί ἐστιν εὐκοπώτερον,

εἰπεῖν

Ἀφένωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου,

ἢ εἰπεῖν Ἐγείρε

καὶ περιπάτει;

24 Ἵνα δὲ εἰδῇτε ὅτι

ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐξουσίαν
ἔχειἐπὶ τῆς γῆς ἀφίεναι ἁμαρτίας—
εἶπεν τῷ παραλελυμένῳ¹

Σοὶ λέγω, ἔγειρε

καὶ ἄρας τὸ κλινιδίόν σου

πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου.

25 καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς
ἐνώπιον αὐτῶν,

ἄρας ἐφ' ὃ κατέκειτο,

ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ

δοξάζων τὸν θεόν.

26 Καὶ ἔκστασις ἔλαβεν

ἅπαντας

καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν,

καὶ ἐπλήσθησαν φόβου

λέγοντες ὅτι

Εἶδαμεν παράδοξα σήμερον.

WH mg: Mt 9:4 ἰδὼν

6 Ἐγερθεῖς

Mk 2:10 ἐπὶ τῆς γῆς ἀφίεναι ἁμαρτίας

Lk 5:24 παραλυτικῷ

Mk 2:8 αὐτοῖς; BΘ om — ταῦτα; Θ om 9 Ἐγείρου with BLΘ 28.; Ἐγείρε NACD 33. etc — καὶ¹ with
 NAB12Θ etc; CDL 33. pesh etc om 10 ἀφίεναι ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς with BΘ 142. 157.; ἐπὶ τ. γ. ἀφ. ἀμ.
 NCDLΔ etc; ἀφ. ἐπὶ τ. γ. ἀμ. AEF etc Lk 5:24 παραλελυμένῳ with ABEGΔ etc; παραλυτικῷ NCDLXΘΞ etc

29. THE CALL OF LEVI

MATT 9:9-13

Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς
ἐκεῖθεν εἶδεν ἄνθρωπον
καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον,
Ματθαῖον λεγόμενον,
καὶ λέγει αὐτῷ
Ἐκκολούθει μοι·

καὶ
ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

10 Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνα-
κειμένου
ἐν τῇ οἰκίᾳ,
καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι
καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες
συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ
καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

11 καὶ ἰδόντες
οἱ Φαρισαῖοι

ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ

Διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν
καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει
ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;
12 ὁ δὲ ἀκούσας
εἶπεν

Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν
οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ
ἀλλὰ οἱ κακῶς ἔχοντες.

MARK 2:13-17

Καὶ ἐξῆλθεν πάλιν
παρὰ τὴν θάλασσαν·
καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς
αὐτόν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς.

14 Καὶ παράγων εἶδεν Λευεὶν
τὸν τοῦ Ἀλφαίου
καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον,

καὶ λέγει αὐτῷ
Ἐκκολούθει μοι.

καὶ
ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

15 Καὶ γίνεται κατακέει-
σθαι αὐτόν
ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ,
καὶ πολλοὶ τελῶναι
καὶ ἁμαρτωλοὶ
συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ
καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,
ἦσαν γὰρ πολλοὶ καὶ ἠκολού-
θουν αὐτῷ.

16 καὶ
οἱ γραμματεῖς τῶν Φαρισαίων

ἰδόντες ὅτι ἐσθίει μετὰ τῶν
ἁμαρτωλῶν καὶ τελωνῶν
ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ

Ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν
καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει;

17 καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς
λέγει αὐτοῖς [ὅτι]
Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν
οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ
ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες·

LUKE 5:27-32

Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν

καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι
Λευεὶν
καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον,

καὶ εἶπεν αὐτῷ
Ἐκκολούθει μοι.

28 καὶ καταλιπὼν πάντα
ἀναστὰς ἠκολοῦσθαι αὐτῷ.

29 Καὶ ἐποίησεν δοχὴν μεγά-
λην Λευεὶς αὐτῷ
ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ·
καὶ ἦν ὄχλος πολὺς τελωνῶν
καὶ ἄλλων
οἱ ἦσαν μετ' αὐτῶν
κατακέειμενοι.

30 καὶ ἐγόγγυζον
οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμ-
ματεῖς αὐτῶν

πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέ-
γοντες

Διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν
καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε
καὶ πίνετε;

31 καὶ ἀποκριθεὶς [ὁ] Ἰησοῦς
εἶπεν πρὸς αὐτούς
Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν
οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ
ἀλλὰ οἱ κακῶς ἔχοντες·

WH mg: Mk 2:16 καὶ πίνει

Lk 5:29 αὐτοῦ

Mt 9:9 ἠκολούθησεν with BC⁵ al pler; ἠκολοῦσθαι ND etc Mk 2:15 γίνεται with NBL 33. etc; ἐγένετο ACDΓΔ etc 16 καὶ οἱ γραμματεῖς τῶν Φαρ(ε)σαίων with B 124.; NL 33. etc om οἱ; Δ om καὶ οἱ; ACDΓΘΗ etc read καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι — ἐσθίει with NBD etc, ἐσθίετε (for -τε) Θ; ACLΔ al pler add καὶ πίνει; NCLΔ add also ὁ διδάσκαλος ὑμῶν Lk 5:29 αὐτῶν; B1. 22. etc αὐτοῦ

MATT 9	MARK 2	LUKE 5
13 πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστιν ¹ “Ἐλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν” οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλούς.	οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλούς.	32 οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλούς εἰς μετάνοιαν.

30. THE QUESTION ABOUT FASTING

MATT 9:14-17 [+§68]	MARK 2:18-22	LUKE 5:33-39
Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου λέγοντες Διὰ τί ἡμεῖς	Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύοντες. καὶ ἔρχονται καὶ λέγουσιν αὐτῷ Διὰ τί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου	Οἱ δὲ εἶπαν πρὸς αὐτόν Οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου νηστεύουσιν πυκνὰ καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων,
καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν, οἱ δὲ μαθηταὶ σοῦ οὐ νηστεύουσιν; 15 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς	καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ [μαθηταὶ] οὐ νηστεύουσιν; 19 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς	οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσιν καὶ πίνουσιν. 34 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος
Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστὶν ὁ νυμφίος;	Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστὶν νηστεύειν; ὅσον χρόνον ἔχουσιν τὸν νυμφίον μετ' αὐτῶν οὐ δύνανται νηστεύειν	ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστὶν ποιῆσαι νηστεύσαι;
ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος,	20 ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος,	35 ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος

¹ Hos 6:6; cf Mt 12:7 (§31)

WH mg: Mt 9:14 πολλὰ

Mt 9:13 ἁμαρτωλοῖς with **SB** DW Δ etc; CLXΘ syr sin sah etc add εἰς μετάνοιαν 14 νηστεύομεν with **SB** min pauce; CDLWXΔΘ verss etc add πολλὰ Mk 2:18 σοὶ μαθηταὶ with ACCLW etc; σου μαθ. Δ; μαθ. σου **SB** etc; B min pauce om μαθ. Lk 5:34 νηστεύσαι with BXΞ 28.; νηστεύειν **SA** CLWΔΘ etc

MATT 9	MARK 2	LUKE 5
καὶ τότε νηστεύουσιν.	καὶ τότε νηστεύουσιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.	τότε νηστεύουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
16 οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπι- βλημα ῥάκους· ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ·	21 οὐδεὶς ἐπιβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπιράπτει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μή, αἶρει τὸ πλήρωμα ἀπ' αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.	36 Ἐλεγεν δὲ καὶ παρα- βολὴν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Οὐδεὶς ἐπιβλημα ἀπὸ ἱματίου καινοῦ σχίσας ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μήγε, καὶ τὸ καινὸν σχίσει
αἶρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.		καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνήσει τὸ ἐπιβλημα τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ.
17 οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπόλλυνται· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς, καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται. (+ §68)	22 καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή, ὁ οἶνος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ ὁ οἶνος ἀπόλλυται καὶ οἱ ἀσκοί. [ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς.]	37 καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήξει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· 38 ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον.
		39 [‘Οὐδεὶς’ ¹ πῶν παλαιὸν θέλει νέον· λέγει γὰρ ‘Ὁ παλαιὸς χρηστός ἐστιν.]

31. PLUCKING GRAIN ON A SABBATH

§47+] MATT 12:1-8	MARK 2:23-28	LUKE 6:1-5
Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάβ- βασιν διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλ- λειν	Καὶ ἐγένετο αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασιν ¹ δια- πορεύεσθαι ¹ διὰ τῶν σπορίμων, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤρξαντο ἰδοὺν ποιεῖν ¹ τίλ- λונτες	Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ σπορίμων, καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ

WH mg: Mk 2:23 παραπορεύεσθαι

δοδοιεύειν

Lk 5:39 Καὶ οὐδεὶς

Mk 2:22 ἀπόλλυται καὶ οἱ ἀσκοὶ with B cop; καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται D it codd; ἐκχεῖται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται
 NACW (ἀπόλλυται) ΔΘ (ἀπολυται) etc; ἐκχεῖται καὶ οἱ ἀσκοὶ L. — ἀλλὰ . . . καινοὺς with N^oB 102;
 ACLΔΘ etc add βλητέον; W adds βάλλουσιν; D it codd om ἀλλὰ . . . καινοὺς Lk 5:38 βλητέον with
 ABCRXΘ etc; βάλλουσιν N^oD it etc — ACD (τηροῦνται) RXΘ verss etc add καὶ ἀμφότεροι συντηροῦνται;
 NBLW 33. etc om 39 D it Eus om v 39

MATT 12	MARK 2	LUKE 6
στάχυας καὶ ἐσθίειν.	τοὺς στάχυας.	καὶ ἥσθιον τοὺς στάχυας ψάχοντες ταῖς χερσίν.
2 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπαν αὐτῷ Ἰδοὺ οἱ μαθηταὶ σου ποιοῦσιν δοῦν' ἔξοστιν ποιεῖν ἐν σαββάτῳ.	24 καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ Ἴδε τί ποιοῦσιν τοῖς σάββασιν ὃ οὐκ ἔξοστιν ;	2 τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπαν Τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξοστιν τοῖς σάββασιν ;
3 ὃ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυεὶδ	25 καὶ λέγει αὐτοῖς Οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυεὶδ ὅτε χρεῖαν ἔσχεν καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ;	3 καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν [ὁ] Ἰησοῦς Οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησεν Δαυεὶδ
ὅτε ἐπείνασεν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ; 4 πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ	26 [πῶς] εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ Ἀβιάθαρ ἀρχιερέως καὶ ἱεροῦ	ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ; 4 [ὡς] εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ
καὶ ἱεροῦ ἔφαγον, ὃ οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν μόνοις ;	οὓς οὐκ ἔξοστιν φαγεῖν εἰ μὴ τοὺς ἱερεῖς, καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὓσιν ;	καὶ ἱεροῦ ἔφαγον καὶ ἔδωκεν τοῖς μετ' αὐτοῦ, οὓς οὐκ ἔξοστιν φαγεῖν εἰ μὴ μόνοις τοὺς ἱερεῖς ;
5 ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βε- βηλοῦσιν καὶ ἀναίτιοι εἰσιν ; 6 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μεῖζόν ἐστιν ὧδε. 7 εἰ δὲ ἐγνώκετε τί ἐστιν 2 ^α "Ἐλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν," οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναίτιους.	27 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς Τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄν- θρωπον ἐγένετο καὶ οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον	5 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς

1 I Sam 21:6 2 Hos 6:6; cf Mt 9:13 (§29)

Mt 12:4 ἔφαγον with **SB**; ἔφαγον CDWΘ al pler Mk 2:26 πῶς with **NCLDΘ** al pler; BD om —
ἐπὶ Ἀβιάθαρ (τοῦ AC) ἀρχιερέως with **NBLΘ** al pler; DW 271. It codd om — τοῖς ἱερεῖς with **NBL**; τοῖς ἱερεῦσιν
ACWΔΘ al pler 27, 28 D om Τὸ σάβ. διὰ . . . ὥστε Lk 6:2 ἔξοστιν with BR It vg arm; **NACWXΘ**
cop pesh etc add ποιεῖν 4 ὡς with **N*ACW** al pler; πῶς LKXΘ 33. etc; BD om 5 D inserts this v
after v 10, and reads here: τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ θεασάμενός τινα ἐργαζόμενον τῷ σαββάτῳ εἶπεν αὐτῷ Ἀνθρώπε εἰ μὴ
οἶδας τί ποιεῖς μακάριος εἰ· εἰ δὲ μὴ οἶδας ἐπικατάρατος καὶ παραβάτης εἰ τοῦ νόμου

MATT 12	MARK 2	LUKE 6
8 κύριος γάρ ἐστιν τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.	28 ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.	Κύριός ἐστιν τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ¹ .

32. THE WITHERED HAND

MATT 12:9-14	MARK 3:1-6	LUKE 6:6-11 [+§34]
Καὶ μεταβὰς ἐκέλευεν ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν· καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος χεῖρα ἔχων ξηράν. 10 καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες Εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασιν θεραπεύειν; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. 11 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Τίς [ἐστί] ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἔξει πρόβατον ἓν, καὶ ἂν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον,	Καὶ εἰσῆλθεν πάλιν εἰς συναγωγὴν, καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμένην ἔχων τὴν χεῖρα· 2 καὶ παρετήρουν αὐτὸν εἰ τοῖς σάββασιν θεραπεύσει αὐτόν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. 3 καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ τὴν χεῖρα ἔχοντι ξηράν Ἐγειρε εἰς τὸ μέσον.	Ἐγένετο δὲ ἐν ἐτέρῳ σαβ- βάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ διδάσκειν· καὶ ἦν ἄνθρωπος ἐκεῖ καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά· 7 παρετηροῦντο δὲ αὐτόν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρι- σαῖοι εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ ἰαθεῖται, ¹ ἵνα εὖρωσιν κατηγορεῖν αὐτοῦ. 8 αὐτὸς δὲ ᾗδει τοὺς διαλο- γισμοὺς αὐτῶν, εἶπεν δὲ τῷ ἀνδρὶ τῷ ξηράν ἔχοντι τὴν χεῖρα Ἐγειρε καὶ στήθι εἰς τὸ μέσον· καὶ ἀναστὰς ἔστη. [LUKE 14:5] καὶ πρὸς αὐτοὺς εἶπεν Τίλος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς εἰς φρέαρ πεσεῖται,

WH mg: Lk 6:5 ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου 7 θεραπεύσει

Mk 3:2 τοῖς with ABLWΔ al pler; ἐν τοῖς SCDFIMΘ cop -- θεραπεύσει with ABCDLΘ al pler; θεραπεύει
NWΔ 271. Lk 6:5 τοῦ σαβ. ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθ. with SBW pesh har cop eth. ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθ. καὶ τοῦ σαβ.
ADLRXΔΘ lt vg etc 7 θεραπεύει with SADLW etc; θεραπεύσει BXXΔΘ cop etc

MATT 12	MARK 3	[LUKE 14]
οὐχὶ κρατήσῃ αὐτό καὶ ἐγερεῖ; 12 πόσω οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου.	4 ^a καὶ λέγει αὐτοῖς "Ἐξεστὶν τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ ἐσιώπων. 5 καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συνλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ "Ἐκτεινον τὴν 'χειρά σου' καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ.	καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; (§123) [Cf Luke 12:24 (§113)] 9 ^a εἶπεν δὲ [ὁ] 'Ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς 'Ἐπερωτῶ ὑμᾶς, εἰ ἐξεστὶν τῷ σαββάτῳ ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀπολέσαι; 10 καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτοὺς εἶπεν αὐτῷ "Ἐκτεινον τὴν χειρά σου" ὁ δὲ ἐποίησεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ. 11 Αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διελάλουν πρὸς ἀλλήλους τί ἂν ποιήσαιεν τῷ 'Ιησοῦ. (+§34)
13 Τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ "Ἐκτεινόν σου τὴν χεῖρα" καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ὕγιος ὡς ἡ ἄλλη. 14 'Ἐξελθόντες δὲ οἱ Φαρι- σαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.	6 Καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρι- σαῖοι εὐθὺς μετὰ τῶν 'Ηρωδιανῶν συμβούλιον ¹ ἐδίδουν ¹ κατ' αὐτοῦ ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.	

Lk 14:3, 4a

^a καὶ ἀποκριθεὶς ὁ 'Ιησοῦς εἶπεν
πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους
λέγων
"Ἐξεστὶν τῷ σαββάτῳ
θεραπεῖσθαι ἢ οὐ;
4 οἱ δὲ ἡσύχασαν. (§123)

WH mg: Mk 3:5 χεῖρα 6 ἐποίησαν

Lk 6:10 αὐτοῦ: DΘ add ὡς καὶ (Θ om) φ ἄλλη: D inserts v 5 after v 10

CHAPTER IV. THE ORGANIZATION OF JESUS' FOLLOWERS, §§33, 34

33. THE FAME OF JESUS

ΜΑΤΤ 12:15-21 [+§50]	MARK 3:7-12	[LUKE 6:17-19]
<p>Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν.</p> <p>[ΜΑΤΤ 4:25]</p> <p>Καὶ ἠκολούθη- σαν αὐτῷ πολλοί,</p> <p>ἀπὸ τῆς Γαλι- λαίας</p> <p>καὶ Δεκαπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας</p> <p>καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου. (§23)</p>	<p>Καὶ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνεχώρησεν πρὸς τὴν θάλασ- σαν·</p> <p>καὶ</p> <p>πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας</p> <p>ἠκολούθησεν,</p> <p>8 καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας¹ καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου</p> <p>καὶ περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα,¹ πλῆθος πολὺ, ἀκούοντες ὅσα ἔποιεῖ¹ ἦλθαν πρὸς αὐτόν.</p> <p>9 καὶ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσ- καρτερῇ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν·</p> <p>10 πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται ὅσοι εἶχον μάστιγας.</p>	<p>καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ,</p> <p>καὶ</p> <p>ὄχλος πολὺς μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ</p> <p>ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ</p> <p>καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος,</p> <p>οἱ ἦλθαν ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ λαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν·</p> <p>18 καὶ οἱ ἐνοχλοῦμενοι ἀπὸ πνευ- μάτων ἀκαθάρτων ἐθεραπείοντο·</p> <p>19 καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτουν ἅπτεσθαι αὐτοῦ,</p> <p>ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ ἰάτο πάντας. (§34)</p>

WH mg: Mk 3:7 καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἠκολούθησεν, 8 Σιδῶνα,— ἐποίη

MATT 12

MARK 3

16 ^aκαὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς
ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν
ποιήσωσιν.
17 ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ
Ἑσαίου τοῦ προφήτου λέ-
γοντος
18 ^{1c} Ἰδοὺ ὁ παῖς μου ὃν
ἡρέτισα,
ὁ ἀγαπητός μου ὃν εὐδόκησεν
ἡ ψυχὴ μου.
θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν,
καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπ-
αγγελεῖ.
19 Οὐκ ἐρίσει οὐδὲ κραυγάσει,
οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς
πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ.
20 κάλαμον συντετριμμένον
οὐ κατεάξει
καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει,
ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νίκος τὴν
κρίσιν.
21 καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη
ἐλπιούσιν.” (+ §50)

11 ^aκαὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκά-
θαρτα, ὅταν αὐτὸν ἐθεώρουν,
προσέπιπτον αὐτῷ
καὶ ἔκραζον ἑλέγοντα¹ ὅτι
Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.
12 καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς
ἵνα μὴ αὐτὸν φανερὸν
ποιήσωσιν.

Mk 1:34b

^a καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν,

καὶ οὐκ ἦφιεν
λαλεῖν τὰ δαιμόνια,
ὅτι ᾔδεισαν αὐτὸν [Χριστὸν
εἶναι]. (§24)

Lk 4:41

^a ἑξήρχετο¹ δὲ καὶ δαιμόνια
ἀπὸ πολλῶν,
κράζοντα καὶ λέγοντα ὅτι
Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.
καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἶα αὐτὰ
λαλεῖν,
ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν
εἶναι. (§24)

¹ Isa 42:1-4; 41:8 f

WH mg: Mk 3:11 λέγοντες Lk 4:41 ἐξήρχοντο

Mk 3:12 ποιήσωσιν; C etc add ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι (cf Mk 1:34; Lk 4:41, §24)

34. THE CHOOSING OF THE TWELVE

	MARK 3:13-19a	LUKE 6:12-19
[Cf Matt 5:1a (§35)]	Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος [Cf Mark 1:35 (§25)]	Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέ- ραις ταύταις ἐξελεῖν αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτε- ρεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ. 13 καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν,
[MATT 10:2-4] Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστιν ταῦτα·	καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός, καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν. 14 καὶ ἐποίησεν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν, ἵνα ὦσιν μετ' αὐτοῦ καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν 15 καὶ ἔχειν ἐξουσίαν ἐκβάλ- λῃν τὰ δαιμόνια· 16 καὶ ἐποίησεν τοὺς δώδεκα (καὶ ἐπέθηκεν ὀνόματα τῷ Σίμωνι) Πέτρον, 17 καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου (καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα) Βοανηργές, ὃ ἐστὶν Ἰτιὸς Βρον- τῆς), 18 καὶ Ἀνδρέαν καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολο- μαῖον καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖον καὶ Σίμωνα τὸν Καναναῖον 19 καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν.	14 Σίμωνα ὃν καὶ ὠνόμασεν Πέτρον καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολο- μαῖον 15 καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν [καὶ] Ἰάκωβον Ἀλφαίου καὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον Ζηλωτὴν 16 καὶ Ἰούδαν Ἰακώβου καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ ὃς ἐγένετο προδότης,
πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, 3 Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Μαθθαῖος ὁ τελώνης, Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖος, 4 Σίμων ὁ Καναναῖος καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν. (§70)		

WH mg: Mk 3:17 ὀνόματα

Mk 3:14 οὓς . . . ὠνόμασεν with SBC*W (after μετ' αὐτοῦ) ΔΘ min pauc cop etc; ADL it vg pesh al pler om 16 καὶ ἐποίησεν τοὺς δώδεκα with SBC*WΔ; ADLΘ al pler om

MARK 3

[Cf Matt 12:15 (§33)]

[Cf Mark 3:7-10 (§33)]

[Cf Matt 4:25 (§23)]

LUKE 6

17 καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν
ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ,
καὶ ὄχλος πολὺς μαθητῶν
αὐτοῦ,
καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ
ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας
καὶ Ἱερουσαλὴμ
καὶ τῆς παραλίου Τύρου
καὶ Σιδῶνος,
18 οἱ ἦλθαν ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ
ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν·
καὶ οἱ ἐνοχλοῦμενοι ἀπὸ πνευ-
μάτων ἀκαθάρτων
ἐθεραπεύοντο·
19 καὶ πᾶς ὁ ὄχλος
ἔξήτουν ἅπτεσθαι αὐτοῦ,
ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρ-
χετο
καὶ ἰᾶτο πάντας.

CHAPTER V. THE SERMON ON THE MOUNT, §§35-44

35. THE CHARACTER AND DUTIES OF DISCIPLES

§23+] MATT 5:1-16

Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους
ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος·
καὶ καθίσαντος αὐτοῦ
προσῆλθαν [αὐτῷ]
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ·
2 καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ

[Cf Mark 3:13 (§34)]

ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων
3 ΜΑΚΑΡΙΟΙ ¹“οἱ πτωχοί”
τῷ πνεύματι,
ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν.
4 μακάριοι “οἱ πενθοῦντες,”
ὅτι αὐτοὶ “παρακληθήσονται.”

LUKE 6:20-26

[Cf Luke 6:12, 13, 17 (§34)]

Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ
ἔλεγεν
Μακάριοι οἱ πτωχοί,
ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία
τοῦ θεοῦ.
[Cf v 21b below]

¹ Isa 61:1 f

MATT 5

5 μακάριοι ¹“οἱ πραεῖς,”
ὅτι αὐτοὶ “κληρονομήσουσι
τὴν γῆν.”

6 μακάριοι οἱ πεινῶντες
καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην,
ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.

[Cf v 4 above]

7 μακάριοι οἱ ἐλεήμονες,
ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.

8 μακάριοι ²“οἱ καθαροὶ τῇ
καρδίᾳ,”

ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται.

9 μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί,
ὅτι [αὐτοὶ] υἱοὶ θεοῦ κλη-
θήσονται.

10 μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι
ἐνεκὲν δικαιοσύνης,

ὅτι αὐτῶν ἐστὶν

ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

11 μακάριοί ἐστε ὅταν

ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν
καὶ εἴπωσιν πᾶν πονηρὸν κατ’
ὑμῶν ψευδόμενοι
ἐνεκὲν ἐμοῦ.

12 χαίrete

καὶ ἀγαλλιᾶσθε,

ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν

πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

οὕτως γὰρ

ἐδίωξαν τοὺς προφῆτας

τοὺς πρὸ ὑμῶν.

LUKE 6

21 μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν,

ὅτι χορτασθήσεσθε.

μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν,
ὅτι γελάσετε.

22 μακάριοί ἐστε ὅταν
μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι,
καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς
καὶ ὀνειδίσωσιν
καὶ ἐκβάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν
ὡς πονηρὸν

ἐνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

23 ἡράγητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ

καὶ σκιρτήσατε,

ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν

πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ.

κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ

ἐποίησαν τοῖς προφῆταις

οἱ πατέρες αὐτῶν.

24 Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλου-
σίοις,

ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν
ὑμῶν.

¹ Ps 37 (36):11

² Ps 24 (23):4

Mt 5:11 ψευδόμενοι with **BCW** al pler; D it etc om

MATT 5

13 Ὑμεῖς ἐστέ τὸ ἄλας τῆς γῆς^α

ἐὰν δὲ τὸ ἄλας μωρανθῇ,
ἐν τίνι ἀλισθῆσεται;
εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι

εἰ μὴ βληθὲν ἔξω καταπατεῖσθαι
ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

14 Ὑμεῖς ἐστέ τὸ φῶς τοῦ
κόσμου. οὐ δύναται πόλις
κρυβῆναι ἐπάνω ὁρους κειμένη^α

15 οὐδὲ καίουσιν λύχνον
καὶ τιθέασιν αὐτὸν
ὑπὸ τὸν μόδιον
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,
καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ
οἰκίᾳ.

16 οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς
ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ
καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν
πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς
οὐρανοῖς.

[MARK 9:50b]

ἐὰν δὲ τὸ ἄλας ἄραλον γένηται,
ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσεται; (§94)

LUKE 6

25 οὐαὶ ὑμῖν, οἱ ἐμπεπλησμένοι νῦν,
ὅτι πεινάσετε.

οὐαὶ, οἱ γελῶντες νῦν,
ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε.
26 οὐαὶ ὅταν καλῶς ὑμᾶς
εἴπωσιν πάντες οἱ ἄνθρωποι,
κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποιοῦν
τοῖς ψευδοπροφῆταις οἱ πα-
τέρες αὐτῶν.

[LUKE 14:34b, 35a]

ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἄλας μωρανθῇ,
ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;
35 οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν
εὐθετόν ἐστιν.
ἔξω βάλλουσιν αὐτό. (§124)

[LUKE 11:33]

^αΟὐδεὶς λύχνον ἄψας
εἰς κρύπτην τίθησιν
οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,
ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φῶς βλέ-
πωσιν. (§108)

Mk 4:21b

^α Μήτι ἔρχεται ὁ λύχνος
ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ
ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην,
οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν τεθῇ;
(§55)

Lk 8:16

^α Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἄψας
καλύπτει αὐτὸν σκεύει
ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν,
ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας τίθησιν,
ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ
φῶς. (§55)

36. THE RIGHTEOUSNESS OF THE KINGDOM AND THE LAW

MATT 5:17-20

Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον
καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς
προφῆτας· οὐκ ἦλθον κατα-
λῦσαι ἀλλὰ πληρῶσαι·
18 ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν,
ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς
καὶ ἡ γῆ,
ἰῶτα ἐν ἡ μία κερέα
οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου
ἕως [ἂν] πάντα γένηται.
19 ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν
ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίσ-
των καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς
ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κλη-
θήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν
οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ
καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθή-
σεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν
οὐρανῶν. 20 λέγω γὰρ ὑμῖν
ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ
δικαιοσύνη πλεῖον τῶν γραμ-
ματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ
εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν
τῶν οὐρανῶν.

[LUKE 16:17]

Εὐκοπώτερον δὲ ἐστὶν τὸν οὐρανὸν
καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν
ἢ τοῦ νόμου ἑμίαν κερέα¹
πεσεῖν. (§129)

37. THE RIGHTEOUSNESS OF THE KINGDOM AND THE TEACHING OF THE
SYNAGOGUE

MATT 5:21-48

Ἦκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς
ἀρχαίοις ¹“Οὐ φονεύσεις”· ὃς
δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται
τῇ κρίσει. 22 Ἐγὼ δὲ λέγω
ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος
τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἔνοχος ἔσται
τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ
ἀδελφῷ αὐτοῦ Ῥακά, ἔνοχος
ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν
εἴπῃ Μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς

LUKE 6:27-36

¹ Ex 20:13; Deut 5:17

MATT 5

τὴν γέενναν τοῦ πυρός. 23 ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, 24 ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὑπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἔλθων πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.

25 ἴσθι εὐνοῶν
τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ

ἕως ὅτου εἴ μετ' αὐτοῦ
ἐν τῇ ὁδῷ,

μὴ ποτέ σε παραδῶ
ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ,
καὶ ὁ κριτὴς
τῷ ὑπηρέτῃ,
καὶ
εἰς φυλακὴν βληθήσῃ.
26 ἀμὴν λέγω σοι,
οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν
ἕως ἂν
ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράν-
την.

27 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη
1“Οὐ μοιχεύσεις.” 28 Ἐγὼ
δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέ-
πων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυ-
μῆσαι [αὐτήν] ἤδη ἐμοίχευσεν
αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.
29 ἂν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου
ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε,
ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ,

[LUKE 12:58, 59]

ὥς γὰρ ὑπάγεις

μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου
ἐπ' ἄρχοντα,

ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν
ἀπηλλάχθαι [ἀπ'] αὐτοῦ,
μὴ ποτε κατασύρῃ σε
πρὸς τὸν κριτὴν,
καὶ ὁ κριτὴς σε παραδώσει
τῷ πράκτορι,
καὶ ὁ πράκτωρ
σε βαλεῖ εἰς φυλακὴν.
59 λέγω σοι,
οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν
ἕως καὶ
τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς. (§117)

Mt 18:9a

^a καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου
σκανδαλίζει σε,
ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σου· (§94)

Mk 9:47a

^a καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου
σκανδαλίζῃ σε,
ἔκβαλε αὐτόν· (§94)

¹ Ex 20:14; Deut 5:18

ΜΑΤΤ 5

^aσυνφέρει γάρ σοι
 ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν
 σου
 καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου
 βληθῇ εἰς γέενναν·
 30 ^bκαὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χεὶρ
 σκανδαλίζει σε,
 ἔκκοψον αὐτήν καὶ βάλε
 ἀπὸ σοῦ,
 συμφέρεи γάρ σοι
 ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν
 σου
 καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου
 εἰς γέενναν ἀπέλθῃ.
 31 Ἐρρέθη δέ
 1c“Ὁς ἂν ἀπολύσῃ
 τὴν γυναῖκα αὐτοῦ,
 δότω αὐτῇ ἀποστάσιον.”

Mt 18:9b

^a καλὸν σοὶ ἐστιν
 μονόφθαλμον
 εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν,
 ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα
 βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν
 τοῦ πυρός. (§94)

Mt 18:8

^b Εἰ δὲ ἡ χεὶρ σου
 ἢ ὁ ποὺς σου
 σκανδαλίζει σε,
 ἔκκοψον αὐτὸν καὶ βάλε
 ἀπὸ σοῦ·
 καλὸν σοὶ ἐστιν
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν κυλλὸν
 ἢ χωλόν,
 ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα
 βληθῆναι
 εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. (§94)

^c Cf Mt 19:7 (§185)

Mk 9:47b

^a καλὸν σέ ἐστιν
 μονόφθαλμον
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
 ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα
 βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, (§94)

Mk 9:43

^b Καὶ ἐὰν
 ἴσκανδαλίσῃ σε ἡ χεὶρ σου,
 ἀπόκοψον αὐτήν·
 καλὸν ἐστίν σε
 κυλλὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν
 ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα
 ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν,
 εἰς τὸ πῦρ τὸ ἀσβεστον. (§94)

^c Cf Mk 10:4 (§135)

¹ Deut 24:1(3)

MATT 5

32 ^aἘγὼ δὲ λέγω ὑμῖν
ὅτι πᾶς ὁ ἀπολύων
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
παρεκτὸς λόγου πορνείας

ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι
[, καὶ ὁς ἐὰν ἀπολελυμένην
γαμήσῃ μοιχᾶται].

33 Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρ-
ρέθη τοῖς ἀρχαίοις ¹“Οὐκ
ἐπιорκήσεις, ἀποδώσεις” δὲ
“τῷ κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου.”

34 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ
ὁμόσαι ὅλως· μήτε ἐν ²“τῷ
οὐρανῷ,” ὅτι “θρόνος ἐστὶν
τοῦ θεοῦ.” 35 μήτε ἐν “τῇ
γῇ,” ὅτι “ὑποπόδιόν ἐστιν
τῶν ποδῶν αὐτοῦ.” μήτε εἰς
Ἱεροσόλυμα, ὅτι ³“πόλις”
ἐστὶν “τοῦ μεγάλου βασι-
λέως.” 36 μήτε ἐν τῇ κε-
φαλῇ σου ὁμόσης, ὅτι οὐ
δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν
ποιῆσαι ἢ μέλαιναν. 37 Ἔσ-
τω ¹ δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναὶ ναί,
οὐ οὐ· τὸ δὲ περισπὸν τούτων
ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν.

38 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη
⁴“Ὁφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ”

[LUKE 16:18]

^aΠᾶς ὁ ἀπολύων
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ

καὶ γαμῶν ἑτέραν
μοιχεύει,
καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς
γαμῶν μοιχεύει. (§129)

Mt 19:9

^aἘγὼ δὲ ὑμῖν
ὅτι ὁς ἂν ἀπολύσῃ
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
μὴ ἐπὶ πορνείᾳ
καὶ γαμήσῃ ἄλλην
μοιχᾶται. ¹(§135)

Mk 10:11, 12

^a καὶ λέγει αὐτοῖς
“Ὅς ἂν ἀπολύσῃ
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
καὶ γαμήσῃ ἄλλην
μοιχᾶται ἐπ’ αὐτήν,
12 καὶ ἐὰν αὕτη ἀπολύσασα
τὸν ἄνδρα αὐτῆς
γαμήσῃ ἄλλον μοιχᾶται. (§135)

¹ Num 30:2; Deut 23:21² Isa 66:1³ Ps 48(47):2⁴ Ex 21:24; Lev 24:20; Deut 19:21

WH mg: Mt 5:37 ἔσται

Mt 5:32 πᾶς ὁ ἀπολύων with **ΞBLΘ** vg pesh al pler; ὁς ἂν ἀπολύσῃ D etc.— καὶ ὁ . . . μοιχᾶται: B min
καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας μοιχᾶται: D 64. 3 lt om

MATT 5

καὶ “ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος.”
39 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν

[Cf v 44 below]

μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ·
ἀλλ’ ὅστις σε ῥαπίζει
εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα [σου],
στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην·
40 καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι
καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν,
ἅψες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον·
41 καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει
μίλιον ἔν, ὕπαγε μετ’ αὐτοῦ
δύο.

42 τῷ αἰτοῦντί σε δός,
καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανί-
σασθαι

μὴ ἀποστραφῆς.

[MATT 7:12a]

Πάντα οὖν ὅσα ἐὰν θέλητε
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς·
(§42)

43 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη
1“Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον
σου”

καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου.

44 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν,
ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν
καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν
διωκόντων ὑμᾶς·

[Cf Mark 12:31 and parallels
(§154)]

LUKE 6

27 Ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς
ἀκούουσιν,
ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν,
καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν
ὑμᾶς,
28 εὐλογεῖτε τοὺς καταρω-
μένους ὑμᾶς,
προσεύχεσθε περὶ τῶν ἐπη-
ρεάζοντων ὑμᾶς.

29 τῷ τύπτοντί σε
ἐπὶ τὴν σιαγόνα
πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην,
καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντός σου
τὸ ἱμάτιον
καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσης.

30 παντὶ αἰτοῦντί σε δίδου,
καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος τὰ σά

μὴ ἀπαίτει.

31 καὶ καθὼς θέλετε
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
ᾧ ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.

[Cf v 27 above, and v 35a below]

[Cf v 28 above]

¹ Lev 19:18

WH mg: Lk 6:31 καὶ ὑμεῖς

Mt 5:39 δεξιὰν: D 1 lt syr cur al om — σιαγόνα σου with BD vg; σου σιαγόνα L8 al pler; **NW** min etc σιαγόνα 44 τοῖς ἐχθροῖς ὑμῶν with **NB** min it vg syr cur sin etc; DLWΔ al pler add εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς (ὅμιν D²⁰); DLWΔΘΞ al pler add καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν (min τοῖς μισοῦντας) ὑμᾶς (from Lk 6:27) Lk 6:29 ἐπὶ with ABLR al pler; εἰς **N**DWΘ Clem Or 30 αἰτοῦντί with **NBW**; τῷ αἵρ. ADPΘ al pler

MATT 5

45 ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.

46 ἔὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι [τὸ αὐτὸ] ποιοῦσιν;

47 καὶ ἔὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ ἔθνηκοι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν;

[Cf v 44 above]

[Cf v 45 above]

48 ¹“Ἔσεσθε” οὖν ὑμεῖς “τέλειοι”
ὥς ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν.

LUKE 6

[Cf v 35b below]

32 καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσιν.

33 καὶ [γὰρ] ἔὰν ἀγαθοποιήτε τοὺς ἀγαθοποιούντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν.

34 καὶ ἔὰν δανίσητε παρ' ὧν ἐλπίζετε λαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις [ἐστίν]; καὶ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανίζουσιν ἵνα ἀπολάβωσιν τὰ ἴσα.

35 πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανίζετε [μηδὲν] ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ Ὑψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηροὺς.

36 Γίνεσθε οἰκτίρμονες καθὼς ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστίν·

38. THE RIGHTEOUSNESS OF THE KINGDOM AND THE OSTENTATION OF THE JEWS

MATT 6:1-18

Προσέχετε [δὲ] τὴν δι-
καιосύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν

¹ Deut 18:13

WH mg: Mt 5:46 οὕτως Lk 6:35 μηδὲν

ΜΑΤΤ 6

ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

2 Ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἐμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ρύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν.

3 σοῦ δὲ ποιούντος ἐλεημοσύνην μὴ γνῶτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου, 4 ὅπως ἢ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι.

5 Καὶ ὅταν προσεύχησθε, οὐκ ἔσεσθε ὡς οἱ ὑποκριταί· ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν.

6 σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, ¹“εἰσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι” τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι. 7 Προσευχόμενοι δὲ μὴ βατταλογήσητε ὥσπερ οἱ ἔθνικοί, δοκοῦσιν γάρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται·

8 μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς,

[LUKE 12:30]

ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν,

¹ Isa 26:20; 2 Kings 4:33

ΜΑΤΤ 6

οἶδεν γὰρ [ὁ θεός] ὁ πατὴρ
ὑμῶν
ὡν χρεῖαν ἔχετε
πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν.

9 Οὕτως οὖν προσεύχεσθε
ὑμεῖς
Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρα-
νοῖς·

Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου,
10 ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου,
γενηθήτω τὸ θέλημά σου,
ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς·

11 Τὸν ἄρτον ἡμῶν
τὸν ἐπιούσιον

δοῦς ἡμῖν σήμερον·

12 καὶ ἄφες ἡμῖν
τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν,
ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν
τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν·

13 ^δκαὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς
εἰς πειρασμόν,
ἀλλὰ ῥύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ
πονηροῦ.

14 Ἐὰν γὰρ ἀφῇτε
τοῖς ἀνθρώποις
τὰ παραπτώματα αὐτῶν,
ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὁ οὐράνιος·

15 ἐὰν δὲ μὴ ἀφῇτε

[Cf Mark 14:36 (§174)]

[MARK 11:25]

καὶ ὅταν στήκετε προσευχόμενοι,
ἀφίετε εἰ τι ἔχετε κατὰ τινος,

ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς ἀφῇ ὑμῖν
τὰ παραπτώματα ὑμῶν. (§147)

[LUKE 12]

ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν

ὅτι χρήζετε τούτων· (§113)

[LUKE 11:2-4]

εἶπεν δὲ αὐτοῖς
Ὅταν προσεύχησθε, λέγετε

Πάτερ,

ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου·
ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου·

3 τὸν ἄρτον ἡμῶν

τὸν ἐπιούσιον

δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν·

4 καὶ ἄφες ἡμῖν

τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν,
καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίομεν
παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν·

^δκαὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς
εἰς πειρασμόν. (§105)

^a Cf Mt 6:32 (§39)

^b Cf Mt 26:41 (§174)

^b Cf Mk 14:38 (§174)

^b Cf Lk 22:40 (§174)

Mt 18:35

^c Οὕτως καὶ ὁ πατὴρ μου ὁ οὐράνιος
ποιήσει ὑμῖν
ἐὰν μὴ ἀφῇτε ἕκαστος
τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν. (§98)

Mt 6:8 ὁ θεός with Σ^B sah; DWΔΘΣ al pler om

MATT 6

τοῖς ἀνθρώποις
[τὰ παραπτώματα αὐτῶν],
οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει
τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

16 Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ
γίνεσθε ὡς οἱ ὑποκριταὶ σκυ-
θρωποὶ, ἀφανίζουσιν γὰρ τὰ
πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσιν
τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες·
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν
τὸν μισθὸν αὐτῶν. 17 σὺ
δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν
κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου
νίψαι, 18 ὅπως μὴ φανῇς
[τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων] ἀλ-
λὰ τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ
κρυφαίῳ· καὶ ὁ πατὴρ σου ὁ
βλέπων ἐν τῷ κρυφαίῳ ἀπο-
δώσει σοι.

39. TRUSTING AND SERVING GOD ALONE

MATT 6:19-34

Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυ-
ροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς
καὶ βρώσις ἀφανίζει, καὶ
ὅπου κλέπται διορύσσουσιν
καὶ κλέπτουσιν·

20 θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν
θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ,
ὅπου οὔτε σῆς οὔτε βρώσις
ἀφανίζει,
καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσ-
σουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν·

21 ὅπου γὰρ ἔστιν ὁ θησαυρὸς
σου,
ἐκεῖ ἔσται [καὶ] ἡ καρδιά σου.

[LUKE 12:33, 34]

Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν
καὶ δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε
ἑαυτοῖς βαλλάντια μὴ παλαιού-
μενα,

θησαυρὸν ἀνέκλειπτον
ἐν τοῖς οὐρανοῖς,

ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει

οὐδὲ σῆς διαφθείρει·

34 ὅπου γὰρ ἔστιν ὁ θησαυρὸς
ὑμῶν,
ἐκεῖ καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν ἔσται.
(§113)

WH mg: Mt 6:18 νηστεύων τοῖς ἀνθρώποις

Mt 6:21 B om καὶ

MATT 6

22 Ὁ λύχνος τοῦ σώματός
ἐστιν ὁ ὀφθαλμός.

ἐὰν οὖν ᾗ ὁ ὀφθαλμός σου
ἀπλοῦς,
ὅλον τὸ σῶμά σου φωτινὸν
ἔσται·

23 ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου
πονηρὸς ᾗ,
ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτινὸν
ἔσται.

εἰ οὖν τὸ φῶς
τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν,
τὸ σκότος πόσον.

24 Οὐδεὶς δύναται
δυσὶ κυρίοις δουλεῖν·
ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει
καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,
ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ
ἐτέρου καταφρονήσει·
οὐ δύνασθε θεῷ δουλεῖν
καὶ μαμωνᾷ.

25 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν,
μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν
τί φάγητε [ἢ τί πίητε],
μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν
τί ἐνδύσθητε·
οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖον ἐστι
τῆς τροφῆς
καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος;
26 ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ
τοῦ οὐρανοῦ
ὅτι οὐ σπεύρουσιν
οὐδὲ θερίζουσιν
οὐδὲ συνάγουσιν
εἰς ἀποθήκας,
καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν

[LUKE 11:34, 35]

Ὁ λύχνος τοῦ σώματός
ἐστιν ὁ ὀφθαλμός σου.
ὅταν ὁ ὀφθαλμός σου
ἀπλοῦς ᾗ,
καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτινὸν
ἔσται·
ἐπὰν δὲ
πονηρὸς ᾗ,
καὶ τὸ σῶμά σου σκοτινὸν.

35 Ἔσκει οὖν μὴ τὸ φῶς
τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. (§108)

[LUKE 16:13]

Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται
δυσὶ κυρίοις δουλεῖν·
ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει
καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,
ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ
ἐτέρου καταφρονήσει.
οὐ δύνασθε θεῷ δουλεῖν
καὶ μαμωνᾷ. (§128)

[LUKE 12:22-31]

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς
[αὐτοῦ]

Διὰ τοῦτο ἰλέγω ὑμῖν¹,
μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ
τί φάγητε,
μηδὲ τῷ σώματι [ὑμῶν]
τί ἐνδύσθητε.

23 ἡ γὰρ ψυχὴ πλεῖον ἐστιν
τῆς τροφῆς
καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.

24 κατανοήσατε τοὺς κόρακας

ὅτι ἰού σπεύρουσιν
οὐδέ¹ θερίζουσιν,
οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον
οὐδέ ἀποθήκη,
καὶ ὁ θεὸς

MATT 6

ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά·
οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον
διαφέρετε αὐτῶν;
27 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν
δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν
ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἓνα;

28 καὶ περὶ ἐνδύματος τί
μεριμνᾶτε;
καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ
πῶς αὐξάνουσιν·
οὐ κοπιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν·
29 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι
οὐδὲ Σολομὼν
ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ
περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων.
30 εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ
σήμερον ὄντα καὶ αὔριον
εἰς κλίβανον βαλλόμενον
ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιένυσσιν,
οὐ πολλῶ μᾶλλον ὑμᾶς,
ὀλιγόπιστοι;
31 μὴ οὖν μεριμνήσητε λέ-
γοντες
Τί φάγωμεν; ἢ Τί πίνωμεν;
ἢ Τί περιβαλώμεθα;

32 πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη
ἐπιζητοῦσιν·
οἷδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὁ οὐράνιος
ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων.
33 ζητεῖτε δὲ πρῶτον
τὴν βασιλείαν
καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ,
καὶ ταῦτα πάντα
προστεθήσεται ὑμῖν.
34 μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς
τὴν αὔριον, ἢ γὰρ αὔριον
μεριμνήσει αὐτῆς· ἀρκετὸν τῇ
ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

[LUKE 12]

τρέφει αὐτοῖς·
πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς
διαφέρετε τῶν πετεινῶν.
25 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν
δύναται ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ
προσθεῖναι¹ πῆχυν;
26 εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον δύνασθε,
τί περὶ τῶν λοιπῶν
μεριμνᾶτε;
27 κατανοήσατε τὰ κρίνα
πῶς αὐξάνει·
οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει·
λέγω δὲ ὑμῖν,
οὐδὲ Σολομὼν
ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ
περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων.
28 εἰ δὲ ἐν ἀγρῷ τὸν χόρτον
ὄντα σήμερον καὶ αὔριον
εἰς κλίβανον βαλλόμενον
ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιάζει,
πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς,
ὀλιγόπιστοι.
29 καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε

τί φάγητε καὶ τί πίνητε,

καὶ μὴ μετεωρίζεσθε,
30 ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη
τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν,
² ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν

ὅτι χρῆζετε τούτων·

31 πλὴν ζητεῖτε
τὴν βασιλείαν αὐτοῦ,

καὶ ταῦτα
προστεθήσεται ὑμῖν.

32 μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμινον,
ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι
ὑμῖν τὴν βασιλείαν. (§113)

¹ Cf Mt 6:8 (§38)

40. ON JUDGING

° MATT 7:1-6

Μὴ κρίνετε,
ἵνα μὴ κριθῆτε·

2 ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε
κριθήσεσθε,

καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε
μετρηθήσεται ὑμῖν.

[MATT 15:14b]

τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ,

ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
πεσοῦνται. (§80)

[MATT 10:24, 25a]

Οὐκ ἔστιν μαθητῆς.
ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον
οὐδὲ δούλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ.
25 ἄρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται
ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ,
καὶ ὁ δούλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ.
(§73)

3 τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος
τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
τοῦ ἀδελφοῦ σου,
τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ
δοκὸν οὐ κατανοεῖς;
4 ἢ πῶς ἐρεῖς
τῷ ἀδελφῷ σου
"Ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος

LUKE 6:37-42

καὶ μὴ κρίνετε,
καὶ οὐ μὴ κριθῆτε·
καὶ μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ
μὴ καταδικασθῆτε. ἀπολύετε,
καὶ ἀπολυθήσεσθε·

38 δίδετε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
μέτρον καλὸν πεπιεσμένον
σεσαλευμένον ὑπερεκχυννόμε-
νον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον
ὑμῶν·

ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρεῖτε
ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.

39 Εἶπεν δὲ καὶ παραβολὴν
αὐτοῖς
Μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν
ὁδηγεῖν;
οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
ἐμπεσοῦνται;

40 οὐκ ἔστιν μαθητῆς
ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον,

κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται
ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.

41 Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος
τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
τοῦ ἀδελφοῦ σου,
τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ
ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς;
42 πῶς δύνασαι λέγειν
τῷ ἀδελφῷ σου "Ἀδελφέ,
ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος

WH mg: Lk 6:38 μετρηθήσεται

Lk 6:37 καὶ οὐ μὴ¹ with **NBCLXΘ** al pler; ἵνα μὴ ADW etc — καὶ οὐ μὴ²: ἵνα μὴ DW*4 it eth etc
38 ἀντιμετρηθήσεται with **NADLRWΘ** etc; μετρηθήσεται B*P 3 it arm etc

MATT 7

ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου,
καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ
ὀφθαλμῷ σου;
5 ὑποκριτά, ἔβαλε πρῶτον
ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου τὴν δοκόν,
καὶ τότε διαβλέψεις
ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ
ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.
6 Μὴ δώτε τὸ ἅγιον τοῖς
κυσίν, μηδὲ βάλητε τοὺς μαρ-
γαρίτας ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν
χοίρων, μή ποτε καταπατήσου-
σιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσίν αὐτῶν
καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

LUKE 6

τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου,
αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου
δοκὸν οὐ βλέπων;
ὑποκριτά, ἔβαλε πρῶτον
τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου,
καὶ τότε διαβλέψεις
τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
τοῦ ἀδελφοῦ σου ἐκβαλεῖν.

41. ON ASKING OF GOD

MATT 7:7-11

Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
ζητεῖτε, καὶ εὕρησεται·
κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.
8 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει
καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει
καὶ τῷ κρούοντι ἄνοιγῆσεται.¹
9 ἡ τίς ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος,
ὃν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον—
μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ;
10 ἡ καὶ ἰχθὺν αἰτήσῃ—
μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;

11 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ
δυνεῖς
οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι
τοῖς τέκνοις ὑμῶν,
πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
δώσει ἀγαθὰ
τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.

[LUKE 11:9-13]

Κἀγὼ ὑμῖν λέγω,
αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
ζητεῖτε, καὶ εὕρησεται·
κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.
10 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει,
καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει,
καὶ τῷ κρούοντι ἄνοιγῆσεται.¹
11 τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν ὁ πατήρ
αἰτήσῃ ὁ υἱὸς ὁ

ἰχθύν,
μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν αὐτῷ ἐπιδώσει;
12 ἡ καὶ αἰτήσῃ ὄφιν, ἐπιδώσει
αὐτῷ σκορπίον;
13 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ
ὑπάρχοντες
οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι
τοῖς τέκνοις ὑμῶν,
πόσῳ μᾶλλον ὁ πατήρ
[ὁ] ἐξ οὐρανοῦ
δώσει πνεῦμα ἅγιον
τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. (§105)

WH mg: Mt 7:8 ἀνοίγεται

Mt 7:8 ἀνοίγεται with Σ^c L W X Δ S al pler; ἀνοιγήσεται Θ; ἀνοίγεται B cop syr cur pesh 9 τίς with B * L 3 lt syr cur etc; τίς δότω Σ^c W X Θ S al pler

42. THE GOLDEN RULE

MATT 7:12

Πάντα οὖν ὅσα ἐὰν θέλητε
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς·
οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος
καὶ οἱ προφῆται.

[LUKE 6:31]

καὶ καθὼς θέλετε
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
τ ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. (§37)

43. ON DOING RIGHTEOUSNESS

MATT 7:13-27

Εἰσελθατε
διὰ τῆς στενῆς πύλης·
ὅτι πλατεία τ καὶ εὐρύχωρος
ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν
ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσιν
οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς·
14 ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ
τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπά-
γουσα εἰς τὴν ζωὴν,
καὶ ὀλίγοι εἰσιν οἱ εὐρίσκοντες
αὐτήν.

15 Προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευ-
δοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται
πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προ-
βάτων ἔσωθεν δέ εἰσιν λύκοι
ἄρπαγες.

16 Ἐκ τῶν καρπῶν αὐτῶν
ἐπιγνώσεσθε αὐτούς· [Cf v 20
below]

μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν
σταφυλὰς
ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;

LUKE 6:43-49

[LUKE 13:24]

Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν
διὰ τῆς στενῆς θύρας,

ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητή-
σουσιν εἰσελθεῖν

καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν, (§121)

[Cf v 44 below]

Mt 22:40

α ἐν ταύταις ταῖς δυνὶ ἐντολαῖς
ὅλος ὁ νόμος κρέμαται
καὶ οἱ προφῆται. (§154)

Mt 12:33b

β ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ
τὸ δένδρον γινώσκεται. (§50)

WH mg: Mt 7:13 ἡ πύλη

MATT 7

17 ^aοὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν
καρποὺς ἱκανοὺς ποιεῖ,¹
τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς
πονηροὺς ποιεῖ·

18 οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν

καρποὺς πονηροὺς ἐνεγκεῖν,
οὐδὲ δένδρον σαπρὸν
καρποὺς καλοὺς ποιεῖν.

19 ^bπᾶν δένδρον
μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν
ἐκκόπτεται

καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

20 ἔραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν
αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτοὺς. [Cf
v 16a above]

[Cf v 16b above]

[MATT 12:35, 34b]

35 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος
ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ

ἐκβάλλει [†] ἀγαθά,
καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος

LUKE 6

43 ^bΟὐ γὰρ ἔστιν δένδρον
καλόν·

ποιοῦν καρπὸν σαπρὸν,
οὐδὲ πάλιν δένδρον σαπρὸν
ποιοῦν καρπὸν καλόν.

44 ^cἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ
τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται·

οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγου-
σιν σῦκα,
οὐδὲ ἐκ βάτου σταφυλὴν τρυ-
γῶσιν.

45 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος
ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ
τῆς καρδίας
προφέρει τὸ ἀγαθόν,
καὶ ὁ πονηρὸς

Mt 12:33a

^a Ἡ ποιήσατε τὸ δένδρον καλόν
καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν,
ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν
καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρὸν·
(§50)

Mt 3:10b

^b πᾶν οὖν δένδρον
μὴ ποιοῦν καρπὸν καλόν
ἐκκόπτεται
καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. (§17)

Mt 12:33b

^c ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον
γινώσκεται. (§50)

Lk 3:9b

^b πᾶν οὖν δένδρον
μὴ ποιοῦν καρπὸν [καλόν]
ἐκκόπτεται
καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. (§17)

WH mg: Mt 7:17 ποιεῖ καλοῖς

Mt 7:17 καρποὺς καλοὺς ποιεῖ: B καρτ. ποιεῖ καλ.: Δ καλ. ποιεῖ καρτ. 18 ἐνεγκεῖν with ^x*B etc; ποιεῖν with LWXΔΘ etc Lk 6:43 καρπὸν σαπρὸν: D it vg syr sin pesh καρποὺς σαπροῦς — καρπὸν καλόν: D it syr sin pesh καρποὺς καλοῖς

[MATT 12]

ἐκ τοῦ πονηροῦ θησανροῦ

ἐκβάλλει πονηρά.

34b ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος

τῆς καρδίας

τὸ στόμα λαλεῖ. (§50)

MATT 7

21 Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι

Κύριε κύριε

εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασι-

λείαν τῶν οὐρανῶν,

ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα

τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς.

22 πολλοὶ ἐροῦσίν μοι ἐν

ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ Κύριε κύριε,

οὐ ¹“τῷ σῷ ὀνόματι ἐπρο-

φητεύσαμεν,” καὶ τῷ σῷ

ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν,

καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις

πολλὰς ἐποιήσαμεν;

23 καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς

ὅτι Οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς·

²“ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ

οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.”

24 Πᾶς οὖν ὅστις

ἀκούει μου τοὺς λόγους

[τούτους] καὶ ποιεῖ αὐτούς,

ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ,

ὅστις ᾠκοδόμησεν

αὐτοῦ τὴν οἰκίαν

ἐπὶ τὴν πέτραν.

25 καὶ κατέβη ἡ βροχὴ

καὶ ἦλθαν οἱ ποταμοὶ

καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι

καὶ προσέπεσαν

τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ,

LUKE 6

ἐκ τοῦ πονηροῦ

προφέρει τὸ πονηρόν·

ἐκ γὰρ περισσεύματος

καρδίας

λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

46 Τί δέ με καλεῖτε

Κύριε κύριε,

καὶ οὐ ποιεῖτε ᾧ¹ λέγω;

[LUKE 13:26, 27]

τότε ἄρξεσθε¹ λέγειν Ἐφάγομεν

ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν

ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας·

27 καὶ ἐρεῖ λέγων ὑμῖν

Οὐκ οἶδα πῶθεν ἐστέ·

“ἀπώστητε ἀπ' ἐμοῦ,

πάντες ἐργάται ἀδικίας.” (§121)

47 πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με

καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων

καὶ ποιῶν αὐτούς,

ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὁμοῖος·

48 ὁμοῖός ἐστιν ἀνθρώπῳ

οἰκοδομῶντι

οἰκίαν

ὃς ἔσκαψεν καὶ ἐβάθυνεν καὶ

ἔθηκεν θεμέλιον

ἐπὶ τὴν πέτραν·

πλημύρης δὲ γενομένης

προσέρρηξεν ὁ ποταμὸς

τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ,

¹ Jer 27:15(34:12); 14:14

² Ps 6:8

MATT 7
καὶ οὐκ ἔπεσεν,
τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν
πέτραν.
26 Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων
μου τοὺς λόγους τούτους
καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς
ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ,
ὅστις ὠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν
οἰκίαν ἐπὶ τὴν ἄμμον.
27 καὶ κατέβη ἡ βροχὴ
καὶ ἦλθαν οἱ ποταμοὶ
καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι
καὶ προσέκοψαν
τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ,
καὶ ἔπεσεν,
καὶ ἦν ἡ πτώσις
αὐτῆς μεγάλη.

LUKE 6
καὶ οὐκ ἵσχυσεν σαλευθῆσαι αὐτὴν
διὰ τὸ καλῶς οἰκοδομηθῆσαι
αὐτήν.
49 ὁ δὲ ἀκούσας

καὶ μὴ ποιήσας
ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ
οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν
γῆν χωρὶς θεμελίου,

ἣ προσέρρηξεν ὁ ποταμός,

καὶ εὐθὺς συνέπεσεν,
καὶ ἐγένετο τὸ ρῆγμα
τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

44. THE WONDER OF THE MULTITUDE

MATT 7:28, 29
Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν
ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους,
ἐξεπλήσσαντο οἱ ὄχλοι
ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.
29 ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς
ὡς ἐξουσίαν ἔχων
καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς
αὐτῶν. (+§27)

[MARK 1:22]
καὶ
ἐξεπλήσσαντο
ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ,
ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς
ὡς ἐξουσίαν ἔχων
καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς. (§24)

[Cf Luke 7:1a (§45)]

CHAPTER VI. GALILEAN EVENTS NOT NARRATED BY MARK, §§45-49

45. THE CENTURION'S SERVANT

§27+] MATT 8:5-13 [+§24]
[Cf Matt 7:28a (§44)]

Εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ
εἰς Καφαρναούμ

LUKE 7:1-10
Ἐπειδὴ ἐπλήρωσεν
πάντα τὰ ρήματα αὐτοῦ
εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ,
εἰσῆλθεν
εἰς Καφαρναοὺμ.

WH mg: Lk 7:1 Ἐκεῖ δὲ

Lk 6:48 διὰ τὸ καλῶς οἰκοδομηθῆσαι αὐτήν with SBLZ 2 min cop; τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν AC'DXO al pler;
syr sin om

MATT 8

προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος

παρακαλῶν αὐτὸν θ καὶ λέγων
Κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται
ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς
βασανιζόμενος.

7 λέγει αὐτῷ Ἐγὼ ἐλθὼν
θεραπεύσω αὐτόν.

8 ἀποκριθεὶς δὲ
ὁ ἑκατόνταρχος
ἔφη
Κύριε,
οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς
ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην
εἰσέλθῃς·

ἀλλὰ μόνον εἰπέ λόγῳ,
καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου·

9 καὶ γὰρ ἐγὼ ἀνθρωπὸς εἰμι
ὑπὸ ἐξουσίαν [τασσόμενος],
ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν στρατιώτας,
καὶ λέγω τούτῳ Πορεύθητι,
καὶ πορεύεται,
καὶ ἄλλῳ Ἐρχου, καὶ ἔρχεται,
καὶ τῷ δούλῳ μου
Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

LUKE 7

2 Ἐκατοντάρχου δὲ τινος
δοῦλος κακῶς ἔχων ἤμελλεν
τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἑντιμος.
3 ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ
ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πρεσ-
βυτέρους τῶν Ἰουδαίων,
ἔρωτων αὐτὸν
ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον
αὐτοῦ.

4 οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς
τὸν Ἰησοῦν παρεκάλουν αὐ-
τὸν σπουδαίως λέγοντες ὅτι
ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξῃ τούτο,
5 ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν
καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾧκο-
δόμησεν ἡμῖν.

6 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν
αὐτοῖς.

ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν
ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας

ἐπεμψεν φίλους
ὁ ἑκατοντάρχης

λέγων αὐτῷ

Κύριε, μὴ σκύλλου,

οὐ γὰρ ἱκανὸς εἰμι

ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην μου

εἰσέλθῃς·

7 διὸ οὐδὲ ἑμαυτὸν ἠξίωσα
πρὸς σέ ἐλθεῖν·

ἀλλὰ εἰπέ λόγῳ,

καὶ ἰαθήτω ὁ παῖς μου·

8 καὶ γὰρ ἐγὼ ἀνθρωπὸς εἰμι
ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος,

ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν στρατιώτας,

καὶ λέγω τούτῳ Πορεύθητι,

καὶ πορεύεται,

καὶ ἄλλῳ Ἐρχου, καὶ ἔρχεται,

καὶ τῷ δούλῳ μου

Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

Mt 8:9 τασσόμενος with **SB** 3 min vg codd etc; **CLW** Δ Θ Σ al pler om — Lk 7:6 αὐτῷ with **ABCDLRW** al pler; **SB** 2 lt vg om — 7 διὸ . . . ἐλθεῖν: **D** 6 lt syr sin om — ἰαθήτω with **BL**; ἰαθήσεται **SBACDRW** al pler

MATT 8	LUKE 7
<p>10 ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν καὶ εἶπεν τοῖς ἀκολουθοῦσιν</p> <p>Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, παρ' οὐδενὶ τοσαύτην πίστιν ἐν τῷ Ἰσραὴλ εὔρον.</p> <p>11 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ 1^α ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν^α ἤξουσιν</p> <p>καὶ ἀνακλιθήσονται</p> <p>μετὰ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ</p> <p>ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν</p> <p>12 ^αοἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον</p>	<p>9 ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν, καὶ στραφεὶς τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπεν Λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὔρον.</p> <p>[LUKE 13:29, 28b, a] καὶ ἤξουσιν 1^α ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν^α</p> <p>καὶ ἀπὸ βορρᾶ καὶ νότου καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. 28b ὅταν ἴδῃσθε¹ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς προφῆτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ^αὐμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω.</p>

Mt 13:42a = 13:50a

^α καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς
εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· (§§61,
64)

Mt 22:13b

^α Δήσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας
ἐκβάλετε αὐτόν
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· (§151)

Mt 24:51a

^α καὶ διχοτομήσει αὐτόν
καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει· (§165)

Mt 25:30a

^α καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον
ἐκβάλετε
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· (§167)

¹ Mal 1:11; Isa 59:19

Mt 8:10 παρ' οὐδενὶ . . . εὔρον with BW min pauc 3 it syr eur sah cop etc; οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην
πίστιν εὔρον NCLXΘ al pier (=Lk 7:9b) Lk 7:9 οὐδὲ . . . εὔρον; οὐδέποτε τοσαύτην πίστιν εὔρον ἐν τῷ Ἰσραὴλ
D; ἐν οὐδενὶ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσ. πίστ. εὔρον Θ

MATT 8

ἁ ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμός
καὶ ὁ βρυγμός τῶν ὁδόντων.
13 καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ
ἐκατοντάρχη "Ἰπαγε, ὡς
ἐπίστευσας γενηθήτω σοι"

καὶ ἰάθη ὁ παῖς ἐν τῇ ὥρᾳ
ἐκείνῃ. (+§24)

[LUKE 13]

28α ἁ Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμός
καὶ ὁ βρυγμός τῶν ὁδόντων, (§121)

LUKE 7

10 καὶ ὑποστρέψαντες εἰς τὸν
οἶκον οἱ πεμφθέντες
εὗρον τὸν δούλον ὑγιαίνοντα.

46. THE RAISING OF THE WIDOW'S SON

LUKE 7:11-17

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ¹ ἐξῆς
ἐπορεύθη εἰς πόλιν καλου-
μένην Ναὶν, καὶ συνεπορεύοντο
αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ
ὄχλος πολὺς. 12 ὡς δὲ ἤγ-
γισεν τῇ πύλῃ τῆς πόλεως,
καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκώς
μονογενὴς υἱὸς τῇ μητρὶ αὐτοῦ,
καὶ αὐτὴ ἦν χήρα, καὶ ὄχλος
τῆς πόλεως ἱκανὸς ἦν σὺν
αὐτῇ. 13 καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ
κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ'
αὐτῇ καὶ εἶπεν αὐτῇ Μὴ
κλαῖε. 14 καὶ προσελθὼν
ἤψατο τῆς σοροῦ, οἱ δὲ βαστά-
ζοντες ἕστησαν, καὶ εἶπεν
Νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρ-
θητι. 15 καὶ ἠνεκάθισεν¹ ὁ
νεκρὸς καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ
ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ.

α Mt 13:42b=13:50b=22:13c
=24:51b=25:30b

ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμός
καὶ ὁ βρυγμός τῶν ὁδόντων.
(§§61, 64, 151, 165, 167)

WH mg: Lk 7:11 τῇ 15 ἐκάθισεν

Mt 8:13 ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ (CΔΘ 33. 8 it etc. ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης) with BLW (ἡμέρᾳ) etc; S*CMXΘ etc
add καὶ ὑποστρέψας ὁ ἐκατοντάρχος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ (ἐν . . . ὥρᾳ om S*) εὗρον τὸν παῖδα (αὐτοῦ M)
ὑγιαίνοντα

LUKE 7

16 Ἐλαβεν δὲ φόβος ἑπάντας¹, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν λέγοντες ὅτι Προφήτης μέγας ἠγέρθη ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι Ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. 17 καὶ ἐξηλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ καὶ πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

47. THE MESSAGE FROM JOHN THE BAPTIST

§ 76+] MATT 11:2-30 [+§ 31]

Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας
ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ

τὰ ἔργα τοῦ χριστοῦ

πέμψας
διὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ
3 εἶπεν αὐτῷ
Σὺ εἰ ὁ ἐρχόμενος
ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;

4 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς
Πορευθέντες ἀπαγγείλατε
Ἰωάννῃ
ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε

LUKE 7:18-35

Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννῃ

οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
περὶ πάντων τούτων.
καὶ προσκαλεσάμενος
δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ
ὁ Ἰωάννης ἐπεμψεν

πρὸς τὸν κύριον λέγων
19 Σὺ εἰ ὁ ἐρχόμενος
ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;
20 παραγενόμενοι δὲ πρὸς
αὐτὸν οἱ ἄνδρες εἶπαν Ἰω-
άννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέστειλεν
ἡμᾶς πρὸς σέ λέγων Σὺ εἰ ὁ
ἐρχόμενος ἢ ἄλλον¹ προσδο-
κῶμεν; 21 ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ
ἐθεράπευσεν πολλοὺς ἀπὸ νό-
σων καὶ μαστίγων καὶ πνευμά-
των πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς
πολλοῖς ἐχαρίσατο βλέπειν.
22 καὶ ἀποκριθεὶς
εἶπεν αὐτοῖς
Πορευθέντες ἀπαγγείλατε
Ἰωάννῃ
ἃ εἶδετε καὶ ἤκουσατε

MATT 11

5 ¹“ τυφλοὶ ἄναβλέπουσιν”
καὶ¹ χωλοὶ περιπατοῦσιν,
λεπροὶ καθαρίζονται
καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν,
καὶ νεκροὶ ἐγείρονται
καὶ “ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.”

6 καὶ μακάριός ἐστιν
ὃς ἂν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

7 Τούτων δὲ πορευομένων

ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν
τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου
Τί ἐξήλθατε εἰς τὴν ἔρημον
θεάσασθαι;
κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον;

8 ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν;
ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς
ἡμφιεσμένον;
ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες

ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων.

9 ἀλλὰ τί ἐξήλθατε;
προφήτην ἰδεῖν;
ναί, λέγω ὑμῖν,
καὶ περισσότερον προφήτου.

10 οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται

2¹“ Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω
τὸν ἄγγελόν μου
πρὸ προσώπου σου,
ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου
ἐμπροσθέν σου.”

11 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
οὐκ ἐγήγερται

LUKE 7

1¹“ τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν,”
χωλοὶ περιπατοῦσιν,
λεπροὶ καθαρίζονται
καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν,
νεκροὶ ἐγείρονται,
“ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.”

23 καὶ μακάριός ἐστιν
ὃς ἂν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

24 Ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων Ἰωάννου

ἤρξατο λέγειν
πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ Ἰωάννου
Τί ἐξήλθατε εἰς τὴν ἔρημον
θεάσασθαι;

κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον;

25 ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν;
ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις
ἡμφιεσμένον;

ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδύεσθαι
καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες
ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσιν.

26 ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν;
προφήτην;
ναί, λέγω ὑμῖν,
καὶ περισσότερον προφήτου.

27 οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται

2¹“ Ἰδοὺ ἀποστέλλω
τὸν ἄγγελόν μου
πρὸ προσώπου σου,
ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου
ἐμπροσθέν σου.”

28 λέγω ὑμῖν,

[MARK 1:2]

Καθὼς γέγραπται

ἐν τῷ Ἡσαΐα τῷ προφήτῃ

2¹“ Ἰδοὺ ἀποστέλλω
τὸν ἄγγελόν μου
πρὸ προσώπου σου,
ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου.”
(§17)

¹ Isa 61:1 ² Mal 3:1

WH mg: Mt 11:5 ἀναβλέπουσιν.

Mt 11:5 καὶ with **XBCLW** al pler; ZΔ 28. 6 lt vg cop etc om 8 μαλακοῖς with **SB**DZ lt vg etc; μαλ. ἱματίοις CLW XΔ al pler 9 προφήτην ἰδεῖν with **XBWZ** Or: ἰδεῖν; προφήτην CDLX al pler

MATT 11

ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων
Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ·
ὁ δὲ μικρότερος
ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν
μείζων αὐτοῦ ἐστίν.

[Cf Matt 21:31b, 32 (§149)]

[Cf v 13 below]

12 ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου
τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
βιάζεται,
καὶ βιασται ἀρπάξουσιν αὐτήν.
13 πάντες γὰρ
οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος
ἕως Ἰωάννου ἐπροφήτευσαν·
14 καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι,
αὐτός ἐστιν Ἡλίας ὁ μέλλων
ἔρχεσθαι.

[MATT 13:9
= 43b]

15 Ὁ ἔχων ὦτα Ὁ ἔχων ὦτα
ἀκουέτω. ἀκουέτω.
(§52, 61)

16 Τίτι δὲ ὁμοιώσω
τὴν γενεάν ταύτην;

ὁμοία ἐστὶν παιδίοις
καθημένοις ἐν ταῖς ἀγοραῖς
ἃ προσφωνοῦντα τοῖς ἑτέροις
17 λέγουσιν
Ἠὺλῃσαμεν ὑμῖν
καὶ οὐκ ὠρχήσασθε·

LUKE 7

μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν
Ἰωάννου οὐδεὶς ἔστιν·
ὁ δὲ μικρότερος
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ
μείζων αὐτοῦ ἐστίν.—
29 Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας
καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν
τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ
βάπτισμα Ἰωάννου· 30 οἱ δὲ
Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν
βουλὴν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς
ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ'
αὐτοῦ.—

[LUKE 16:16]

Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται
μέχρι Ἰωάννου ἀπὸ τότε

ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐβαγγελίζεται

καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται. (§129)
[Cf Luke 16:16a above]

[Cf Mark 9:13 (§88)]

[MARK 4:9b]

[MARK 4:23]

[LUKE 8:8b]

[LUKE 14:35b]

*Ὁς ἔχει ὦτα Εἴ τις ἔχει ὦτα
ἀκούειν ἀκουέτω. ἀκούειν ἀκουέτω.
(§52) (§55)

Ὁ ἔχων ὦτα Ὁ ἔχων ὦτα
ἀκούειν ἀκουέτω. ἀκούειν ἀκουέτω.
(§52) (§124)

31 Τίτι οὖν ὁμοιώσω τοὺς
ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης,
καὶ τίτι εἰσὶν ὅμοιοι;
32 ὅμοιοί εἰσιν παιδίοις
τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις
καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις,
ἃ λέγει
Ἠὺλῃσαμεν ὑμῖν
καὶ οὐκ ὠρχήσασθε·

MATT 11

ἐθρηνήσαμεν
καὶ οὐκ ἐκόψασθε·
18 ἦλθεν γὰρ
Ἰωάνης
μὴτε ἐσθίων
μὴτε πίνων,
καὶ λέγουσιν Δαιμόνιον ἔχει·
19 ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

ἐσθίων καὶ πίνων,
καὶ λέγουσιν
Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος
καὶ οἰνοπότης,
τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν.
καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία
ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῆς.

20 Τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν
τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ
πλείσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι
οὐ μετενόησαν·

21 Οὐαὶ σοι, Χοραζεῖν·
οὐαὶ σοι, Βηθσαϊδάν·
ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ
καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο
αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν
ὑμῖν,
πάσαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ
μετενόησαν.

22 πλὴν λέγω ὑμῖν,
Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον
ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
ἢ ὑμῖν.

23 Καὶ σύ, Καφαρναούμ,
μὴ ¹“ἕως οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ;
ἕως ᾧδου καταβήσῃ.”

LUKE 7

ἐθρηνήσαμεν
καὶ οὐκ ἐκλαύσατε·
33 ἐλήλυθεν γὰρ
Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς
μὴ ἔσθων ἄρτον
μὴτε πίνων οἶνον,
καὶ λέγετε Δαιμόνιον ἔχει.
34 ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου
ἔσθων καὶ πίνων,
καὶ λέγετε
Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος
καὶ οἰνοπότης,
φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν.
35 καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία
ἀπὸ πάντων τῶν τέκνων αὐ-
τῆς¹.

[LUKE 10:13-15]

Οὐαὶ σοι, Χοραζεῖν·
οὐαὶ σοι, Βηθσαϊδάν·
ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ
καὶ Σιδῶνι ἐγενήθησαν
αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν
ὑμῖν,
πάσαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ
καθήμενοι μετενόησαν.
14 πλὴν
Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον
ἔσται ἐν τῇ κρίσει
ἢ ὑμῖν.
15 Καὶ σύ, Καφαρναούμ,
μὴ ¹“ἕως οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ;
ἕως τοῦ ᾧδου καταβήσῃ¹.” (§101)

¹ Isa 14:13, 15

WH mg: Lk 7:35 τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων

Mt 11:19 ἔργων with NB*W 124. cop pesh etc; τέκνων CDLXΘ al pier Lk 7:33 μὴ with NBWΞ 157.; μὴτε ADLXΘ al pier — ἐσθίων with BD; ἐσθίων XALXΘ etc — D 6 min 7 it syr sin cur etc om ἄρτον, οἶνον 35 τέκνων: X ἔργων

MATT 11

ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγενή-
θησαν αἱ δυνάμεις αἱ γενό-
μεναι ἐν σοί, ἔμεινεν ἂν
μέχρι τῆς σήμερον.

[MATT 10: 15]

24 πλὴν ἀμὴν
λέγω ὑμῖν ὅτι λέγω ὑμῖν,
ἀνεκτότερον
ἔσται
γῇ Σοδόμων γῇ Σοδόμων
καὶ Γομόρρων
ἀνεκτότερον
ἔσται
ἐν ἡμέρᾳ κρί- ἐν ἡμέρᾳ κρί-
σεως σεως
ἢ σοι. ἢ τῇ πόλει
ἐκείνῃ. (§71)

25 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καίρῳ
ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν
Ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ
κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς,
ὅτι ἔκρυψας ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν,
καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·
26 ναί, ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως
εὐδοκία ἐγένετο ἔμπροσθέν σου.

[MATT 28: 18b]

27 Πάντα μοι Ἐδόθη μοι
παρεδόθη
πᾶσα ἐξουσία
ἐν οὐρανῷ καὶ
ἐπὶ [τῆς] γῆς.
(§185)

ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου,
καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει
τὸν υἱὸν
εἰ μὴ ὁ πατήρ,
οὐδὲ τὸν πατέρα

[LUKE 10: 12]

λέγω ὑμῖν ὅτι

Σοδόμοις

ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ

ἀνεκτότερον ἔσται
ἢ τῇ πόλει
ἐκείνῃ. (§102)

[LUKE 10: 21, 22]

Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
ἡγαλλίασατο τῷ πνεύματι
τῷ ἁγίῳ καὶ εἶπεν
Ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ
κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς,
ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν,
καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·
ναί, ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως
εὐδοκία ἐγένετο ἔμπροσθέν σου.

22 Πάντα μοι
παρεδόθη

ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου,
καὶ οὐδεὶς γινώσκει
τίς ἐστὶν ὁ υἱὸς
εἰ μὴ ὁ πατήρ,
καὶ τίς ἐστὶν ὁ πατήρ

MATT 11

τις ἐπιγινώσκει
εἰ μὴ ὁ υἱὸς
καὶ ᾧ ἂν βούληται ὁ υἱὸς
ἀποκαλύψαι.
28 Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ
κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι,
καὶ γὰρ ἀναπαύσω ὑμᾶς.
29 Ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ'
ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ,
ὅτι πραῦς εἰμι καὶ ταπεινὸς
τῇ καρδίᾳ, καὶ ¹“εὐρήσετε
ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς
ὑμῶν.” 30 ὁ γὰρ ζυγὸς μου
χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου
ἐλαφρόν ἐστιν. (+§31)

[LUKE 10]

εἰ μὴ ὁ υἱὸς
καὶ ᾧ ἂν βούληται ὁ υἱὸς
ἀποκαλύψαι. (§102)

48. THE ANOINTING OF JESUS (LUKE)

[MATT 26:6, 7]

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου
ἐν Βηθανίᾳ
ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ,
[Cf v 7 below]
7 προσῆλθεν αὐτῷ γυνή

ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου
βαρυτίμου

[MARK 14:3]

Καὶ ὄντος αὐτοῦ
ἐν Βηθανίᾳ
ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ
κατακειμένου αὐτοῦ
ἦλθεν γυνή

ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου
πιστικῆς ¹ πολυτελοῦς¹

LUKE 7:36-50

Ἦρώτα δὲ τις αὐτὸν τῶν
Φαρισαίων ἵνα φάγῃ μετ'
αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν

εἰς τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου
κατεκλίθη.

37 Καὶ ἰδοὺ γυνή
ἥτις ἦν ἐν τῇ πόλει ἁμαρτωλός,
καὶ ἐπιγνοῦσα ὅτι κατὰκειται
ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου,
κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου

38 καὶ στᾶσα ὀπίσω παρὰ
τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίονσα,
τοῖς δάκρυσιν ἤρξατο βρέχειν
τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ταῖς
θριξίν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς
ἐξέμασσεν, καὶ κατεφίλει
τοὺς πόδας αὐτοῦ

¹ Jer 6:16 Heb

[MATT 26]

καὶ κατέχεεν
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ
ἀνακειμένου. (§171)

[Cf Matt 26:6 above]

[MARK 14]

συντρίψασα τὴν ἀλάβαστρον
κατέχεεν
αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς. (§171)

[Cf Mark 14:3 above]

LUKE 7

καὶ ἤλειφεν τῷ μύρῳ.

39 Ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν εἶπεν ἐν ἑαυτῷ λέγων Οὗτος εἴ ἦν [ὁ] προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ ἥτις ἄπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλὸς ἐστίν.
40 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δὲ Διδάσκαλε, εἶπέ, φησίν.
41 δύο χρεοφιλέται ἦσαν δανιστῇ τινί· ὁ εἰς ὥφειλεν δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα. 42 μὴ ἐχόντων αὐτῶν ἀποδοῦναι ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν πλεῖον ἀγαπήσει αὐτόν; 43 ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν Ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ Ὅρθῳς ἔκρινας.
44 καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα τῷ Σίμωνι ἔφη Βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ ἔπι πόδας οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξεν μου τοὺς πόδας καὶ ταῖς θριξίν αὐτῆς ἐξέμαξεν. 45 φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσῆλθον οὐ διέλειπεν καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας.
46 ἐλαίῳ τὴν κεφαλὴν μου οὐκ ἤλειψας· αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψεν τοὺς πόδας μου.
47 οὐ χάριν, λέγω σοι, ἀφένονται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς

LUKE 7

αἱ πολλαί, ὅτι ἡγάπησεν
πολύ· ὃ δὲ ὀλίγον ἀφίεται,
ὀλίγον ἀγαπᾷ. 48 εἶπεν δὲ
αὐτῇ Ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρ-
τίαι. 49 καὶ ἤρξαντο οἱ συ-
νανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς
Τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρ-
τίας ἀφίησιν; 50 εἶπεν δὲ
πρὸς τὴν γυναῖκα Ἡ πίστις
σου σέσωκέν σε· πορεύου εἰς
εἰρήνην.

49. A PREACHING TOUR, WOMEN ACCOMPANYING

LUKE 8:1-3

[+§52

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθέξῃ καὶ αὐτὸς διώδενεν κατὰ πόλιν καὶ κώμην κηρύσσων καὶ
εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, 2 καὶ γυναῖκες τινες
αἱ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ καλουμένη
Μαγδαληνὴ, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει, 3 καὶ Ἰωάννα γυναῖκα Χουζᾶ ἐπιτρόπου
Ἡρώδου καὶ Σουσάννα καὶ ἕτεραι πολλαί, αἷτινες διηκόνουν αὐτοῖς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων
αὐταῖς. (+§52)

CHAPTER VII. OPPOSITION AND SUSPICION, §§50, 51

50. ON CASTING OUT DEMONS BY BEELZEBUB (MATT-MARK)

§33+] MATT 12:22-45

MARK 3:19b-30

Καὶ ἔρχεται εἰς οἶκον·
20 καὶ συνέρχεται πάλιν [ὁ]
ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι
αὐτοὺς μηδὲ ἄρτον φαγεῖν.
21 καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐ-
τοῦ ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν,
ἔλεγον γὰρ ὅτι ἐξέστη.

[MATT
9:32-34]

Τότε

Αὐτῶν δὲ
ἐξερχομένων
ἰδοὺ

[LUKE 11:14-23]

Καὶ
ἦν ἐκβάλλων

MATT 12	[MATT 9]	MARK 3	[LUKE 11]
† προσήνεγκαν αὐτῷ	προσήνεγκαν αὐτῷ	[Cf Mark 8:22 f (§55)]	
δαιμονιζόμε- νον	δαιμονιζόμενον		δαιμόνιον
τυφλὸν καὶ κωφόν ¹ .			κωφόν· ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος
καὶ	33 καὶ		ἐλάλησεν ὁ κωφός.
ἐθεράπευσεν αὐτόν,	ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου		
ὥστε τὸν κω- φόν	ὁ κωφός.		
λαλεῖν			
καὶ βλέπειν.			
23 Καὶ ἐξίσ- ταντο πάντες	καὶ θαύμασαν		Καὶ θαύμασαν
οἱ ὄχλοι	οἱ ὄχλοι		οἱ ὄχλοι·
καὶ ἔλεγον	λέγοντες		
Μήτι οὗτος ἐστὶν ὁ υἱὸς	Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ		
Δανεῖδ;	Ἰσραήλ.		
24 οἱ δὲ	[34 οἱ δὲ	22 καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων κατα- βάντες	15 τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν
Φαρισαῖοι	Φαρισαῖοι		
ἀκούσαντες			
εἶπον	ἔλεγον	ἔλεγον ὅτι Βεεζεβοὺλ ἔχει,	εἶπαν
Οὗτος οὐκ			
ἐκβάλλει			
τὰ δαιμόνια			
εἰ μὴ ἐν τῷ	Ἐν τῷ	καὶ ὅτι ἐν	Ἐν
Βεεζεβοὺλ			Βεεζεβοὺλ
ἄρχοντι	ἄρχοντι	τῷ ἄρχοντι	τῷ ἄρχοντι
τῶν δαιμονίων.	τῶν δαιμονίων	τῶν δαιμονίων	τῶν δαιμονίων
	ἐκβάλλει	ἐκβάλλει	ἐκβάλλει
	τὰ δαιμόνια.]	τὰ δαιμόνια.	τὰ δαιμόνια·
	(§68)		
[Cf Matt 12:38 below]			16 ἕτεροι δὲ πειράζοντες

WH mg: Mt 12:22 προσηρέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος τυφλὸς καὶ κωφός

MATT 12	MARK 3	[LUKE 11]
<p>25 Εἰδὼς δὲ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν</p> <p>εἶπεν αὐτοῖς</p> <p>Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς ἐρημοῦται,</p> <p>καὶ πᾶσα πόλις ἡ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς οὐ σταθήσεται.</p> <p>26 καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς τὸν Σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ;</p> <p>27 καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεεζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν.</p> <p>28 εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.</p> <p>29 ἡ πῶς δύναται τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ</p> <p>καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἀρπάσαι,</p>	<p>23 καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς Πῶς δύναται Σατανᾶς Σατανᾶν ἐκβάλλειν;</p> <p>24 καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη·</p> <p>25 καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δυνήσεται ἡ οἰκία ἐκείνη στῆναι·</p> <p>26 καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν καὶ ἐμερίσθη, οὐ δύναται στῆναι ἀλλὰ τέλος ἔχει.</p> <p>[Cf v 30 below]</p> <p>27 ἀλλ' οὐ δύναται οὐδεὶς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθῶν</p> <p>τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι</p>	<p>σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ ἐξήτουν παρ' αὐτοῦ.</p> <p>17 αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα</p> <p>εἶπεν αὐτοῖς</p> <p>Πᾶσα βασιλεία 'ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα' ἐρημοῦται,</p> <p>καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει.</p> <p>18 εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ;</p> <p>ὅτι λέγετε ἐν Βεεζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια.</p> <p>19 εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεεζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ 'ὑμῶν κριταὶ' ἔσονται.</p> <p>20 εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ [ἐγὼ] ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.</p> <p>21 ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσῃ τὴν ἑαυτοῦ ἀλήν, ἐν εἰρήνῃ ἔστιν τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ·</p>

MATT 12	MARK 3	[LUKE 11]
<p>ἐάν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρόν;</p>	<p>ἐάν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρόν δῇσῃ,</p>	<p>22 ἐπὶ δὲ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἶρει ἐφ' ἣ ἐπεποιθεῖ, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν. 23 ^α ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει. (§106)</p>
<p>καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει. 30 ^α ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει. 31 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται ^τ τοῖς ἀνθρώποις,</p>	<p>καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει. 28 Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, τὰ ἁμαρτήματα καὶ αἱ βλασ- φημίαι ὅσα ἐὰν βλασφημή- σωσιν. 29 ὁ δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν</p>	<p>[LUKE 12:10] Καὶ πᾶς ὁ ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ. τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται. (§111)</p>
<p>32 καὶ ὁ δὲ ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ. ὁ δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, [οὐκ ἀφεθήσεται] αὐτῷ οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.</p>	<p>εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ ἐνοχὸς ἐστὶν αἰωνίου ἁμαρτήματος. 30 ὅτι ἔλεγον Πνεῦμα ἀκά- θαρτον ἔχει.</p>	<p>[Cf Luke 11:18 above]</p>

Mk 9:40

^α ὁ δὲ γὰρ οὐκ ἐστὶν καθ' ἡμῶν,
ὑπὲρ ἡμῶν ἐστίν. (§93)

Lk 9:50b

^α ὁ δὲ γὰρ οὐκ ἐστὶν καθ' ὑμῶν
ὑπὲρ ὑμῶν ἐστίν. (§93)

MATT 12	[MATT 7:16-20]		[Cf Luke 6:44b below]
	ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐ- τοὺς· μήτι συλλέγου- σιν ἀπὸ ἀκαν- θῶν σταφυλὰς ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;		
33 Ἡ ποιή- σατε τὸ δένδρον καλὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπ- ρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρὸν·	17 οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς ἱκανοὺς ποιεῖ ¹ , τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ·		[LUKE 6:43-45]
	18 οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονη- ροὺς ἐνεγκεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν.		Οὐ γὰρ ἔστιν δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρὸν, οὐδὲ πάλιν δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν.
[Cf Matt 3:10b (§17)]	19 πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρ- πὸν καλόν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλ- εται.		[Cf Luke 3:9b (§17)]
ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται.	20 ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐ- τῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτοὺς. (§43) [Cf Matt 7:16 above]		44 ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται· οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν

MATT 12		[LUKE 6]
<p>34^a γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ. 35 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ</p> <p>ἐκβάλλει ὁ ἀγαθός, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει πονηρά. [Cf v 34b above]</p>		<p>συλλέγουσιν σῦκα, οὐδὲ ἐκ βᾶτου σταφυλῆν τρυγῶσιν.</p> <p>[Cf v 45b below]</p> <p>45 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας προφέρει τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἐκ τοῦ πονηροῦ προφέρει τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ περισσεύματος καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ. (§43)</p>
<p>36 Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἄργον ὃ λαλήσουσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρί- σεως· 37 ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιοθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.</p> <p>38 Τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ τινὲς τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων λέγοντες Διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν.</p>		<p>[Cf Luke 11:16 above (§100)]</p> <p>[LUKE 11:29-32]</p> <p>Τῶν δὲ ὀχλῶν ἐπαθροισμένων</p>
<p>[MATT 16:4a]</p> <p>39 ὁ δὲ ἀπο- κριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς Γενεὰ πονηρὰ Γενεὰ πονηρὰ</p>	<p>[MARK 8:12]</p> <p>καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ λέγει Τί ἡ γενεὰ αὕτη</p>	<p>ἤρξατο λέγειν Ἡ γενεὰ αὕτη γενεὰ πονηρὰ</p>
<p>Mt 3:7b ^a Γεννήματα ἐχιδνῶν, (§17) Cf Mt 23:33 (§157)</p>		<p>Lk 3:7b ^a Γεννήματα ἐχιδνῶν, (§17)</p>

WH mg: Mt 12:35 τὰ

Mt 12:35 ἀγαθὰ with BDWXΘ etc; τὰ ἀγαθὰ NCLΔΣ etc

<p>MATT 12</p> <p>[MATT 16]</p>	<p>[MARK 8]</p>	<p>[LUKE 11]</p>
<p>καὶ μοιχαλὶς καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπι- σημεῖον ἐπιζη- ζητεῖ, τεῖ, καὶ σημεῖον καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται οὐ δοθήσεται αὐτῇ αὐτῇ εἰ μὴ τὸ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ σημεῖον Ἰωνᾶ. τοῦ προφήτου. (§84)</p>	<p>ζητεῖ σημεῖον; ἀμὴν λέγω ὅτι, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον. (§84)</p>	<p>ἐστίν· σημεῖον ζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ.</p>
<p>40 ὥσπερ γὰρ “ἦν Ἰωνᾶς ἕν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας,” οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ- που ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. 41 ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινούσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. 42 βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτήν· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶ- νος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε. [Cf v 41 above]</p>		<p>30 καθὼς γὰρ ἐγένετο [ὁ] Ἰωνᾶς τοῖς Νινευεῖταις σημεῖον, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ- που τῇ γενεᾷ ταύτῃ. Cf v 32 below] 31 βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε. 32 ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει</p>

¹ Jon 1:17 (2:1)

MATT 12

43 "Όταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον
πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων
ζητοῦν ἀνάπαυσιν,
καὶ οὐχ εὕρισκει.
44 τότε λέγει
Εἰς τὸν οἶκόν μου ἐπιστρέψω
ὅθεν ἐξῆλθον·
καὶ ἐλθὼν εὕρισκει
σχολάζοντα [καὶ] σεσαρω-
μένον καὶ κεκοσμημένον.
45 τότε πορεύεται
καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ
ἐπτὰ ἔτερα πνεύματα πονηρό-
τερα ἑαυτοῦ,
καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ·
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα
τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου
χείρονα τῶν πρώτων.
Οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ
ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.

[LUKE 11]

μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινούσιν αὐτήν·
ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα
Ἰωάν,
καὶ ἰδοὺ πλείον Ἰωάν ὦδε. (§107)

[LUKE 11:24-26]

"Όταν τὸ ἀκάθαρτον
πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων
ζητοῦν ἁνάπαυσιν,
καὶ μὴ εὕρισκον
[τότε] λέγει
Ἵποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου
ὅθεν ἐξῆλθον·
25 καὶ ἐλθὼν εὕρισκει
[σχολάζοντα,] σεσαρωμένον
καὶ κεκοσμημένον.
26 τότε πορεύεται
καὶ παραλαμβάνει
ἔτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ
ἐπτὰ,
καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ,
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα
τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου
χείρονα τῶν πρώτων. (§106)

51. THE KINDRED OF JESUS

MATT 12:46-50

"Ετι αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς
ὄχλοις
ἰδοὺ
ἡ μήτηρ
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ

MARK 3:31-35

Καὶ ἔρχονται
ἡ μήτηρ αὐτοῦ
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ

§55+ LUKE 8:19-21 [+§66]

Παρεγένετο δὲ πρὸς αὐτὸν
ἡ μήτηρ
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ,

Mk 3:31 ἔρχονται with ABCLΔ al pler; ἔρχεται S^DWΘ 1. 6 it etc Lk 8:19 μήτηρ with ABLWXΘ
it vg al pler; S^D 69. syr sin cur cop etc add αὐτοῦ — ἰδεῖν θέλωσιν σε with BWΞ; ἰδ. σε θέλωσιν S^{ALX}Θ
al pler; D ζητοῦντές σε

MATT 12	MARK 3	LUKE 8
<p>ιστήκεισαν ἔξω ζητοῦντες αὐτῷ λαλήσαι.[†]</p> <p>48 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ λέγοντι αὐτῷ Τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου; 49 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα [αὐτοῦ] ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν Ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. 50 ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτὸς μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.</p>	<p>καὶ ἔξω στήκοντες ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν καλοῦντες αὐτόν. 32 καὶ ἐκάθητο περὶ αὐτὸν ὄχλος, καὶ λέγουσιν αὐτῷ Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ζητοῦσίν σε. 33 καὶ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς λέγει Τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί; 34 καὶ περιβλεψάμενος τοὺς περὶ αὐτὸν κύκλῳ καθη- μένους λέγει Ἴδε ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. 35 ὃς [†] ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.</p>	<p>καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. 20 ἀπηγγέλη δὲ αὐτῷ Ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἐστήκασιν ἔξω ἰδεῖν θέλοντές σε. 21. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτοῦς Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούον- τες καὶ ποιοῦντες. (+§66)</p>

CHAPTER VIII. PARABLES BY THE SEA, §§ 52-65

52. THE SOILS

MATT 13:1-9	MARK 4:1-9	§49+] LUKE 8:4-8
<p>Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξεληθών ὁ Ἰησοῦς [†] τῆς οἰκίας ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν.</p>	<p>Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν.</p>	

WH mg: Mt 12:47 εἶπεν δὲ τις αὐτῷ Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἐστήκασιν ζητοῦντές σοι λαλήσαι.
13:1 ἐκ Mk 3:35 γὰρ τὰ θελήματα

Mt 12:47 εἶπεν δὲ τις αὐτῷ Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἐστήκασιν ζητοῦντές σοι λαλήσαι om with
SBLT 4 min 2 lt syr sin cur; CDWXΘ lt vg pesh al pler add 48 B om μου? Mk 3:35 δε with BW
(καὶ δε) 2 lt cop; δε γὰρ S ACDLΔΘ al pler

MATT 13	MARK 4	LUKE 8
2 καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί,	καὶ συνάγεται πρὸς αὐτὸν ὄχλος πλείστος,	Συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευο- μένων πρὸς αὐτὸν
ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμ- βάντα καθῆσθαι, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν ἰσθῆκει. 3 καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς λέγων	ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμ- βάντα καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦσαν. 2 καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλά, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ Ἄκούετε. ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων σπείρειν.	εἶπεν διὰ παραβολῆς
'Ιδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν. 4 καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ἃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν,	4 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν,	5 Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν τὸν σπόρον αὐτοῦ. καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ὃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ κατεπατήθη καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό. 6 καὶ ἕτερον κατέπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν,
5 καὶ ἑλθόντα τὰ πετεινὰ κατέφαγεν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρῶδη ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς, 6 ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη	5 καὶ ἦλθεν τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγεν αὐτό. καὶ ἄλλο ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες [καὶ] ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ εὐθὺς ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς· 6 καὶ ὅτε ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος ἐκαυματίσθη	καὶ φυνὲν
καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν ἐξηράνθη.	καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν ἐξηράνθη.	ἐξηράνθη διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα.
7 ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά.	7 καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ συνέπνιξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκεν.	7 καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συνφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό.
8 ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλήν	8 καὶ ἄλλα ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλήν,	8 καὶ ἕτερον ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν,

WH mg: Mt 13:4 ἦλθεν τὰ πετεινὰ καὶ 7 ἐπνιξαν Mk 4:6 ἐκαυματίσθησαν

Mt 13:4 ἐλθόντα τὰ πετεινὰ with BΘ min; ἦλθεν τὰ πετ. καὶ ~~Σ~~CWX etc; ἦλθεν τ. π. α. D1, Z 7 ἀπέπνιξαν
with BCW al pler; ἐπνιξαν ~~Σ~~DΘ 3 min Mk 4:5 καὶ ὅπου with B 1 it; ὅπου ~~Σ~~ACLDΘ al pler; καὶ δι. DW
it pauc; καὶ ὅπου . . . πολλήν om syr sin Lk 8:5 τοῦ οὐρανοῦ: DW 6 it syr sin cur pesh om — αὐτό: B αὐτά

MATT 13	MARK 4	LUKE 8
καὶ ἐδίδου καρπὸν,	καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξανόμενα, καὶ ἔφερεν εἰς τριάκοντα καὶ ἓν ἐξήκοντα καὶ ἓν ¹ ἑκατόν.	καὶ φυὲν ἐποίησεν καρπὸν ἑκατονταπλασίονα.
ὁ μὲν ἑκατόν ὁ δὲ ἐξήκοντα ὁ δὲ τριάκοντα.	9 Καὶ ἔλεγεν Ὅς ἔχει ὧτα ἀκούειν ἀκούετω. [Cf § 47, p. 74]	Ταῦτα λέγων ἐφώνει Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκούετω. [Cf § 47, p. 74]
9 Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούετω. [Cf § 47, p. 74]		

53. THE REASON FOR THE PARABLES

MATT 13:10-17	MARK 4:10-12	LUKE 8:9, 10
Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπαν αὐτῷ	Καὶ ὅτε ἐγένετο κατὰ μόνας, ἡρώτων αὐτόν οἱ περὶ αὐτόν σὺν τοῖς δώδεκα τὰς παραβολάς.	Ἐπηρώτων δὲ αὐτόν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
Διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς ; 11 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ὅτι Ἵμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. 12 ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. 13 διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσιν	11 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς Ἵμῖν τὸ μυστήριον δέδοται τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ¹ [Cf Mark 4:25 (§55)] ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται, 12 ἵνα 14 βλέποντες βλέπωσι καὶ μὴ ἴδωσιν,	τίς αὕτη εἴη ἡ παραβολή. 10 ὁ δὲ εἶπεν Ἵμῖν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, τοῖς δὲ λοιποῖς [Cf Luke 8:18b (§55)] ἐν παραβολαῖς, ἵνα 24 βλέποντες μὴ βλέπωσιν

¹ Isa 6:9 f ² Isa 6:9

WH mg: Mt 13:11 αὐτοῖς Mk 4:8 εἰς . . . εἰς v. 2v . . . 2v 11 ἔξωθεν

Mt 13:11 εἶπεν with NCZ cop etc; BDLWXΘ syr sin etc add αὐτοῖς Mk 4:10 ἡρώτων with ABLΔ 33. etc; ἡρώτων NC, ἐπηρώτων DΘ etc; ἡρώτησαν Π etc; ἐπηρώτησαν W — οἱ περὶ αὐτόν σὺν τοῖς δώδεκα: DWΘ 5 min it syr sin οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ

MATT 13

καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν
οὐδὲ συνίουσιν·

14 καὶ ἀναπληροῦται αὐτοῖς ἡ
προφητεία Ἡσαίου ἡ λέγουσα
15 Ἰδοὺ ἡ ἀκοὴ ἀκούσετε

καὶ οὐ μὴ συνῆτε,
καὶ βλέποντες βλέψετε
καὶ οὐ μὴ ἴδητε.

15 ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία
τοῦ λαοῦ τούτου,

καὶ τοῖς ὡσὶν

βαρέως ἤκουσαν,

καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν
ἐκάμμυσαν·

μή ποτε ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς | μή ποτε

καὶ τοῖς ὡσὲν ἀκούσωσιν

καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσιν

καὶ ἐπιστρέψωσιν,

καὶ ἰάσονται αὐτούς.”

16 ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοί

ὅτι βλέπουσιν,

καὶ τὰ ὦτα [ὑμῶν] ὅτι ἀκούουσιν.

17 ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι
πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι

ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε
καὶ οὐκ εἶδαν,

καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε

καὶ οὐκ ἤκουσαν.

MARK 4

καὶ ἀκούοντες ἀκούωσι
καὶ μὴ συνίωσιν,

μή ποτε

ἐπιστρέψωσιν

καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς.”

LUKE 8

καὶ ἀκούοντες
μὴ συνίωσιν."

[Cf Luke 8:12b (§54)]

[LUKE 10:23, 24]

Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς
μαθητὰς κατ' ἰδίαν εἶπεν
Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ

οἱ βλέποντες ἂ βλέπετε.

24 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι
πολλοὶ προφητῆται καὶ βασιλεῖς
ἠθέλησαν ἰδεῖν αὐτὸν καὶ οὐκ εἶδαν,

καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε
καὶ οὐκ ἤκουσαν. (§102)

54. THE EXPLANATION OF THE PARABLE OF THE SOILS

MATT 13:18-23

Ἑμεῖς οὖν ἀκούσατε
τὴν παραβολὴν τοῦ σπείραν-
τος.

MARK 4:13-20

καὶ λέγει αὐτοῖς
Οὐκ οἶδατε
τὴν παραβολὴν ταύτην,

LUKE 8:11-15

ἔστιν δὲ αὕτη ἡ παραβολή.

¹ Isa. 6:9 f.

MATT 13	MARK 4	LUKE 8
<p>19 Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς καὶ ἀρπάζει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ·</p> <p>οὗτός ἐστιν ὁ παρά τὴν ὁδὸν σπαρείς.</p> <p>20 ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν· 21 οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστιν, γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐθὺς σκανδαλίζεται. 22 ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἵωνος καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου</p> <p>συνπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.</p>	<p>καὶ πῶς πάσας τὰς παρα- βολὰς γνώσεσθε; 14 Ὁ σπείρων τὸν λόγον σπείρει. 15 οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ παρά τὴν ὁδὸν ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν</p> <p>εὐθὺς ἔρχεται ὁ Σατανᾶς καὶ αἶρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον εἰς αὐτούς. [Cf Mark 4:12b (§53)]</p> <p>16 καὶ οὗτοί εἰσιν ὁμοίως οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρόμενοι, οἳ ὅταν ἀκούσωσιν τὸν λόγον εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν, 17 καὶ οὐκ ἔχουσιν ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν, εἴτα γενομένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐθὺς σκανδαλίζονται. 18 καὶ ἄλλοι εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι· οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον ἀκούσαντες, 19 καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἵωνος καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευόμεναι συνπνίγουσιν τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.</p>	<p>Ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. 12 οἱ δὲ παρά τὴν ὁδὸν εἰσιν οἱ ἀκούσαντες,</p> <p>εἴτα ἔρχεται ὁ διάβολος καὶ αἶρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν.</p> <p>13 οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας¹ οἳ ὅταν ἀκούσωσιν μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ ὅυτοι¹ ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἳ πρὸς καιρὸν πιστεύουσιν καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται. 14 τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συνπνίγονται καὶ οὐ τελεσφοροῦσιν.</p>

WH mg: Lk 8:13 τὴν πέτραν | αὐτοί

Mk 4:15 εἰς αὐτοῖς with BW min; ἐν αὐτοῖς **SCLD** etc; ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν DΘ It etc Lk 8:13 τῇ πέτρᾳ with ABLRWΘ al pler; τὴν πέτραν **SX** Or etc

MATT 13	MARK 4	LUKE 8
23 ὁ δὲ ἐπὶ τὴν καλὴν γῆν σπαρείς, οὗτός ἐστιν	20 καὶ ἐκεῖνοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἷτινες	15 τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὔτοί εἰσιν οἷτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσιν καὶ καρποφοροῦσιν
ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιείς, ὅς δὴ καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ ὁ μὲν ἑκατόν ὁ δὲ ἐξήκοντα ὁ δὲ τριάκοντα.	ἀκούουσιν τὸν λόγον καὶ παραδέχονται καὶ καρποφοροῦσιν Ἐν τριάκοντα καὶ [ἐν] ἐξή- κοντα καὶ [ἐν] ¹ ἑκατόν.	 ἐν ὑπομονῇ.

55. ON THE USE OF PARABLES

[MATT 5:15]	MARK 4:21-25	LUKE 8:16-18 [+§51]
^a οἱδὲ καίουσιν λύχνον καὶ τίθεισιν αὐτόν ὑπὸ τὸν μόδιον	Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι ^a Μήτι ἔρχεται ὁ λύχνος ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην, οὐχ ἵνα ῥέπῃ τὴν λυχνίαν τεθῇ;	^a Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἄψας καλύπτει αὐτόν σκεύει ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθῃσιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας τίθῃσιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ φῶς.

Lk 11:33

^a Οὐδεὶς λύχνον ἄψας
εἰς κρύπτην τίθῃσιν
οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,
ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι
τὸ φῶς βλέπωσιν. (§108)

WH mg: Mk 4:20 εἰ [εἰ] [εἰ] 21 MSS ὑπὸ

Lk 8:16 ἐπὶ λυχνίας with ABLWΞ etc; ἐπὶ τὴν λυχνίαν ΣDX etc; ἐπὶ λυχνίας Θ — B om ἵνα φῶς

[MATT 10:26b]

οὐδὲν γὰρ ἐστὶν κεκαλυμμένον·
ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,
καὶ κρυπτόν
ὃ οὐ γνωσθήσεται. (§73)

[Cf § 47, p. 74]

[MATT 7:2b]

καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε
μετρηθήσεται ὑμῖν. (§40)

[MATT 13:12] [MATT 25:29]

ὅστις γὰρ τῷ γὰρ
ἔχει, ἔχοντι παντὶ
δοθήσεται αὐτῷ δοθήσεται

καὶ περισσεύ- καὶ περισσεύ-
θήσεται· θήσεται·
ὅστις δὲ οὐκ τοῦ δὲ μὴ
ἔχει, ἔχοντος
καὶ ὃ ἔχει καὶ ὃ ἔχει

ἀρθήσεται ἀρθήσεται
ἀπ' αὐτοῦ. ἀπ' αὐτοῦ.
(§53) (§167)

MARK 4

22 οὐ^α γὰρ ἐστὶν¹ κρυπτόν
ἐὰν μὴ ἵνα φανερωθῇ,
οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον
ἀλλ' ἵνα ἔλθῃ εἰς φανερόν.

23 Εἴ τις ἔχει ὥτα ἀκούειν
ἀκούετω. [Cf § 47, p. 74]

24 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς
Βλέπετε τί ἀκούετε.

ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε
μετρηθήσεται ὑμῖν
καὶ προστεθήσεται ὑμῖν.

25 ὃς γὰρ
ἔχει,
δοθήσεται αὐτῷ·

καὶ ὃς οὐκ
ἔχει,
καὶ ὃ ἔχει

ἀρθήσεται
ἀπ' αὐτοῦ.

LUKE 8

17 οὐ^α γὰρ ἐστὶν κρυπτόν
ὃ οὐ φανερόν γενήσεται,
οὐδὲ ἀπόκρυφον
ὃ οὐ μὴ γνωσθῇ καὶ εἰς
φανερόν ἔλθῃ.

[Cf § 47, p. 74]

18 Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε·

[LUKE 6:38b]

ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρεῖτε
ἀντιμετρηθήσεται¹ ὑμῖν. (§40)

LUKE 8 [LUKE 19:26]

λέγω ὑμῖν ὅτι

ὃς ἂν γὰρ παντὶ
ἔχῃ, τῷ ἔχοντι
δοθήσεται αὐ- δοθήσεται,
τῷ,

καὶ ὃς ἂν μὴ ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ
ἔχῃ, ἔχοντος
καὶ ὃ δοκεῖ καὶ ὃ ἔχει
ἔχειν

ἀρθήσεται ἀρθήσεται.
ἀπ' αὐτοῦ. (§143)
(+§51)

56. THE TARES

MATT 13:24-30

Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων Ὁμοιωθῇ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. 25 ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς
ἀνθρώπους ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς καὶ ἐπέσπειρεν ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου καὶ

Lk 12:2

^α Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν
ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,
καὶ κρυπτόν
ὃ οὐ γνωσθήσεται. (§111)

WH mg: Mk 4:22 γὰρ ἐστὶν τι Lk 6:38 μετρηθήσεται

MATT 13

ἀπῆλθεν. 26 ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος καὶ καρπὸν ἐποίησεν, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. 27 προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότης εἶπον αὐτῷ Κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει ζιζάνια; 28 ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς Ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν. οἱ δὲ αὐτῷ λέγουσιν Θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; 29 ὁ δὲ φησιν Οὐ, μὴ ποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια ἐκριζώσῃτε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον· 30 ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφοτέρᾳ ἕως¹ τοῦ θερισμοῦ· καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἔρω τοῖς θερισταῖς Συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δήσατε αὐτὰ [εἰς] δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά, τὸν δὲ σῖτον ¹συνάγετε¹ εἰς τὴν ἀποθήκην μου.

57. THE SEED GROWING OF ITSELF

MARK 4:26-29

Καὶ ἔλεγεν Οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ὡς ἄνθρωπος βάλην τὸν σπῶρον ἐπὶ τῆς γῆς 27 καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπῶρος βλαστᾷ καὶ μηκύνεται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. 28 αὐτομάτῃ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτεν στάχυν, εἶτεν ¹πλήρη σίτον¹ ἐν τῷ στάχυϊ. 29 ὅταν δὲ παραδοῖ ὁ καρπός, εἰθὺς ¹ἄποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός.²

58. THE MUSTARD SEED

MATT 13:31, 32

Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν

κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· 32 ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶν πάντων τῶν σπερμάτων,

ὅταν δὲ αὐξηθῇ

μείζον τῶν λαχάνων ἐστὶν καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν

MARK 4:30-32

Καὶ ἔλεγεν

Πῶς ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν τίνι αὐτὴν παραβολῇ θῶμεν;

31 ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς·

μικρότερον ὃν πάντων τῶν σπερμάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς—

32 καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει καὶ γίνεται

μείζον πάντων τῶν λαχάνων καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι

[LUKE 13:18, 19]

Ἐλεγεν οὖν

Τίτι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίτι ὁμοιώσω αὐτήν;

19 ὁμοία ἐστὶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ,

καὶ ἠῤῥησεν

καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον,

¹ Joel 3(4):13

WH mg: Mt 13:30 ἀχρί σ. μέχρι | συναγάγετε

Mk 4:28 †. . . †

MATT 13

¹“τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ”
καὶ “κατασκηνοῖν
ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.”

MARK 4

²“ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ
τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
κατασκηνοῖν.”

[LUKE 13]

καὶ ¹“τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις
αὐτοῦ.” (§120)

59. THE LEAVEN

MATT 13:33

“Ἄλλην παραβολὴν [ἐλάλη-
σεν αὐτοῖς]:
Ὁμοία ἐστὶν
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
ζύμῃ,
ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν
εἰς ἀλεύρου σάτα τρία
ἕως οὗ ζυμώσθῃ ὅλον.

[LUKE 13:20, 21]

Καὶ πάλιν εἶπεν

Τίνι ὁμοιώσω
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ;
21 ὁμοία ἐστὶν ζύμῃ,
ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐκρύψεν
εἰς ἀλεύρου σάτα τρία
ἕως οὗ ἐξυμώσθῃ ὅλον. (§120)

60. JESUS' CUSTOM OF SPEAKING IN PARABLES

MATT 13:34, 35

Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ
Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς
ὄχλοις,

καὶ χωρὶς παραβολῆς
οὐδὲν ἐλάλει αὐτοῖς·

MARK 4:33, 34

Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς
πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν
λόγον,
καθὼς ἠδύναντο ἀκοῦειν·
34 χωρὶς δὲ παραβολῆς
οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς,
κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς ἰδίοις μα-
θηταῖς ἐπέλυεν πάντα.

35 ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν
διὰ ¹ τοῦ προφῆτου λέγοντος
³“Ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς
τὸ στόμα μου,
ἐρεῦξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ
καταβολῆς.”

61. THE EXPLANATION OF THE PARABLE OF THE TARES

MATT 13:36-43

Τότε ἀφείλ τοὺς ὄχλους
ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν. Καὶ
προσῆλθαν αὐτῷ οἱ μαθηταί

¹ Dan 4:12, 21 Chald

² Dan 4:12, 21 Chald; Ezek 17:23

³ Ps 78(77):2

WH mg: Mt 13:35 Ἠσαίου

Mk 4:34 χωρὶς δι: καὶ χωρὶς B cop pesh

MATT 13

αὐτοῦ λέγοντες Διασάφησον
ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζι-
ζανίων τοῦ ἀγροῦ. 37 ὁ δὲ
ἀποκριθεὶς εἶπεν Ὁ σπείρων
τὸ καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου· 38 ὁ δὲ ἀγρός
ἐστὶν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν
σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ
τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνια
εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ,
39 ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας
αὐτὰ ἐστὶν ὁ διάβολος· ὁ δὲ
θερισμὸς συντέλεια αἰῶνός ἐσ-
τιν, οἱ δὲ θερισταὶ ἄγγελοι
εἰσιν. 40 ὥσπερ οὖν συλ-
λέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ
κατακαίεται, οὕτως ἔσται ἐν
τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος·
41 ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ,
καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασι-
λείας αὐτοῦ πάντα ¹τὰ
σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιοῦντας
τὴν ἀνομίαν,”

καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς
εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός·

[Cf §45, p. 70]

42 ὁ ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

43 Τότε

²οἱ δίκαιοι

ἐκλάμψουσιν” ὥς ὁ ἥλιος
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς
αὐτῶν.

Ὁ ἔχων ὦτα ἀκουέτω. [Cf §47,
p. 74]

[Cf §47, p. 74]

[Cf Luke 13:28b below and
§45, p. 70]

[LUKE 13:28]

^aἘκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων,
ὅταν ἔψησθε¹
Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ
καὶ πάντας τοὺς προφῆτας

ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,

ὅμᾱς δὲ ἐκβαλλομένους
ἐξω. (§121)

[Cf §47, p. 74]

^a Cf §45, p. 71

¹ Zeph 1:3 Heb ² Dan 12:3

WH mg: Lk 13:28 ὀφισθε

62. THE HIDDEN TREASURE

MATT 13:44

Ὅμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμ-
μένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὐρὼν
ἄνθρωπος ἐκρυψεν, καὶ ἀπὸ
τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει καὶ
πωλεῖ ὅσα ἔχει καὶ ἀγοράζει
τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.

63. THE PEARL OF GREAT PRICE

MATT 13:45, 46

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασι-
λεία τῶν οὐρανῶν ὅτι ἐμπόρῳ
ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας·
46 εὐρὼν δὲ ἓνα πολύτιμον
μαργαρίτην ἀπελθὼν πέπρα-
κεν πάντα ὅσα εἶχεν καὶ ἡγό-
ρασεν αὐτόν.

64. THE DRAG NET

MATT 13:47-50

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασι-
λεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ
βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν
καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγα-
γούσῃ· 48 ἣν ὅτε ἐπληρώθη
ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγια-
λὸν καὶ καθίσαντες συνέλεξαν
τὰ καλὰ εἰς ἄγγῃ, τὰ δὲ
σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. 49 οὕ-
τως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ
τοῦ αἰῶνος· ἐξελεύσονται οἱ
ἄγγελοι καὶ ἀφοριούσιν τοὺς
πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων
καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς
εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός·

[Cf Luke 13:28b below and
§45, p. 70]

MATT 13

50 ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμός
καὶ ὁ βρυγμός τῶν ὀδόντων.
[Cf §45, p. 71]

[Cf Matt 13:43 (§61)]

[LUKE 13:28]

Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμός
καὶ ὁ βρυγμός τῶν ὀδόντων,
ὅταν ὕψησθε
Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ
καὶ πάντας τοὺς προφῆτας
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,
ὕμᾱς δὲ ἐκβαλλομένους
ἔξω. (§121)

65. THE UNDERSTANDING AND USE OF PARABLES

MATT 13:51-53 [+§69]

Συνήκατε ταῦτα πάντα;
λέγουσιν αὐτῷ Ναί. 52 ὁ
δὲ εἶπεν αὐτοῖς Διὰ τοῦτο
πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς
τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν
ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκο-
δεσπότῃ ὅστις ἐκβάλλει ἐκ
τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ
καὶ παλαιά.

53 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέ-
λεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παρα-
βολὰς ταύτας, μετήρην ἐκεῖ-
θεν. (+§69)

CHAPTER IX. DEEDS OF POWER ABOUT THE SEA OF GALILEE, AND RETURN TO NAZARETH, §§66-69

66. THE STILLING OF THE TEMPEST

§24+] MATT 8:18-27

Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὄχλον
περὶ αὐτόν

LUKE 8:22-25

Ἐγένετο δὲ
ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν
καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον

MATT 8	MARK 4:35-41	LUKE 8
ἐκέλευσεν	Καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὀψίας γενομένης Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν.	καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης,
19 Καὶ		[LUKE 9: 57-60] Καὶ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ
προσελθὼν εἰς γραμματεὺς εἶπεν αὐτῷ Διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ. 20 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει. 21 Ἄλλος δὲ τῶν μαθητῶν		εἶπεν τις πρὸς αὐτόν 'Ακολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ. 58 καὶ εἶπεν αὐτῷ [ὁ] Ἰησοῦς Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει. 59 Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον 'Ακολουθε μοι. ὁ δὲ εἶπεν 'Επίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθόντι θάψαι τὸν πατέρα μου. 60 εἶπεν δὲ αὐτῷ
εἶπεν αὐτῷ Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου. 22 ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ 'Ακολουθε μοι, καὶ ἄψες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.		Ἄψες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς, σύ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. (§100)
23 Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς πλοῖον ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.	36 καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον παραλαμβάνουσιν αὐτόν ὥς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ἄλλα πλοῖα ἦν μετ' αὐτοῦ.	καὶ ἀνήχθησαν. 23 πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσεν.

MATT 8	MARK 4	LUKE 8
24 καὶ ἰδοὺ σεισμός μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν. 25 καὶ προσελθόντες ἤγειραν αὐτὸν λέγοντες Κύριε, σῶσον, ἀπολλύμεθα. 26 καὶ λέγει αὐτοῖς Τί δειλοὶ ἐστε, ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγερθεῖς ἐπετίμησεν τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσῃ, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. 27 Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν λέγοντες Ποταπὸς ἐστὶν οὗτος ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα αὐτῷ ὑπακούουσιν;	37 καὶ γίνεται λαῖλαψ μεγάλη ἀνέμου, καὶ τὰ κύματα ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε ἤδη γεμίζεσθαι τὸ πλοῖον. 38 καὶ αὐτὸς ἦν ἐν τῇ πρύμνῃ ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων· καὶ ἐγείρουσιν αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ Διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα; 39 καὶ διεγερθεῖς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ εἶπεν τῇ θαλάσῃ Σιώπα, πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. 40 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τί δειλοὶ ἐστε; οὐπω ἔχετε πίστιν; 41 καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούει αὐτῷ;	καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην¹, καὶ συνεπληροῦντο καὶ ἐκινδύνεον. 24 προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτὸν λέγοντες Ἐπιστάτα ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα· ὁ δὲ διεγερθεῖς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος, καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γαλήνη. 25 εἶπεν δὲ αὐτοῖς Ποῦ ἡ πίστις ὑμῶν; φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

67. THE GERASENE DEMONIC

MATT 8:28-34 [+§28]	MARK 5:1-20	LUKE 8:26-30
Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν	Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης	Καὶ κατέπλευσαν

WH mg: Lk 8:23 εἰς τὴν λίμνην ἀνέμου

Mk 4:41 ὑπακούει αὐτῷ with BL: αὐτῷ ὑπακούει ~~NC~~Δ min: ὑπακούουσιν αὐτῷ AWΘ al pier

MATT 8	MARK 5	LUKE 8
εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν	εἰς τὴν χώραν τῶν Γερασηνῶν.	εἰς τὴν χώραν τῶν Γερασηνῶν, ἣτις ἐστὶν ἀντίπερα τῆς Γαλι- λαίας.
ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν	2 καὶ ἐξελθόντος αὐτοῦ ἐκ τοῦ πλοίου [εὐθύς] ὑπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκα- θάρτῳ, 3 ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασιν, καὶ οὐδὲ ἀλύσει οὐκέτι οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτὸν δῆσαι 4 διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἀλύσει· δεδέσθαι καὶ διεσπᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἀλύσεις καὶ τὰς πέδας συντε- τρίφθαι, καὶ οὐδεὶς ἴσχυεν αὐτὸν δαμάσαι· 5 καὶ διὰ παντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς μνήμασιν καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἦν κρᾶζών καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις. 6 καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν ἔδραμεν καὶ προσεκύνησεν αὐ- τόν, 7 καὶ κρᾶξας φωνῇ μεγάλῃ λέγει Τί ἔμοι καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου;	27 ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν Ἰησοῦς ἀνὴρ τις ¹ ἐκ τῆς πόλεως ἔχων δαιμόνια· καὶ χρόνῳ ἱκανῷ οὐκ ἐνεδύσατο ἱμάτιον, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν. [Cf v 29b below]
ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης.		28 ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀνακράξας προσέπεσεν αὐτῷ καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν Τί ἔμοι καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ [τοῦ θεοῦ] τοῦ ὑψίστου;
29 καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες Τί ἡμῖν καὶ σοί, υἱὲ τοῦ θεοῦ;		

WH mg: Lk 8:27 ὑπήντησέν [tis] ἀνὴρ

Mt 8:28 Γαδαρηνῶν with **S***(Γαζ.)BC*Δ(Γαδα.) Θ syr sin pesh etc; Γερασηνῶν it vg sah etc; Γεργεσηνῶν **S***ELW^x cop al pler Mk 5:1 Γερασηνῶν with **S***BD it vg; Γαδαρηνῶν AC^x pesh al pler; Γεργεσηνῶν L^{ΔΘ} 33. syr sin cop etc; Γεργουστηνῶν W² εὐθὺς; BW 5 it syr sin pesh om — ἐκ τῶν μνημείων; syr sin om 6 αὐτὸν with ABCL^Δ etc; αὐτῷ **S**ΔW^Θ al pler Lk 8:26 Γερασηνῶν with BD it vg sah; Γαδαρηνῶν ARW^Δ syr sin cur pesh al pler; Γεργεσηνῶν **S**LX^Θ 33. cop etc 28 τοῦ θεοῦ: D^E 1.2 it etc om

MATT 8

ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ
βασανίσαι ἡμᾶς;

30 Ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν
ἀγέλη χοίρων πολλῶν
βοσκομένη.

31 οἱ δὲ δαίμονες
παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες
Εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς,
ἀπόστειλον ἡμᾶς
εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων.

32 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ὑπάγετε.
οἱ δὲ ἐξελθόντες

ἀπῆλθαν εἰς τοὺς χοίρους·
καὶ ἰδοὺ ὥρμησεν
πᾶσα ἡ ἀγέλη
κατὰ τοῦ κρημοῦ εἰς τὴν
θάλασσαν,

MARK 5

ὀρκίζω σε τὸν θεόν,
μὴ με βασανίσῃς.
8 ἔλεγεν γὰρ αὐτῷ
Ἐξελθε
τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον
ἐκ τοῦ ἀνθρώπου.
[Cf v 4 above]

9 καὶ ἐπηρώτα αὐτόν

Τί ὄνομά σοι;
καὶ λέγει αὐτῷ
Λεγιὼν ὄνομά 'μοι',
ὅτι πολλοὶ ἐσμεν·

10 καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ
ἵνα μὴ αὐτὰ ἀποστείλῃ
ἐξω τῆς χώρας.

11 Ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει
ἀγέλη χοίρων μεγάλη
βοσκομένη·

12 καὶ
παρεκάλεσαν αὐτὸν λέγοντες

Πέμψον ἡμᾶς
εἰς τοὺς χοίρους,
ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσελθωμεν.

13 καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς.
καὶ ἐξελθόντα
τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα
εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους,
καὶ ὥρμησεν
ἡ ἀγέλη
κατὰ τοῦ κρημοῦ εἰς τὴν
θάλασσαν,

LUKE 8

δέομαί σου,
μὴ με βασανίσῃς·
29 'παρήγγελλεν' γὰρ

τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ
ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου.
πολλοῖς γὰρ χρόνοι
συνηρπάκει αὐτόν, καὶ ἔδεσ-
μέυετο
ἀλύσεσιν καὶ πέδαις φυλασ-
σόμενος,
καὶ διαρῆσσαν τὰ δεσμὰ
ἡλαυνετο 'ἀπὸ' τοῦ δαιμονίου
εἰς τὰς ἐρήμους.
30 ἐπηρώτησεν δὲ αὐτόν
ὁ Ἰησοῦς
Τί σοὶ ὄνομά ἐστιν;
ὁ δὲ εἶπεν
Λεγιὼν,
ὅτι εἰσῆλθεν δαιμόνια πολλὰ
εἰς αὐτόν.

31 καὶ παρεκάλουν αὐτόν
ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς
εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν.

32 Ἦν δὲ ἐκεῖ
ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν
'βοσκομένη' ἐν τῷ ὄρει·
καὶ
παρεκάλεσαν αὐτόν

ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς
εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν·

καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς.
33 ἐξελθόντα δὲ
τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου
εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους,
καὶ ὥρμησεν
ἡ ἀγέλη
κατὰ τοῦ κρημοῦ εἰς τὴν
λίμνην

MATT 8	MARK 5	LUKE 8
καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασι. 33 Οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν πάντα καὶ τὰ τῶν δαιμονιζο- μένων.	ὡς δισχίλιοι, καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ. 14 Καὶ οἱ βόσκοντες αὐτοὺς ἔφυγον καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν	καὶ ἀπεπνίγη. 34 Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γεγονός ἔφυγον καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν
34 καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν	καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς·	καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς.
εἰς ὑπάντησιν ἰτῶ ¹ Ἰησοῦ,	καὶ ἦλθον ἰδεῖν τί ἐστὶν τὸ γεγονός. καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν, 15 καὶ θεωροῦσιν τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον	35 ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός καὶ ἦλθαν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ εὗραν καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξῆλθεν ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα
καὶ ἰδόντες αὐτὸν παρεκάλεσαν	ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα, τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγιῶνα, καὶ ἐφοβήθησαν. 16 καὶ διηγῆσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ καὶ περὶ τῶν χοίρων. 17 καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν	παρὰ τοὺς πόδας [τοῦ] Ἰησοῦ, καὶ ἐφοβήθησαν. 36 ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθεὶς.
ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὀρίων αὐτῶν. (+§28)	ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὀρίων αὐτῶν.	37 καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώ- ρου τῶν Γερασσηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν, ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνέιχοντο· αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς πλοῖον ὑπέστρεψεν. 38 ἐδεῖτο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια εἶναι σὺν αὐτῷ· ἀπέλυσεν δὲ αὐτὸν λέγων
	18 Καὶ ἐμβαίνοντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον παρακάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς ἵνα μετ' αὐτοῦ ᾗ. 19 καὶ οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ	

WH mg: Mt 8:34 τοῦ

Lk 8:37 ἠρώτησεν with **ABCR** etc; ἠρώτησαν DLW verss etc; παρεκάλεσαν Θ — πλοῖον with **BCLRX**
etc; τὸ πλοῖον **AWΔ** al pier

	MARK 5	LUKE 8
	<p>"Ἦπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σοὺς, καὶ ἀπάγγειλον αὐτοῖς ὅσα ὁ κύριός σοι πεποίηκεν καὶ ἡλέησέν σε.</p> <p>20 καὶ ἀπῆλθεν καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ Δεκαπόλει ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ πάντες ἐθαύμαζον.</p>	<p>39 Ἐπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα σοι ἐποίησεν ὁ θεός.</p> <p>καὶ ἀπῆλθεν καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.</p>
68. THE RAISING OF JAIRUS' DAUGHTER AND OTHER ACTS OF HEALING		
§30+] MATT 9:18-34 [+§70] [Cf Matt 9:1 (§27)]	MARK 5:21-43	LUKE 8:40-56
Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς ἰδοὺ ἄρχων ἰ[εῖς] προσελθὼν	<p>Καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν,</p> <p>καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν.</p>	<p>Ἐν δὲ τῷ ὑποστρέφειν τὸν Ἰησοῦν ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος, ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν.</p>
προσεκύνει αὐτῷ	<p>22 Καὶ ἔρχεται εἰς τῶν ἀρχισυναγῶγων, ὀνόματι Ἰάειρος,</p> <p>καὶ ἰδὼν αὐτὸν πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ</p> <p>23 καὶ ἰ[πα]ρακαλεῖ αὐτόν πολλὰ</p>	<p>41 Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ ὃ ὄνομα Ἰάειρος, καὶ οὗτος ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχεν, καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας Ἰησοῦ παρακάλει αὐτόν</p>
λέγων ὅτι Ἡ θυγάτηρ μου	<p>λέγων ὅτι Τὸ θυγάτριόν μου</p> <p>[Cf v 42 below]</p>	<p>εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ,</p> <p>42 ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὥς ἐτῶν δώδεκα</p>

WH mg: Mt 9:18 εἰσελθὼν

Mk 5:23 παρακάλει

Lk 8:41 αὐτὸς

Mk 5:23 καὶ παρακαλεῖ with **NA**CL 33, etc; καὶ παρακάλει BDWΔΘ al pler; παρακαλῶν D 6 It

MATT 9	MARK 5	LUKE 8
<p>ἄρτι ἐτελεύτησεν ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτήν, καὶ ζήσεται. 19 καὶ ἐγερθεὶς ὁ Ἰησοῦς</p> <p>ἡκολούθει αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.</p> <p>20 Καὶ ἰδοὺ γυνή αἰμορροοῦσα δώδεκα ἔτη</p> <p>προσελθοῦσα ὀπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· 21 ἔλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ Ἐὰν μόνον ἄψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ σωθήσομαι.</p> <p>22 ὁ δὲ Ἰησοῦς</p> <p>στραφεὶς</p>	<p>ἐσχάτως ἔχει, ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς τὰς χεῖρας αὐτῇ ἵνα σωθῇ καὶ ζήσῃ.</p> <p>24 καὶ ἀπῆλθεν μετ' αὐτοῦ. Καὶ ἡκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, καὶ συνέθλιβον αὐτόν. 25 καὶ γυνή οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος δώδεκα ἔτη 26 καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν καὶ δαπανή- σασα τὰ παρ' αὐτῆς πάντα καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα, 27 ἀκούσασα τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὀπισθεν ἤψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· 28 ἔλεγεν γὰρ ὅτι Ἐὰν ἄψωμαι κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ σωθήσομαι.</p> <p>29 καὶ εὐθὺς ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι ὅτι ἵεται ἀπὸ τῆς μάστιγος. 30 καὶ εὐθὺς ὁ Ἰησοῦς ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελ- θοῦσαν ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ ἔλεγεν Τίς μου ἤψατο τῶν ἱματίων; 31 καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ</p>	<p>καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν.</p> <p>Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτόν οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν. 43 καὶ γυνή οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις οὐκ ἴσχυσεν ἀπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι,</p> <p>44 προσελθοῦσα ὀπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς.</p> <p>[Cf v 46 below]</p> <p>45 καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς Τίς ὁ ἀψάμενός μου; ἀρνούμενων δὲ πάντων εἶπεν ὁ Πέτρος</p>

WH mg: Mt 9:19 ἡκολούθησεν

Mk 5:26 ἐαυτῆς

Lk 8:43 *†* *†* *†* BD arm syr sin sah; docc pler add ἰατροῖς προσαναλώσασα διὰ τὸν βίον 45 Πέτρος with
 BU syr sin cur sah; **N**ACDLRWΘ etc add καὶ οἱ σὺν αὐτῷ: EXΔ al pler add καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ

MATT 9	MARK 5	LUKE 8
καὶ ἰδὼν αὐτὴν	Βλέπεῖς τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις Τίς μου ἦψατο; 32 καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν. [Cf v 30 above]	Ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσίν σε καὶ ἀποθλίβουσιν. 46 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Ἦψατό μου τις, ἐγὼ γὰρ ἔγνω δύναμιν ἐξεληλυθυῖαν ἀπ' ἐμοῦ. 47 ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθεν τρέμουσα
εἶπεν Θάρσει, θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.	33 ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν αὐτῇ, ἦλθεν καὶ προσέπεσεν αὐτῷ καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλλήθειαν. 34 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ Θυγάτηρ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· ὑπάγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι ὑγιὲς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου. 35 Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγοντες ὅτι Ἦ θυγάτηρ σου ἀπέθανεν· τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκα- λον; 36 ὁ δὲ Ἰησοῦς παρακούσας τὸν λόγον λαλούμενον λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ Μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε. 37 καὶ οὐκ ἀφήκεν οὐδένα μετ' αὐτοῦ συνακολουθήσαι εἰ μὴ τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην	ἦλθεν καὶ προσπεσούσα αὐτῷ δι' ἣν αἰτίαν ἦψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα. 48 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ Θυγάτηρ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· πορεύου εἰς εἰρήνην. 49 Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχεται τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγων ὅτι Τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου, μηκέτι σκύλλε τὸν διδάσκα- λον. 50 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ Μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευσον, καὶ σωθήσεται. 51 ἔλθων δὲ εἰς τὴν οἰκίαν οὐκ ἀφήκεν εἰσελθεῖν τινὰ σὺν αὐτῷ εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον

Lk 8:45 ἀποθλίβουσιν with **Σ**BLΘ 4 min sah cop etc; AC(ri)D(ri)ς μου ἦψατο)RWX al pler add καὶ λέγει· τίς ὁ ἀψάμενός μου Mk 5:36 παρακούσας with **Σ**BLWA etc; ἀκούσας ACΔΘ it vg al pler

MATT 9	MARK 5	LUKE 8
	τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου. [Cf v 40 below]	καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα.
23 Καὶ ἔλθων ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον	38 καὶ ἔρχονται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου, καὶ θεωρεῖ θόρυβον καὶ κλαίον- τας καὶ ἀλαλάζοντας πολλά, 39 καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς Τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει.	52 ἔκλειον δὲ πάντες καὶ ἐκόπ- τοντο αὐτήν. ὁ δὲ εἶπεν Μὴ κλαίετε, οὐ γὰρ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει.
24 Ἐλεγεν Ἄναχωρεῖτε, οὐ γὰρ ἀπέθανεν τὸ κοράσιον ἀλλὰ καθεύδει· καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.	40 καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν πάντας παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον·	53 καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. 54 αὐτὸς δὲ [Cf v 51b above]
25 ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκράτησεν τῆς χειρὸς αὐτῆς,	41 καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου λέγει αὐτῇ Ταλειθά κούμ, ὃ ἔστιν μεθερμηνεύμενον Τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειρε. 42 καὶ εὐθὺς ἀνέστη τὸ κορά- σιον καὶ περιεπάτει, ἦν γὰρ ἑτῶν δώδεκα. [Cf v 43 below]	κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐφώνησεν λέγων Ἡ παῖς, ἔγειρε. 55 καὶ ἐπέστρεψεν τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα, [Cf v 42 above]
καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον.	καὶ ἐξέστησαν εὐθὺς ἐκστάσει μεγάλῃ. 43 καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλὰ ἵνα μηδεὶς γνῶι τοῦτο, καὶ εἶπεν δοθῆναι αὐτῇ φα- γεῖν.	καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. 56 καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς· ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός. [Cf v 55 above]

Lk 8:52 οὐ γὰρ with **XB**CDLXW^Θ etc.; οὐκ AR al pler 54 αὐτὸς δὲ with **XB**DLX etc.; W min add ἐκβαλὼν ἔξω πάντας (W πάντας ἔξω) καί: Θ ἐκβ. π. ἔξω — ἔγειρε with **XB**CD^Θ 1. 33. etc.; ἐγειρου ARW al pler

MATT 9

26 Καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὐτῇ¹
εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.

27 Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν
τῷ Ἰησοῦ

ἠκολούθησαν ^τ δύο τυφλοὶ
κράζοντες καὶ λέγοντες

Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ υἱὸς Δαυεὶδ.

28 ἔλθοντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν
προσῆλθαν αὐτῷ οἱ τυφλοί,
καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
Πιστεύετε ὅτι δύνάμει τοῦτο¹
ποιῆσαι;

λέγουσιν αὐτῷ Ναί, κύριε.

29 τότε ἤψατο τῶν ὀφθαλ-
μῶν αὐτῶν λέγων

Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενη-
θήτω ὑμῖν.

30 καὶ ἠνεώχθησαν αὐτῶν
οἱ ὀφθαλμοί.

Καὶ ἐνεβριμήθη αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς λέγων Ὁρᾶτε μηδεὶς
γινωσκέτω.

31 οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφύμι-
σαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ.

32 Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων
ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ

κωφὸν δαιμονιζόμενον.

33 καὶ

ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου
ἐλάλησεν ὁ κωφός.

καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι

λέγοντες

Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ

Ἰσραὴλ.

[34 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον

Ἐν

τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων

ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.]

(+§70) [Cf Matt 12:22-24 (§50)]

MARK 5

[Cf Mark 10:46-52 and paral-
lels (§141)]

[Cf also Mark 8:22-26 (§85)]

[Cf Mark 3:19b-22 and paral-
lels (§50)]

[LUKE 11:14, 15]

Καὶ ἦν ἐκβάλλων
δαιμόνιον κωφόν.
ἐγένετο δὲ
τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος
ἐλάλησεν ὁ κωφός.
Καὶ θαύμασαν οἱ ὄχλοι.

15 τινὲς δὲ αὐτῶν εἶπαν
Ἐν Βεεζεβοὺλ
τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων
ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. (§106)

69. THE REJECTION AT NAZARETH (MATT-MARK)

§65+] MATT 13:54-58 [+§77]

καὶ ἔλθων
εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ

ἐδίδασκεν αὐτοὺς
ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν,

ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς

καὶ λέγειν
Πόθεν τούτῳ
ἡ σοφία αὕτη

καὶ αἱ δυνάμεις;

MARK 6:1-6a

Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν,
καὶ ἔρχεται
εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ,
καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ.

2 Καὶ γενομένου σαββάτου
ἤρξατο διδάσκειν
ἐν τῇ συναγωγῇ.

καὶ οἱ πολλοὶ ἀκούοντες
ἐξεπλήσσοντο

λέγοντες
Πόθεν τούτῳ ταῦτα,
καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα
τούτῳ,
καὶ αἱ δυνάμεις τοιαῦται διὰ
τῶν χειρῶν αὐτοῦ γινόμεναι;

[LUKE 4:16-24]

Καὶ ἦλθεν
εἰς Ναζαρά, οὗ ἦν 'τεθραμμένος',

καὶ εἰσῆλθεν κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ
ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων

εἰς τὴν συναγωγὴν,
καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.

17 καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον τοῦ
προφήτου Ἡσαίου, καὶ ἀνοίξας τὸ
βιβλίον εὗρεν [τὸν] τόπον οὗ ἦν
γεγραμμένον

18 "Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ,
οὗ εἵνεκεν ἔχρισέν με εὐαγγελί-
σασθαι πτωχοῖς,
ἀπέσταλκέν με κηρύξαι αἰχμαλώτοις
ἄφεςιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν,
ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέ-
σει,

19 κηρύξαι ἐναντὶν Κυρίου δεκ-
τόν."

20 καὶ πτύξας τὸ βιβλίον ἀποδοὺς
τῷ ὑπηρέτῃ ἐκάθισεν· καὶ πάντων
οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦσαν
ἀτενίζοντες αὐτῷ. 21 ἤρξατο δὲ
λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Σήμερον
πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς
ὠσίν ὑμῶν.

22 καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ
καὶ θαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις
τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις
ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ,
καὶ ἔλεγον

MATT 13	MARK 6	[LUKE 4]
<p>55 οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οὐχ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰακώβος καὶ Ἰωσήφ καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας; 56 καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσὶν; πόθεν οὖν τούτω ταῦτα πάντα; 57 καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐ- τῷ.</p> <p>ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ ^τ πατρίδι καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. 58 Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς</p> <p>διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. (+§77).</p>	<p>3 οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας καὶ ἀδελφός Ἰακώβου καὶ Ἰωσήτος καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; [Cf v 2 above] καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.</p> <p>4 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. 5 Καὶ οὐκ ἐδύνατο ἐκεῖ ποιῆσαι οὐδεμίαν δύναμιν, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπι- θεῖς τὰς χεῖρας ἐθεράπευσεν. 6 καὶ ἔθαύμασεν διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.</p>	<p>Οὐχὶ υἱὸς ἐστὶν Ἰωσήφ οὗτος; 23 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην Ἰατρί, θεράπευσον σεαυτὸν· ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα εἰς τὴν Κα- φαρναούμ ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου. 24 εἶπεν δὲ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. (§21)</p>

WH mg: Mt 13:57 *lila*Mk 6:6 *θαύμαζεν*

Mt 13:55 Ἰωσήφ with BC^o 33. syr sin cur etc; Ἰωσήφ LWΔ pesh etc; Ἰωσήφ **NDX** etc 57 πατρίδι
with BD^o 33 etc; *lila* var. **SZ** etc; var. αὐτοῦ LWXΔ etc; *il* var. αὐτ. C Mk 6:3 ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς· ὁ τοῦ
τέκτονος υἱὸς καὶ min *it* etc — Ἰωσήτος with BD^oΔΘ etc; Ἰωσή ACW pesh al pler; Ἰωσήφ **S** *it* vg etc

CHAPTER X. THE DISCOURSE TO THE TWELVE ON PREACHING THE GOSPEL, §§70-76

70. THE SENDING FORTH OF THE APOSTLES

§68+] MATT 9:35—10:4

^aΚαὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς
τὰς πόλεις πάσας
καὶ τὰς κώμας,
διδάσκων
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν
καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον
τῆς βασιλείας
καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον
καὶ πᾶσαν μαλακίαν.

36 ^bἸδὼν δὲ τοὺς ὄχλους
ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν ὅτι
ἦσαν ἐσκυλμένοι καὶ ἐριμμένοι
¹⁴ὥς πρόβατα μὴ ἔχοντα
ποιμένα.”

37 τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ
ἽΟ μὲν θερисμὸς πολὺς,
οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι·

MARK 6:6b, 7

^aΚαὶ περιῆγεν
τὰς κώμας κύκλῳ
διδάσκων.

[MARK 6:34]

^bΚαὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολλὸν ὄχλον,
καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ’ αὐτοὺς ὅτι
ἦσαν
¹⁴ὥς πρόβατα μὴ ἔχοντα
ποιμένα.”

καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς
πολλά. (§78)

LUKE 9:1

[LUKE 10:2]

ἔλεγεν δὲ πρὸς αὐτοὺς
ἽΟ μὲν θερисμὸς πολὺς,
οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι·

Mt 4:23

^aΚαὶ περιῆγεν
ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ,
διδάσκων
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν
καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον
τῆς βασιλείας
καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον
καὶ πᾶσαν μαλακίαν
ἐν τῷ λαῷ. (§23)

Mt 14:14

^bΚαὶ ἐξελθὼν εἶδεν
πολλὸν ὄχλον,
καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ’ αὐτοὺς
καὶ ἰθεράπευσεν τοὺς ἀρρώστους
αὐτῶν. (§78)

Mk 1:39

^aκαὶ ἦλθεν
κηρύσσων
εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν
εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν
καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων. (§25)

Lk 4:44

^aΚαὶ ἦν
κηρύσσων
εἰς τὰς συναγωγὰς
τῆς Ἰουδαίας. (§25)

+ Num 27:17; Ezek 34:5

Mt 9:35 μαλακίαν with BCDW syr sin cop etc; ~~N~~LXΘ etc add ἐν τῷ λαῷ

MATT 9

38 δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ
θερισμοῦ
ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας
εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

MATT 10

1 Καὶ προσκαλεσάμενος
τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ

ἔδωκεν αὐτοῖς
ἐξουσίαν
πνευμάτων ἀκαθάρτων
ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ
καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον
καὶ πᾶσαν μαλακίαν.

2 Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων
τὰ ὀνόματά ἐστιν ταῦτα·

πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος
Πέτρος
καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου
καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς
αὐτοῦ,

[Cf v 2 above]

3 Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος,
Θωμᾶς καὶ Μαθθαῖος
ὁ τελώνης,
Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου
καὶ Θαδδαῖος,
4 Σίμων ὁ Καναναῖος

καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης
ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν.

MARK 6

7 Καὶ προσκαλεῖται
τοὺς δώδεκα,
καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλ-
λειν δύο δύο,
καὶ ἐδίδου αὐτοῖς
ἐξουσίαν
τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων,

[MARK 3:16-19a]

(καὶ ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ Σίμωνι)
Πέτρον,
[Cf v 18 below]

17 καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου
καὶ Ἰωάννη τὸν ἀδελφὸν
τοῦ Ἰακώβου

(καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὄνομα¹
Βοανηργές, ὃ ἐστὶν Τίσι Βροντῆς),

18 καὶ Ἀνδρέαν
καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον
καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν

καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου
καὶ Θαδδαῖον
καὶ Σίμωνα τὸν Καναναῖον

19 καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ,
ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν. (§34)

[LUKE 10]

δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ
θερισμοῦ
ὅπως ἐργάτας ἐκβάλῃ
εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ. (§100)

LUKE 9

Συνκαλεσάμενος δὲ
τοὺς δώδεκα

ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν¹ καὶ
ἐξουσίαν
ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια
καὶ νόσους θεραπεύειν,

[LUKE 6:14-16]

Σίμωνα ὃν καὶ ὠνόμασεν
Πέτρον
καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ
καὶ Ἰάκωβον
καὶ Ἰωάννην

[Cf v 14 above]

15 καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον
καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν

[καὶ] Ἰάκωβον Ἀλφαίου
καὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον·
Ζηλωτὴν
16 καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ
καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ
ὃς ἐγένετο προδότης, (§34)

71. INSTRUCTIONS FOR THE JOURNEY

MATT 10:5-15

Τούτους τοὺς δώδεκα
ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς
παραγγείλας αὐτοῖς λέγων
Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθῃτε,
καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν
μὴ εἰσέλθῃτε· ὁ πορεύεσθε δὲ
μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα
τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ.

7 πορευόμενοι δὲ
κηρύσσετε
λέγοντες ὅτι
Ἦγγικεν ἡ βασιλεία
τῶν οὐρανῶν.
8 ἀσθενούντας θεραπεύετε,
νεκροὺς ἐγείρετε,
λεπροὺς καθαρίζετε,
δαιμόνια ἐκβάλλετε·
δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.
[Cf Matt 10:16 (§72)]

9 Μὴ κτήσησθε

[Cf v 10 below]

χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον

μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας
ὑμῶν,
10 μὴ πήραν εἰς ὁδὸν
μηδὲ δύο
χιτῶνας

MARK 6:8-11

[Cf Mark 6:7 and parallels
(§70)]

[Cf Mark 6:12 (§76)]

[Cf Mark 1:15 and parallels
(§20)]

[Cf Mark 6:13 (§76)]

καὶ παρήγγειλεν
αὐτοῖς
ἵνα μηδὲν αἴρωσιν

εἰς ὁδὸν
εἰ μὴ ῥάβδον μόνον,
μὴ ἄρτον,
μὴ πήραν,

μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν,

LUKE 9:2-5

καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς

[LUKE 10:3-12]

ὑπάγετε·

κηρύσσειν

τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
καὶ ἰᾶσθαι,
[Cf vv 9, 11 below]
[Cf v 9 below]

ἰδοὺ ἀποστέλλω
ὑμᾶς ὡς ἄρνας
ἐν μέσῳ λύκων.

3 καὶ εἶπεν
πρὸς αὐτοὺς
Μηδὲν αἴρετε
4 μὴ βαστάζετε
βαλλάντιον,

εἰς τὴν ὁδόν,
μήτε ῥάβδον

μήτε πήραν μὴ πήραν,
μήτε ἄρτον
μήτε ἄργυ-
ριον,

μήτε δύο
χιτῶνας ἔχειν.

Lk 9:2 ἰᾶσθαι with B syr sin cur; ✠ADL etc add τοὺς ἀσθενεῖς: CWXΘ al pler add τοὺς ἀσθενούντας

MATT 10	MARK 6	LUKE 9	[LUKE 10]
μηδὲ ὑποδήματα	9 ἀλλὰ ὑποδεδεμένους σανδάλια, καὶ ἴμῃ ἐνδύσασθαι ὁδοχιτώνας. [Cf v 8 above]		μὴ ὑποδήματα, [Cf v 7 below]
μηδὲ ράβδον· ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ.			καὶ μηδὲνα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσασθε.
11 εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθῃτε,	10 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς Ὅπου ἔαν εἰσέλθῃτε εἰς οἰκίαν,	4 καὶ εἰς ἣν ἂν	5 εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέλ- εἰσέλθῃτε οἰκίαν θῇτε,
ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἁγίος ἐστίν· κάκεϊ μέναιτε ἕως ἂν ἐξέλθῃτε.	ἐκεῖ μένετε ἕως ἂν ἐξέλθῃτε ἐκεῖθεν.	οἰκίαν εἰσέλ- εἰσέλθῃτε οἰκίαν θῇτε,	πρῶτον λέγετε [Cf v 7 below]
12 εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ἀσπάσασθε αὐτήν· 13 καὶ ἔαν μὲν ἦ ἡ οἰκία ἁγία, ἐλθάτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἔαν δὲ μὴ ἦ ἁγία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἔφ' ὑμᾶς ἐπιστραφήτω.			[LUKE 10] Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. 6 καὶ ἔαν ἔκει ᾗ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. 7 ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἔσθοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν, ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. μὴ μεταβαίνειτε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. 8 καὶ εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσέρχησθε καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἑστιάετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν,
[Cf v 10 above]			
[Cf v 11 and parallels above]			

WH mg: Mt 10:13 πρὸς Mk 6:9 Μὴ ἐνδύσασθε

Mt 10:13 ἐφ' with NBW etc; πρὸς CDLXΘ al pler

MATT 10 [Cf v 8 above]	MARK 6	[LUKE 10]
[Cf v 7 and parallels above, p. 113]		9 καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς Ἐγγικεν ἡμεῖς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. [Cf v 11]
14 καὶ ὁς ἂν μὴ δέξεται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἔξω τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης	11 καὶ ὁς ἂν τόπος μὴ δέξεται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν	LUKE 9 [LUKE 10] 5 καὶ ὅσοι ἂν 10 εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέλθῃτε καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἐξερχόμενοι εἰς τὰς πλατείας ἀπὸ τῆς πό- αὐτῆς λεως ἐκείνης εἶπατε
ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν	ἐκτινάξατε τὸν χοῦν	τὸν κονιορτὸν 11 Καὶ τὸν κο- νιορτὸν
τὸν ὑποκάτω	τὸν ὑποκάτω	ἀπὸ τὸν κολληθέντα ἡμῶν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν
τῶν ποδῶν ὑμῶν.	τῶν ποδῶν ὑμῶν	τῶν ποδῶν εἰς τοὺς πόδας ὑμῶν
[Cf Matt 10:18 and parallels (§72)]	εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.	ἀποτινάσσετε ἀπομασσόμεθα εἰς μαρτύριον ὑμῶν ἐπ' αὐτούς. πλὴν τοῦτο γινώσκετε ὅτι ἡγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. [Cf v 9 above]
[Cf v 7 and parallels above, p. 113]		

WH mg: Mt 10:14 δε

Mt 10:14 τῶν ποδῶν with BDWΘΣ al pler; δε τ. π. NC 33. It vg pesh etc Mk 6:11 τὸν ὑποκάτω;
 D 33. It vg syr sin etc om Lk 9:5 ἀποτινάσσετε with NB 3 min; ἀποτινάξατε ACLWXΘ al pler;
 D ἐκτινάξατε

MATT 10	[LUKE 10]
15 ^α ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.	12 ^α λέγω ὑμῖν ὅτι Σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. (§101)

72. PERSECUTION PREDICTED

MATT 10:16-23	[MARK 13:9]	[LUKE 10:3]
Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς ἱοὶ ὄφεις ¹ καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.	ἑλπίετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτοῖς·	ἐπάγεται ἰδοὺ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων. (§101)
17 προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων·		
^δ παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς· 18 καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἐνεκεν ἐμοῦ ^ε εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν.	^δ παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ εἰς συναγωγὰς δαρήσεσθε καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἐνεκεν ἐμοῦ ^ε εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. (§161)	πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ διώξουσιν, ^δ παραδιδόντες εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀπαγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἐνεκεν τοῦ ὀνόματός μου· 13 ^ε ἀποθήσεται ὑμῖν εἰς μαρτύριον.

Mt 11:24
^α πλὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
γῇ Σοδόμων
ἀνεκτότερον ἔσται
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
ἢ σοί. (§47)

Mt 24:9a
^δ τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς
εἰς θλίψιν
καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, (§161)

^ε Cf Mk 6:11b (§71)

^ε Cf Lk 9:5b (§71)

WH mg: Mt 10:16 ὁ ὄφεις

Mt 10:16 ἐν μέσῳ: B εἰς μέσον

MATT 10	[MARK 13:11-13]	[LUKE 21]
19 ^α ὅταν δὲ παραδώσωιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε·	^α καὶ ὅταν ἄγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τοῦτο λαλεῖτε,	14 ^α θέτε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι, 15 ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν ἣ οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι ἢ ἀντειπεῖν ἅπαντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν.
20 οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστέ οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.	οὐ γὰρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.	[Cf Luke 12:12a below]
21 ^β παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ “ἐπαναστήσονται ¹ τέκνα ἐπὶ γονεῖς” καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.	12 ^β καὶ παραδώσει ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ “ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς” καὶ θανατώσουσιν αὐτούς·	16 ^β παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν,
22 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου·	13 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.	17 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. 18 καὶ θριξέκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται.

Lk 12:11, 12

^α Ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ
τὰς συναγωγὰς
καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας,
μὴ μεριμνήσητε
πῶς [ἢ τί] ἀπολογήσῃθε
ἢ τί εἰπῇτε·
12 τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα
διδάξει ὑμᾶς
ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
ἃ δεῖ εἰπεῖν. (§111)

Mt 24:9

^β τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς
εἰς θλίψιν
καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς,
καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ
πάντων τῶν ἔθνων
διὰ τὸ ὄνομά μου. (§161)

WH mg: Mt 10:21 ἐπαναστήσεται

MATT 10	[MARK 13]	[LUKE 21]
<p>αὐτὸς δὲ ὑπομένειν εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται.</p> <p>23 ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἑτέραν· ἀμήν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις [τοῦ] Ἰσραὴλ ἕως ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.</p>	<p>αὐτὸς δὲ ὑπομένειν εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται. (§161)</p>	<p>19 ἂν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτῆσθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. (§161)</p>

73. COURAGE AND FAITH

MATT 10:24-33		[LUKE 6:40]
<p>Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον οὔδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ.</p> <p>25 ἄρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεεζε- βούλ ἐπεκάλεσαν, πόσῳ μᾶλ- λον τοὺς οἰκιακοὺς¹ αὐτοῦ.</p> <p>26 μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς· ^βοὐδὲν γὰρ ἔστιν κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτόν ὃ οὐ γνωσθήσεται.</p>	<p>[Cf Mark 3:22 (§50)]</p>	<p>οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον,</p> <p>κατηρτισμένοι δὲ πάν- τες ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. (§40)</p> <p>[LUKE 12:2-9]</p> <p>^βΟὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἔστιν ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτόν ὃ οὐ γνωσθήσεται.</p>

Mt 24:13	Mk 4:22	Lk 8:17
<p>αὐτὸς δὲ ὑπομένειν εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται. (§161)</p>	<p>ὃ οὐ γὰρ ἔστιν κρυπτόν ἐὰν μὴ ἵνα φανερωθῇ, οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον ἀλλ' ἵνα ἔλθῃ εἰς φανερὸν. (§55)</p>	<p>ὃ οὐ γὰρ ἔστιν κρυπτόν ὃ οὐ φανερόν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον ὃ οὐ μὴ γνωσθῇ καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ. (§55)</p>

WH mg: Mt 10:25 τῷ οἰκοδεσπότη . . . τοῖς οἰκιακοῖς

MATT 10

27 ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ,
εἴπατε ἐν τῷ φωτί·
καὶ ὃ εἰς τὸ οὐδ' ἀκούετε,

κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωματίων.
28 καὶ
μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτει-
νόντων τὸ σῶμα
τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων
ἀποκτεῖναι·

φοβείσθε δὲ μᾶλλον τὸν
δυναμένον
καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα
ἀπολέσαι ἐν γένει.

29 οὐχὶ δύο στρουθία
ἀσσαρίου πωλεῖται;
καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν
οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν
ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν.

30 ὅμως δὲ καὶ αἱ τρίχες
τῆς κεφαλῆς

πᾶσαι ἡριθμημέναι εἰσίν.

31 μὴ οὖν φοβείσθε·
πολλῶν στρουθίων διαφέρετε
ὑμεῖς.

32 Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει
ἐν ἐμοὶ
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,

ὁμολογήσω καγὼ ἐν αὐτῷ
ἐμπροσθεν
τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·

[LUKE 12]

3 ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἶπατε
ἐν τῷ φωτί ἀκουσθήσεται,
καὶ ὃ πρὸς τὸ οὐδ' ἐλάλησατε
ἐν τοῖς ταμείοις

κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωματίων.

4 Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου,
μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτει-
νόντων τὸ σῶμα

καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων
περισσότερόν τι ποιῆσαι.

5 ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε·
φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι
ἐχοντα ξουσίαν

ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν·

ναί, λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε.

6 οὐχὶ πέντε στρουθία
πωλοῦνται ἀσσαρίων δύο;

καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν

οὐκ ἔστιν ἐπιλεησμένος
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

7 ἅλλα καὶ αἱ τρίχες

τῆς κεφαλῆς ὑμῶν

πᾶσαι ἡριθμῆνται·

μὴ φοβείσθε·

πολλῶν στρουθίων διαφέρετε.

8 Λέγω δὲ ὑμῖν,

πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσει

ἐν ἐμοὶ

ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,

καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ

ἐμπροσθεν τῶν ἀγγέλων

τοῦ θεοῦ·

Lk 21:18

^a καὶ θρίξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν
οὐ μὴ ἀπόληται. (§161)

MATT 10

33 ὅστις [δὲ] ἀρνήσεται με
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ἀρνήσομαι καὶ γὰρ αὐτόν
ἐμπροσθεν
τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

[LUKE 12]

9 ὁ δὲ ἀρνησάμενός με
ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων
ἀπαρνηθήσεται
ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων
τοῦ θεοῦ. (§111)

74. ON TAKING UP ONE'S CROSS

MATT 10:34-39

Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον
βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν·
οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην
ἀλλὰ μάχαιραν.

35 ἦλθον γὰρ διχάσαι
ἄνθρωπον ¹“κατὰ τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ

καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς
αὐτῆς

καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς
αὐτῆς,”

36 καὶ “ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου
οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.” [Of Mark 13:12 and parallels
(§161)]

37 Ὁ φιλῶν πατέρα

[LUKE 12:51-53]

δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην
δοῦναι ἐν τῇ γῇ;
οὐχί, λέγω ὑμῖν,
ἀλλ’ ἡ διαμερισμός.
52 ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν
πέντε ἐν ἑνὶ οἴκῳ διαμεμερισμένοι,
τρεῖς ἐπὶ δυσὶν καὶ δύο ἐπὶ τρισίν,
53 διαμερισθήσονται
πατὴρ ἐπὶ υἱῷ καὶ ¹“υἱὸς ἐπὶ
πατρὶ,”

μήτηρ ἐπὶ θυγατέρα
καὶ “θυγάτηρ ἐπὶ τὴν μητέρα,”

πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς
καὶ “νύμφη ἐπὶ τὴν πενθεράν.”
(§116)

[LUKE 14:26, 27]

Εἰ τις ἔρχεται πρὸς με
καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ

Mk 8:38

^a ὃς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυθῇ με
καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους
ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι
καὶ ἁμαρτωλῷ,
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπαισχυθήσεται αὐτόν
ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἀγίων. (§87)

Lk 9:26

^a ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυθῇ με
καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους,

τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπαισχυθήσεται,
ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ
καὶ τοῦ πατρὸς
καὶ τῶν ἀγίων ἀγγέλων. (§87)

¹ Mic 7:6

ΜΑΤΤ 10

ἡ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ
οὐκ ἔστιν μου ἄξιος·
καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα
ὑπὲρ ἐμέ

οὐκ ἔστιν μου ἄξιος·
38 ^aκαὶ ὁς οὐ λαμβάνει
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου,
οὐκ ἔστιν μου ἄξιος.

39 ὁ εὐρῶν
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἀπολέσει αὐτήν,
καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ
ἐνεκεν ἐμοῦ
εὐρήσει αὐτήν.

[LUKE 14]

καὶ τὴν μητέρα

καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα

καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς,
ἔτι τε καὶ τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ,
οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής.

27 ^aὅστις οὐ βαστάζει
τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ
καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου,
οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής.
(§124)

[LUKE 17:33]

ὁς ἐὰν ζητήσῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι
ἀπολέσει αὐτήν,
ὁς δ' ἂν ἀπολέσει

ζωογονήσει αὐτήν. (§133)

75. ON REWARDS

ΜΑΤΤ 10:40-42

^bὉ δεχόμενος ὑμᾶς
ἐμὲ δέχεται,

[LUKE 10:16]

^bὉ ἀκούων ὑμῶν
ἐμοῦ ἀκούει,
καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ·

Mt 16:24b, 25

^a Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν,
ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν
καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ

καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.
25 ὁς γὰρ ἐὰν θέλῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι
ἀπολέσει αὐτήν·
ὁς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἐνεκεν ἐμοῦ
εὐρήσει αὐτήν. (§87)

Mk 8:34b, 35

^a Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν,
ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν
καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ

καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.
35 ὁς γὰρ ἐὰν θέλῃ
τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν¹ σῶσαι
ἀπολέσει αὐτήν·
ὁς δ' ἂν ἀπολέσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἐνεκεν [ἐμοῦ καὶ] τοῦ εὐαγγελίου
σώσει αὐτήν. (§87)

Lk 9:23b, 24

^a Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι,
ἁρνησάσθω¹ ἑαυτὸν
καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καθ' ἡμέραν,
καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.
24 ὁς γὰρ ἂν θέλῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι,
ἀπολέσει αὐτήν·
ὁς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἐνεκεν ἐμοῦ,
οὗτος σώσει αὐτήν. (§87)

Mt 18:5

^b καὶ ὁς ἐὰν
δέξηται ἓν παιδίον τοιοῦτο
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
ἐμὲ δέχεται. (§92)

Mk 9:37a

^b Ὃς ἂν
[ἐν] τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
ἐμὲ δέχεται· (§92)

Lk 9:48b

^b Ὃς ἂν
δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
ἐμὲ δέχεται, (§92)

MATT 10	[MARK 9:41]	[LUKE 10]
^a καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. 41 ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου μισθὸν προφήτου λήμψεται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου λήμψεται. 42 καὶ ὅς ἂν ποτίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.	^a Ὅς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν ὀνόματι ὅτι Χριστοῦ ἐστέ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. (§93)	^a ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με. (§101)

76. THE DEPARTURE OF JESUS AND THE DISCIPLES

MATT 11:1 [+§47]	MARK 6:12, 13	LUKE 9:6
[Cf Matt 10:7, 8 (§71)] ^b Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσων τοῖς ὀνό- δεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν. (+§47)	Καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν ἵνα μετανοῶσιν, 13 καὶ δαιμόνια πολλά ἐξέ- βαλλον, καὶ ἡλείφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἁρρώστους καὶ θεράπευον.	Ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.

Mk 9:37b	Lk 9:48c
^a καὶ ὅς ἂν ἐμὲ δέχηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με. (§92)	^a καὶ ὅς ἂν ἐμὲ δέξηται δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. (§92)

^b Cf Mt 7:28 (§44); 13:53 (§65); 19:1 (§99); 26:1 (§170)	
--	--

Mt 10:42 ἀπολέσῃ τὸν μισθόν: ἀπόληται ὁ μισθός D lt syr sin cop etc

CHAPTER XI. THE CLIMAX OF THE GALILEAN WORK, §§77-80

77. THE DEATH OF JOHN THE BAPTIST

§69+] MATT 14:1-12

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ
ἤκουσεν
Ἡρώδης ὁ τετραάρχης
τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ,

2 καὶ εἶπεν τοῖς παισὶν αὐτοῦ
Οὗτός ἐστιν
Ἰωάννης ὁ βαπτιστής·
αὐτὸς ἡγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν,
καὶ διὰ τοῦτο
αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν
αὐτῷ.

[Cf Matt 16:14 (§86)]

3 Ὁ γὰρ Ἡρώδης

κρατήσας τὸν Ἰωάννην
ἔδησεν καὶ ἐν φυλακῇ ἀπέθετο
διὰ Ἡρῳδιάδα τὴν γυναῖκα
Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,

MARK 6:14-29

Καὶ ἤκουσεν
ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης,
φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα
αὐτοῦ,

καὶ [ἔλεγον] ὅτι

[Cf Mark 8:28 (§86)]

Ἰωάννης ὁ βαπτίζων
ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν,
καὶ διὰ τοῦτο

ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ·

15 ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι

Ἠλείας ἐστίν·

ἄλλων δὲ ἔλεγον ὅτι προφήτης
ὡς εἰς τῶν προφητῶν.

16 ἀκούσας δὲ

ὁ Ἡρώδης ἔλεγεν

Ὅν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην,
οὗτος ἡγέρθη.

17 Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης

ἀποστείλας

ἐκράτησεν τὸν Ἰωάννην

καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ

διὰ Ἡρῳδιάδα τὴν γυναῖκα

Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,

ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν·

LUKE 9:7-9

Ἦκουσεν δὲ
Ἡρώδης ὁ τετραάρχης
τὰ γινόμενα πάντα,

καὶ διηπόρει

διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπὸ τινῶν ὅτι

[Cf Luke 9:19 (§86)]

Ἰωάννης

ἡγέρθη ἐκ νεκρῶν,

8 ὑπὸ τινῶν δὲ ὅτι

Ἠλείας ἐφάνη,

ἄλλων δὲ ὅτι προφήτης τις
τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.

9 εἶπεν δὲ [ὁ] Ἡρώδης

Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα·

τίς δὲ ἐστὶν οὗτος

περὶ οὗ ἀκούω τοιαῦτα;

καὶ ἐξήτει ἰδεῖν αὐτόν.

[LUKE 3:19, 20]

ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης,
ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ

περὶ Ἡρῳδιάδος τῆς γυναίκος
τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ

καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν
πονηρῶν ὁ Ἡρώδης,

WH mg: Mk 6:14 λέγει

Mt 14:3 ἔδωκεν with NB 2 it Or; CDWΘ al pler add αὐτόν — Φιλίππου: D 6 it vg etc om Mk 6:14
λέγειν with BD (-σαν) W 2 min 3 it etc; λέγειν NACLΔΘ al pler

MATT 14	MARK 6	[LUKE 3]
		20 προσέθηκεν καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν, κατέκλεισεν τὸν Ἰωάννην ἐν φυλακῇ. (§17)
4 ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης αὐτῷ Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν αὐτήν·	18 ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἠρώδῃ ὅτι Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου. 19 ἡ δὲ Ἠρωδίας ἐνεῖχεν αὐτῷ καὶ ᾔθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο·	
5 καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.	20 ὁ γὰρ Ἠρώδης ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτόν, καὶ ἀκού- σας αὐτοῦ πολλὰ ἠπόρει, καὶ ἠδέως αὐτοῦ ἤκουεν. 21 Καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου ὅτε Ἠρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίησεν τοῖς μεγισ- τάσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρ- χοις καὶ τοῖς πρώτοις τῆς Γαλιλαίας, 22 καὶ εἰσελθούσης	
ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἠρωδιάδος	τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ἠρωδιάδος καὶ ὀρχησαμένης,	
ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἤρρεσεν τῷ Ἠρώδῃ,	ἤρρεσεν τῷ Ἠρώδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις. ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπεν τῷ κορασίῳ Αἰτήσόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοι·	
7 ὅθεν μετὰ ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσῃται.	23 καὶ ὡμοσεν αὐτῇ Ἰ·Ὅτι· Ἰ·ἐὰν με· αἰτήσῃς δώσω σοι ὥς ἡμίσεος τῆς βασιλείας μου.	

WH mg: Mk 6:23. ὅτι. *O | ἐὰν

Mk 6:22 αὐτοῦ with **SB**DLΔ etc.; αὐτῇ τῆς ACWΘ al pler; τῆς 3 min syr sīn etc 23 ἐὰν with BΔ
2 min etc.; ὃ ἐὰν **NA**CLΘ al pler — με αἰτήσῃς: αἰτήσῃς με Λ etc.; **NHL** 4 lt vg cop etc om με

MATT 14

8 ἡ δὲ προβιβασθεῖσα
ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς

Δός μοι, φησίν, ὦδε
ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν
Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.
9 καὶ λυπηθεὶς
ὁ βασιλεὺς
διὰ τοὺς ὅρκους
καὶ τοὺς συνανακειμένους
ἐκέλευσεν δοθῆναι,
10 καὶ πέμψας

ἀπεκεφάλισεν
Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ·
11 καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ
αὐτοῦ
ἐπὶ πίνακι
καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ,
καὶ ἤνεγκεν
τῇ μητρὶ αὐτῆς.
12 Καὶ προσελθόντες
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
ἦραν τὸ πτῶμα
καὶ ἔθαψαν αὐτόν,
καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ
Ἰησοῦ.

MARK 6

24 καὶ ἐξελθοῦσα εἶπεν
τῇ μητρὶ αὐτῆς
Τί αἰτήσωμαι;
ἡ δὲ εἶπεν Τὴν κεφαλὴν
Ἰωάννου τοῦ βαπτίζοντος.
25 καὶ εἰσελθοῦσα εὐθὺς μετὰ
σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα
ῥήτησατο λέγουσα
Θέλω ἵνα ἐξαυτῆς ὅψι μοι
ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν
Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.
26 καὶ περίλυπος γενόμενος
ὁ βασιλεὺς
διὰ τοὺς ὅρκους
καὶ τοὺς ἀνακειμένους
οὐκ ἠθέλησεν ἀθετῆσαι αὐτήν·
27 καὶ εὐθὺς ἀποστείλας ὁ
βασιλεὺς σκεκουλάτορα ἐπέ-
ταξεν ἐνέγκαι τὴν κεφαλὴν
αὐτοῦ.
28 καὶ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν
αὐτόν ἐν τῇ φυλακῇ
καὶ ἤνεγκεν τὴν κεφαλὴν
αὐτοῦ
ἐπὶ πίνακι
καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ,
καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν
τῇ μητρὶ αὐτῆς.
29 καὶ ἀκούσαντες
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθαν
καὶ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ
καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν μνημείῳ.

78. ^aTHE FEEDING OF THE FIVE THOUSAND

MATT 14:13-23a

MARK 6:30-46

LUKE 9:10-17

Καὶ συνάγονται
οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν,

Καὶ ὑποστρέψαντες
οἱ ἀπόστολοι

^a Cf Mt 15:32-39 (§83)^a Cf Mk 8:1-10 (§83)

Mk 6:29 αὐτὸ with ABCLΔΘ min etc; αὐτόν NW 346.

MATT 14	MARK 6	LUKE 9
	καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα ὅσα ἐποίησαν καὶ ὅσα ἐδίδαξαν. 31 καὶ λέγει αὐτοῖς Δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον καὶ ἀναπαύσασθε ὀλίγον. ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν.	διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. Καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς
Ἄκουσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν ¹	32 καὶ ἀπῆλθον ἐν τῷ πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν.	ὑπεχώρησεν κατ' ἰδίαν εἰς πόλιν καλουμένην Βηθσαιδά.
καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ ῥεῖν ¹ ἀπὸ τῶν πόλεων.	33 κατεῖδαν αὐτοὺς ὑπάγοντας καὶ ἔγνωσαν ¹ πολλοί, καὶ περὶ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ καὶ προῆλθον αὐτούς.	11 οἱ δὲ ὄχλοι γινόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ.
14 ὁ Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς	34 ὁ Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοὺς ὅτι ἦσαν 14 ὥς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα, ¹ καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά.	καὶ ἀποδεξάμενος αὐτοὺς ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρεῖαν ἔχοντας θερα- πείας ἰάτο.
καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς ἀρρώσ- τους αὐτῶν.		

Mt 9:36

^a Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους
ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν
ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι καὶ ἐριμμένοι
¹ ὥς πρόβατα μὴ ἔχοντα
ποιμένα." (§70)

¹ Num 27:17; Ezek 34:5

WH mg: Mt 14:13 περὶ Mk 6:33 ἐπέγνωσαν

Lk 9:10 πόλιν καλουμένην with BLX 33. etc; κώμην λεγομένην DΘ; τόπον ἔρημον N min pauce it vg syr cur
pesh; τόπον ἔρημον πόλιν καλουμένην A (ἐρ. τόπ.) (W Δ al pier — Βηθσαιδά: om N 4 min syr cur

MATT 14

15 Ὁψίας δὲ γενομένης

προσῆλθαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ λέγοντες

Ἐρημός ἐστιν ὁ τόπος
καὶ ἡ ὥρα ἥδη παρήλθεν·
ἀπόλυσον¹ τοὺς ὄχλους,
ἵνα ἀπελθόντες εἰς
τὰς κώμας
ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς
βρώματα.

16 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς
Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν·
δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.

[Cf v 21 below]

17 οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ

Οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ

πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας.

18 ὁ δὲ εἶπεν Φέρετέ μοι ὧδε αὐτοῖς.

19 καὶ ἔκελεύσας τοὺς ὄχλους

ἀνακλιθῆναι

ἐπὶ τοῦ χόρτου,

MARK 6

35 Καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς
ἵγενομένης¹

προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔλεγον ὅτι

Ἐρημός ἐστιν ὁ τόπος,
καὶ ἡδη ὥρα πολλή·

36 ἀπόλυσον αὐτοὺς,
ἵνα ἀπελθόντες εἰς
τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας
ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς
τί φάγωσιν.

37 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς

Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.
καὶ λέγουσιν αὐτῷ

Ἀπελθόντες
ἀγοράσωμεν

δηναρίων διακοσίων ἄρτους
καὶ δώσωμεν αὐτοῖς φαγεῖν;

[Cf v 44 below]

38 ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς
Πόσους ἔχετε ἄρτους;
ὑπάγετε ἴδετε.
καὶ γινόντες λέγουσιν

Πέντε, καὶ δύο ἰχθύας.

39 καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς

ἱἀνακλιθῆναι¹ πάντας
συμπόσια συμπόσια
ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ.

LUKE 9

12 Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλί-
νειν·προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα
εἶπαν αὐτῷ

Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον,
ἵνα πορευθέντες εἰς
τὰς κύκλῳ κώμας καὶ ἀγροὺς
καταλύσωσιν καὶ εἴρωσιν
ἐπισιτισμόν,
ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν.
13 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοῦς

Δότε αὐτοῖς ἵφαγεῖν ὑμεῖς¹.
οἱ δὲ εἶπαν
Οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ
ἅρτοι πέντε¹ καὶ ἰχθύες δύο,
εἰ μή τι πορευθέντες ἡμεῖς
ἀγοράσωμεν
εἰς πάντα τὸν λαὸν τούτου
βρώματα.

14 ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες
πεντακισχίλιοι.

εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς
αὐτοῦ
Κατακλίνατε αὐτοὺς
κλισίας ὡσεὶ ἀνὰ πεντήκοντα.

WH mg: Mt 14:15 παρήλθεν ἡδη· ἀπόλυσον οὖν 19 ἐκέλευσεν τοὺς . . . χόρτου καὶ λαβῶν Mk 6:35 γενο-
μένης 39 ἀνακλῖναι Lk 9:13 ὑμεῖς φαγεῖν ἵπέντε ἄρτοι

Mt 14:16 Ἰησοῦς with BCLWXΘ etc; ND syr cur pesh etc om Lk 9:13 φαγεῖν ὑμεῖς with B 2 It;
ὁμοῖς φαγεῖν XACDLRWXΘ etc 14 ὡσεὶ² with XBCDLR etc; AWXΔΘ al pler om; Θ ἀνὰ δακτύλῳ καὶ

MATT 14	MARK 6	LUKE 9
<p>λαβών¹ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν καὶ κλάσας ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.</p> <p>20 καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦσαν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις.</p> <p>21 οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὥσει πεντακισχίλιοι ἄχωρίς γυναικῶν καὶ παιδίων. 22 Καὶ [εὐθέως] ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν,</p> <p>ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. 23 καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι.</p>	<p>40* καὶ ἀνέπεσαν πρασιαὶ πρασιαὶ κατὰ ἑκατὸν καὶ κατὰ πεν- τήκοντα.</p> <p>41 καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν καὶ κατέκλασεν τοὺς ἄρτους καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς</p> <p>ἵνα παρατιθῶσιν αὐτοῖς, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισεν πᾶσιν.</p> <p>42 καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν· 43 καὶ ἦσαν κλάσματα δώδεκα κοφίνων πληρώματα καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων.</p> <p>44 καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους πεντακισχίλιοι ἄνδρες.</p> <p>45 Καὶ εὐθὺς ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαιδάν, ἕως αὐτοῦ ἀπολύει τὸν ὄχλον. 46 καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.</p>	<p>15 καὶ ἐποίησαν οὕτως καὶ κατέκλιναν ἅπαντας¹.</p> <p>16 λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν αὐτοὺς καὶ κατέκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς</p> <p>παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ.</p> <p>17 καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες, καὶ ἦρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων κόφινοι δώδεκα.</p> <p>[Cf v 14 above]</p>

^a Cf Mt 15:38b (§83)

WH mg: Mt 14:22 τὸ Lk 9:15 πάντας

Mt 14:19 λαβὼν with B10 al pler; καὶ λαβὼν SC*W etc; λαβὼν D 22 εὐθέως with BDW0 it vg al pler; SC syr cur etc om — μαθητὰς with SC DLW al pler; BX0 it cop etc add αὐτοῦ — πλοῖον with B2 min etc; τὸ πλ. SC DLW0 al pler Mk 6:43 κλάσματα with B10 28.; κλασμάτων ADW0 al pler — κοφίνους with SB 6 min; κοφίνους ADLWΔ0 al pler — πληρώματα with SBLΔ 6 min; πληρεῖς AD0 al pler

79. THE WALKING ON THE SEA

MATT 14:23b-36

ὁψίας δὲ γενομένης
μόνος ἦν ἐκεῖ.

24 Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη
ἵσταδιους πολλοὺς ἀπὸ τῆς γῆς
ἀπείχεν¹,

βασανιζόμενον
ὑπὸ τῶν κυμάτων,
ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.

25 Τετάρτη δὲ φυλακῇ τῆς
νυκτὸς
ἦλθεν πρὸς αὐτοὺς
περιπατῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν.

26 οἱ δὲ μαθηταὶ ἰδόντες αὐτὸν
ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπα-
τοῦντα
ἐταράχθησαν λέγοντες ὅτι
Φάντασμα ἔστιν,
καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν.

27 εὐθὺς δὲ ἐλάλησεν [ὁ
Ἰησοῦς]
αὐτοῖς λέγων
Θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φο-
βεῖσθε.

28 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος
εἶπεν αὐτῷ Κύριε, εἰ σὺ εἶ,
κέλευσόν με ἔλθειν πρὸς σέ
ἐπὶ τὰ ὕδατα· 29 ὁ δὲ εἶπεν
Ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ
πλοίου Πέτρος περιεπάτησεν
ἐπὶ τὰ ὕδατα ἵκαν¹

MARK 6:47-56

καὶ ὁψίας γενομένης

ἦν τὸ πλοῖον
ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης,

καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς.

48 καὶ ἰδὼν αὐτοὺς

βασανιζομένους

ἐν τῷ ἐλαύνειν,

ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος
αὐτοῖς,

περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς
νυκτὸς

ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς

περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης·
καὶ ἠθέλην παρελθεῖν αὐτοὺς.

49 οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν

ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπα-
τοῦντα

ἔδοξαν ὅτι

φάντασμα ἔστιν

καὶ ἀνέκραξαν,

50 πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδαν
καὶ ἐταράχθησαν.

ὁ δὲ εὐθὺς ἐλάλησεν

μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς
Θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι, μὴ φο-
βεῖσθε.

WH mg: Mt 14:24 μέσον τῆς θαλάσσης ἦν 29 ἐλθεῖν

Mt 14:24 σταδ. πολ. ἀπὸ τῆς γῆς ἀπείχεν with B 4 min syr cur pesh cop etc; ἀπείχεν ἀπὸ τῆς γῆς σταδ. ἱκανοῖς θ; μέσον τῆς θαλάσσης ἦν **CLWX** it vg al pler; ἦν εἰς μέσον τῆς θαλάσσης D 26 οἱ δὲ μολ. ἰδόντες αὐτὸν with B D 4 min; καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ **CLWX** al pler; ἰδόντες δὲ αὐτὸν **S**⁴⁰ it vg 27 ὁ Ἰησοῦς αὐτοῖς with **S**⁴⁰ B 131.; αὐτοῖς ὁ Ἰησ. **CLWX** al pler; αὐτοῖς **SD** syr cur cop etc

ΜΑΤΤ 14

πρὸς τὸν Ἰησοῦν. 30 βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξεν λέγων Κύριε, σῶσόν με. 31 εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ Ὁλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;

32 καὶ ἀναβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος.

33 οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες Ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ.

34 Καὶ διαπεράσαντες ἦλθαν ἐπὶ τὴν γῆν εἰς Γεννησαρέτ.

35 καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ

πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας,

36 καὶ παρεκάλουν [αὐτὸν] ἵνα μόνον ἄψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἤψαντο διεσώθησαν.

ΜΑΡΚ 6

51 καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος.

καὶ λίαν ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο, [Cf Mark 15:39 (§178)]

52 οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις, ἀλλ' ἦν αὐτῶν ἡ καρδιά πεπωρωμένη.

53 Καὶ διαπεράσαντες ἐπὶ τὴν γῆν ἦλθον εἰς Γεννησαρέτ καὶ προσωρμίσθησαν.

54 καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου εὐθὺς ἐπιγνόντες αὐτὸν

55 περιέδραμον ὅλην τὴν χώραν ἐκείνην καὶ ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραβάτοις

τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν

ὅπου ἤκουον ὅτι ἔστιν.

56 καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας ἢ εἰς πόλεις ἢ εἰς ἀγροὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθεσαν τοὺς ἀσθενοῦντας,

καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἀν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἄψωνται· καὶ ὅσοι ἂν ἤψαντο αὐτοῦ ἐσώζοντο.

80. EATING WITH UNWASHEN HANDS

MATT 15:1-20

Τότε προσέρχονται
τῷ Ἰησοῦ
ἀπὸ Ἱεροσολύμων
Φαρισαῖοι
καὶ γραμματεῖς

λέγοντες

2 Διὰ τί
οἱ μαθηταί σου παραβαίνουνσιν

τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυ-
τέρων;

οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας
ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν.

3 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς
[Cf vv 7-9 below]

MARK 7:1-23

Καὶ συνάγονται
πρὸς αὐτὸν

οἱ Φαρισαῖοι
καὶ τινες τῶν γραμματέων
ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων

2 καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθη-
τῶν αὐτοῦ ὅτι κοιναῖς χερσίν,
τοῦτ' ἔστιν ἀνίπτους, ἐσθί-
ουσιν τοὺς ἄρτους.— 3 οἱ
γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες
οἱ Ἰουδαῖοι ἐὰν μὴ πυγμῇ
νίψωνται τὰς χεῖρας οὐκ ἐσθί-
ουσιν, κρατοῦντες τὴν παρά-
δοσιν τῶν πρεσβυτέρων, 4 καὶ
ἀπ' ἀγορᾶς ἐὰν μὴ ῥαντίσων-
ται¹ οὐκ ἐσθίουσιν, καὶ ἄλλα
πολλὰ ἔστιν ἃ παρέλαβον κρα-
τεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ
ξεστῶν καὶ χαλκίων.—

5 καὶ ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ
Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς
Διὰ τί

οὐ περιπατοῦσιν οἱ μαθηταί σου
κατὰ

τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυ-
τέρων,

ἀλλὰ κοιναῖς χερσίν
ἐσθίουσιν τὸν ἄρτον;

6 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς
Καλῶς ἐπροφήτευσεν Ἡσαίας
περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν,
ὥς γέγραπται ὅτι

¹“Ὁὗτος ὁ λαὸς¹ τοῖς χεῖλε-
σιν με τιμᾷ,
ἡ δὲ καρδιά αὐτῶν πόρρω
ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ”

¹ Isa 29:13

WH mg: Mk 7:4 βαπτίζονται

6 Ὁ λαὸς οὗτος

MATT 15

Διὰ τί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε
τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ
διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν;

4 ὁ γὰρ θεὸς εἶπεν
1^a "Τίμα τὸν πατέρα
καὶ τὴν μητέρα,"
καὶ 2^a "Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ
μητέρα θανάτῳ τελεγτάτῳ."
5 ὑμεῖς δὲ λέγετε
"Ὅς ἂν εἴπῃ
τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ
Δῶρον
ὃ ἐάν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῇθῃς,
οὐ μὴ τιμῇσιν τὸν πατέρα
αὐτοῦ."
6 καὶ ἡκυρώσατε
τὸν 'λόγον' τοῦ θεοῦ
διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν.

7 ὑποκριταί,
καλῶς ἐπροφήτευσεν
περὶ ὑμῶν Ἡσαίας λέγων
8 ^a "Ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χεί-
λεσίν με τιμᾷ,
ἡ δὲ καρδίᾳ αὐτῶν πόρρω
ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ."
9 μάτην δὲ σέβονται με,
διδάσκοντες διδασκαλίας ἐν-
τάλματα ἀνθρώπων."

MARK 7

7 μάτην δὲ σέβονται με,
διδάσκοντες διδασκαλίας ἐν-
τάλματα ἀνθρώπων."

8 ἀφέντες τὴν ἐντολὴν τοῦ
θεοῦ κρατεῖτε τὴν παράδοσιν
τῶν ἀνθρώπων.

9 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς
Καλῶς ἀθετεῖτε
τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ,
ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν
τηρήσητε·

10 Μωσῆς γὰρ εἶπεν
1^a "Τίμα τὸν πατέρα σου
καὶ τὴν μητέρα σου,"
καὶ 2^a "Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ
μητέρα θανάτῳ τελεγτάτῳ."

11 ὑμεῖς δὲ λέγετε
"Εάν εἴπῃ ἄνθρωπος
τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ
Κορβάν, ὃ ἐστὶν Δῶρον,
ὃ ἐάν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῇθῃς,
12 οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν
ποιῆσαι τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ,
13 ἀκυροῦντες
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ
τῇ παραδόσει ὑμῶν
ἣ παρεδώκατε·
καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ
ποιεῖτε.

[Cf vñ 6, 7 above]

¹ Ex 20:12; Deut 5:16

^a Ex 21:17

² Isa 29:13

WH mg: Mt 15:6 νόμον

Mt 15:5 αὐτοῦ with **Σ**BD syr cur: add ἡ τὴν μητέρα αὐτοῦ CLWXΘ (om αὐτοῦ²) al pler

MATT 15

10 Καὶ προσκαλεσάμενος

τὸν ὄχλον εἶπεν αὐτοῖς
'Ακούετε καὶ συνίετε·

11 οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ
στόμα

κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον,
ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ
στόματος
τοῦτο κοινοῖ
τὸν ἄνθρωπον.

12 Τότε προσελθόντες οἱ
μαθηταὶ λέγουσιν αὐτῷ Οἶδας
ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες
τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθησαν;
13 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
Πᾶσα φυτεία ἣν οὐκ ἐφύτευσεν
ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ἐκρι-
ζωθήσεται. 14 ἄφετε αὐ-
τούς· 'τυφλοὶ εἰσιν ὁδηγοί·'

τυφλὸς δὲ
τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ,
ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
πέσονται.

15 'Αποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος
εἶπεν αὐτῷ
Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολήν.
16 ὁ δὲ εἶπεν 'Ἀκμὴν
καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε;
17 οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ
εἰσπορευόμενον
εἰς τὸ στόμα

MARK 7

14 Καὶ προσκαλεσάμενος
πάλιν

τὸν ὄχλον ἔλεγεν αὐτοῖς
'Ακούσατέ μου πάντες καὶ
σύνετε.

15 οὐδὲν ἔστιν ἔξωθεν τοῦ
ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς
αὐτὸν

ὃ δύναται κοινῶσαι αὐτόν·
ἀλλὰ τὰ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου
ἐκπορευόμενά
ἐστὶν τὰ κοινοῦντα
τὸν ἄνθρωπον.

[LUKE 6:39]

Εἶπεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς
Μήτι δύναται τυφλὸς
τυφλὸν ὁδηγεῖν;
οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
ἐμπεσονται; (§40)

17 Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον
ἀπὸ τοῦ ὄχλου,
ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ

τὴν παραβολήν.

18 καὶ λέγει αὐτοῖς Οὕτως
καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε;
οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν
εἰσπορευόμενον
εἰς τὸν ἄνθρωπον

οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι,
19 ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐ-
τοῦ εἰς τὴν καρδίαν

WH mg: Mt 15:14 ὁδηγοὶ εἰσιν τυφλοὶ [τυφλῶν]

Mk 7:16 om with NBLA 2 min cop; add εἰ τις ἔχει ὥτα ἀκοῦειν ἀκουέτω (=4:23) ADWXΘ it vg al pler

MATT 15	MARK 7
εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται;	ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται; —καθαρίζων πάντα τὰ βρώ- ματα.
18 τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα κοινοὶ τὸν ἄνθρωπον.	20 ἔλεγεν δὲ ὅτι Τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευ- όμενον ἐκεῖνο κοινοὶ τὸν ἄνθρωπον·
19 ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόννοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί,	21 ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, πορνεῖαι, κλοπαί, φόννοι, μοιχεῖαι,
ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι.	22 πλεονεξίαι, πονηρίαι, δό- λος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρός,
20 ταυτὰ ἐστίν	βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη·
τὰ κοινοῦντὰ τὸν ἄνθρωπον, τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶν φαγεῖν οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.	23 πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοὶ τὸν ἄνθρωπον.

CHAPTER XII. THE SYROPHOENICIAN JOURNEY, §§81, 82

81. THE SYROPHOENICIAN WOMAN

MATT 15:21-28	MARK 7:24-30
Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος.	Ἐκεῖθεν δὲ ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὰ ὄρια Τύρου [καὶ Σιδῶνος].

Mk 7:19 ἐκπορεύεται: ἐκβάλλεται: 5 min syr sin: ἐξέρχεται D: χωρεῖ W 24 καὶ Σιδῶνος with SABX
al pler; DLWΔΘ 5 it syr sin etc om

MATT 15

22 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χανααῖα
ἀπὸ τῶν ὀρίων ἐκείνων
ἐξεληθούσα ἔκραζεν¹ λέγουσα
Ἐλέησόν με, κύριε ἱυῖος¹
Δαυεὶδ·

ἡ θυγάτηρ μου κακῶς
δαιμονίζεται.

23 ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ
λόγον. καὶ προσελθόντες οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτουν αὐτὸν
λέγοντες Ἀπόλυσον αὐτήν,
ὅτι κράζει ὀπισθεν ἡμῶν.

24 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
Ὅτι ἀπεστάλην εἰ μὴ
εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα
οἴκου Ἰσραὴλ.

25 ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνη
αὐτῷ

λέγουσα
Κύριε, βοήθει μοι.

26 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

Οὐκ ἔστιν καλὸν λαβεῖν
τὸν ἄρτον τῶν τέκνων
καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.

27 ἡ δὲ εἶπεν

Ναί, κύριε,
καὶ [γάρ] τὰ κυνάρια

MARK 7

Καὶ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν οὐδένα
ἤθελεν γινῶναι, καὶ οὐκ ἥδυ-
νάστη λαβεῖν·

25 ἀλλ' εὐθὺς ἀκούσασα γυνή
περὶ αὐτοῦ,

[Cf Mark 10:47b (§141)]

ἥς εἶχεν τὸ θυγάτριον αὐτῆς
πνεῦμα ἀκάθαρτον,

ἐλθοῦσα προσέπεσεν πρὸς τοὺς
πόδας αὐτοῦ·

26 ἡ δὲ γυνὴ ἦν Ἑλληνίς,
Ἑσροφονικίσσα¹ τῷ γένει·
καὶ ἠρώτα αὐτὸν
ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ ἐκ τῆς
θυγατρὸς αὐτῆς.

27 καὶ ἔλεγεν αὐτῇ
Ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ
τέκνα,

οὐ γάρ ἐστιν καλὸν λαβεῖν
τὸν ἄρτον τῶν τέκνων,
καὶ τοῖς κυναρίοις βαλεῖν.
ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ

28 Ναί, κύριε,
καὶ τὰ κυνάρια
ὑποκάτω τῆς τραπέζης

Mt 10:6

^a πορεύεσθε δὲ μᾶλλον
πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα
οἴκου Ἰσραὴλ. (§71)

WH mg: Mt 15:22 ἔκραζεν | ὡς

Mk 7:26 Σύρα Φοινικίσσα

Mt 15:27 γάρ: om B 1 It syr sin pesh etc
καὶ D 3 It; καὶ γάρ ALX It vg al pler

Mk 7:28 καὶ? with Σ BWΔΘ min pauc pesh etc; ἀλλὰ

MATT 15	MARK 7
ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τρα- πέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. 28 τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ ᾿Ω γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὡς θέλεις.	ἐσθίουσιν ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν παιδίων. 29 καὶ εἶπεν αὐτῇ Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὑπαγε, ἐξελήλυθεν ἐκ τῆς θυγατρὸς σου τὸ δαιμόνιον. 30 καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς εὗρεν τὸ παιδίον βεβλημένον ἐπὶ τὴν κλίνην καὶ τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθός.
καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.	

82. THE RETURN TO THE SEA OF GALILEE

MATT 15:29-31	MARK 7:31-37
Καὶ μεταβάς ἐκείθεν ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἀναβάς εἰς τὸ ὄρος ἐκά- θητο ἐκεῖ. 30 καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἔχοντες μεθ' ἐαυτῶν ἰχθῦλους, κυλλοὺς, τυφλοὺς, κωφοὺς, ¹ καὶ ἑτέρους πολλοὺς, καὶ ἔριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς·	Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὀρίων Τύρου ἦλθεν διὰ Σιδῶνος εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας ἀνὰ μέσον τῶν ὀρίων Δεκαπό- λεως. 32 Καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν καὶ μογιᾶλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα. 33 καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν ἔβαλεν τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ καὶ πτύσας ἤψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ, 34 καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν

MATT 15

MARK 7

οὐρανὸν ἐστέναξεν, καὶ λέγει αὐτῷ Ἐφάθα, ὃ ἐστὶν Δια-
νοίχθητι· 35 καὶ ἠνοίγησαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαί, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμός τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς· 36 καὶ διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσιν· ὅσον δὲ αὐτοῖς διε-
στέλλετο, αὐτοὶ μᾶλλον πε-
ρισσότερον ἐκήρυσσον.

31 ὥστε ἁλὸν ὄχλον¹
θαυμάσαι

βλέποντας κωφούς ἁλαλοῦντας¹

^τ καὶ χωλοὺς περιπατοῦντας
καὶ τυφλοὺς βλέποντας·
καὶ ἡδόξασαν¹ τὸν θεόν
Ἰσραήλ.

37 καὶ
ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο
λέγοντες Καλῶς πάντα πε-
ποίηκεν,
^τ καὶ τοὺς κωφούς ποιεῖ ἀκούειν
καὶ ἁλάλους λαλεῖν.

CHAPTER XIII. EVENTS AROUND THE SEA OF GALILEE, §§83-85

83. ^aTHE FEEDING OF THE FOUR THOUSAND

MATT 15:32-39

MARK 8:1-10

Ὁ δὲ Ἰησοῦς
προσκαλεσάμενος
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν
Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν
ὄχλον,
ὅτι [ἤδη] ἡμέραι τρεῖς
προσμένουσίν μοι καὶ

Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις
πάλιν πολλοῦ ὄχλου ὄντος
καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσιν,

προσκαλεσάμενος
τοὺς μαθητὰς λέγει αὐτοῖς
2 Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν
ὄχλον
ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς¹
προσμένουσίν μοι¹ καὶ

^a Cf Mt 14:13-23a (§78)

^a Cf Mk 6:30-46 (§78)

^a Cf Lk 9:10-17 (§78)

WH mg: Mt 15:31 τοὺς ὄχλους | ἀκούοντας | κυλλοὺς ὑγιεῖς | ἐδόξαζον
τρισὶν | προσμένουσιν

Mk 7:37 ὥς 8:2 ἡμέραις

Mt 15:31 λαλοῦντας: ἀκούοντας B 3 min; ἀκούοντας, ἀλάλους λαλοῦντας min pauc; ἀκούοντας καὶ λαλοῦντας Σ
32 ἡμέρ: om B syr sin etc Mk 8:1 μαθητὰς with ~~NDL~~ it vg etc; αὐτοῦ add ABWXΘ syr sin pesh al
pler 2 ἡμέραι τρεῖς with ~~NALWXΘ~~ al pler: ἡμέραις τρισὶ B: ἡμέρας τρεῖς Δ etc — μοι: om B etc

MATT 15

οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν·
καὶ ἀπολύσαι αὐτοὺς
νῆστεις οὐ θέλω, μὴ ποτε
ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.

33 καὶ λέγουσιν αὐτῷ
οἱ μαθηταί
Πόθεν ἡμῖν
ἐν ἔρημίᾳ
ἄρτοι τοσοῦτοι ὥστε χορτάσαι

ὄχλον τοσοῦτον;
34 καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
Πόσους ἄρτους ἔχετε;
οἱ δὲ εἶπαν Ἑπτὰ,
καὶ ὀλίγα ἰχθύδια.

35 καὶ παραγγείλας τῷ ὄχλῳ
ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν
36 ἔλαβεν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους
καὶ τοὺς ἰχθύας καὶ
εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ
ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς

οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.

37 καὶ ἔφαγον πάντες
καὶ ἐχορτάσθησαν,
καὶ τὸ περισσεῖον τῶν κλασ-
μάτων ἦραν
ἐπτὰ σφυρίδας πλήρεις.
38 οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν
^τ τετρακισχίλιοι ἄνδρες
^α χωρὶς ἡγναικῶν καὶ παιδίων¹.

MARK 8

οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν·
3 καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς
νῆστεις εἰς οἶκον αὐτῶν,
ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ·
καὶ τινες αὐτῶν ἀπὸ μακρόθεν
εἰσὶν.

4 καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι
Πόθεν τούτους δυνήσεται τις
ᾧδε
χορτάσαι ἄρτων
ἐπ' ἔρημίας;

5 καὶ ἡρώτα αὐτοὺς
Πόσους ἔχετε ἄρτους;
οἱ δὲ εἶπαν Ἑπτὰ.

6 καὶ παραγγέλλει τῷ ὄχλῳ
ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς·
καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους

εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ
ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
ἵνα παρατιθῶσιν
καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ.
7 καὶ εἶχαν ἰχθύδια ὀλίγα·
καὶ εὐλογήσας αὐτὰ εἶπεν καὶ
ταῦτα παρατιθέναι.

8 καὶ ἔφαγον
καὶ ἐχορτάσθησαν,
καὶ ἦραν περισσεύματα κλασ-
μάτων
ἐπτὰ σφυρίδας.

9 ἦσαν δὲ
ὡς τετρακισχίλιοι.

^a Cf Mt 14: 21b (§78)

WH mg: Mt 15:38 ὡς | παιδίων καὶ γυναικῶν

Mt 15:38 τετρακισχίλιοι; ὡς τετρακισχίλιοι BΘ min etc

MATT 15

39 Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους
ἐνέβη εἰς τὸ πλοῖον,
καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια Μαγαδάν.

MARK 8

καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς.
10 Καὶ εὐθὺς
ἐμβὰς [†] εἰς τὸ πλοῖον
μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ
ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά.

84. DEMANDING A SIGN FROM HEAVEN

MATT 16:1-12

Καὶ προσελθόντες
[οἱ] Φαρισαῖοι καὶ Σαδδου-
καῖοι

πειράζοντες
ἔπηρώτησαν¹ αὐτὸν
σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
ἐπιδειξάμεν αὐτοῖς.

2 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς

εἶπεν αὐτοῖς·

[[Ὁψίας γενομένης
λέγετε
Εὐδία,
πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός·

3 καὶ πρωὶ
Σήμερον χειμῶν,
πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ
οὐρανός.

τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ
οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν,
τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν
οὐ δύνασθε.]]

MARK 8:11-21

Καὶ ἐξῆλθον
οἱ Φαρισαῖοι
καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ,

ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ
σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ,

πειράζοντες αὐτόν.
12 καὶ ἀναστενάξας
τῷ πνεύματι αὐτοῦ
λέγει

[LUKE 12:54-56]

Ἐλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις
Ὅταν ἴδῃτε νεφέλην
ἀνατέλλουσαν ἐπὶ δυσμῶν,
εὐθὺς λέγετε ὅτι
Ὁμβρος ἔρχεται,

καὶ γίνεται οὕτως·

55 καὶ ὅταν νότον πνέοντα,
λέγετε ὅτι Καύσων ἔσται,

καὶ γίνεται.
56 ὑποκριταί,
τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ
οὐρανοῦ οἴδατε δοκιμάζειν,
τὸν καιρὸν δὲ¹ τοῦτον
πῶς οὐκ οἴδατε δοκιμάζειν; (§117)

WH mg: Mt 16:1 ἐπηρώτων Mk 8:10 αὐτὸς

Mt 16:1 οἱ: om min pauc Or 2, 3 Ὁψίας . . . δύνασθε with CDLW (om ὁ οὐρανός . . . πυρράζει
γὰρ) Ө2 it vg pesh cop al pler; NBX min syr sin cur etc om

ΜΑΤΤ 16 [ΜΑΤΤ 12:39b]	MARK 8	[LUKE 11:29b]
4 Γενεὰ πον- Γενεὰ πονηρά ηρά καὶ μοιχαλὶς καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπι- σημεῖον ἐπι- ζητεῖ, ζητεῖ,	Τί ἡ γενεὰ αὕτη ζητεῖ σημεῖον;	'Ἡ γενεὰ αὕτη γενεὰ πονηρά ἐστίν· σημεῖον ζητεῖ,
καὶ σημεῖον καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται οὐ δοθήσεται αὐτῇ αὐτῇ	ἀμὴν λέγω, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.	καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται. αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ. σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. (§50)		εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ. (§107)
καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθεν.	καὶ ἀφείς αὐτοὺς πάλιν ἐμβὰς ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.	
5 Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ πέραν ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν ¹ .	14 Καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους,	
	καὶ εἰ μὴ ἓνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' αὐτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.	
6 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς	15 καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς λέγων	[LUKE 12:1b] ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον
'Ορᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης	'Ορᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης	Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης,
τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.	τῶν Φαρισαίων καὶ τῆς ζύμης Ἡρώδου.	ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις, τῶν Φαρισαίων. (§111)
7 οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες ὅτι	16 καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλ- λήλους ὅτι	
"Ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν. 8 γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι,	ἄρτους οὐκ ἔχουσιν. 17 καὶ γνοὺς λέγει αὐτοῖς Τί διαλογίζεσθε	
ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; 9 οὐπω νοεῖτε,	ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; οὐπω νοεῖτε οὐδὲ συνιέτε;	

WH mg: Mt 16:5 λαβεῖν ἄρτους Mk 8:12 ὁμῖν

Mt 16:4 σημ. ἐπιζητεῖ; B σημ. αἰρεῖ; D ζητεῖ σημεῖον; Θ σημῖον ζητῖ
ΣACDWXΘ 6 it syr sin al pler add ὁ Ἰησοῦς

Mk 8:17 γνοὺς with BΔ cop etc;

MATT 16

MARK 8

οὐδὲ μνημονεύετε
τοὺς πέντε ἄρτους
τῶν πεντακισχιλίων
καὶ πόσους κοφίνους
ἐλάβετε;

10 οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους
τῶν τετρακισχιλίων
καὶ πόσας σφυρίδας ἐλάβετε;

11 πῶς οὐ νοεῖτε
ὅτι οὐ περὶ ἄρτων εἶπον ὑμῖν;
προσέχετε δὲ ἀπὸ τῆς ζύμης
τῶν Φαρισαίων
καὶ Σαδδουκαίων.

12 τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ
εἶπεν προσέχειν ἀπὸ τῆς
ζύμης [τῶν ἄρτων] ἀλλὰ ἀπὸ
τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων
καὶ Σαδδουκαίων.

πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρ-
δίαν ὑμῶν;

18 ¹“ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ
βλέπετε

καὶ ὧτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε;”

19 καὶ οὐ μνημονεύετε ὅτε
τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα
εἰς τοὺς πεντακισχιλίους,
πόσους κοφίνους

κλασμάτων πλήρεις ἦρατε;
λέγουσιν αὐτῷ Δώδεκα.

20 ὅτε ¹ τοὺς ἑπτὰ
εἰς τοὺς τετρακισχιλίους,
πόσων σφυρίδων πληρώματα
κλασμάτων ἦρατε;

καὶ λέγουσιν αὐτῷ Ἑπτὰ.

21 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς
Οὕτω συνίετε;

[Cf v 15 above]

[Cf Luke 12:1b above]

[Cf Luke 12:1b above]

85. THE BLIND MAN OF BETHSAIDA

MARK 8:22-26

Καὶ ἔρχονται εἰς Βηθσαιδάν. Καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλὸν καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν
ἵνα αὐτοῦ ἅψῃται. 23 καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ ἐξήνεγκεν αὐτὸν ἔξω τῆς
κώμης, καὶ πύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεῖς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα ἑαυτὸν Εἴ
τι βλέπεις;¹ 24 καὶ ἀναβλέψας ἔλεγεν Βλέπω τοὺς ἀνθρώπους ὅτι ὥς δένδρα ὁρῶ
περιπατοῦντας. 25 εἰτα πάλιν ἔθηκεν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ διέβλεψεν,
καὶ ἀπεκατέστη, καὶ ἐνέβλεπεν Ἱηλαυγῶς¹ ἅπαντα. 26 καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς οἶκον
αὐτοῦ λέγων Μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς.

¹ Jer 5:21; Ezek 12:2

WH mg: Mk 8:20 καὶ 23 αὐτὸν εἴ τι βλέπει. 25 ἡλαυγῶς

Mk 8:19 πόσους with ABLWX al pler; καὶ πόσους Σ° CDMΔΘ etc 21 οὕτω with Σ° CLΔ etc; πῶς οὕτω
ADWXΘ it pesh etc; πῶς οὐ B min 3 it cop etc; πῶς οὐν οὕτω min pauc etc — συνίετε: B νοεῖτε: D συννοεῖτε

CHAPTER XIV. JOURNEY TO CAESAREA PHILIPPI, §§ 86-91

86. PETER'S CONFESSION

MATT 16:13-20

Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἰς τὰ μέρη
Καισαρίας τῆς Φιλίππου
ἡρώτα
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
λέγων
Τίνα λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι
εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;
14 οἱ δὲ εἶπαν
Οἱ μὲν
Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν,
ἄλλοι δὲ Ἡλείαν,
ἕτεροι δὲ Ἰερεμίαν ἢ
ἐνα τῶν προφητῶν.

15 λέγει αὐτοῖς
Ἵμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;
16 ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος
εἶπεν
Σὺ εἶ ὁ χριστὸς
ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος.
17 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτῷ Μακάριος εἶ,
Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ
αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέν σοι
ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν [τοῖς]
οὐρανοῖς· 18 καὶ γὰρ δὲ σοι
λέγω ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ
ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω
μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι
ᾧδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς·
19 δώσω σοι τὰς κλεῖδας τῆς
βασιλείας τῶν οὐρανῶν,

MARK 8:27-30

Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς
καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
εἰς τὰς κώμας
Καισαρίας τῆς Φιλίππου·
καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
λέγων αὐτοῖς
Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι
εἶναι;
28 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ λέγοντες
ὅτι
Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν,
καὶ ἄλλοι Ἡλείαν,
ἄλλοι δὲ ὅτι
εἷς τῶν προφητῶν.

29 καὶ αὐτὸς ἐπηρώτα αὐτοὺς
Ἵμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;
ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος
λέγει αὐτῷ
Σὺ εἶ ὁ χριστός.

LUKE 9:18-21

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι
αὐτὸν προσευχόμενον κατὰ
μόνας

Ἰσυνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί,
καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς

λέγων
Τίνα με οἱ ὄχλοι λέγουσιν
εἶναι;
19 οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπαν

Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν,
ἄλλοι δὲ Ἡλείαν,
ἄλλοι δὲ ὅτι
προφήτης τις τῶν ἀρχαίων
ἀνέστη.

20 εἶπεν δὲ αὐτοῖς
Ἵμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;
Πέτρος δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν
Τὸν χριστὸν
τοῦ θεοῦ.

WH mg: Lk 9:18 συνήτησαν

Mt 16:13 τίνα with NB vg cop etc: CDLWXΘ It syr sin cur al pler add με (C'W after λέγουσιν)

MATT 16	MARK 8	LUKE 9
^a καὶ ὁ ἐὰν δῇσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρα- νοῖς, καὶ ὁ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρα- νοῖς. 20 Τότε ἔπετίμησεν τοῖς μαθηταῖς ἵνα μηδενὶ εἰπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ χριστός.	30 καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσιν περὶ αὐτοῦ.	21 ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς παρήγγειλεν μηδενὶ λέγειν τοῦτο,

87. JESUS FORETELLS HIS DEATH

MATT 16:21-28	MARK 8:31-9:1	LUKE 9:22-27
^b ΑΠΟ ΤΟΤΕ ἤρξατο Ἰη- σοῦς Χριστὸς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπελθεῖν καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.	^b Καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι.	εἰπὼν ὅτι ^b Δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι ¹ .

Mt 18:18

^a Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅσα ἐὰν δῇσητε ἐπὶ τῆς γῆς
ἔσται δεδεμένα ἐν οὐρανῷ
καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς
ἔσται λελυμένα ἐν οὐρανῷ. (§97)

Lk 17:25

^b πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν
πολλὰ παθεῖν
καὶ ἀποδοκιμασθῆναι
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. (§133)
Cf also Lk 9:44 (§90); 18:31-
33 (§139)

^b Cf Mt 17:22, 23 (§90); 20:18 ^b Cf Mk 9:31 (§90); 10:33, 34
(§139)

WH mg: Mt 16:20 διατείλατο Lk 9:22 ἀναστῆναι

Mk 8:31 μετὰ τρεῖς ἡμέρας: τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ W min 2 lt syr sin pesh etc
it syr sin etc μεθ' ἡμέρας τρεῖς

Lk 9:22 τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ: D 7

MATT 16	MARK 8	LUKE 9
<p>^aὅς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνεκεν ἑμοῦ</p> <p>εὐρήσει αὐτήν.</p> <p>26 τί γὰρ ὠφεληθήσεται ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ;</p> <p>ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;</p> <p>27 μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου</p> <p>ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ τότε ¹⁴ ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὴν πράξιν αὐτοῦ."</p>	<p>^aὅς δ' ἂν ἀπολέσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνεκεν [ἑμοῦ καὶ] τοῦ εὐαγγελίου σώσει αὐτήν.</p> <p>36 τί γὰρ ὠφελεῖ ἄνθρωπον¹ κερδήσαι τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῆναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ;</p> <p>37 τί γὰρ δοῖ ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;</p> <p>38 ^bὅς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἑμούςς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου</p> <p>ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.</p>	<p>^aὅς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνεκεν ἑμοῦ,</p> <p>οὗτος σώσει αὐτήν.</p> <p>25 τί γὰρ ὠφελεῖται¹ ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον ἐαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ ζημιω- θεῖς;</p> <p>26 ^bὅς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἑμούςς λόγους,</p> <p>τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου</p> <p>ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.</p>

Mt 10:39b

^a καὶ ὁ ἀπολέσας
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἐνεκεν ἑμοῦ
εὐρήσει αὐτήν. (§74)

Mt 10:33

^b ὅστις ¹δὲ ἀρνήσεται με
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ἀρνήσομαι καὶ γὰρ αὐτὸν
ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. (§73)

Lk 17:33b

^a ὅς δ' ἂν ἀπολέσει
ζωογονήσει αὐτήν. (§133)

Lk 12:9

^b ὁ δὲ ἀρνησάμενός με
ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων
ἀπαρνηθήσεται
ἐνώπιον

τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. (§111)

¹ Ps 62(61):12; Prov 24:12

WH mg: Mk 8:36 ὠφελήσει τὸν ἄνθρωπον Lk 9:25 ὠφελεῖ

Mt 16:26 ὠφελήσεται with **MBL** 8 min sah cop etc; ὠφελεῖται C¹DWXA it vg al pler Mk 8:35 ἑμοῦ
καὶ: D 4 it etc om 36 ὠφελεῖ with **MBLW** 3 lt syr sin pesh etc; ὠφελήσει AC¹DXA² it vg al pler — ἄνθρωπον
with BKS etc; τὸν ἄνθρωπον AC¹*DW² etc; ἄνθρωπος **N***LXA etc — κερδήσαι ζημιωθῆναι with **NBL**;
ἐὰν κερδήσῃ ζημιωθῇ AC¹DWXA² al pler Lk 9:25 ὠφελεῖται: ὠφελεῖ **N**C¹D — ἄνθρωπος: D² ἄνθρωπον

MATT 16	MARK 9	LUKE 9
28 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινες τῶν ὧδε ἐστῶτων	1 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινες ὧδε τῶν ἐστηκότων	27 Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσὶν τινες τῶν αὐτοῦ ἐστη- κότων
οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανά- του	οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανά- του	οἱ οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου
ὥς ἂν ἴδωσιν	ὥς ἂν ἴδωσιν	ὥς ἂν ἴδωσιν
τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου	τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ	τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.
ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.	ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.	

88. THE TRANSFIGURATION

MATT 17:1-13	MARK 9:2-13	LUKE 9:28-36
Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν.	Καὶ μετὰ ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους.	Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λό- γους τούτους ὥσπερ ἡμέραι ὀκτῶ τ παραλαβὼν Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.
2 καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς.	καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν,	29 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον
3 καὶ ἰδοὺ ῥόφη αὐτοῖς	3 καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα λευκὰ λίαν οἷα γραφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται οὕτως λευκάναι. 4 καὶ ῥόφη αὐτοῖς	καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων. 30 καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωυσῆς καὶ Ἠλείας.
Μωυσῆς καὶ Ἠλείας συνλαλοῦντες μετ' αὐτοῦ.	Ἠλείας σὺν Μωυσεῖ, καὶ ἦσαν συνλαλοῦντες τῷ Ἰησοῦ.	

WH mg: Mt 17:1 τὸν Mk 9:2 τὸν Lk 9:28 καὶ

Mk 9:3 οἷα . . . λευκᾶσαι: X 2 lt syr sin om; D pesh ὡς οὐ δύναται τις λευκᾶσαι ἐπὶ τῆς γῆς

MATT 17

4 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος
εἶπεν τῷ Ἰησοῦ
Κύριε, καλὸν ἐστὶν
ἡμᾶς ὥδε εἶναι·
εἰ θέλεις,
ποιήσω ὥδε ἑρεῖς σκηνάς,¹
σοὶ μίαν καὶ Μωυσεὶ μίαν
καὶ Ἡλεία μίαν.

[Cf v 6b below]

5 ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος
ἰδοὺ νεφέλη φωτινὴ
ἐπεσκίασεν αὐτούς,
[Cf v 6b below]

καὶ ἰδοὺ φωνὴ
ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα
Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου
ὁ ἀγαπητός,
ἐν ᾧ εὐδόκησα·
ἀκούετε αὐτοῦ.

6 καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ
ἔπεσαν ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν
καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα.
7 καὶ προσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς
καὶ ἀψάμενος αὐτῶν εἶπεν
Ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε.

MARK 9

5 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος
λέγει τῷ Ἰησοῦ
Ῥαββεί, καλὸν ἐστὶν
ἡμᾶς ὥδε εἶναι,

καὶ ποιήσωμεν τρεῖς σκηνάς,
σοὶ μίαν καὶ Μωυσεὶ μίαν
καὶ Ἡλεία μίαν.
6 οὐ γὰρ ᾔδει τί ἀποκριθῇ,
ἐκφοβοὶ γὰρ ἐγένοντο.

7 καὶ ἐγένετο νεφέλη
ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς,
[Cf v 6b above]

καὶ ἐγένετο φωνὴ
ἐκ τῆς νεφέλης
Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου
ὁ ἀγαπητός,

ἀκούετε αὐτοῦ.

[Cf v 6b above]

LUKE 9

31 οἱ ὀφθέντες ἐν δόξῃ
ἔλεγον τὴν ἑξοδὸν αὐτοῦ
ἣν ἠμελλεν πληροῦν ἐν Ἱερου-
σαλὴμ. 32 ὁ δὲ Πέτρος καὶ
οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι
ὑπνῶ· διαγρηγορήσαντες δὲ
εἶδαν τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ
τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνε-
στῶτας αὐτῷ.

33 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρί-
ζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ
εἶπεν ὁ Πέτρος
πρὸς τὸν Ἰησοῦν
Ἐπιστάτα, καλὸν ἐστὶν
ἡμᾶς ὥδε εἶναι,

καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς,
μίαν σοὶ καὶ μίαν Μωυσεὶ
καὶ μίαν Ἡλεία,
μὴ εἰδὼς ὁ λέγει.

[Cf v 34b below]

34 ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος
ἐγένετο νεφέλη
καὶ ἐπεσκίασεν αὐτοῖς·
ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ εἰσελθεῖν
αὐτοὺς εἰς τὴν νεφέλην.

35 καὶ φωνὴ ἐγένετο
ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα
Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου
ὁ ἐκλεκτός,

αὐτοῦ ἀκούετε.

[Cf v 34b above]

WH mg: Mt 17:4 σκηνὰς τρεῖς

Lk 9:35 ἐκλεκτός with **SBLE** 3 it syr sin sah cop etc; ἐκλεκτός Θ; ἀγαπητός ACDRWX 5 it vg
syr cur pesh etc; D etc add ἐν ᾧ εὐδόκησα

MATT 17	MARK 9	LUKE 9
<p>8 ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν οὐδένα εἶδον εἰ μὴ 'αὐτὸν' Ἰησοῦν μόνον.</p> <p>9 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων</p> <p>Μηδενὶ εἶπητε τὸ δράμα ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἔγερθῇ¹.</p> <p>10 Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λέγοντες</p> <p>Τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἡλείαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;</p> <p>11 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν</p> <p>14 "Ἡλείας" μὲν ἔρχεται καὶ "ἀποκαταστήσει" πάντα².</p> <p>[Cf v 12b below]</p> <p>12 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Ἡλείας ἤδη ἦλθεν, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν ἀλλὰ ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν³.</p> <p>οὕτως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν.</p> <p>13 τότε συνήκαν οἱ μαθηταὶ ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.</p>	<p>8 καὶ ἐξάпина περιβλεψάμενοι οὐκέτι οὐδένα εἶδον¹ μεθ' αὐτῶν εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον¹.</p> <p>9 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ¹ τοῦ ὄρους διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα</p> <p>μηδενὶ ἂ εἶδον διηγῶνται, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.</p> <p>10 καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτοὺς</p> <p>συνζητοῦντες τί ἐστὶν τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.</p> <p>11 καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες</p> <p>"Ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι Ἡλείαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;</p> <p>12 ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς</p> <p>14 "Ἡλείας" μὲν ἐλθὼν πρῶτον "ἀποκατιστάνει" πάντα, καὶ πῶς γέγραπται</p> <p>ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουδενηθῇ;</p> <p>13 ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι καὶ Ἡλείας ἐλήλυθεν,</p> <p>καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠέλων,</p> <p>[Cf v 12b above]</p> <p>καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν.</p>	<p>36 καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν εὐρέθη Ἰησοῦς μόνος.</p> <p>καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑώρακαν.</p>

¹ Mal 4:5 f (3:23 f)

WH mg; Mt 17:8 τὸν 9 ἀναστῇ Mk 9:8 ἀλλὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ' αὐτῶν 9 ἀπὸ

Mt 17:8 αὐτὸν Ἰησοῦν μόνον with BΘ; W om αὐτόν; Ἰησοῦν αὐτόν μόνον N; μόνον τὸν Ἰησοῦν D It vg; τὸν Ἰησοῦν μόνον al 9 ἐγερθῇ with BD; ἀναστῇ SCWΘ al pler Mk 9:11 οἱ γραμματεῖς with ABCDWX ΔΘ al pler; οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γρ. NL 4 It vg

89. THE EPILEPTIC BOY

MATT 17:14-20

Καὶ ἐλθόντων
πρὸς τὸν ὄχλον

προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος
γονυπετῶν αὐτόν καὶ λέγων
15 Κύριε, ἐλέησόν

μου τὸν υἱόν,

ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς
ἔχει¹,

πολλάκις γὰρ
πίπτει εἰς τὸ πῦρ
καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ·
16 καὶ προσήνεγκα αὐτόν
τοῖς μαθηταῖς σου,

καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν
αὐτόν θεραπεῦσαι.
17 Ἰησοῦς δὲ¹ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν
ᾧ γενεὰ ἄπιστος
καὶ διεστραμμένη,

MARK 9:14-29

Καὶ ἐλθόντες
πρὸς τοὺς μαθητὰς
εἶδαν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτοὺς
καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας
πρὸς αὐτούς. 15 καὶ εὐθὺς
πᾶς ὁ ὄχλος ἰδόντες αὐτόν
ἐξεθαμβήθησαν, καὶ προσ-
τρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν.
16 καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς
Τί συζητεῖτε πρὸς αὐτούς;
17 καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ εἰς
ἐκ τοῦ ὄχλου
Διδάσκαλε, ἡνεγκα

τὸν υἱόν μου πρὸς σέ,

ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον·

18 καὶ ὅπου ἂν αὐτόν κατα-
λάβῃ
ῥήσσει αὐτόν,
καὶ ἀφρίζει καὶ τρίζει τοὺς
ὀδόντας καὶ ξηραίνεται·

[Cf v 22 below]

καὶ εἶπα
τοῖς μαθηταῖς σου
ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσιν,
καὶ οὐκ ἴσχυσαν.

19 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς
λέγει
ᾧ γενεὰ ἄπιστος,

LUKE 9:37-43a

Ἐγένετο δὲ τῇ ἐξῇς ἡμέρᾳ
κατελθόντων αὐτῶν
ἀπὸ τοῦ ὄρους
συνήνητησεν αὐτῷ ὄχλος πολὺς.

38 καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ
ὄχλου ἐβόησεν λέγων
Διδάσκαλε, δέομαί σου ἐπι-
βλέψαι
ἐπὶ τὸν υἱόν μου,
ὅτι μονογενὴς μοί ἐστιν,
39 καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει
αὐτόν,
καὶ ἐξέφνης κράζει, καὶ

σπαράσσει αὐτόν
μετὰ ἀφροῦ

καὶ μόλις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ
συντρίβον αὐτόν·

40 καὶ ἐδεήθη
τῶν μαθητῶν σου
ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό,
καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν.

41 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν
ᾧ γενεὰ ἄπιστος
καὶ διεστραμμένη,

MATT 17
 ἕως τότε μεθ' ὑμῶν ἔσομαι;
 ἕως τότε ἀνέξομαι ὑμῶν;
 φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε.

[Cf v 15b above]

18 καὶ ἐπετίμησεν
 αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,

καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ
 δαιμόνιον·

MARK 9
 ἕως τότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι;
 ἕως τότε ἀνέξομαι ὑμῶν;
 φέρετε αὐτὸν πρὸς με.
 20 καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς
 αὐτόν.
 καὶ ἰδὼν αὐτόν
 τὸ πνεῦμα
 εὐθὺς συνεσπάραξεν αὐτόν,
 καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο
 ἀφρίζων. 21 καὶ ἐπηρώτη-
 σεν τὸν πατέρα αὐτοῦ Πόσος
 χρόνος ἐστὶν ὡς τοῦτο γέγονεν
 αὐτῷ;
 22 ὁ δὲ εἶπεν Ἐκ παιδιότη-
 τος καὶ πολλάκις
 καὶ εἰς πῦρ αὐτὸν ἔβαλεν
 καὶ εἰς ὕδατα
 ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν·
 ἀλλ' εἴ τι δύνη, βοήθησον ἡμῖν
 σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς.
 23 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ
 Ἵτό! Εἰ δύνη, πάντα δυνατὰ
 τῷ πιστεύοντι. 24 εὐθὺς
 κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου
 ἔλεγεν Πιστεύω· βοήθει
 μου τῇ ἀπιστίᾳ.
 25 ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι
 ἐπισυντρέχει ὄχλος
 ἐπετίμησεν
 τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ
 λέγων αὐτῷ Τὸ ἄλλαν καὶ
 κωφὸν πνεῦμα, ἐγὼ ἐπιτάσσω
 σοι, ἐξελθε ἐξ αὐτοῦ καὶ μηκέτι
 εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν.
 26 καὶ κράξας καὶ πολλὰ
 σπαράξας ἐξῆλθεν·
 καὶ ἐγένετο ὥσει νεκρὸς ὥστε
 τοὺς πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέ-
 θανεν.
 27 ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας τῆς
 χειρὸς αὐτοῦ

LUKE 9
 ἕως τότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς
 καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν;
 προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν σου.

42 ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ
 ἔρρηξεν αὐτόν τὸ δαιμόνιον
 καὶ συνεσπάραξεν·

ἐπετίμησεν δὲ ὁ Ἰησοῦς
 τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ,

MATT 17

καὶ ἑθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ
τῆς ὥρας ἐκείνης.

19 Τότε προσελθόντες

οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ
κατ' ἰδίαν εἶπαν
Διὰ τί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν
ἐκβαλεῖν αὐτό;

20 ἃ δὲ λέγει αὐτοῖς
Διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν ὑμῶν·
ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν,
ἐὰν ἔχητε πίστιν
ὥς κόκκον σινάπεως,
εἰρεῖτε τῷ ὄρει τοῦτο
Μετάβα ξυθεῖ
ἐκεῖ,
καὶ μεταβήσεται,
καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσῃ ὑμῖν.

MARK 9

ἤγειρεν αὐτόν, καὶ ἀνέστη.

28 καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ
εἰς οἶκον
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
κατ' ἰδίαν ἐπηρώτων αὐτόν
"Οτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν
ἐκβαλεῖν αὐτό;

29 καὶ εἶπεν αὐτοῖς
Τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ
δύναται ἐξελεῖν εἰ μὴ ἐν προσ-
ευχῇ.

LUKE 9

καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα

καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ
αὐτοῦ.

43 ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες
ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ.

[LUKE 17:6]

^a εἶπεν δὲ ὁ κύριος

Εἰ ἔχετε πίστιν
ὥς κόκκον σινάπεως,
ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ [ταύτῃ]
Ἐκρίζωθι καὶ φυτεύθῃ
ἐν τῇ θαλάσσῃ·
καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν. (§131)

Mt 21:21

^a ἀποκριθεὶς δὲ
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἐὰν ἔχητε πίστιν
καὶ μὴ διακριθῇτε,
οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε,
ἀλλὰ καὶ τῷ ὄρει τοῦτο εἰπητε
Ἀρῇτι καὶ βλήθῃτι
εἰς τὴν θάλασσαν,

γενήσεται· (§147)

Mk 11:22, 23

^a καὶ ἀποκριθεὶς
ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς
Ἔχετε πίστιν θεοῦ·
23 ἀμὴν λέγω ὑμῖν

ὅτι ὅς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τοῦτο
Ἀρῇτι καὶ βλήθῃτι
εἰς τὴν θάλασσαν,
καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ λαλεῖ γίνεται,
ἔσται αὐτῷ. (§147)

Mt 17:21 ^a B⁰ 33. 2 It syr sin cur sah cop al pauc om; ^b (ἐκβάλλεται) CDLWX al pler add τοῦτο δὲ
τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ (cf Mk 9:29)

90. JESUS AGAIN FORETELLS HIS DEATH

MATT 17:22, 23

Συστρεφόμενων δὲ αὐτῶν
ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ

εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς

Ἄλλοι οὖν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
παραδίδοσθαι
εἰς χεῖρας ἀνθρώπων,
23 καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν,

καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
ἐγερθήσεται¹.

καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.

MARK 9:30-32

Κακῶς ἐξελθόντες
ἐπορεύοντο διὰ τῆς Γαλι-
λαίας,
καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνοῖ.

31 ἐδίδασκεν γὰρ τοὺς μα-
θητὰς αὐτοῦ
καὶ ἔλεγεν [αὐτοῖς] ὅτι

Ἄλλοι οὖν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
παραδίδοται
εἰς χεῖρας ἀνθρώπων,
καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν,
καὶ ἀποκτανθεὶς
μετὰ τρεῖς ἡμέρας
ἀναστήσεται.

32 οἱ δὲ ἡγνούν το ῥῆμα,

καὶ ἐφοβούντο αὐτὸν ἐπερω-
τῆσαι.

LUKE 9:43b-45

Πάντων δὲ θαυμαζόντων
ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίει

εἶπεν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
44 Θεσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὧτα
ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους,
ἄλλοι οὖν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
παραδίδοσθαι
εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

45 οἱ δὲ ἡγνούν τὸ ῥῆμα
τούτου,
καὶ ἦν παρακαλυμμένον ἀπ'
αὐτῶν ἵνα μὴ αἰσθῶνται αὐτό,
καὶ ἐφοβούντο ἐρωτῆσαι αὐτόν
περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

91. THE TEMPLE TAX

MATT 17:24-27

Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καφαρναοὺμ προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ
Πέτρῳ καὶ εἶπαν Ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα; 25 λέγει Ναί. καὶ
ἐλθόντα¹ εἰς τὴν οἰκίαν προέφθασεν αὐτόν ὁ Ἰησοῦς λέγων Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ
βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων¹ λαμβάνουσιν τέλη ἢ κῆνον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ

^a Cf Mt 16:21 (§87); 20:18 (§139)

^a Cf Mk 8:31 (§87); 10:33, 34 (§139)

^a Cf Lk 9:22 (§87); 17:25 (§133); 18:31-33 (§139)

^b Cf Mk 9:33a (§92)

WH mg: Mt 17:23 ἀναστήσεται

25 ἐλθόντα | τίνος

Mk 9:30 παρεπορεύοντο

Mt 17:23 ἐγερθήσεται with Σ CD θ al pler: B min etc ἀναστήσεται Mk 9:31 μετὰ τρεῖς ἡμέρας with Σ BCD Δ it cop etc: ANX θ it pauca vg syr sin pesh al pler τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ

MATT 17

τῶν ἁλλοτριῶν; 26 εἰπόντος δὲ Ἐκ τῶν ἁλλοτριῶν, ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἄραγε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί; 27 ἵνα δὲ μὴ ἴσκανδαλίσωμεν¹ αὐτοὺς, πορευθεὶς εἰς θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἄρον, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ εὐρήσεις στατήρα· ἐκείνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.

CHAPTER XV. DISCOURSE ON HUMILITY, §§ 92-98

92. WHO IS GREATEST?

MATT 18:1-5

[Cf Matt 17:24a (§91)]

Ἐν ἐκείνῃ¹ τῇ ὥρᾳ προσ-
ἦλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ

λέγοντες

Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν
ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;

[MATT 23:11]

^aὁ δὲ μείζων ὑμῶν

ἔσται

ὑμῶν διάκονος. (§156)

2 καὶ προσκαλεσάμενος

παιδίον

ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν

3 καὶ

εἶπεν

MARK 9:33-37

Καὶ ἦλθον εἰς Καφαρναοὺμ.
Καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος

ἐπηρώτα αὐτοὺς Τί ἐν τῇ ὁδῷ
διελογίζεσθε; 34 οἱ δὲ ἐσιώ-
πων, πρὸς ἀλλήλους γὰρ
διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ

τίς μείζων.

35 καὶ καθίσας ἐφώνησεν τοὺς
δώδεκα καὶ λέγει αὐτοῖς

^aΕἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι
ἔσται πάντων ἔσχατος
καὶ πάντων διάκονος.

36 καὶ λαβὼν

παιδίον

ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν

καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ

εἶπεν αὐτοῖς

LUKE 9:46-48

Εἰσῆλθεν δὲ διαλογισμὸς
ἐν αὐτοῖς,
τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν.

47 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἰεὶδὼς¹ τὸν
διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν

[Cf v 48c below]

ἐπιλαβόμενος

παιδίον

ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἐαυτοῦ,

48 καὶ

εἶπεν αὐτοῖς

Mt 20:26, 27

^a οὐχ οὕτως ἐστὶν ἐν ὑμῖν·
ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ ἔν ὑμῖν μέγας¹
γενέσθαι
ἔσται ὑμῶν διάκονος,
27 καὶ ὅς ἂν θέλῃ ἔν ὑμῖν εἶναι¹
πρῶτος
ἔσται ὑμῶν δοῦλος· (§140)

Mk 10:43, 44

^a οὐχ οὕτως δὲ ἐστὶν ἐν ὑμῖν·
ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ μέγας γενέσθαι ἐν
ὑμῖν,
'ἔσται' ὑμῶν διάκονος,
44 καὶ ὅς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι
πρῶτος,
ἔσται πάντων δοῦλος· (§140)

Lk 22:26

^a ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως,
ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν
γινέσθω ὡς ὁ νεώτερος,
καὶ ὁ ἡγούμενος
ὡς ὁ διακονῶν· (§173)

WH mg: Mt 17:27 σκανδαλίσωμεν 18:1 δὲ Lk 9:47 ἰδῶν

MATT 18	[MARK 10:15]	[LUKE 18:17]
<p>Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῇτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. 4 ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. 5 ^aκαὶ ὃς ἐὰν δέξῃται ἐν παιδίῳ τοιοῦτο ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται·</p>	<p>ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. (§136)</p> <p>MARK 9</p> <p>37 ^aὍς ἂν [ἐν] τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέχεται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με. [Cf v 35 above]</p>	<p>ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. (§136)</p> <p>LUKE 9</p> <p>^aὍς ἂν δέξῃται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ἐμὲ δέχεται, καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέξηται δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με· ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων οὗτός ἐστιν μέγας.</p>

93. THE MAN CASTING OUT DEMONS

Mt 10:40	MARK 9:38-41	LUKE 9:49, 50
<p>^a Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. (§75)</p>	<p>Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰωάννης Διδάσκαλε, εἶδαμέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, καὶ ἐκωλύομεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἠκολούθει ἡμῖν. 39 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Μὴ κωλύετε αὐτόν, οὐδεὶς γὰρ ἔστιν ὃς ποιήσει</p>	<p>Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰωάννης εἶπεν Ἐπιστάτα, εἶδαμέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, καὶ ἐκωλύομεν αὐτόν ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν. 50 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν Ἰησοῦς Μὴ κωλύετε, τὸν ἀποστείλαντά με. (§101)</p>

Mk 9:37 δέχεται with **NBL** 5 it etc; δέξηται ACDW X^o 5 it vg al pler 38 ἀκολουθεῖ with **NBW** ΔΘ; ἀκολουθεῖ ACL syr sin etc

MARK 9

δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολο-
γῆσαί με·

40 ὁὕτως γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ἡμῶν,
ὑπὲρ ἡμῶν ἐστίν.

41 Ὅς γὰρ ἂν ποτίσῃ
ὑμᾶς
ποτήριον ὕδατος
ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ ἐστέ,
ἀμὴν λέγω ὑμῖν
ὅτι οὐ μὴ ἀπολέσῃ
τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

LUKE 9

ὁὕτως γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ὑμῶν
ὑπὲρ ὑμῶν ἐστίν.

[MATT 10:42]

καὶ ὅς ἂν ποτίσῃ
ἓνα τῶν μικρῶν τούτων
ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος
εἰς ὄνομα μαθητοῦ,
ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
οὐ μὴ ἀπολέσῃ
τὸν μισθὸν αὐτοῦ. (§75)

94. ON OFFENSES

MATT 18:6-10

[Cf v 7b below]

ὅς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἓνα
τῶν μικρῶν τούτων
τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ,
συμφέρι αὐτῷ
ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
καὶ καταποντισθῇ
ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης.

ἢ Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν
σκανδάλων·
ἀνάγκη γὰρ
ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα,
πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ
δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.

MARK 9:42-50

Καὶ ὅς ἂν σκανδαλίσῃ ἓνα
τῶν μικρῶν τούτων
τῶν πιστευόντων,
καλὸν ἐστὶν αὐτῷ μᾶλλον
εἰ περικείται μύλος ὀνικὸς
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
καὶ βέβληται
εἰς τὴν θάλασσαν.

[LUKE 17:1b, 2]

Ἀνένδεκτόν ἐστιν
τοῦ τὰ σκάνδαλα μὴ ἐλθεῖν,
πλὴν οὐαὶ
δι' οὗ ἔρχεται·

2 λυσιτελεῖ αὐτῷ
εἰ λίθος μυλικὸς περικείται
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
καὶ ἔρριπται
εἰς τὴν θάλασσαν
ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ τῶν μικρῶν
τούτων ἓνα. (§131)

[Cf Luke 17:1b above]

Mt 12:30a

ἃ ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ
κατ' ἐμοῦ ἐστίν, (§50)

Lk 11:23a

ἃ ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ
κατ' ἐμοῦ ἐστίν, (§106)

Mk 9:42 πιστευόντων with Σ 4 it cop etc; ABLWΘ it vg syr sin pesh sah etc add εἰς ἐμέ; CD 1 it πιστιν ἔχόντων

MATT 18

8 ^aΕἰ δὲ
 ἡ χεὶρ σου
 ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε,
 ἔκκοψον αὐτόν καὶ βάλε ἀπὸ
 σοῦ·
 καλὸν σοί ἐστιν
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν κυλλὸν
 ἢ χωλόν,
 ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας
 ἔχοντα
 βληθῆναι
 εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.
 [Cf v 8 above]

9 ^bκαὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου
 σκανδαλίζει σε,
 ἔξελε αὐτόν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ·
 καλὸν σοί ἐστιν μονόφθαλμον
 εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν,
 ἢ δύο ὀφθαλμούς ἔχοντα
 βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν

MARK 9

43 ^aΚαὶ ἐὰν ἴσκανδαλίσῃ σε
 ἡ χεὶρ σου,
 [Cf v 45 below]
 ἀπόκοψον αὐτήν·
 καλὸν ἐστὶν σε
 κυλλὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν
 ἢ τὰς δύο χεῖρας
 ἔχοντα
 ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν,
 εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον.
 45 καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδα-
 λίσῃ σε,
 ἀπόκοψον αὐτόν·
 καλὸν ἐστὶν σε
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν
 ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα
 βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν.
 47 ^bκαὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου
 σκανδαλίσῃ σε,
 ἔκβαλε αὐτόν·
 καλὸν σέ ἐστιν μονόφθαλμον
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν
 τοῦ θεοῦ
 ἢ δύο ὀφθαλμούς ἔχοντα
 βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν,

Mt 5:30

^a καὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χεὶρ σκανδα-
 λίζει σε,
 ἔκκοψον αὐτήν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ,
 συμφέρει γάρ σοι
 ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου
 καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου
 εἰς γέενναν ἀπέλθῃ. (§37)

Mt 5:29

^b εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς
 σκανδαλίζει σε,
 ἔξελε αὐτόν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ,
 συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται
 ἓν τῶν μελῶν σου
 καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου
 βληθῇ εἰς γέενναν· (§37)

WH mg: Mk 9:43 σκανδαλίσῃ 47 τὴν

Mk 9:43 σκανδαλίσῃ with **BL**Δ etc; σκανδαλίσῃ ACD al pler; -λίσῃ E^XΘ etc 44, 46 δπου ὁ σκώληξ αὐτῶν
 οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται om with **BC**LΔ syr sin cop etc 47 γέενναν with BL 28.; τὴν γέ. **ACD**WXΔΘ
 al pler

MATT 18

MARK 9

τοῦ πυρός.

[MATT 5:13b]

ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ,
ἐν τίνι ἀλισθήσεται; (§35)

48 ὅπου ¹“ὁ σκώληξ αὐτῶν
οὐ τελευτᾷ
καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.”
49 πᾶς γὰρ πυρὶ ἀλισθήσεται.
50 Καλὸν τὸ ἅλας
ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται,
ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε;
ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλα, καὶ
εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

[LUKE 14:34]

Καλὸν οὖν τὸ ἅλας
ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἅλας μωρανθῇ,
ἐν τίνι ἀρτιθήσεται; (§124)

10 Ὁρᾶτε μὴ καταφρονή-
σητε ἐνὸς τῶν μικρῶν τούτων,
λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι
αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς¹ διὰ παν-
τός βλέπουσι τὸ πρόσωπον
τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρα-
νοῖς.

95. THE NINETY AND NINE

MATT 18:12-14

τί ὑμῖν δοκεῖ;
ἐὰν γένηται τινὶ ἀνθρώπῳ
ἐκατὸν πρόβατα
καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν,
οὐχὶ ἀφήσει τὰ ἐνεήκοντα
ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη
καὶ πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώ-
μενον;

13 καὶ ἐὰν γένηται εὐρεῖν
αὐτό,
ἀμὴν λέγω ὑμῖν

ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον
ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνεήκοντα ἐννέα
τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

[LUKE 15:4-7]

Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων
ἐκατὸν πρόβατα
καὶ ἀπολέσας ἐξ αὐτῶν ἓν
οὐ καταλείπει τὰ ἐνεήκοντα
ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ
καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλός

ἕως εὕρῃ αὐτό;
ὦ καὶ εὐρὼν

ἐπιτίθουσιν ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ
χαίρων;
[Cf v 7 below]

¹ Isa 66:24

WH mg: Mt 18:10 [ἐν τῷ οὐρανῷ]

Mt 18:11 **Σ**BL*Θ* 1.* 13. 33. 2 it syr sin sah cop al pauc om; DEWXΘ^u it vg syr cur pesh al pler
add ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός (cf Lk 19:10)

MATT 18

14 οὕτως οὐκ ἔστιν θέλημα
ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου¹
τοῦ ἐν οὐρανοῖς

[Cf v 13 above]

ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μικρῶν
τούτων.

[LUKE 15]

6 καὶ ἔλθων εἰς τὸν οἶκον συνακαλῇ
τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας,
λέγων αὐτοῖς Συγχάρετέ μοι
ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ
ἀπολωλός.

7 λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως χαρὰ

ἐν τῷ οὐρανῷ ἔσται
ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι
ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα δικαίοις
οἵτινες οὐ χρειαν ἔχουσιν μετα-
νοίας. (§125)

96. CONCERNING RECONCILIATION

MATT 18:15-17

Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ ὁ ἀδελ-
φός σου,
ὑπάγε ἔλεγχον αὐτὸν
μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου.
ἐὰν σου ἀκούσῃ,
ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου·
16 ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παρά-
λαβε ἑμετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ
δύο¹, ἵνα¹ ἐπὶ στόματος δύο
μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν
ῥῆμα.” 17 ἐὰν δὲ παρα-
κούσῃ αὐτῶν, εἰπὸν τῇ ἐκκλη-
σίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας
παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ
ἔθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.

[LUKE 17:3]

προσέχετε ἑαυτοῖς.
ἐὰν ἁμάρτη ὁ ἀδελφός σου

ἐπιτίμησον αὐτῷ,

καὶ ἐὰν μετανοήσῃ
ἄφες αὐτῷ. (§131)

¹ Deut 19:15

WH mg: Mt 18:14 τοῦ πατρὸς ὑμῶν

16 ὅτι ἕνα ἢ δύο μετὰ σοῦ

97. BINDING AND LOOSING

MATT 18:18-20

Ἄμην λέγω ὑμῖν,
 ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς
 ἔσται δεδεμένα ἐν οὐρανῷ
 καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς
 γῆς
 ἔσται λελυμένα ἐν οὐρανῷ.
 19 Πάλιν [ἄμην] λέγω ὑμῖν
 ὅτι ἐὰν δύο συμφωνήσωσιν ἐξ
 ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντός
 πράγματος οὐ ἐὰν αἰτήσωνται,
 γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ
 πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.
 20 οὐ γάρ εἰσιν δύο ἢ τρεῖς
 συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα,
 ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν.

98. ON FORGIVENESS

MATT 18:21-35

Τότε προσελθὼν ὁ Πέτρος
 εἶπεν [αὐτῷ]
 Κύριε, ποσάκις
 ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου
 καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἐπ-
 τάκις;
 22 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
 Οὐ λέγω σοι ἕως ἐπτάκις
 ἀλλὰ ἕως ἐβδομηκοντάκις ἐπτά.

[LUKE 17:4]

καὶ ἐὰν ἐπτάκις τῆς ἡμέρας
 ἁμαρτήσῃ εἰς σέ
 καὶ ἐπτάκις ἐπιστρέψῃ πρὸς σέ
 λέγων Μετανοῶ,

ἀφήσεις αὐτῷ. (§131)

Mt 16: 19b

^a καὶ ὁ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς
 ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς,
 καὶ ὁ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς
 ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
 (§86)

MATT 18

23 Διὰ τοῦτο ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ ὃς ἠθέλησεν συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ· 24 ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν προσήχθη εἰς αὐτῷ ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. 25 μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος πραθῆναι καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα ἔχει, καὶ ἀποδοθῆναι. 26 πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος προσεκύνει αὐτῷ λέγων Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι. 27 σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου [ἐκείνου] ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ δάνιον ἀφῆκεν αὐτῷ. 28 ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκείνος εὔρεν ἓνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ ὃς ὠφείλει αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτόν ἔπνιγεν λέγων Ἐπίδοσ' εἰ τι ὀφείλεις. 29 πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ παρεκάλει αὐτόν λέγων Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ ἀποδώσω σοι. 30 ὁ δὲ οὐκ ἠθέλει, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτόν εἰς φυλακὴν ἕως ἀποδῶ τὸ ὀφειλόμενον. 31 ἰδόντες οὖν οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ ἐαυτῶν πάντα τὰ γενόμενα. 32 τότε προσκαλεσάμενος αὐτόν ὁ κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ Δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφήκᾰ σοι, ἐπεὶ παρέκασάς με· 33 οὐκ ᾔδει καὶ

MATT 18

σέ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου,
ὡς καὶ γὼ σέ ἤλεσα ; 34 καὶ
ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέ-
δωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς
ἕως [οὐ] ἀποδῶ πᾶν τὸ ὀφειλό-
μενον.

35 Ὁὕτως καὶ ὁ πατήρ μου
ὁ οὐράνιος
ποιήσει ὑμῖν
ἐὰν μὴ ἀφήτε
ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν.

[MARK 11:25]

καὶ ὅταν στήκετε προσευχόμενοι,

ἀφίετε εἰ τι ἔχετε
κατὰ τινος,

ἵνα καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν
ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.
(§147)

Mt 6:15

^a ἐὰν δὲ μὴ ἀφήτε
τοῖς ἀνθρώποις
[τὰ παραπτώματα αὐτῶν],
οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν
ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.
(§38)

PART IV FROM GALILEE TO JERUSALEM

CHAPTER I. SENDING MESSENGERS BEFORE HIS FACE, §§99-103

99. THE DEPARTURE FROM GALILEE

MATT 19:1, 2

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν
ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους,
μετῆρην ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας
καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια
τῆς Ἰουδαίας
πέραν τοῦ Ἰορδάνου.
2 καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ
ὄχλοι πολλοί,
καὶ ἐθεράπευσεν
αὐτοὺς ἐκεῖ. (+§135)

MARK 10:1

Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς
ἔρχεται εἰς τὰ ὄρια
τῆς Ἰουδαίας
καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου,
καὶ συνπορεύονται πάλιν
ὄχλοι πρὸς αὐτόν,
καὶ ὡς εἰώθει πάλιν ἐδίδασκεν
αὐτούς.

LUKE 9:51-56

Ἐγένετο δὲ

ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέ-
ρας τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ καὶ
αὐτὸς τὸ πρόσωπον ἐστήρισεν
τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσα-
λήμ, 52 καὶ ἀπέστειλεν ἀγ-
γέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ.
Καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς
κώμην Σαμαρειτῶν, ὡς ἐτοι-
μάσαι αὐτῷ· 53 καὶ οὐκ ἐδέ-
ξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ πρόσωπον
αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς
Ἱερουσαλήμ. 54 ἰδόντες
δὲ οἱ μαθηταὶ Ἰάκωβος καὶ
Ἰωάννης εἶπαν Κύριε, θέ-
λεις εἰπῶμεν ¹¹ πῦρ κατα-
βῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ
ἀναλῶσαι" αὐτούς; 55
στραφεῖς δὲ ἐπετίμησεν
αὐτοῖς. 56 καὶ ἐπορεύθησαν
εἰς ἑτέραν κώμην.

¹ II Kings 1:10

100. ANSWERS TO THREE DISCIPLES

[MATT 8:19-22]

Καὶ

προσελθὼν εἰς γραμματεὺς
εἶπεν αὐτῷ

Διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι
ὅπου ἂν ἀπέρχῃ.

20 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς

Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν
καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ,
κατασκηνώσεις,

ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει
ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει.

21 Ἄλλος δὲ τῶν μαθητῶν

εἶπεν αὐτῷ

Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον
ἀπελθεῖν

καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου.

22 ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ

'Ακολουθε μοι,

καὶ ἄψες τοὺς νεκροὺς

θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς. (§66)

LUKE 9:57-62

Καὶ

πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ

εἶπεν τις πρὸς αὐτόν

'Ακολουθήσω σοι

ὅπου ἂν ἀπέρχῃ.

58 καὶ εἶπεν αὐτῷ [ὁ] Ἰησοῦς

Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν
καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ

κατασκηνώσεις,

ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει
ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει.

59 Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον

'Ακολουθε μοι.

ὁ δὲ εἶπεν

'Επίτρεψόν μοι πρῶτον

ἀπελθόντι

θάψαι τὸν πατέρα μου.

60 εἶπεν δὲ αὐτῷ

'Αψες τοὺς νεκροὺς

θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς,

σύ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν
βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

61 εἶπεν δὲ καὶ ἕτερος

'Ακολουθήσω σοι, κύριε

πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι

ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν

οἶκόν μου. 62 εἶπεν δὲ

[πρὸς αὐτόν] ὁ Ἰησοῦς Οὐ-
δεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα ἐπ'

ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ
ὀπίσω εὐθετός ἐστιν τῇ βασι-

λείᾳ τοῦ θεοῦ.

WH mg: Lk 9:59 Κύριε, ἐπίτρεψόν

Lk 9:59 'Επίτρεψόν with BDV etc; κύριε, ἐπίτρεψόν **NA**CLWXΔΘ al pler

101. MISSION OF THE SEVENTY

[Cf Matt 10:1 (§70)]

[MATT 9:37, 38]

τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
 Ὁ μὲν θερισμὸς πολλός,
 οἱ δὲ ἔργαται ὀλίγοι·
 38 δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου
 τοῦ θερισμοῦ
 ὅπως ἐκβάλῃ ἔργατας
 εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ. (§70)

[MATT 10:7-16a]

πορεύόμενοι δὲ

κηρύσσετε
 λέγοντες ὅτι
 Ἦγγικεν ἡ βασιλεία
 τῶν οὐρανῶν.
 8 ἀσθενοῦντας θεραπεύετε,
 νεκροὺς ἐγείρετε,
 λεπροὺς καθαρίζετε,
 δαιμόνια ἐκβάλλετε·
 δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.
 [Cf v 16 below]

9 Μὴ κτήσησθε

[Cf Mark 6:7 and parallels (§70)]

[MARK 6:8-11]

καὶ παρήγγειλεν
 αὐτοῖς ἵνα
 μηδὲν αἰρῶσιν

εἰς ὁδόν
 εἰ μὴ ράβδον μόνον,
 μὴ ἄρτον,

LUKE 10:1-16

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ
 κύριος ἑτέροισ ἐβδομήκοντα
 [δύο] καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ
 δύο [δύο] πρὸ προσώπου
 αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ
 τόπον οὗ ἤμελλεν αὐτὸς ἔρχεσ-
 θαι.
 2 ἔλεγεν δὲ πρὸς αὐτοὺς
 Ὁ μὲν θερισμὸς πολλός,
 οἱ δὲ ἔργαται ὀλίγοι·
 δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου
 τοῦ θερισμοῦ
 ὅπως ἔργατας ἐκβάλῃ
 εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

[LUKE 9:2-4]

3 ὑπάγετε· καὶ ἀπέστειλεν
 αὐτοὺς
 κηρύσσειν
 [Cf v 11 below]
 τὴν βασιλείαν
 τοῦ θεοῦ
 καὶ ἰᾶσθαι,

ἰδοὺ ἀποστέλλω
 ὑμᾶς ὡς ἄρνας
 ἐν μέσῳ λύκων.

3 καὶ εἶπεν
 πρὸς αὐτοὺς
 4 μὴ βαστά- Μηδὲν αἰρετε
 ζετε
 βαλλάντιον,

εἰς τὴν ὁδόν,
 μήτε ράβδον

[MATT 10]	[MARK 6]	LUKE 10	[LUKE 9]
χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν, 10 μὴ πῆραν εἰς ὁδὸν μηδὲ δύο χιτῶνας μηδὲ ὑποδήματα	μὴ πῆραν, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν, 9 ἀλλὰ ὑποδεδεμένους σανδάλια, καὶ ἴμῃ ἐνδύσασθαι ¹ δύο χιτῶνας.	μὴ πῆραν, μὴ ὑποδήματα, [Cf v 7 below] καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε.	μῆτε πῆραν μῆτε ἄρτον μῆτε ἀργύριον, μῆτε δύο χιτῶνας ἔχειν.
μηδὲ ῥάβδον· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ.	10 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς “Οπου ἔαν εἰσέλθῃτε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένετε ἕως ἂν ἐξέλθῃτε ἐκεῖθεν.	5 εἰς ἣν δ' ἂν 4 καὶ εἰς ἣν ἂν εἰσέλθῃτε οἰ- οἰκίαν εἰσέλθῃτε, κίαν πρῶτον λέγετε	 ἐκεῖ μένετε καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. (§71)
12 εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ἀσπάσασθε αὐτήν· 13 καὶ ἔαν μὲν ἦ ἡ οἰκία ἄξια, ἐλθάτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἔαν δὲ μὴ ἦ ἄξια, ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἴφ ¹ ὑμᾶς ἐπιστραφήτω.		Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. 6 καὶ ἔαν ἴκεῖ ἦ ¹ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. 7 ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἔσθοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν, ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.	
[Cf v 10 above]			

[MATT 10]	[MARK 6]	LUKE 10
[Cf v 11 and parallels above]		μὴ μεταβαίνειτε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν.
		8 καὶ εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσέρ- χησθε καὶ δέχωνται ὑμᾶς,
[Cf v 8 above]		ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν,
		9 καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς,
[Cf v 7 above]		καὶ λέγετε αὐτοῖς Ἥγγικεν ἐφ' ὑμᾶς
		ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. [Cf v 11]
		[LUKE 9:5]
14 καὶ ὁς ἂν	11 καὶ ὁς ἂν τόπος	10 εἰς ἣν δ' ἂν καὶ ὅσοι ἂν πόλιν εἰσέλ- θητε
μὴ δέξεται	μὴ δέξεται	καὶ μὴ δέχων- μὴ δέχωνται ται
ὕμᾶς	ὕμᾶς	ὕμᾶς, ὕμᾶς,
μηδὲ ἀκούσῃ	μηδὲ ἀκούσῃ	
τοὺς λόγους ὑμῶν,	ὕμῶν,	
ἐξερχόμενοι	ἐκπορευόμενοι	ἐξερχόμενοι ἐξερχόμενοι
ἔξω τῆς οἰκίας	ἐκεῖθεν	εἰς τὰς πλα- τείας
ἢ τῆς πόλεως		ἀπὸ τῆς πόλεως
ἐκείνης		αὐτῆς ἐκείνης
ἐκτινάξατε	ἐκτινάξατε	εἵπατε
τὸν κονιορτὸν	τὸν χοῦν	11 Καὶ τὸν τὸν κονιορτὸν κονιορτὸν
	τὸν ὑποκάτω	τὸν κολληθέν- ἀπὸ τα
τῶν ποδῶν ὑμῶν.	τῶν ποδῶν ὑμῶν	ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν
[Cf Matt 10:18 and parallels (§72)]	εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. (§71)	εἰς τοὺς πόδας τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀπομασσόμεθα ἀποτινάσσετε
		εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτοῖς. (§71)
		ὕμῖν· πλὴν τοῦτο
		γινώσκετε
		ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία
		τοῦ θεοῦ.

[MATT 10]

15 ἁμῖν λέγω ὑμῖν,
ἀνεκτότερον ἔσται
γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρων
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως

ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

16 Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς
ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· (§71)

[MATT 11:21-24]

Οὐαὶ σοί, Χοραζεῖν·
οὐαὶ σοί, Βηθσαιδάν·
ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι
ἐγένοντο αἱ δυνάμεις
αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν,
πάλοι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ

σποδῷ μετενόησαν.

22 πλὴν λέγω ὑμῖν,

Τύρῳ καὶ Σιδῶνι

ἀνεκτότερον ἔσται

ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως

ἢ ὑμῖν.

23 Καὶ σύ, Καφαρναούμ,

μὴ ¹ἕως οὐρανοῦ ὑψωθῇ;

ἕως ᾧδου καταβῇ·"

ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις

ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις

αἱ γενόμεναι ἐν σοί,

ἔμεινεν ἂν μέχρι τῆς σήμερον.

24 πλὴν λέγω ὑμῖν

ὅτι γῇ Σοδόμων

ἀνεκτότερον ἔσται

ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως

ἢ σοί. (§47)

LUKE 10

12 ἁλέγω ὑμῖν

ὅτι Σοδόμοις

ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ

ἀνεκτότερον ἔσται

ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

[Cf v 3 above]

13 Οὐαὶ σοί, Χοραζεῖν·

οὐαὶ σοί, Βηθσαιδάν·

ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι

ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις

αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν,

πάλοι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ

σποδῷ κατήμενοι μετενόησαν.

14 πλὴν

Τύρῳ καὶ Σιδῶνι

ἀνεκτότερον ἔσται

ἐν τῇ κρίσει

ἢ ὑμῖν.

15 Καὶ σύ, Καφαρναούμ,

μὴ ¹ἕως οὐρανοῦ ὑψωθῇ;

ἕως τοῦ ᾧδου 'καταβῇ'·"

[Cf v 13 and parallel above]

[Cf v 12 and parallel above]

^a Cf Mt 11:24 (§47), at foot of column

¹ Isa 14:13, 15

WH mg: Lk 10:15 καταβιβασθήσῃ

Lk 10:15 τοῦ ᾧδου with BL min pauc; **ΞACDRWXΘ** al pler om τοῦ

[MATT 10:40]		LUKE 10
^a Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. (§75)		16 ^a Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.

102. THE RETURN OF THE SEVENTY

	[MARK 16:18]	LUKE 10:17-24
	[[καὶ ἐν ταῖς χερσίν] ὀφείσ ἀροῦσιν κἂν θανάσιμόν τι πῖωσιν οὐ μὴ αὐτοὺς βλάβῃ, ἐπὶ ἁρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσιν καὶ καλῶς ἐξουσιν.]] (§185)	Ἐπέστρεψαν δὲ οἱ ἐβδομή- κοντα [δύο] μετὰ χαρᾶς λέ- γοντες Κύριε, καὶ τὰ δαι- μόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου. 18 εἶπεν δὲ αὐτοῖς Ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν ὡς ἄστραπην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ¹ πεσόντα. 19 ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ ¹ “πατεῖν ἐπάνω ὀφῶν” καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἁδικήσῃ. 20 πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσ- σεται, χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνό- ματα ὑμῶν ἐνγέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Mt 18:5	Mk 9:37	Lk 9:48b
^a καὶ ὅς ἐάν δέξηται ἐν παιδίῳ τοιοῦτο ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. (§92)	^a Ὃς ἂν [ἐν] τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὅς ἂν ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με. (§92)	^a Ὃς ἂν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ἐμὲ δέχεται, καὶ ὅς ἂν ἐμὲ δέξηται δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. (§92)

¹ Ps 91(90):13

WH mg: Lk 10:18 ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς ἄστραπην 19 ἀδικήσῃ

[MATT 11:25-27]

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ
ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς

εἶπεν Ἐξομολογοῦμαί σοι,
πάτερ κύριε τοῦ οὐρανοῦ
καὶ τῆς γῆς,
ὅτι ἐκρύψας ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν,
καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·
26 ναί, ὁ πατήρ,
ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο
ἔμπροσθέν σου.
27 Ἄπαντα μοι παρεδόθη
ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου,
καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει
τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ,
οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει
εἰ μὴ ὁ υἱὸς
καὶ ὃς ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀπο-
καλύψαι. (§47)

[MATT 13:16, 17]

ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ
ὅτι βλέπουσιν,
καὶ τὰ ὦτα [ὑμῶν] ὅτι ἀκούουσιν.
17 ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι
πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι
ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε
καὶ οὐκ εἶδαν,
καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε
καὶ οὐκ ἤκουσαν. (§53)

LUKE 10

21 Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
ἡγαλλιάσατο τῷ πνεύματι τῷ
ἀγίῳ
καὶ εἶπεν Ἐξομολογοῦμαί σοι,
πάτερ κύριε τοῦ οὐρανοῦ
καὶ τῆς γῆς,
ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν,
καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·
ναί, ὁ πατήρ,
ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο
ἔμπροσθέν σου.
22 Ἄπαντα μοι παρεδόθη
ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου,
καὶ οὐδεὶς γινώσκει
τίς ἐστιν ὁ υἱὸς εἰ μὴ ὁ πατήρ,
καὶ τίς ἐστιν ὁ πατήρ
εἰ μὴ ὁ υἱὸς
καὶ ὃς ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀπο-
καλύψαι.
23 Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς
μαθητὰς κατ' ἰδίαν εἶπεν
Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ
οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε.
24 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι
πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς
ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε
καὶ οὐκ εἶδαν,
καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε
καὶ οὐκ ἤκουσαν.

103. THE GOOD SAMARITAN

LUKE 10:25-37

Καὶ ἰδοὺ ὁνομικός τις ἀνέσ-
τη ἐκπειράζων αὐτὸν λέγων
Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν

Mt 28:18b

α Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία
ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ [τῆς] γῆς (§185)
β Cf Mt 22:35a (§154)

LUKE 10

[MATTHEW 22:37-40]

ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ

1“Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου

ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου

καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου

καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου”

38 αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ πρώτη ἐντολή.

39 δευτέρα ὁμοία αὐτῇ¹

2“Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν.”

40 ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὁλος ὁ νόμος κρέμαται καὶ οἱ προφῆται. (§154)

[MARK 12:29-31]

ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς ὅτι

Πρώτη ἐστίν

3“Ἀκουε, Ἰσραὴλ, Κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν κύριος¹ ἐστίν,

30 καὶ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου

ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου

καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου

καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου

καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου.”

31 δευτέρα αὕτη

2“Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν.”

μείζων τούτων ἄλλη ἐντολή οὐκ ἔστιν. (§154)

αἰώνιον κληρονομήσω; 26 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν Ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις;

27 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

1“Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου¹

ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου

καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου

καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύϊ σου

καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου,”

καὶ 2“τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν.”

28 εἶπεν δὲ αὐτῷ Ὁρθῶς ἀπεκρίθης· 4“τοῦτο ποιεῖ καὶ ζήσῃ.” 29 Ὁ δὲ θέλων διακινῶσαι αὐτόν εἶπεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν Καὶ τίς ἐστὶν μου πλησίον; 30 ὑπολαβὼν ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Ἀνθρωπὸς τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ εἰς Ἱερειχῶ καὶ λησταῖς περιέπεσεν, οἱ καὶ ἐκδύσαντες αὐτόν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον ἀφέντες ἡμιθανῆ. 31 κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεῖς τις κατέβαινεν [ἐν] τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτόν ἀντιπαρήλθεν· 32 ὁμοίως δὲ καὶ Λευεῖτης κατὰ τὸν τόπον ἐλθὼν

¹ Deut 6:5² Lev 19:18³ Deut 6:4 f⁴ Lev 18:5

WH mg: Lk 10:27 θεὸν | τῆς

LUKE 10

καὶ ἰδὼν ἀντιπαρήλθεν. 33 Σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων ἦλθεν κατ' αὐτὸν καὶ ἰδὼν ἐσπλαγχνίσθη, 34 καὶ προσελθὼν κατέδρασε τὰ τραύματα αὐτοῦ ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. 35 καὶ ἐπὶ τὴν αὐριον ἐκβαλὼν δύο θηνάρια ἔδωκεν¹ τῷ πανδοχεῖ καὶ εἶπεν Ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἂν προσδαπανήσης ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι. 36 τίς τούτων τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστάς; 37 ὁ δὲ εἶπεν Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν δὲ αὐτῷ [ὁ] Ἰησοῦς Πορεύου καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.

CHAPTER II. SINGLENESSE OF PURPOSE AND BELIEVING PRAYER,

§§ 104, 105

104. VISIT TO MARTHA AND MARY

LUKE 10:38-42

Ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά· γυνή δέ τις ὀνόματι Μάρθα ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν¹. 39 καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη Μαριάμ, [ἡ] καὶ παρακαθεσθεῖσα πρὸς τοὺς πόδας τοῦ κυρίου ἤκουεν τὸν λόγον αὐτοῦ. 40 ἡ δὲ Μάρθα περισπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν· ἐπιστᾶσα δὲ εἶπεν Κύριε οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφὴ μου μόνην με κατέλειπεν διακονεῖν; εἰπὼν οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται. 41 ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ κύριος Μάρθα, μεριμνᾷς καὶ θορυβάῃ περὶ πολλά, ὀλίγων δὲ ἐστὶν χρεία ἢ ἑνός· 42 Μαριάμ γάρ² τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο ἣτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται αὐτῆς.

WH mg: Lk 10:35 ἔδωκεν δύο θηνάρια

38 [εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς]

41 θορυβάει· Μαριάμ

105. CONCERNING PRAYER

[MATT 6:9-13]

Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς

Πάτερ ἡμῶν ὃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·

Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου,

10 ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου,

γενηθήτω τὸ θέλημά σου,

ὥς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς·

11 Τὸν ἄρτον ἡμῶν

τὸν ἐπιούσιον

δός ἡμῖν σήμερον·

12 καὶ ἄφες ἡμῖν

τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν,

ὥς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν

τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν·

13 καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς

εἰς πειρασμόν,

ἀλλὰ ῥύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ

πειρητοῦ. (§38)

[Cf Mark 14:36 and parallels
(§174)][Cf Mark 14:38 and parallels
(§174)]

LUKE 11:1-13

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέν τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν· Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

2 εἶπεν δὲ αὐτοῖς

"Ὅταν προσεύχησθε, λέγετε

Πάτερ,

ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου·

ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου·

3 τὸν ἄρτον ἡμῶν

τὸν ἐπιούσιον

δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν·

4 καὶ ἄφες ἡμῖν

τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν,

καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίομεν

παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν·

καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς

εἰς πειρασμόν.

5 Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς

Τίς ἐξ ὑμῶν ἔξει φίλον καὶ

πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσο-

νυκτίου καὶ εἶπη αὐτῷ· Φίλε,

χρησόν μοι τρεῖς ἄρτους,

6 ἐπειδὴ φίλος μου παρεγέ-

νετο ἐξ ὁδοῦ πρὸς με καὶ

οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ·

7 κάκεινος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς

Lk 11:2 Πάτερ with **SB** vg syr sin etc; L add ἡμῶν; ACDW^X 9 It syr cur pesh al pier add ἡμῶν ὃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς — ἡ βασιλεία σου with BL vg syr cur etc; **ACD**W^X It pesh al pier add γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς 3 δίδου: δός **SD** etc — τὸ καθ' ἡμέραν: σημερον D min It etc 4 τὰς ἁμαρτίας: τὰ ὀφειλήματα D 131, 3 It etc — καὶ γὰρ: ὡς καὶ **SD** 6 It syr cur — αὐτοὶ: ἡμεῖς D 4 It syr cur — πειρασμόν (without add) with **SB** min vg syr sin etc; ACDW^X It cop syr cur pesh al pier add ἀλλὰ ῥύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πειρητοῦ

[MATT 7:7-11]

Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
 ζητεῖτε, καὶ εὕρησете·
 κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.
 8 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν
 λαμβάνει
 καὶ ὁ ζητῶν εὕρίσκει
 καὶ τῷ κρούοντι ἄνοιγέσεται¹.
 9 ἢ τίς ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος,
 ὃν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον—
 μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ;
 10 ἢ καὶ ἰχθὺν αἰτήσῃ—
 μὴ ὄφιν
 ἐπιδώσει αὐτῷ;

11 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες
 οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι
 τοῖς τέκνοις ὑμῶν,
 πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν
 ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
 δώσει ἀγαθὰ
 τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. (§41)

LUKE 11

εἶπῃ Μὴ μοι κόπους πάρεχε· ἥδη ἡ θύρα κέκλεισται, καὶ τὰ παιδιά μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι. 8 λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς διὰ τὸ εἶναι φίλον αὐτοῦ, διὰ γε τὴν ἀναίδίαν αὐτοῦ ἐγερεῖς δώσει αὐτῷ ὅσων χρήζει.
 9 Κἀγὼ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὕρησете· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.
 10 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει,
 καὶ ὁ ζητῶν εὕρίσκει,
 καὶ τῷ κρούοντι ἄνοιγέσεται¹.
 11 τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν Ἰὸν πατέρα

αἰτήσῃ¹ ὁ υἱὸς τ ἰχθύιν,
 μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν
 αὐτῷ ἐπιδώσει;
 12 ἢ καὶ αἰτήσῃ ὄν,
 ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον;
 13 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες
 οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι
 τοῖς τέκνοις ὑμῶν,
 πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ
 [ὁ] ἐξ οὐρανοῦ
 δώσει πνεῦμα ἅγιον
 τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.

WH mg: Lk 11:10 ἀνοίγεται

11 αἰτήσῃ τὸν πατέρα | ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ [καὶ]

Lk 11:11 υἱὸς (without add) with B 3 it syr sin sah etc; al pler add ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ 12 ἐπιδώσει with BL sah; μὴ ἐπιδώσει NACRW(-ση)XΘ al pler 13 πνεῦμα ἅγιον: L vg etc πνεῦμα ἀγαθόν: ἀγαθὸν δόμα D 5 it Or; δόματα ἀγαθὰ Θ; ἀγαθὰ syr sin

CHAPTER III. REPROOF OF THE PHARISEES AND LAWYERS, §§ 106-110

106. ON CASTING OUT DEMONS BY BEELZEBUB (LUKE)

[MATT 12:22-24]	[MATT 9:32-34]		LUKE 11:14-28
Τότε	Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων αὐτοῦ		Καὶ
ἤ προσήνεγκαν αὐτῷ	προσήνεγκαν αὐτῷ		ἦν ἐκβάλλον δαιμόνιον κωφόν·
	κωφόν		
δαιμονιζόμενον τυφλὸν καὶ κωφόν ¹ .	δαιμονιζόμενον·		
καὶ	33 καὶ		ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος
ἰθεράπευσεν αὐτόν,	ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν		ἐλάλησεν ὁ κωφός.
ὥστε τὸν κωφόν λαλεῖν καὶ βλέπειν.	ὁ κωφός.		
23 Καὶ ἐξίσταν- το πάντες	καὶ ἐθαύμασαν		Καὶ ἐθαύμασαν
οἱ ὄχλοι	οἱ ὄχλοι		οἱ ὄχλοι·
καὶ ἔλεγον	λέγοντες		
Μήτι οὗτός ἐστὶν ὁ υἱὸς	Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ		
Δαυεὶδ;	Ἰσραήλ.	[MARK 3:22-27, 30]	
24 οἱ δὲ	34 [οἱ δὲ	καὶ οἱ	15 τινὲς δὲ
Φαρισαῖοι	Φαρισαῖοι	γραμματεῖς	ἐξ αὐτῶν
ἀκούσαντες		οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες	
εἶπον	ἔλεγον	ἔλεγον ὅτι	εἶπαν
		Βεεζεβοὺλ ἔχει,	
Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια			
εἰ μὴ ἐν τῷ	Ἐν τῷ	καὶ ὅτε ἐν	Ἐν
Βεεζεβοὺλ			Βεεζεβοὺλ

[MATT 12]	[MATT 9]	[MARK 3]	LUKE 11
<p>ἄρχοντι τῶν δαιμονίων. (§50)</p>	<p>ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.] (§68)</p>	<p>τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.</p>	<p>τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια·</p>
[MATT 12:38]			
<p>Τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ τινὲς τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων λέγοντες Διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖ- ον ἰδεῖν. (§50)</p>			<p>16 ἕτεροι δὲ πειράζοντες σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ ἐξήτουν παρ' αὐτοῦ.</p>
[MATT 12:25-30]		23 καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς	
<p>Εἰδὼς δὲ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς</p>		<p>ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς Πῶς δύναται Σατανᾶς Σατανᾶν ἐκβάλλειν;</p>	<p>17 αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα εἶπεν αὐτοῖς</p>
<p>Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς ἐρημοῦται,</p>		<p>24 καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη·</p>	<p>Πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα¹ ἐρημοῦται,</p>
<p>καὶ πᾶσα πόλις ἡ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς οὐ σταθῆσεται.</p>		<p>25 καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δυνήσεται ἡ οἰκία ἐκείνη στήναι·</p>	<p>καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει.</p>
<p>26 καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς τὸν Σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθῆσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ;</p>		26 καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς ἀνέστη	18 εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς
		<p>ἐφ' ἑαυτὸν καὶ ἐμερίσθη, οὐ δύναται στήναι</p>	<p>ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθῆσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ;</p>
		<p>ἀλλὰ τέλος ἔχει. [Cf v 30 below]</p>	<p>ὅτι λέγετε ἐν Βεζεβούλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια. 19 εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεζεβούλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλ- λουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ἰμῶν κριταὶ¹ ἔσονται. 20 εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ</p>
<p>27 καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεζεβούλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν;</p>			
<p>διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν.</p>			
28 εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ			

[MATT 12]

ἐγὼ ἐβάλλω τὰ δαιμόνια,
ἀρα ἔφθασεν ἑφ' ὑμᾶς
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

29 ἢ πῶς δύναται τις εἰσελθεῖν
εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ

καὶ τὰ σκεῖη αὐτοῦ ἀρπάσαι,
ἐὰν μὴ πρῶτον δῇσῃ τὸν ἰσχυρόν;

καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
διαρπάσει.

30 ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ
κατ' ἐμοῦ ἔστίς,
καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ
σκορπίζει. (§50)

[MATT 12:43-45]

Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων
ζητοῦν ἀνάπαισιν,
καὶ οὐχ εὕρισκει.

44 τότε λέγει
Εἰς τὸν οἶκόν μου ἐπιστρέψω
ὅθεν ἐξῆλθον·

καὶ ἔλθον εὕρισκει
σχολαζόντα

[καὶ] σεσαρωμένον
καὶ κεκοσμημένον.

45 τότε πορεύεται
καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ
ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα
ἑαυτοῦ,
καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ·
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα

[MARK 3]

27 ἀλλ' οὐ δύναται οὐδεὶς εἰς
τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθῶν

τὰ σκεῖη αὐτοῦ διαρπάσαι
ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρόν δῇσῃ,

καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
διαρπάσει.

[Cf Mark 9:40 and parallel
(§93)]

30 ὅτι λέγων
Πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει. (§50)

LUKE 11

[ἐγὼ] ἐβάλλω τὰ δαιμόνια,
ἀρα ἔφθασεν ἑφ' ὑμᾶς
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
21 ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισ-
μένος φυλάσῃ

τὴν ἑαυτοῦ αὐλὴν,
ἐν εἰρήνῃ ἔστιν
τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ·

22 ἐπὰν δὲ ἰσχυρότερος αὐτοῦ
ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν,
τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἶρει
ἐφ' ᾗ ἐπεποιθεῖ,
καὶ τὰ σκεῖλα αὐτοῦ
διαδίδωσιν.

23 ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ
κατ' ἐμοῦ ἔστίς,
καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ
σκορπίζει.

[Cf v 18 above]

24 Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων
ζητοῦν ἀνάπαισιν,
καὶ μὴ εὕρισκον
[τότε] λέγει

Ἵπποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου
ὅθεν ἐξῆλθον·

25 καὶ ἔλθον εὕρισκει
[σχολαζόντα,]

σεσαρωμένον
καὶ κεκοσμημένον.

26 τότε πορεύεται
καὶ παραλαμβάνει
ἕτερα πνεύματα πονηρότερα
ἑαυτοῦ ἑπτὰ,
καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ,
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα

[MATT 12]

τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου
χείρονα τῶν πρώτων.
Οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ
τῇ πονηρᾷ. (§50)

[Cf Matt 12:50 (§51)]

LUKE 11

τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου
χείρονα τῶν πρώτων.

27 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν
αὐτὸν ταῦτα ἐπάρασά τις
φωνὴν γυνὴ ἐκ τοῦ ὄχλου
εἶπεν αὐτῷ Μακαρία ἡ
κοιλία ἡ βαστάσασά σε καὶ
μαστοὶ οὓς ἐθήλασας· 28 αὐ-
τὸς δὲ εἶπεν
Μενοῦν μακάριοι οἱ ἀκούοντες
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ φυ-
λάσσοντες.

[Cf Mark 3:35 (§51)]

107. THE SIGN OF JONAH

[MATT 12:39-42]

ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς
^aΓενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς

σημεῖον ἐπιζητεῖ,
καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ
τοῦ προφήτου.

40 ὥσπερ γὰρ

¹ ἦν Ἰωνᾶς

ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους
τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας,²
οὕτως ἔσται

ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς
τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

Mt 16:4a

^a Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς
σημεῖον ἐπιζητεῖ,
καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ. (§84)

¹ Jonah 1:17(2:1)

LUKE 11:29-32

Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροισμέ-
νων

ἤρξατο λέγειν

^a Ἡ γενεὰ αὕτη γενεὰ πονηρὰ
ἐστίν·

σημεῖον ζητεῖ,
καὶ σῆμεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ.

30 καθὼς γὰρ ἐγένετο [ὁ]
Ἰωνᾶς

τοῖς Νινευίταις σημεῖον,

οὕτως ἔσται

καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

τῇ γενεᾷ ταύτῃ.

Mk 8:12b

^a Τί ἡ γενεὰ αὕτη
ζητεῖ σημεῖον; ἀμὴν λέγω τ,
εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.
(§84)

[MATT 12] [Cf v 42 below]		LUKE 11
<p>41 ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. 42 βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτήν· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε. (§50)</p>		<p>31 βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶ- νος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε. 32 ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. [Cf v 31 above]</p>

108. THE INNER LIGHT

[MATT 5:15]		LUKE 11:33-36
<p>^aοὐδὲ καίουσιν λύχρον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχρίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. (§35)</p>		<p>^aΟὐδεὶς λύχρον ἄψας εἰς κρύπτην τίθησιν οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχρίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φῶς βλέπωσιν.</p>

Mk 4:21b
^a Μῆτι ἔρχεται ὁ λύχνος
 ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ
 ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην,
 οὐχ ἵνα ἱερίτῃ τὴν λυχρίαν τεθῇ;
 (§55)

Lk 8:16
^a Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἄψας
 καλύπτει αὐτὸν σκεῖν
 ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν,
 ἀλλ' ἐπὶ λυχρίας τίθησιν,
 ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ
 φῶς. (§55)

[MATT 6:22, 23]

Ὁ λύχνος τοῦ σώματός
ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός.
ἐὰν οὖν ᾗ ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς,
ὅλον τὸ σῶμά σου φωτινὸν ἔσται·

23 ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ποιη-
ρὸς ᾗ,
ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτινὸν ἔσται.
εἰ οὖν τὸ φῶς
τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν,
τὸ σκότος πόσον. (§39)

LUKE 11

34 Ὁ λύχνος τοῦ σώματός
ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός σου.
ὅταν ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς ᾗ,
καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτινὸν
ἐστίν·
ἐπὰν δὲ ποιηρὸς ᾗ,

καὶ τὸ σῶμά σου σκοτινὸν.
35 Ἰσκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς
τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν.

36 εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον
φωτινὸν, μὴ ἔχον ἴμερος τι¹
σκοτινὸν, ἔσται φωτινὸν ὅλον
ὥς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστρα-
πῇ φωτίζη σε.¹

109. THE REBUKE OF THE PHARISEES

[Cf Matt 23:25 f below]

[MATT 23:23-27]

Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,

LUKE 11:37-44

Ἐν δὲ τῷ λαλήσαι ἐρωτᾷ
αὐτὸν Φαρισαῖος ὅπως ἀρι-
στήσῃ παρ' αὐτῷ· εἰσελθὼν
δὲ ἀνέπεσεν. 38 ὁ δὲ Φαρι-
σαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν ὅτι οὐ
πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ
ἀρίστου.

39 εἶπεν δὲ ὁ κύριος πρὸς
αὐτόν

Νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι
τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ
τοῦ πίνακος καθαρίζετε,
τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει
ἀρπαγῆς καὶ πονηρίας.

40 ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ
ἔξωθεν καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησεν;

41 πλὴν τὰ ἐνόντα

δότε ἐλεημοσύνην,

καὶ ἰδοὺ πάντα

καθαρά ὑμῖν ἐστίν.

42 ἀλλὰ οὐαὶ ὑμῖν

τοῖς Φαρισαίοις,

[MATT 23]

ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον
καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον,

καὶ ἀφήκατε
τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου,
τὴν κρίσιν
καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν·
ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι
κάκεῖνα μὴ ἀφεῖναι.

24 ὁδηγοὶ τυφλοὶ, διωλίζοντες τὸν
κώωπα τὴν δὲ κάμηλον κατα-
πίνοντες.

25 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ
ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος,
ἔσωθεν δὲ γέμουσιν
ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ἀκрасίας.

26 Φαρισαῖε τυφλέ,
καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ
ποτηρίου [καὶ τῆς παροψίδος],
ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ
καθαρόν.

LUKE 11

ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον
καὶ τὸ πήγανον καὶ πᾶν λάχα-
νον,
καὶ παρέρχεσθε

τὴν κρίσιν
καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ·
ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι
κάκεῖνα μὴ παρεῖναι.

[Cf v 39 f above]

43 ^aοὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρι-
σαίοις,
ὅτι ἀγαπᾶτε
τὴν πρωτοκαθεδρίαν
ἐν ταῖς συναγωγαῖς
καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

Mt 23:6, 7a

^a φιλοῦσι δὲ
τὴν πρωτοκλισίαν
ἐν τοῖς δείπνοις

καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας
ἐν ταῖς συναγωγαῖς

καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς (§156)

Mk 12:38b, 39

^a Βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων
τῶν θελόντων
ἐν στολαῖς περιπατεῖν

καὶ ἀσπασμοὺς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς
39 καὶ πρωτοκαθεδρίας
ἐν ταῖς συναγωγαῖς
καὶ πρωτοκλισίας
ἐν τοῖς δείπνοις, (§156)

Lk 20:46

^a Προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων
τῶν θελόντων
περιπατεῖν ἐν στολαῖς

καὶ φιλοῦντων ἀσπασμοὺς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς
καὶ πρωτοκαθεδρίας
ἐν ταῖς συναγωγαῖς
καὶ πρωτοκλισίας
ἐν τοῖς δείπνοις, (§156)

[MATT 23]

27 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι ἴεροποιεῖτε
τάφοις κεκοιμημένοις,
οἷτινες ἐξωθεν μὲν φαίνονται
ὡραῖοι
ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν
καὶ πάσης ἀκαθαρσίας· (§157)

LUKE 11

44 οὐαὶ ὑμῖν,
ὅτι ἐστὲ ὡς
τὰ μνημεῖα τὰ ἄδολα,
καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπα-
τοῦντες ἐπάνω οὐκ οἶδασιν.

110. THE REBUKE OF THE SCRIBES

[MATT 23:4]

δεσμεύουσιν δὲ
φορτία βαρὲα ὅτι
καὶ ἐπιτιθέασιν
ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων,
αὐτοὶ δὲ τῷ δακτύλῳ αὐτῶν
οὐ θέλουσιν κινῆσαι αὐτά. (§156)

[MATT 23:29-31]

Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους
τῶν προφητῶν
καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα
τῶν δικαίων,
30 καὶ λέγετε Εἰ ἡμεῖς ἐν
ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν,
οὐκ ἂν ἡμεῖς αὐτῶν κοινωνοὶ
ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν·
31 ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς

LUKE 11:45-54

Ἀποκριθεὶς δὲ τις τῶν νομικῶν
λέγει αὐτῷ Διδάσκαλε,
ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρί-
ζεις.
46 ὁ δὲ εἶπεν
Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαὶ,

ὅτι φορτίζετε
τοὺς ἀνθρώπους
φορτία δυσβάστακτα,
καὶ αὐτοὶ ἐν τῶν δακτύλων
ὑμῶν
οὐ προσψαύετε τοῖς φορτίοις.

47 οὐαὶ ὑμῖν,

ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα
τῶν προφητῶν

οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν

ἀπέκτειναν αὐτοὺς.

48 ἄρα μάρτυρές ἐστε

[MATT 23]

ὅτι υἱοὶ ἐστέ
τῶν φονευσάντων
τοὺς προφῆτας. (§157)

[MATT 23:34-36]

διὰ τοῦτο

ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω
πρὸς ὑμᾶς προφῆτας
καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς·
ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε
καὶ σταυρώσετε,
καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε
ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν
καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν·
35 ὅπως ἔλθῃ
ἐφ' ὑμᾶς
πᾶν αἷμα δίκαιον
ἐκχυννόμενον ἐπὶ τῆς γῆς

ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἀβελ τοῦ δικαίου
ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου
υἱοῦ Βαραχίου,
ὃν ἐφονεύσατε
μεταξὺ τοῦ ναοῦ
καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.
36 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἥξει ἅπαντα
ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην. (§157)

[MATT 23:14]

Ὅσαι δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι κλείετε
τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων·
ὁμοίως γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε,
οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους
ἀφίετε εἰσελθεῖν. (§157)

LUKE 11

καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις
τῶν πατέρων ὑμῶν,
ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν
αὐτοὺς
ὁμοίως δὲ οἰκοδομεῖτε.

49 διὰ τοῦτο
καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν
Ἀποστελῶ
εἰς αὐτοὺς προφῆτας
καὶ ἀποστόλους,
καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεύουσιν

καὶ διώξουσιν,
50 ἵνα ἐκζητηθῇ

τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν
τὸ ἑκκεχυμένον
ἀπὸ καταβολῆς κόσμου
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης,
51 ἀπὸ αἵματος Ἀβελ
ἕως αἵματος Ζαχαρίου

τοῦ ἀπολομένου
μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου
καὶ τοῦ οἴκου·
ναί, λέγω ὑμῖν,
ἐκζητηθήσεται
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

52 οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς,

ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα
τῆς γνώσεως·

αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθατε
καὶ τοὺς εἰσερχομένους
ἐκωλύσατε.

WH mg: Lk 11:50 ἐκχυννόμενον

Lk 11:50 ἐκκεχυμένον with B 33. 69. syr sin; ἐκχυννόμενον **NA**CDLW^o (-uno-) etc

LUKE 11

53 Κακείθεν ἐξελθόντος αὐτοῦ ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς ἐνέχειν καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων, 54 ἐνεδρεύοντες αὐτὸν θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

CHAPTER IV. CONCERNING TRUSTFULNESS, FIDELITY, AND WATCHFULNESS, §§ 111-116

111. CONCERNING FEARING AND TRUSTING GOD

[MATT 16:6]

ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

^a Ὁρᾶτε καὶ προσέχετε
ἀπὸ τῆς ζύμης

τῶν Φαρισαίων
καὶ Σαδδουκαίων. (§84)

[MATT 10:26b-33]

^b οὐδὲν γὰρ ἐστιν κεκαλυμμένον

ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,
καὶ κρυπτόν
ὃ οὐ γνωσθήσεται.

[MARK 8:15]

καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς λέγων

^a Ὁρᾶτε, βλέπετε
ἀπὸ τῆς ζύμης

τῶν Φαρισαίων
καὶ τῆς ζύμης Ἑρώδου. (§84)

LUKE 12:1-12

Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον
^a Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις, τῶν Φαρισαίων.

2 ^b Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν
ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,
καὶ κρυπτόν
ὃ οὐ γνωσθήσεται.

Mt 16:11b

^a προσέχετε δὲ ἀπὸ τῆς ζύμης
τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.
(§84)

Mk 4:22

^b οὐ γὰρ ἔστιν κρυπτόν
ἐὰν μὴ ἵνα φανερωθῇ,
οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον
ἀλλ' ἵνα ἔλθῃ εἰς φανερόν. (§55)

Lk 8:17

^b οὐ γὰρ ἔστιν κρυπτόν
ὃ οὐ φανερόν γενήσεται,
οὐδὲ ἀπόκρυφον ὃ οὐ μὴ γνωσθῇ
καὶ εἰς φανερόν ἔλθῃ. (§55)

[MATT 10]

27 ὁ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ,
εἰπατε
ἐν τῷ φωτί·
καὶ ὁ εἰς τὸ οὐς ἀκούετε,

κηρύξατε
ἐπὶ τῶν δωμάτων.

28 καὶ
μὴ φοβηθῆτε
ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα

τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων
ἀποκτείνειν·

φοβεῖσθε δὲ μᾶλλον τὸν

δυνάμενον
καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα
ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ.

29 οὐχὶ δύο στρουθία
ἀσσαρίου πωλεῖται;
καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν
οὐ πесеῖται ἐπὶ τὴν γῆν
ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν.

30 ὁ μὲν δὲ καὶ αἱ τρίχες
τῆς κεφαλῆς
πᾶσαι ἡριθμημέναι εἰσιν.

31 μὴ οὖν φοβεῖσθε·
πολλῶν στρουθίων
διαφέρετε ὑμεῖς.

32 Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει
ἐν ἐμοὶ
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,

LUKE 12

3 ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ
εἰπατε
ἐν τῷ φωτί ἀκουσθήσεται,
καὶ ὁ πρὸς τὸ οὐς ἐλαλήσατε
ἐν τοῖς ταμείοις
κηρυχθήσεται
ἐπὶ τῶν δωμάτων.
4 Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου,

μὴ φοβηθῆτε
ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ
σῶμα
καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων
περισσότερόν τι ποιῆσαι.
5 ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φο-
βηθῆτε·
φοβήθητε τὸν
μετὰ τὸ ἀποκτείνειν
ἔχοντα ἐξουσίαν

ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν·
ναί, λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβή-
θητε.

6 οὐχὶ πέντε στρουθία
πωλοῦνται ἀσσαρίων δύο;
καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν
οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

7 ἅλλα καὶ αἱ τρίχες
τῆς κεφαλῆς ὑμῶν
πᾶσαι ἡριθμούνται·
μὴ φοβεῖσθε·
πολλῶν στρουθίων
διαφέρετε.

8 Λέγω δὲ ὑμῖν,
πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσει
ἐν ἐμοὶ
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,

Lk 21:18

^a καὶ θρίξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν
οὐ μὴ ἀπόληται. (§161)

[MATT 10]

ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ
ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·
33 ὅστις ἔδ' ἀρνήσῃται με
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ἀρνήσομαι κἀγὼ αὐτὸν
ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. (§73)

[MATT 12:31, 32]

Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν,
πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία
ἀφεθήσεται
τ^ς τοῖς ἀνθρώποις,

ἢ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία
οὐκ ἀφεθήσεται.

32 καὶ ὅς ἐάν εἴπῃ λόγον
κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου,
ἀφεθήσεται αὐτῷ·
ὅς δ' ἂν εἴπῃ
κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου,
οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ
οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι
οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. (§50)

[MATT 10:19, 20]

ὅταν δὲ παραδῶσιν ὑμᾶς,

[MARK 3:28, 29]

Ἄμὴν λέγω ὑμῖν
ὅτι πάντα
ἀφεθήσεται
τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων,
τὰ ἁμαρτήματα καὶ αἱ βλασ-
φημίαι ὅσα ἐὰν βλασφημήσωσιν

[Cf v 28 above]

29 ὅς δ' ἂν βλασφημήσῃ
εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,
οὐκ ἔχει ἄφεσιν
εἰς τὸν αἰῶνα,

ἀλλὰ ἐνοχός ἐστιν αἰωνίου ἁμαρ-
τήματος. (§50)

[MARK 13:11]

καὶ ὅταν ἄγωσιν ὑμᾶς
παραδιδόντες,

LUKE 12

καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ
ἐμπροσθεν τῶν ἀγγέλων
τοῦ θεοῦ·
9 ὁ δὲ ἀρνησάμενός με
ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων
ἀπαρνηθήσεται
ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

[Cf v 10 below]

10 Καὶ πᾶς ὅς ἐρεῖ λόγον
εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου,
ἀφεθήσεται αὐτῷ·
τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα
βλασφημήσαντι
οὐκ ἀφεθήσεται.

11 Ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς
ἐπὶ τὰς συναγωγὰς
καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας,

Mk 8:38

ᾧ ὅς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῇ με
καὶ τοὺς ἑμοὺς λόγους
ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ
τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ,
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπαισχυθήσεται αὐτὸν
ὅταν ἔλθῃ
ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.
(§87)

Lk 9:26

ᾧ ὅς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με
καὶ τοὺς ἑμοὺς λόγους,

τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπαισχυθήσεται,
ὅταν ἔλθῃ
ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς
καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. (§87)

[MATT 10]	[MARK 13]	LUKE 12
^a μὴ μεριμνήσητε πῶς	^a μὴ προμεριμνᾶτε	^a μὴ μεριμνήσητε πῶς
ἢ τί λαλήσητε·	τί λαλήσητε,	[ἢ τί] ἀπολογήσηθε ἢ τί εἴπῃ·
δοθήσεται γὰρ ὑμῖν	ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν	12 τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα
ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε·	ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τοῦτο λαλεῖτε,	διδάξει ὑμᾶς
20 οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστέ οἱ λαλοῦντες	οὐ γὰρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες	ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.
ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν	ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. (§161)	
τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. (§72)		

112. THE RICH FOOL

LUKE 12:13-21

Εἶπεν δέ τις ἐκ τοῦ ὄχλου αὐτῷ Διδάσκαλε, εἰπέ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν. 14 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ "Ἄνθρωπε, τίς με κατέστησεν κριτὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς; 15 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς "Ορᾶτε καὶ φυλάσσετε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ. 16 Εἶπεν δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς λέγων "Ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα. 17 καὶ διελογίζετο ἐν αὐτῷ λέγων Τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρποὺς μου; 18 καὶ εἶπεν Τοῦτο ποιήσω· καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὸν σῖτον καὶ τὰ ἀγαθὰ μου, 19 καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου Ψυχή, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ [κείμενα εἰς ἔτη πολλὰ· ἀναπαύου, φάγε, πίε], εὐφραίνου. 20 εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ θεός "Ἀφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου αἰτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνοι ἔσται; 21 [Οὕτως ὁ θησαυρίζων αὐτῷ καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.]

113. CONCERNING GOD'S CARE

[MATT 6:25-33]	LUKE 12:22-34
Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν	Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς [αὐτοῦ] Διὰ τοῦτο 'λέγω ὑμῖν', μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ

Lk 21:14, 15

^a θέτε ὦν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν
μὴ προμελετᾶν
ἀπολογηθῆναι,
15 ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα
καὶ σοφίαν ἣ οὐ δύνησονται ἀντι-
στήναι ἢ ἀντειπεῖν 'ἀπαντες' οἱ
ἀντικείμενοι ὑμῖν. (§161)

WH mg: Lk 12:22 ὑμῖν λέγω

Lk 12:11 πᾶς ἢ τί with **Σ**ABL^aLRW^bXO al pier; πᾶς D 157. it syr cur pesh etc; τί syr sin

[MATT 6]

τί φάγητε [ἢ τί πίητε],
μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν
τί ἐνδύσασθε·
οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖον ἐστὶ
τῆς τροφῆς
καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος;
26 ἐμβλέψατε
εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν

οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας,
καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος
τρέφει αὐτά·
οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε
αὐτῶν;
27 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν
δύναται προσθεῖναι
ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ
πῆχυν ἓνα;

28 καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμ-
νᾶτε;
καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ
· πῶς αὐξάνουσιν·
οὐ κοπιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν·
29 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι
οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ
αὐτοῦ
περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων.
30 εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ
σήμερον ὄντα καὶ αὔριον
εἰς κλίβανον βαλλόμενον
ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιένυσσιν,
οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς,
ὀλιγόπιστοι;
31 μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες
Τί φάγωμεν; ἢ Τί πίωμεν;
ἢ Τί περιβαλώμεθα;

LUKE 12

τί φάγητε,
μηδὲ τῷ σώματι [ὑμῶν]
τί ἐνδύσασθε.
23 ἡ γὰρ ψυχὴ πλεῖον ἐστὶν
τῆς τροφῆς
καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος·
24 κατανοήσατε
τοὺς κόρακας
ὅτι ἰοὺ σπεύρουσιν οὐδὲ¹ θερί-
ζουσιν,
οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον
οὐδὲ ἀποθήκη,
καὶ ὁ θεὸς
τρέφει αὐτούς·
πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε
τῶν πετεινῶν.
25 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν
δύναται
ἰεπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ
προσθεῖναι¹ πῆχυν;
26 εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον
δύνασθε,
τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε;

27 κατανοήσατε τὰ κρίνα
πῶς αὐξάνει·
οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει·
λέγω δὲ ὑμῖν,
οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ
αὐτοῦ
περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων.
28 εἰ δὲ ἐν ἀγρῷ τὸν χόρτον
ὄντα σήμερον καὶ αὔριον
εἰς κλίβανον βαλλόμενον
ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιάζει,
πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς,
ὀλιγόπιστοι.
29 καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε
τί φάγητε καὶ τί πίητε,
καὶ μὴ μετεωρίζεσθε,

WH mg: Lk 12:24 οὕτε σπεύρουσιν οὕτε 25 προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ

Lk 12:23 γάρ with **BDLX** θ 3 it etc; AQW 7 it vg al pler om 28 ἀμφιάζει with B: -ζει DI.
ἀμφιένυσσι AQW⁸ al pler

[MATT 6]

32 ^aπάντα γὰρ ταῦτα
τὰ ἔθνη ἐπιζητοῦσιν·

οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος
ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων.

33 ζητεῖτε δὲ πρῶτον
τὴν βασιλείαν
καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ,
καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται
ὑμῖν. (§39)

[MATT 6:19-21]

Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς
ἐπὶ τῆς γῆς,
ὅπου σῆς καὶ βρῶσις ἀφανίζει,
καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσιν
καὶ κλέπτουσιν·

20 θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν
θησαυροὺς
ἐν οὐρανῷ, ὅπου
οὔτε σῆς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει,
καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν
οὐδὲ κλέπτουσιν·

21 ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς
σου,
ἐκεῖ ἔσται [καὶ] ἡ καρδίᾳ σου.
(§39)

LUKE 12

30 ^aταῦτα γὰρ πάντα
τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπι-
ζητοῦσιν,
ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν
ὅτι χρῆζετε τούτων·
31 πλὴν ζητεῖτε
τὴν βασιλείαν αὐτοῦ,

καὶ ταῦτα προστεθήσεται
ὑμῖν.

32 μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποιμ-
νιον, ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ
ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασι-
λείαν.

33 Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα
ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην·

ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλλάντια
μὴ παλαιούμενα,

θησαυρὸν ἀνέκλειπτον
ἐν τοῖς οὐρανοῖς,

ὅπου κλέπτῃς οὐκ ἐγγίζει

οὐδὲ σῆς διαφθείρει·

34 ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς
ὑμῶν,
ἐκεῖ καὶ ἡ καρδίᾳ ὑμῶν ἔσται.

114. CONCERNING WATCHFULNESS

[Cf Matt 25:3 ff (§166)]

LUKE 12:35-40

Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες
περιεζωσμέναι καὶ οἱ λῆχνοι

Mt 6:8

^a μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς,
οἶδεν γὰρ [ὁ θεὸς] ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὡν χρεῖαν ἔχετε
πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. (§38)

[MATT 24:43, 44]

ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε ὅτι
εἰ ἦδει ὁ οἰκοδεσπότης
ποῖα φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται,
ἐγρηγόρησεν ἂν
καὶ οὐκ ἂν εἴασεν
διορυχθῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.
44 διὰ τοῦτο
καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἑτοιμοί,
ὅτι ἡ οὐ δοκεῖτε ὥρα
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.
(§164)

[MATT 24:45-51]

Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς
δοῦλος καὶ φρόνιμος
ὃν κατέστησεν ὁ κύριος
ἐπὶ τῆς οἰκετείας αὐτοῦ
τοῦ δοῦναι αὐτοῖς

LUKE 12

καϊόμενοι, 36 καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι
ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν
κύριον ἑαυτῶν πότε ἀναλύσῃ
ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος
καὶ κρούσαντος εὐθέως ἀνοί-
ξωσιν αὐτῷ. 37 μακάριοι οἱ
δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ
κύριος εὕρησιν γρηγοροῦντας·
ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι περι-
ζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς
καὶ παρελθὼν διακονήσῃ αὐ-
τοῖς. 38 κὰν ἐν τῇ δευτέρᾳ
κὰν ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ
καὶ εὕρῃ οὕτως, μακάριοι
εἰσιν ἐκεῖνοι.

39 τοῦτο δὲ γινώσκετε ὅτι
εἰ ἦδει ὁ οἰκοδεσπότης
ποῖα ὥρα ὁ κλέπτης ἔρχεται,
ἐγρηγόρησεν ἂν
καὶ οὐκ ἄφῃκεν
διορυχθῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.

40 καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἑτοιμοί,
ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

115. THE FAITHFUL STEWARD

LUKE 12:41-48

Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος Κύριε, πρὸς
ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην
λέγεις ἢ καὶ πρὸς πάντας;
42 καὶ εἶπεν ὁ κύριος
Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς
οἰκονόμος, ὁ φρόνιμος,
ὃν καταστήσῃ ὁ κύριος
ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ
τοῦ διδόναι

WH mg: Lk 12:39 οἶκ ἂν

Lk 12:39 ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ with ABLWXΔΘ it vg pesh al pler: ✠*D 2 it syr cur etc om — οἶκ with BLW etc; ✠ADXXΔΘ al pler οἶκ ἂν

[MATTHEW 24]

τὴν τροφήν ἐν καιρῷ;
 46 μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος,
 ὃν ἔλθων ὁ κύριος αὐτοῦ
 εὕρῃσει οὕτως ποιοῦντα.
 47 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
 ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν
 αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.
 48 ἔὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος
 ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
 Χρονίζει μου ὁ κύριος,
 49 καὶ ἄρξῃται τύπτειν
 τοὺς συνδούλους αὐτοῦ,
 ἐσθίει δὲ καὶ πίνει
 μετὰ τῶν μεθύοντων,
 50 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
 ἐκείνου
 ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ
 καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει,
 51 καὶ διχοτομήσει αὐτόν
 καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
 μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει.
 ἁ ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ
 βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. (§165)

LUKE 12

ἐν καιρῷ [τὸ] σιτομέτριον;
 43 μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος,
 ὃν ἔλθων ὁ κύριος αὐτοῦ
 εὕρῃσει ποιοῦντα οὕτως.
 44 ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι
 ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν
 αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.
 45 ἔὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος
 ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
 Χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι,
 καὶ ἄρξῃται τύπτειν
 τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας,
 ἐσθίειν τε καὶ πίνειν
 καὶ μεθύσκεσθαι,
 46 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
 ἐκείνου
 ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ
 καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει,
 καὶ διχοτομήσει αὐτόν
 καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
 μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει.

47 ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς
 τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ
 καὶ μὴ ἐτοιμάσας ἢ ποιήσας
 πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ δαρήσε-
 ται πολλάς. 48 ὁ δὲ μὴ
 γνοὺς ποιήσας δὲ ἄξια πλη-
 γῶν δαρήσεται ὀλίγας. παν-
 τί δὲ ὧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζητη-
 θήσεται παρ' αὐτοῦ, καὶ ὧ
 παρέθεντο πολὺ, περισσότερον
 αἰτήσουσιν αὐτόν.

116. CONCERNING FIRE AND DIVISION

LUKE 12:49-53

Πῦρ ἤλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν
 γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη
 ἀνήφθη;

^a Cf §45, p. 71

	[MARK 10:38b]	LUKE 12
	<p>^aδύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι; (§140)</p>	<p>50 ^aβάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως οὗτο τελεσθῆ. 51 δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρε- γενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἡ διαμερισμός. 52 ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν ἐνὶ οἴκῳ διαμεμερισ- μένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσὶν καὶ δύο ἐπὶ τρισίν, 53 διαμερισθήσονται πατὴρ ἐπὶ υἱῷ καὶ ¹“υἱὸς ἐπὶ πατρί,” μήτηρ ἐπὶ θυγατέρα καὶ “θυγάτηρ ἐπὶ τὴν μητέρα,” πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς καὶ “νύμφη ἐπὶ τὴν πενθεράν.”</p>
<p>[MATT 10:34-36] Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν. 35 ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον ¹“κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς,” 36 καὶ “ἔχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.” (§74)</p>		

CHAPTER V. WARNINGS TO THE JEWISH NATION, §§117, 118

117. INTERPRETING THE TIMES

[MATT 16:2, 3]	LUKE 12:54-59
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς [“Ὅψιαις γενομένης	“Ἐλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις “Ὅταν ἰδῇτε νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἐπὶ δυσμῶν,

Mk 10:39b

^a Τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πίεσθε
καὶ τὸ βάπτισμα
ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι
βαπτισθήσεσθε, (§140)

¹ Mic 7:6

[MATT 16]

λέγετε
Εὐδία,
πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός·

3 καὶ πρῶτῃ
Σήμερον χειμῶν,
πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός·

τὸ μὲν πρόσωπον
τοῦ οὐρανοῦ
γινώσκετε διακρίνειν,
τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν
οὐ δύνασθε.]] (§84)

[MATT 5:25, 26]

ἴσθι εἰνοῶν
τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ
ὥς ὅτου εἴ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ,

μή ποτέ σε παραδῶ
ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ,
καὶ ὁ κριτὴς
τῷ ὑπηρέτῃ,

καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ·
26 ἀμήν λέγω σοι,
οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν
ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράν-
την. (§37)

LUKE 12

εὐθέως λέγετε ὅτι
"Ὁμβρος ἔρχεται,

καὶ γίνεται οὕτως·
55 καὶ ὅταν ἴδῃτε πνέοντα,
λέγετε ὅτι Καύσων ἔσται,

καὶ γίνεται.
56 ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον
τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ
οἴδατε δοκιμάζειν,
τὸν 'καιρὸν δέ' τοῦτον
πῶς οὐκ οἴδατε δοκιμάζειν;
57 Τί δὲ καὶ ἀφ' ἐαυτῶν οὐ
κρίνετε τὸ δίκαιον;

58 ὥς γὰρ ὑπάγεις μετὰ

τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα,
ἐν τῇ ὁδῷ
δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι
[ἀπ'] αὐτοῦ,
μή ποτε κατασύρῃ σε
πρὸς τὸν κριτὴν,
καὶ ὁ κριτὴς σε παραδώσει
τῷ πράκτορι,
καὶ ὁ πράκτωρ σε
βαλεῖ εἰς φυλακὴν.
59 λέγω σοι,
οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν
ἕως καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν
ἀποδῷς.

118. THE GALILEANS SLAIN BY PILATE

LUKE 13:1-9

Παρήσαν δὲ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων ὧν
τὸ αἷμα Πειλάτος ἔμιξεν μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν. 2 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς Δοκεῖτε
ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι ταῦτα
πεπόνθασιν; 3 οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήτε πάντες ὁμοίως ἀπολείσθε. 4 ἡ
ἐκεῖνοι οἱ δέκα ὅκτῳ ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωὰμ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς, δοκεῖτε

LUKE 13

ὅτι αὐτοὶ ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας Ἱερουσαλὴμ ; 5 οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ 'μετανοήσῃτε' πάντες ὡσαύτως ἀπολείσθε.

6 "Ἐλεγεν δὲ ταύτην τὴν παραβολὴν. Συκὴν εἶχεν τις πεφυτευμένην ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ καὶ οὐκ εὔρεν. 7 εἶπεν δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν 'Ἰδοὺ τρία ἔτη ἀφ' οὗ ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ καὶ οὐκ εὕρισκω· ἔκκοψον αὐτήν· ἵνα τί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ ; 8 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ Κύριε, ἄφες αὐτήν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτήν καὶ βάλω κόπρια· 9 κἂν μὲν ποιήσῃ καρπὸν εἰς τὸ μέλλον— εἰ δὲ μήγε, ἐκκόψεις αὐτήν.

CHAPTER VI. TEACHINGS BY THE WAY, §§119-124

119. THE WOMAN HEALED ON A SABBATH

LUKE 13:10-17

Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾇ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασι. 11 καὶ ἰδοὺ γυνὴ πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα ὀκτώ, καὶ ἦν συνκύπτουσα καὶ μὴ δυναμένη ἀνακίψαι εἰς τὸ παντελές. 12 ἰδὼν δὲ αὐτήν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησεν καὶ εἶπεν αὐτῇ Γύναι, ἀπολύσαι τῆς ἀσθενείας σου, 13 καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας· καὶ παραχρῆμα ἀνωρθώθη, καὶ ἐδόξαζεν τὸν θεόν. 14 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγεν τῷ ὄχλῳ ὅτι "Ἐξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν αὐταῖς οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. 15 ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος καὶ εἶπεν Ὑποκριταί, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βόυν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης καὶ ἀπάγων ποτίζει ; 16 ταύτην δὲ θυγατέρα Ἀβραάμ οὖσαν, ἣν ἔδωκεν ὁ Σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου ; 17 Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατησχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.

120. THE PARABLES OF THE MUSTARD SEED AND THE LEAVEN

[MATT 13:31-33]

[MARK 4:30-32]

LUKE 13:18-21

"Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων
Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
κόκκῳ σινάπεως,
ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ·
32 ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶν πάντων τῶν σπερμάτων,

Καὶ ἔλεγεν
Πῶς ὁμοιωσόμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν τίνι αὐτὴν παραβολῇ θῶμεν ;
31 ὡς κόκκῳ σινάπεως,
ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς,
μικρότερον ὃν πάντων τῶν σπερμάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς—

"Ἐλεγεν οὖν
Τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν ;
19 ὁμοία ἐστὶν κόκκῳ σινάπεως,
ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ,

^a Cf Lk 14:5 (§123)

[MATT 13]
 όταν δὲ αὐξηθῇ
 μείζον τῶν λαχάνων ἐστίν
 καὶ γίνεται δένδρον,
 ὥστε ἐλθεῖν
 1“τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ”
 καὶ “κατασκηνοῦν
 ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.” (§58)
 33 Ἄλλην
 παραβολὴν [ἐλάλησεν αὐτοῖς].
 Ὁμοία ἐστίν
 ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
 ζύμη,
 ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐκρυψεν
 εἰς ἀλεύρου σάτα τρία
 ἕως οὗ ἐξυμῶθη ὄλον. (§59)

[MARK 4]
 32 καὶ όταν σπαρῇ, ἀναβαίνει
 καὶ γίνεται
 μείζον πάντων τῶν λαχάνων
 καὶ ποιῇ κλάδους μεγάλους,
 ὥστε δύνασθαι 2“ὕπὸ τὴν σκιὰν
 αὐτοῦ
 τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
 κατασκηνοῦν.” (§58)

LUKE 13
 καὶ ἡῤῥῥῥῥῥ
 καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον,
 καὶ 1“τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
 κατασκήνωσεν
 ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.”
 20 Καὶ πάλιν
 εἶπεν
 Τίτι ὁμοιώσω
 τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ;
 21 ὁμοία ἐστίν ζύμη,
 ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν
 εἰς ἀλεύρου σάτα τρία
 ἕως οὗ ἐξυμῶθη ὄλον.

121. THE QUESTION WHETHER FEW ARE SAVED

[MATT 7:13, 14]

Εἰσελθατε
 διὰ τῆς στενῆς πύλης·
 ὅτι πλατεία ἔστι καὶ εὐρύχωρος ἡ
 ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν,
 καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι
 δι’ αὐτῆς·
 14 ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμ-
 μένη ἡ ὁδὸς
 ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν,
 καὶ ὀλίγοι εἰσιν οἱ εἰσέρχοντες
 αὐτήν. (§43)

LUKE 13:22-30

Καὶ διεπορεύετο κατὰ πό-
 λεις καὶ κώμας διδάσκων καὶ
 πορεύετο ποιούμενος εἰς Ἱερο-
 σόλυμα. 23 Εἶπεν δὲ τις
 αὐτῷ Κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ
 σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπεν πρὸς
 αὐτοῦς
 24 Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν
 διὰ τῆς στενῆς θύρας,
 ὅτι πολλοὶ, λέγω ὑμῖν, ζητή-
 σουσιν εἰσελθεῖν
 καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν,

1 Dan 4:12, 21 Chald

2 Dan 4:12, 21 Chald; Ezek 17:23

Lk 13:21 ἐκρυψεν with BL min etc; ἐνέκρυψεν **AD**WX min etc

[MATT 25:11b, 12]

Κύριε κύριε, ἀνοιξον ἡμῖν·
 12 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
 Ἄμην λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.
 (§166)

[MATT 7:22, 23]

πολλοὶ ἐροῦσιν μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ
 ἡμέρᾳ Κύριε κύριε, οὐ ¹“τῷ σῷ
 ὀνόματι ἐπροφητεύσαμεν,” καὶ τῷ
 σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν,
 καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς
 ἐποιήσαμεν;
 23 καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι
 Οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς·
²“ἀποχωρεῖτε ἀπ’ ἐμοῦ
 οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.”
 (§43)

[MATT 8:11, 12]

λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι
 πολλοὶ ³“ἀπὸ ἀνατολῶν
 καὶ δυσμῶν” ἔξουσιν
 καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ
 Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ
 Ἰακώβ
 ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν·
 12 ^aοἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας
 ἐκβληθήσονται
 εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον·
 ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
 καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. (§45)

LUKE 13

25 ἀφ’ οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκο-
 δεσπότης καὶ ἀποκλείσῃ τὴν
 θύραν, καὶ ἄρξῃσθε ἔξω ἐστά-
 ναι καὶ κρούειν τὴν θύραν
 λέγοντες

Κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν·
 καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν
 Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ.

26 τότε ἄρξῃσθε ¹λέγειν
 Ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ
 ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις
 ἡμῶν ἐδίδαξας·

27 καὶ ἐρεῖ λέγων ὑμῖν
 Οὐκ οἶδα πόθεν ἐστέ·
²“ἀπόστητε ἀπ’ ἐμοῦ,
 πάντες ἐργάται ἀδικίας.”

28 ^aἘκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
 καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων,

[Cf v 29 below]

ὅταν ἄψῃσθε ¹
 Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ
 Ἰακώβ
 καὶ πάντας τοὺς προφῆτας
 ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,
 ὑμᾶς δὲ
 ἐκβαλλομένους
 ἔξω.

[Cf v 28 above]

^a Cf §45, pp. 70, 71¹ Jer 27:15(34:12); 14:14² Ps 6:8³ Mal 1:11; Isa 59:19

WH mg: Lk 13:26 ἀρξῃσθε

28 ὄψεσθε

Lk 13:27 λέγων with B 070; λέγω al pler; ἀμην λέγω syr sin cur; om N it vg sah cop pesh etc — οἶδα
 with BLR etc; ὑμᾶς add NAWXΔΘ 7 it vg syr sin etc

<p>[Cf Matt 8:11 above]</p> <p>[MATT 19:30]</p> <p>^aΠολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ ἔσχατοι πρῶτοι. (§137)</p>	<p>[MARK 10:31]</p> <p>^aπολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ [οἱ] ἔσχατοι πρῶτοι. (§137)</p>	<p>LUKE 13</p> <p>29 καὶ ἤξουσιν ¹⁴ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν” καὶ ἀπὸ βορρᾶ καὶ νότου καὶ ἀνακληθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.</p> <p>30 ^aκαὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι.</p>
--	---	---

122. REPLY TO THE WARNING AGAINST HEROD

<p>[MATT 23:37-39]</p> <p>Ἰερουσαλὴμ Ἰερουσαλὴμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,— ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, δν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὰ</p>		<p>LUKE 13:31-35</p> <p>Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ προσῆλθάν τινες Φαρισαῖοι λέγοντες αὐτῷ Ἐξελθε καὶ πορεύου ἐντεύθεν, ὅτι Ἡρώδης θέλει σε ἀποκτείνειν. 32 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Πορευθέντες εἶπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ Ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις ἀποτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι. 33 πλην δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω Ἰερουσαλὴμ.</p> <p>34 Ἰερουσαλὴμ Ἰερουσαλὴμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,— ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξει τὰ τέκνα σου δν τρόπον ὄρνις τὴν ἐαυτῆς</p>
---	--	--

Mt 20:16

^a Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι. (§138)

¹ Mal 1:11; Isa 59:19

[MATT 23]

νοσσία [αὐτῆς] ὑπὸ τὰς πτέρυγας,
καὶ οὐκ ἠθελήσατε;

38 ἰδοὺ ¹“ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος
ὑμῶν”¹.

39 λέγω γὰρ ὑμῖν,
οὐ μὴ με ἴδητε ἀπ’ ἄρτι
ἕως ἂν εἴπητε

²“Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου.” (§158)

LUKE 13

νοσσίαν ὑπὸ τὰς πτέρυγας,
καὶ οὐκ ἠθελήσατε.

35 ἰδοὺ ¹“ἀφίεται ὑμῖν ὁ
οἶκος ὑμῶν.”

λέγω [δὲ] ὑμῖν,
οὐ μὴ ἴδητέ με
ἕως εἴπητε

²“Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου.”

123. DISCOURSE AT THE TABLE OF A CHIEF PHARISEE

[MATT 12:10b, 11]

^aκαὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες
Εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασιν
θεραπεύειν;

ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

[MARK 3:4]

^aκαὶ λέγει αὐτοῖς
Ἐξεστὶν τοῖς σάββασιν
ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι,
ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτείνειν;

οἱ δὲ ἐσιώπων. (§32)

LUKE 14:1-24

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν
αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν
ἀρχόντων [τῶν] Φαρισαίων
σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον καὶ
αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι
αὐτόν. 2 καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός
τις ἦν ὕδρωπικὸς ἔμπροσθεν
αὐτοῦ.
3 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ
Φαρισαίους

^aλέγων
Ἐξεστὶν τῷ σαββάτῳ
θεραπεῦσαι ἢ οὐ;

οἱ δὲ ἡσύχασαν.
4 καὶ ἐπιλαβόμενος ἱάσατο
αὐτόν καὶ ἀπέλυσεν.

Lk 6:9

^aεἶπεν δὲ [ὁ] Ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς
Ἐπερωτῶ ὑμᾶς,
εἰ ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ
ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι,
ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀπολέσαι; (§32)

¹ Jer 22:5; 12:7 ² Ps 118(117):26

Lk 13:35 ἕως with BLR 79. pesh; ἕως ἂν **ΣΜ**WXΘ etc

[MATT 12]

11 ^aὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς
 Τίς [ἐστὶν] ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς
 ἔξει πρόβατον ἓν,
 καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάβ-
 βασιν εἰς βόθυνον,
 οὐχὶ κρατήσῃ αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ;
 (§32)

[MATT 23: 12]

^bὍστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν
 ταπεινωθήσεται,
 καὶ ὅστις ταπεινώσῃ ἑαυτὸν ὑψω-
 θήσεται. (§156)

LUKE 14

5 ^aκαὶ πρὸς αὐτοὺς εἶπεν
 Τίνος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς

εἰς φρέαρ πεσεῖται,

καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει
 αὐτὸν

ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;

6 καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκρι-
 θῆναι πρὸς ταῦτα.

7 Ἐλεγεν δὲ πρὸς τοὺς κε-
 κλημένους παραβολὴν, ἐπέχων
 πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξε-
 λέγοντο, λέγων πρὸς αὐτοὺς

8 Ὅταν κληθῇς ὑπὸ τινος εἰς
 γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν
 πρωτοκλισίαν, μὴ ποτε ἐντι-
 μότερός σου ᾗ κεκλημένος ὑπ'
 αὐτοῦ, 9 καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ
 αὐτὸν καλέσας ἐρεῖ σοι Δὸς
 τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ
 μετὰ αἰσχύνῃς τὸν ἔσχατον τό-
 πον κατέχειν. 10 ἀλλ' ὅταν
 κληθῇς πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς
 τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν
 ἔλθῃ ὁ κεκληκὼς σε ἐρεῖ σοι
 Φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον·
 τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον
 πάντων τῶν συνακακισμένων
 σοι.

11 ^bὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
 ταπεινωθήσεται
 καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψω-
 θήσεται.

^a Cf Lk 13: 15 (§119)

Lk 18: 14b

^b ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
 ταπεινωθήσεται,
 ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.
 (§134)

Lk 14:5 υἱὸς with ABWΔθ min 3 it sah pesh etc; ὄνος NLX 5 it vg cop etc; πρόβατον D — υἱὸς ἢ βοῦς;
 syr sin βοῦς ἢ ὄνος; syr cur υἱὸς ἢ βοῦς ἢ ὄνος

LUKE 14

12 Ἐλεγεν δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν· Ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου μηδὲ τοὺς ἀδελφοὺς σου μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου μηδὲ γείτονας πλουσίους, μὴ ποτε καὶ αὐτοὶ ἀντικαλέσωσίν σε καὶ γένηται ἀνταπόδομά σοι. 13 ἀλλ' ὅταν δοχὴν ποιῇς, κἀλεῖ πτωχοὺς, ἀναπείρους, χωλοὺς, τυφλοὺς· 14 καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι, ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.

15 Ἀκούσας δὲ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα εἶπεν αὐτῷ· Μακάριος ὅστις φάγεται ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. 16 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Ἀνθρωπὸς τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσεν πολλοὺς, 17 καὶ ἀπέστειλεν τὸν δούλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις· Ἔρχεσθε! ὅτι ἤδη ἐτοιμὰ ἔστιν. 18 καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς πάντες παραιτεῖσθαι. ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· Ἄγρὸν ἠγόρασα καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθὼν ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον. 19 καὶ ἕτερος εἶπεν· Ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον. 20 καὶ ἕτερος εἶπεν· Γυναῖκα ἔγημα καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἔλθειν. 21 καὶ παραγενόμενος ὁ δούλος ἀπήγ-

[Cf Mt 22:1-10 (§151)]

LUKE 14

γείλεν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα·
τότε ὀργισθεῖς ὁ οἰκοδεσπότης
εἶπεν τῷ δούλῳ αὐτοῦ· Ἔξ-
ελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας
καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ
τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπείρους
καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς εἰσά-
γαγε ὧδε. 22 καὶ εἶπεν ὁ
δοῦλος· Κύριε, γέγονεν ὃ
ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστίν.
23 καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς
τὸν δούλον· Ἐξελθε εἰς τὰς
ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ ἀνάγ-
κασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ
μου ὁ οἶκος· 24 λέγω γὰρ
ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκεί-
νων τῶν κεκλημένων γεύσεται
μου τοῦ δείπνου.

124. DISCOURSE ON COUNTING THE COST

LUKE 14:25-35

Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχ-
λοι πολλοί, καὶ στραφεὶς
εἶπεν πρὸς αὐτοὺς
26 Εἰ τις ἔρχεται πρὸς με
καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ
καὶ τὴν μητέρα

καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα
καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς
ἀδελφάς,
ἔτι τε καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ,
οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής.
27 ὅστις οὐ βαστάζει
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου,
οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής.

[MATT 10:37, 38]

Ὁ φίλῳ πατέρα
ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ
οὐκ ἔστιν μου ἄξιος·
καὶ ὁ φίλῳ
υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ

οὐκ ἔστιν μου ἄξιος·
38 ^aκαὶ ὃς οὐ λαμβάνει
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου,
οὐκ ἔστιν μου ἄξιος. (§74)

Mt 16:24b

^a Εἰ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθεῖν,
ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἁράτω
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. (§87)

Mk 8:34b

^a Εἰ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθεῖν,
ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἁράτω
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. (§87)

Lk 9:23b

^a Εἰ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι,
ἀρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἁράτω
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν,
καὶ ἀκολουθεῖτω μοι. (§87)

LUKE 14

28 τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν θέλων
 πύργον οἰκοδομῆσαι οὐχὶ πρῶ-
 τον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπά-
 νην, εἰ ἔχει εἰς ἀπαρτισμόν;
 29 ἵνα μὴ ποτε θέντος αὐτοῦ
 θεμέλιον καὶ μὴ ἰσχύοντος
 ἐκτελέσαι πάντες οἱ θεωροῦν-
 τες ἄρξωνται αὐτῷ ἐμπαίξειν
 30 λέγοντες ὅτι Οὗτος ὁ
 ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν
 καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι.
 31 ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος
 ἐτέρῳ βασιλεῖ συμβαλεῖν εἰς
 πόλεμον οὐχὶ καθίσας πρῶτον
 βουλευσεται εἰ δυνατός ἐστιν
 ἐν δέκα χιλιάσιν ὑπαντῆσαι
 τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων
 ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν; 32 εἰ
 δὲ μήγε, ἔτι αὐτοῦ πόρρω
 ὄντος πρεσβείαν ἀποστείλας
 ἐρωτᾷ ἰπρὸς^α εἰρήνην. 33
 οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ
 ἀποτάσσεται πᾶσιν τοῖς ἑαυ-
 τοῦ ὑπάρχουσιν οὐ δύναται
 εἶναί μου μαθητής.

[MARK 9:50a]

Καλὸν τὸ ἅλας·

ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται,
 ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; (§94)

[MATT 5:13b]

ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ,
 ἐν τίνι ἀλισθήσεται;
 εἰς οὐδὲν

ἰσχύει ἔτι
 εἰ μὴ βληθὲν ἔξω
 καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.
 (§35)

34 Καλὸν οὖν τὸ ἅλας·

ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἅλας μωρανθῇ,
 ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;
 35 οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς
 κοπρίαν
 εὐθετόν ἐστιν·
 ἔξω βάλλουσιν αὐτό.

^α Ο ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκούετω.

^a Cf §47, p. 74

CHAPTER VII. PARABLES OF GRACE, §§ 125-127

125. THE LOST SHEEP

LUKE 15:1-7

Ἦσαν δὲ αὐτῷ ἐγγίζοντες πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. 2 καὶ διεγύγνυζον οἱ τε Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες ὅτι Οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς. 3 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγων

[ΜΑΤΤ 18:12-14]

τί ὑμῖν δοκεῖ;
ἐὰν γένηται τινι ἀνθρώπῳ
ἑκατὸν πρόβατα
καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν,
οὐχὶ ἀφήσει τὰ ἐνεήκοντα
ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη
καὶ πορευθεὶς ζητεῖ
τὸ πλανώμενον;
13 καὶ ἐὰν γένηται εὐρεῖν αὐτό,
ἀμὴν λέγω ὑμῖν

ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ
μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνεήκοντα
ἐννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

14 οὕτως
οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν ἑτοῦ
πατρὸς μου
τοῦ ἐν οὐρανοῖς

[Cf v 13 above]

ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μικρῶν
τούτων. (§95)

4 Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν
ἔχων ἑκατὸν πρόβατα
καὶ ἀπολέσας ἐξ αὐτῶν ἓν
οὐ καταλείπει τὰ ἐνεήκοντα
ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ
καὶ πορεύεται ἐπὶ
τὸ ἀπολωλός ἕως εὕρῃ αὐτό;
5 καὶ εὐρών

ἐπιτίθουσιν ἐπὶ τοὺς ὤμους
αὐτοῦ χαίρων,
[Cf v 7 below]

6 καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον
συνκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ
τοὺς γείτονας, λέγων αὐτοῖς
Συνχάρητέ μοι ὅτι εὗρον τὸ
πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός.
7 λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως
χαρὰ

ἐν τῷ οὐρανῷ ἔσται
ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι
ἢ ἐπὶ ἐνεήκοντα ἐννέα δικαίους
οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσιν
μετανοίας.

126. THE LOST COIN

LUKE 15:8-10

Ἡ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον καὶ σαροῦ τὴν οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς ἕως οὗ εὕρῃ; 9 καὶ εὐρούσα συνκαλεῖ τὰς φίλας καὶ γείτονας λέγουσα· Συνχάρητέ μοι ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα. 10 οὕτως, λέγω ὑμῖν, γίνεται χαρὰ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

127. THE LOST SON

LUKE 15:11-32

Εἶπεν δέ· Ἄνθρωπός τις εἶχεν δύο υἱούς. 12 καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρὶ Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας· ὁ δὲ διείλεν αὐτοῖς τὸν βίον. 13 καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισεν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως. 14 δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὰ κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. 15 καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους. 16 καὶ ἐπεθύμει χορτασθῆναι ἐκ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. 17 εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν ἔφη· Πόσοι μίσθοι τοῦ πατρὸς μου περισσεύονται ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ὧδε ἀπόλλυμαι. 18 ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ. Πάτερ, ἡμάρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, 19 οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου· ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου. 20 Καὶ ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν πατέρα ἑαυτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος εἶδεν αὐτὸν ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἐσπλαγχνίσθη καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. 21 εἶπεν δὲ ὁ υἱὸς αὐτῷ· Πάτερ, ἡμάρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου [ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου]. 22 εἶπεν δὲ ὁ πατήρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· Ταχὺ ἐξενέγκατε στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, 23 καὶ φέρετε τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν, θύσατε καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν, 24 ὅτι οὗτος ὁ υἱὸς μου νεκρὸς ἦν καὶ ἠνέζησεν, ἦν ἀπολωλὼς καὶ εὐρέθη. Καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. 25 ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἁγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἡγγισεν τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσεν συμφωνίας καὶ χορῶν, 26 καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα τῶν παίδων ἐπυνθάνετο τί ἂν εἴη ταῦτα. 27 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ὅτι· Ὁ ἀδελφός σου ἦκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν. 28 ὠργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. ὁ δὲ πατήρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν. 29 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ πατρὶ αὐτοῦ· Ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρήλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἑρίφον ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ. 30 ὅτε δὲ ὁ υἱὸς σου οὗτος ὁ καταφαγὼν σου τὸν βίον μετὰ τῶν πορνῶν ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν σιτευτὸν μόσχον. 31 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν. 32 εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἔζησεν, καὶ ἀπολωλὼς καὶ εὐρέθη.

CHAPTER VIII. WARNINGS AGAINST UNFAITHFULNESS, UNMERCIFULNESS, AND AVARICE, §§128-131

128. THE UNJUST STEWARD

LUKE 16:1-13

Ἐλεγεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς· Ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ ὥς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. 2 καὶ φωνήσας αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ· Τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου, οὐ γὰρ δύνη ἔτι οἰκονομεῖν. 3 εἶπεν δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος· Τί ποιήσω ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι· 4 ἐγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ ἐκ τῆς οἰκονομίας δέξωνται με εἰς τοὺς οἴκους ἑαυτῶν. 5 καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἑκαστὸν τῶν χρεοφιλῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ ἔλεγεν τῷ πρώτῳ· Πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου; 6 ὁ δὲ εἶπεν· Ἑκατὸν βάτους ἐλαίου· ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Δέξαι σου τὰ γράμματα καὶ καθίσας ἑταχέως γράψον πεντήκοντα. 7 ἔπειτα ἐτέρῳ εἶπεν· Σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν· Ἑκατὸν κόρους σίτου· λέγει αὐτῷ· Δέξαι σου τὰ γράμματα καὶ γράψον ὀγδοήκοντα. 8 καὶ ἐπήνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας ὅτι φρονίμως ἐποίησεν· ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι

[MATT 6:24]

Οὐδεὶς δύναται
 δυσὶ κυρίοις δουλεύειν·
 ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει
 καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,
 ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται
 καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει·
 οὐ δύνασθε θεῷ δουλεῖν
 καὶ μαμωνᾷ. (§39)

[MATT 11:13]

πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ
 νόμος
 ἕως Ἰωάννου ἐπροφήτευσαν (§47)

LUKE 16

ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς
 εἰς τὴν γενεὰν τὴν αὐτῶν
 εἰσὶν. 9 Καὶ ἐγὼ ὑμῖν λέγω,
 ἑαυτοῖς ποιήσατε φίλους ἐκ
 τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα
 ὅταν ἐκλίπῃ δέξωνται ὑμᾶς
 εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. 10
 ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν
 πολλῷ πιστὸς ἐστίν, καὶ ὁ ἐν
 ἐλαχίστῳ ἀδικὸς καὶ ἐν πολ-
 λῷ ἀδικὸς ἐστίν. 11 εἰ οὖν
 ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ
 οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς
 ὑμῖν πιστεύσει; 12 καὶ εἰ ἐν
 τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένε-
 σθε, τὸ ἡμέτερον¹ τίς δώσει
 ὑμῖν¹;

13 Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται
 δυσὶ κυρίοις δουλεύειν·
 ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει
 καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,
 ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται
 καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει.
 οὐ δύνασθε θεῷ δουλεῖν
 καὶ μαμωνᾷ.

129. CONCERNING THE LAW AND THE KINGDOM

LUKE 16:14-18

Ἦκουον δὲ ταῦτα πάντα οἱ
 Φαρισαῖοι φιλάργυροι ὑπάρ-
 χοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐ-
 τόν. 15 καὶ εἶπεν αὐτοῖς
 Ἵμεῖς ἐστέ οἱ δικαιοῦντες
 ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώ-
 πων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς
 καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν
 ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα
 ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

16 Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται
 μέχρι Ἰωάννου·

[MATT 11:12]

ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν
Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
βιάζεται,
καὶ βιασται ἀρπάξουσιν αὐτήν.
(§47)

[MATT 5:18]

ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν,
ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ,

ὥτα ἐν ἡ μία κερία
οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου
ἕως [ἂν] πάντα γένηται. (§36)

[MATT 5:32]

Ἄ· Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι
πᾶς ὁ ἀπολύων
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
παρεκτὸς λόγου πορνείας

ποιεῖ αὐτήν μοιχευθῆναι
[, καὶ ὅς ἐάν ἀπολελυμένην
γαμήσῃ
μοιχᾶται]. (§37)

LUKE 16

ἀπὸ τότε

ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ
εὐαγγελίζεται
καὶ πᾶς εἰς αὐτήν βιάζεται.

17 Εὐκοπώτερον δὲ ἐστὶν
τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν
παρελθεῖν
ἢ τοῦ νόμου [μίαν κερεάν]
πεσεῖν.

18 Ἀ· Πᾶς ὁ ἀπολύων
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ

καὶ γαμῶν ἑτέραν
μοιχεύει,
καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς
γαμῶν
μοιχεύει.

130. THE RICH MAN AND LAZARUS

LUKE 16:19-31

Ἄνθρωπος δὲ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον εὐφραινόμενος
καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. 20 πτωχὸς δὲ τις ὀνόματι Λάζαρος ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα
αὐτοῦ εἰλκωμένος 21 καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης

Mt 19:9

Ἀ· λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι
ὅς ἐάν ἀπολύσῃ
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
μὴ ἐπὶ πορνείᾳ
καὶ γαμήσῃ ἄλλην
μοιχᾶται. (§135)

Mk 10:11, 12

Ἀ· καὶ λέγει αὐτοῖς
Ὅς ἐάν ἀπολύσῃ
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
καὶ γαμήσῃ ἄλλην
μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν,
12 καὶ ἐάν αὐτὴ ἀπολύσασα
τὸν ἄνδρα αὐτῆς
γαμήσῃ ἄλλον
μοιχᾶται. (§135)

WH mg: Lk 16:17 κερεάν μίαν

LUKE 16

τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἐπέλειχον τὰ ἔλκη αὐτοῦ. 22 ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ· ἀπέθανεν δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. 23 καὶ ἐν τῷ ᾧ ἡ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ. 24 καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπεν Πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με καὶ πέμψον Λάζαρον ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. 25 εἶπεν δὲ Ἀβραάμ Τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται σὺ δὲ ὀδυνᾷσαι. 26 καὶ ἐν πᾶσι τούτοις μεταξύ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ ἐκείθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. 27 εἶπεν δὲ Ἐρωτῶ σε οὖν, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, 28 ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφοὺς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου. 29 λέγει δὲ Ἀβραάμ Ἐχουσι Μωυσῆα καὶ τοὺς προφῆτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. 30 ὁ δὲ εἶπεν Οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτοὺς μετανοήσουσιν. 31 εἶπεν δὲ αὐτῷ Εἰ Μωυσῆς καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδ' ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ πεισθήσονται.

131. CONCERNING FORGIVENESS AND FAITH

[MATT 18:7]

Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν
σκανδάλων·
ἀνάγκη γὰρ
ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα,
πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ
οἷ' οὐ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται. (§94)

[MATT 18:6]

ὅς δ' ἂν σκανδαλίῃ
ἓνα τῶν μικρῶν τούτων
τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ,
συμφέρι αὐτῷ
ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνίκος
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
καὶ καταποντισθῇ
ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης.
(§94)

[MATT 18:15]

Ἐάν τις ἀμαρτήσῃ ὁ ἀδελφός
σου,

LUKE 17:1-10

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μα-
θητάς αὐτοῦ

Ἀνένδεκτόν ἐστιν
τοῦ τὰ σκάνδαλα μὴ ἐλθεῖν,
πλὴν οὐαὶ
οἷ' οὐ ἔρχεται·

[MARK 9:42]

Καὶ ὅς ἂν σκανδαλίῃ
ἓνα τῶν μικρῶν τούτων
τῶν πιστευόντων,
καλὸν ἐστὶν αὐτῷ μᾶλλον
εἰ περικείται μύλος ὀνίκος
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
καὶ βέβληται
εἰς τὴν θάλασσαν. (§94)

2 λυσιτελεῖ αὐτῷ
εἰ λίθος μυλικὸς περικείται
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
καὶ ἔρριπται
εἰς τὴν θάλασσαν
ἢ ἵνα σκανδαλίῃ
τῶν μικρῶν τούτων ἓνα.
3 προσέχετε ἑαυτοῖς.
ἐάν τις ἀμάρτη ὁ ἀδελφός σου

[MATT 18]

ὑπαγε ἔλεξον αὐτὸν
μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου.
ἐὰν σου ἀκούσῃ,
ἐκέρησας τὸν ἀδελφόν σου· (§96)

[MATT 18:21, 22]

Τότε προσελθὼν ὁ Πέτρος εἶπεν
[αὐτῷ]
Κύριε, ποσάκις
ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου
καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις;
22 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις

ἀλλὰ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτὰ.
(§98)

[MATT 21:21]

ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτοῖς
^α Ἀμήν λέγω ὑμῖν,
ἐὰν ἔχητε πίστιν

καὶ μὴ διακριθῆτε,

οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε,
ἀλλὰ καὶ τῷ ὄρει τούτῳ εἰπῆτε

Ἄρθῃ καὶ βλήθῃτι
εἰς τὴν θάλασσαν,

γενήσεται· (§147)

[MARK 11:22, 23]

καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει
αὐτοῖς

Ἐχετε πίστιν θεοῦ·

23 ^α ἀμήν λέγω ὑμῖν

ὅτι ὅς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ

Ἄρθῃ καὶ βλήθῃτι
εἰς τὴν θάλασσαν,
καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ λαλεῖ γίνεται,
ἔσται αὐτῷ. (§147)

LUKE 17

ἐπιτίμησον αὐτῷ,

καὶ ἐὰν μετανοήσῃ
ἄφες αὐτῷ·

4 καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας
ἁμαρτήσῃ εἰς σέ

καὶ ἑπτάκις
ἐπιστρέψῃ πρὸς σέ λέγων
Μετανοῶ,

ἀφήσεις αὐτῷ.

5 Καὶ εἶπαν οἱ ἀπόστολοι
τῷ κυρίῳ Πρόσθετε ἡμῖν πίστιν.
6 εἶπεν δὲ ὁ κύριος

^α Εἰ ἔχετε πίστιν
ὡς κόκκον σινάπεως,

ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ
[ταύτῃ]
Ἐκριζώθῃ καὶ φυτεύθῃτι
ἐν τῇ θαλάσσῃ·

καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν.

Mt 17:20b

^α ἀμήν γὰρ λέγω ὑμῖν,
ἐὰν ἔχητε πίστιν
ὡς κόκκον σινάπεως,
ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ
Μετάβα ἐνθεν
ἐκεῖ,
καὶ μεταβήσεται,
καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσῃ ὑμῖν. (§89)

LUKE 17

7 Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ αὐτῷ Εἰθέως παρελθὼν ἀνάπεσε, 8 ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ Ἑτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι ἕως φάγω καὶ πῖω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ; 9 μὴ ἔχει χάριν τῷ δούλῳ ὅτι ἐποίησεν τὰ διαταχθέντα; 10 οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε ὅτι Δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὃ ὠφέλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν.

CHAPTER IX. CONCERNING THANKFULNESS, WATCHFULNESS, AND HUMILITY, §§132-134

132. THE TEN LEPERS

LUKE 17:11-19

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσον Σαμαρίας καὶ Γαλιλαίας. 12 Καὶ εἰσερχομένοι αὐτοῦ εἰς τινα κώμην ἠπήντησαν¹ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἱ ἠνέστησαν¹ πόρρωθεν, 13 καὶ αὐτοὶ ἤραν φωνὴν λέγοντες Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς. 14 καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς Πορευθέντες ἰ¹ ἐπιδείξατέ¹ ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσιν.” καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς ἐκαθαρίσθησαν. 15 εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψεν μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν, 16 καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρείτης. 17 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Οὐχ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ [δὲ] ἑννέα ποῦ; 18 οὐχ εὐρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος; 19 καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.

133. THE COMING OF THE KINGDOM

LUKE 17:20-18:8

Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀπεκρίθη

¹ Lev 13:49

WH mg: Lk 17:12 ὑπήντησαν | ἱστῆσαν

		LUKE 17
<p>[MATT 24:23, 26, 27]</p> <p>Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ 'Ιδοὺ ὦδε ὁ χριστὸς ἢ ὦδε, μὴ πιστεύσητε' . . . 26 ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν 'Ιδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστίν, μὴ ἐξέλθῃτε· 'Ιδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε· 27 ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπή ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου' (§162)</p>	<p>[MARK 13:21]</p> <p>Καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ 'Ἴδε ὦδε ὁ χριστὸς ἢ ἐκεῖ, μὴ πιστεύετε' (§162)</p>	<p>αὐτοῖς καὶ εἶπεν Οὐκ ἔρχε- ται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως, 21 οὐδὲ ἐροῦ- σιν 'Ἴδοὺ ὦδε ἢ 'Εκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν. 22 Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μα- θητάς 'Ελεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν καὶ οὐκ ὄψεσθε.</p> <p>23 καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν 'Ἴδοὺ 'ἐκεῖ ἢ' Ἴδοὺ ὦδε·</p> <p>μὴ [ἀπέλθῃτε μὴδὲ] διώξητε.</p> <p>24 ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπή ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τ'.</p>
<p>[MATT 16:21]</p> <p>^aΑΠΟ ΤΟΤΕ ἤρξατο Ἰησοῦς Χριστὸς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπελθεῖν καὶ πολλὰ παθεῖν</p>	<p>[MARK 8:31]</p> <p>^aΚαὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι</p>	<p>25 ^aπρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι</p>

^a Cf Mt 17:22, 23 (§90); ^a Cf Mk 9:31 (§90); 10:33, 20:18 (§139); 34 (§139)

Lk 9:22a

^a εἰπὼν ὅτι
Δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
πολλὰ παθεῖν
καὶ ἀποδοκιμασθῆναι

[MATT 16]

^a ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ
ἀρχιερέων καὶ γραμματέων
καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ
τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. (§87)

[MATT 24:37-39]

ὥσπερ γὰρ
αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε,
οὕτως ἔσται ἡ παρουσία
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·
38 ὥς γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις
[ἐκείναις] ταῖς πρὸ τοῦ
κατακλισμοῦ
τρώγοντες καὶ πίνοντες,
γαμοῦντες καὶ γαμίζοντες,
ἄχρι ἣς ἡμέρας ¹“εἰσῆλθεν
Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν,”
39 καὶ οὐκ ἔγνωσαν
ἕως ἥλθεν ὁ κατακλισμὸς
καὶ ἦρεν ἅπαντας,
οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ
τοῦ ἀνθρώπου. (§164)

[MARK 8]

^a ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν
ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων
καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ
μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι·
(§87)

LUKE 17

^a ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

26 καὶ καθὼς ἐγένετο
ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε,
οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·

27 ἦσθιον, ἔπινον,
ἐγάμον, ἐγαμίζοντο,
ἄχρι ἣς ἡμέρας ¹“εἰσῆλθεν
Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν,”

καὶ ἦλθεν ὁ κατακλισμὸς
καὶ ἀπώλεσεν ¹πάντας¹.

28 ὁμοίως καθὼς ἐγένετο ἐν
ταῖς ἡμέραις Δῶτ· ἦσθιον,
ἔπινον, ἡγόραζον, ἐπώλουν,
ἐφύτευον, ὠκοδόμουν· 29 ἡ
δὲ ἡμέρα ἐξῆλθεν Δῶτ ἀπὸ
Σοδόμων, ²“ἔβρεξεν πῦρ καὶ
θεῖον ἀπ’ οὐρανοῦ” καὶ ἀπώλε-
σεν ¹πάντας¹. 30 κατὰ τὰ
αὐτὰ ἔσται ἡ ἡμέρα ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται.

Lk 9:22b

^a ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ
ἀρχιερέων καὶ γραμματέων
καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ
τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ¹ἐγερθῆναι¹. (§87)
Cf Lk 9:44 (§90); 18:31-33
(§139)

¹ Gen 7:7 ² Gen 19:24

[MATT 24:17, 18]	[MARK 13:15, 16]	LUKE 17
<p>^aὁ ἐπὶ τοῦ δώματος</p> <p>μὴ καταβάτω ἄραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, 18 καὶ ὃ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω</p> <p>ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. (§162)</p>	<p>^aὁ τ' ἐπὶ τοῦ δώματος</p> <p>μὴ καταβάτω μηδὲ εἰσελθάτω τι ἄραι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, 16 καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω</p> <p>ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. (§162)</p>	<p>31 ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ^aὁς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἄραι αὐτά,</p> <p>καὶ ὃ ἐν ἀγρῷ ὁμοίως μὴ ¹“ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.”</p> <p>32 μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λῶτ.</p>
<p>[MATT 10:39]</p> <p>^bὁ εὐρῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ</p> <p>ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνεκεν ἑμοῦ εὐρήσει αὐτήν. (§74)</p>		<p>33 ^bὁς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι ἀπολέσει αὐτήν, ὁς δ' ἂν ἀπολέσει</p> <p>ζωογονήσει αὐτήν.</p>
<p>[MATT 24:40, 41]</p> <p>τότε ἔσονται δύο ἐν τῷ ἀγρῷ, εἰς παραλαμβάνεται καὶ εἰς ἀφίεται· 41 δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλῳ, μία παραλαμβάνεται καὶ μία ἀφίεται. (§164)</p>		<p>34 λέγω ὑμῖν, ταύτη τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης [μιάς], ὁ εἰς παραλημφθήσεται καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται· 35 ἔσονται δύο ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό, ἡ μία παραλημφθήσεται ἡ δὲ ἑτέρα ἀφεθήσεται. 37 καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν</p>

^a Cf Lk 21:21 (§162)

Mt 16:25	Mk 8:35	Lk 9:24
<p>^b ὁς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν· ὁς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνεκεν ἑμοῦ εὐρήσει αὐτήν. (§87)</p>	<p>^b ὁς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν¹ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν· ὁς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνεκεν [ἑμοῦ καὶ] τοῦ εὐαγγελίου σώσει αὐτήν. (§87)</p>	<p>^b ὁς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὁς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐνεκεν ἑμοῦ, οὕτως σώσει αὐτήν. (§87)</p>

¹ Gen 19:26Lk 17:33 ἀπολέσει² with **N**ALR etc; ἀπολήσῃ BDEWΘ etc; ALWΔ al pler add αὐτήν 34 ὁ εἰς **N**BΘ min cop; al pler om ὁ 35 ἢ μία with BDRΘ min; ALWX al pler om ἢ

[MATT 24:28]

ὅπου ἐάν ᾗ τὸ πῶμα, ἐκεῖ
συναχθήσονται οἱ ἀετοί. (§162)

LUKE 17-18

αὐτῷ Ποῦ, κύριε; ὁ δὲ εἶπεν
αὐτοῖς

"Ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ
καὶ οἱ ἀετοὶ ἐπισυναχθήσονται.

1 Ἐλεγεν δὲ παραβολὴν
αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε
προσεύχεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ
ἐγκαεῖν, 2 λέγων Κριτὴς
τις ἦν ἐν τινὶ πόλει τὸν θεὸν
μὴ φοβούμενος καὶ ἄνθρωπον
μὴ ἐντρέπόμενος. 3 χήρα δὲ
ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ καὶ ἤρ-
χετο πρὸς αὐτὸν λέγουσα
Ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδί-
κου μου. 4 καὶ οὐκ ᾔθελεν
ἐπὶ χρόνον, μετὰ ταῦτα δὲ
εἶπεν ἐν ἑαυτῷ Εἰ καὶ τὸν
θεὸν οὐ φοβοῦμαι οὐδὲ ἄν-
θρωπον ἐντρέπομαι, 5 διὰ γε
τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν
χήραν ταύτην ἐκδίκησω αὐτήν,
ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη
ὑπωπιάξῃ με. 6 Εἶπεν δὲ
ὁ κύριος Ἀκούσατε τί ἡ
κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει·
7 ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν
ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ
τῶν βοώντων αὐτῷ ἡμέρας
καὶ νυκτός, καὶ μακροθυμεῖ
ἐπ' αὐτοῖς; 8 λέγω ὑμῖν ὅτι
ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν
ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα εὕρησιν
τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

134. THE PHARISEE AND THE PUBLICAN

LUKE 18:9-14

Εἶπεν δὲ καὶ πρὸς τινὰς τοὺς
πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰ-
σὶν δίκαιοι καὶ ἐξουθενούντας

LUKE 18

τοὺς λοιποὺς τὴν παραβολὴν ταύτην. 10 Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, [†] εἰς Φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος τελῶνης. 11 ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς ἱσταῖτα πρὸς ἑαυτὸν¹ προσήνχετο Ὁ θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμι ὥσπερ¹ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελῶνης. 12 νηστεύω δις τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατεύω πάντα ὅσα κτῶμαι. 13 ὁ δὲ τελῶνης μακρόθεν ἑστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπᾶραι εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ἔτυπτε τὸ στήθος ἑαυτοῦ λέγων Ὁ θεός, ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. 14 λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεικναι ὅτι εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ παρ' ἐκείνων² ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

CHAPTER X. TEACHINGS BEYOND JORDAN, §§ 135-141

135. CONCERNING DIVORCE

MATTHEW 19:3-12

Καὶ προσῆλθαν αὐτῷ Φαρισαῖοι
πειράζοντες αὐτὸν
καὶ λέγοντες

MARK 10:2-12

Καὶ [προσελθόντες Φαρισαῖοι]
ἐπηρώτων αὐτὸν

Mt 23:12

^a Ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται,
καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν
ὑψωθήσεται. (§156)

Lk 14:11

^a ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται
καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν
ὑψωθήσεται. (§123)

WH mg: Lk 18:10 ὁ 11 πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα ὡς

MATT 19

Εἰ ἔξεστιν
ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
κατὰ πᾶσαν αἰτίαν;

4 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
[Cf vv 7, 8 below]

Οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι
ὁ κτίσας ἀπ' ἀρχῆς
1¹ "ἄρσεν καὶ θῆλυ
ἐποίησεν αὐτοὺς"

5 καὶ εἶπεν
2² "Ἔνεκα τούτου καταλείπει
ἄνθρωπος
τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα

καὶ κολληθήσεται τῇ γυναικὶ
αὐτοῦ,
καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα
μίαν;"

6 ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο
ἀλλὰ σὰρξ μία·
ὁ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν
ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

7 λέγουσιν αὐτῷ
Τί οὖν Μωυσῆς ἐνετείλατο
3³ "δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου
καὶ ἀπολῦσαι τ;"
8 λέγει αὐτοῖς ὅτι Μωυσῆς
πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν

MARK 10

εἰ ἔξεστιν
ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι,

πειράζοντες αὐτόν.
3 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς
Τί ὑμῖν ἐνετείλατο Μωυσῆς;
4 οἱ δὲ εἶπαν

Ἐπέτρεψεν Μωυσῆς
3³ "βιβλίον ἀποστασίου γράψαι
καὶ ἀπολῦσαι."

5 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς
Πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν
ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν
ταύτην·

6 ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως
1¹ "ἄρσεν καὶ θῆλυ
ἐποίησεν [αὐτοὺς]·

7 2² ἔνεκεν τούτου καταλείπει
ἄνθρωπος
τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν
μητέρα,

8 καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα
μίαν;"

ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο
ἀλλὰ μία σὰρξ·
9 ὁ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν
ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

[Cf vv 3-5 above]

¹ Gen 1:27 ² Gen 2:24 ³ Deut 24:1(3)

WH mg: Mt 19:7 αὐτήν

Mk 10:7 ACCLNWXΔΘ (ACLNΔ etc τῇ γυναικὶ) it vg cop sah al pler add καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ: **8B** 1 min go om

MATT 19	MARK 10	
ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν, ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτως.	10 Καὶ εἰς τὴν οἰκίαν πάλιν οἱ μαθηταὶ περὶ τούτου ἐπηρώτων αὐτόν. 11 ^α καὶ λέγει αὐτοῖς	
9 ^α λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι		[LUKE 16:18]
ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ καὶ γαμῆσῃ ἄλλην μοιχᾶται. ¹	Ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμήσῃ ἄλλην μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν, 12 καὶ ἐὰν αὐτὴ ἀπολύσασα τὸν ἄνδρα αὐτῆς γαμήσῃ ἄλλον μοιχᾶται.	^α Πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἑτέραν μοιχεύει, καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει. (§129)
10 λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γαμῆσαι. 11 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον, ἀλλ' οἷς δέδοται. 12 εἰσὶν γὰρ εὐνοῦ- χοι οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτως, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνούχισαν		

Mt 5:32

^α Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι
πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ
παρεκτὸς λόγου πορνείας
ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι[,
καὶ ὅς ἐὰν ἀπολελυμένην
γαμήσῃ μοιχᾶται]. (§37)

WH mg: Mt 19:9 λέγω δὲ ὑμῖν, ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι, καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας μοιχᾶται.

Mt 19:9 ὅτι with Σ CLWΔΘ al pler; BDZ 7 it om — μὴ ἐπὶ πορνείᾳ with Σ CNWZΘ al pler; BD 1, 33. It syr sin cur sah cop etc παρεκτὸς λόγου πορνείας — καὶ γαμήσῃ ἄλλην with Σ CDW (om καὶ) ZΘ al pler; BNE* cop etc om — μοιχᾶται with Σ DWZΘ al pler; ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι BC*N Σ * cop etc — μοιχᾶται (without addition) with Σ D1. min 9 it syr sin cur sah etc; BCINWZΘ al pler add καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας (γαμῶν C*INWΔΘ etc) μοιχᾶται

MATT 19

ἐαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν
τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος
χωρεῖν χωρεῖτω.

136. BLESSING LITTLE CHILDREN

MATT 19:13-15

Τότε προσηνέχθησαν αὐτῷ
παιδιά,
ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῇ αὐτοῖς
καὶ προσεύξηται·
οἱ δὲ μαθηταὶ
ἐπετίμησαν αὐτοῖς.
14 ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν ὅτι
"Λφέτε τὰ παιδιά
καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ
ἐλθεῖν πρὸς με,

τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

[MATT 18:3]

καὶ εἶπεν Ὁ μὴν λέγω ὑμῖν,
ἐὰν μὴ στραφῇτε καὶ γένησθε

ὡς τὰ παιδιά,
οὐ μὴ εἰσέλθῃτε
εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.
(§92)

15 καὶ

ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτοῖς
ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.

MARK 10:13-16

Καὶ προσέφερον αὐτῷ
παιδιά
ἵνα αὐτῶν ἄψηται·
οἱ δὲ μαθηταὶ
ἐπετίμησαν αὐτοῖς.
14 ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς
ἠγαπάκησεν καὶ εἶπεν αὐτοῖς
"Λφέτε τὰ παιδιά

ἔρχεσθαι πρὸς με,
μὴ κωλύετε αὐτὰ,
τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

15 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅς ἂν μὴ δέξηται
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
ὡς παιδίον,
οὐ μὴ εἰσέλθῃ
εἰς αὐτήν.

16 καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὰ
κατευλόγει
τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτὰ.

LUKE 18:15-17

Προσέφερον δὲ αὐτῷ
καὶ τὰ βρέφη
ἵνα αὐτῶν ἅπτηται·
ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ
ἐπετίμων αὐτοῖς.
16 ὁ δὲ Ἰησοῦς
προσεκαλέσατο [αὐτὰ] λέγων
"Λφέτε τὰ παιδιά

ἔρχεσθαι πρὸς με
καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ,
τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

17 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅς ἂν μὴ δέξηται
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
ὡς παιδίον,
οὐ μὴ εἰσέλθῃ
εἰς αὐτήν.

137. THE RICH YOUNG MAN

MATT 19:16-30

Καὶ
ἰδοὺ εἰς προσελθὼν αὐτῷ

MARK 10:17-31

Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ
εἰς ὁδὸν
προσδραμὼν εἰς

LUKE 18:18-30

Καὶ

WH mg: Mt 19:14 αὐτοῖς

Mt 19:14 εἶπεν (without addition) with B⁰ al pler; ⁸CDLMW vg syr cur pesh etc add αὐτοῖς
Mk 10:13 ἐπετίμησαν with ⁸BCLΔ cop etc; ADNWX⁰ al pler ἐπετίμων

MATT 19	MARK 10	LUKE 18
εἶπεν Διδάσκαλε, τί ἀγαθὸν ποιήσω ἵνα σχῶ ζωὴν αἰώνιον;	καὶ γονυπετήσας αὐτὸν ἐπηρώτα αὐτόν Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;	ἐπηρώτησέν τις αὐτὸν ἄρχων λέγων Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;
17 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ Τί με ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ; εἷς ἐστὶν ὁ ἀγαθός· εἰ δὲ θέλεις εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ῥήρει τὰς ἐντολάς. 18 ῥέγει αὐτῷ Ποίας; ὁ δὲ Ἰησοῦς ῥέφη Τὸ ¹ “Οὐ φονεύσεις, Οὐ μοιχεύσεις,	18 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ θεός.	19 εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς [ὁ] θεός.
Οὐ κλέψεις, Οὐ ψευδομαρτυρήσεις,	19 τὰς ἐντολάς οἶδας	20 τὰς ἐντολάς οἶδας
19 ³ Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα,” καὶ ⁴ “Ἀγαπήσεις τὸν πλη- σίον σου ὡς σεαυτόν.” 20 λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος ῥαῦτα πάντα ἐφύλαξα· τί ἔτι ὑστερῶ;	¹ “Μὴ φονεύσης, Μὴ μοιχεύσης, Μὴ κλέψης, Μὴ ψευδομαρτυρήσης,” Μὴ ἀποστερήσης, ³ “Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα.” 20 ὁ δὲ ῥέφη αὐτῷ Διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. 21 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ ἠγάπησεν αὐτόν καὶ εἶπεν αὐτῷ	² “Μὴ μοιχεύσης, Μὴ φονεύσης, Μὴ κλέψης, Μὴ ψευδομαρτυρήσης,” ³ “Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα.” 21 ὁ δὲ εἶπεν Ταῦτα πάντα ἐφύλαξα ἐκ νεότητος. 22 ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ

^a Cf Mt 22:39 (§154)^a Cf Mk 12:31 (§154)^a Cf Lk 10:27 (§103)¹ Ex 20:13-16; Deut 5:17-20
⁴ Lev 19:18¹ Ex 20:12-16; Deut 5:16-20¹ Ex 20:12; Deut 5:16

WH mg: Mt 19:17 ῥήρησον

18 Ποίας; φησί. | εἶπεν

20 Πάντα ταῦτα

21 λέγει

Mt 19:16 Διδάσκαλε with **ΣBDL** 3 it etc; CDW^o al pler add ἀγαθέ — σχῶ with BDe Or: C(?)W^o al pler ἔχω; **ΣL** min cop syr sin eur etc ἀληρονομήσω 17 Τί με ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ with **ΣBD** (τοῦ om) L^o it vg syr sin eur etc; Τί με λέγεις ἀγαθόν CW^Δ (λέγεις om) 2 it pesh sah al pler — εἷς ἐστὶν ὁ ἀγαθός with **ΣBD** (ὁ om) L^o it syr sin eur (ὁ θεός add); οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ θεός CW^Δ 5 it pesh al pler 20 ἐφύλαξα with **ΣBDL^o** etc; ἐφυλαξάμην CW al pler; CD (μου om) W it sah cop al pler add ἐκ νεότητός μου Mk 10:19 μὴ ἀποστερήσῃς with **ΣACDLX^o** etc; BKW^Δ min syr sin arm etc om

MATT 19	MARK 10	LUKE 18
<p>Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὑπάγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρ- χοντα καὶ δός [τοῖς] πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι. 22 ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον [τοῦτον] ἀπῆλθεν λυπούμενος, ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.</p> <p>23 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι πλούσιος δυσκόλως</p> <p>εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.</p> <p>24 πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν,¹ εὐκοπώτερόν ἐστιν κάμηλον διὰ τῆς ῥήματος¹ ῥαφίδος εἰσελθεῖν ἢ πλοῦσιον¹ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. 25 ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐξεπλήσσαντο σφόδρα λέγοντες Τίς ἄρα δύναται σωθῆναι; 26 ἐμβλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς</p>	<p>Ἐν σε ὑστερεῖ· ὑπάγε ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ δός [τοῖς] πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι. 22 ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ ἀπῆλθεν λυπούμενος, ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.</p> <p>23 Καὶ περιβλεψάμενος ὁ Ἰησοῦς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ</p> <p>Πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες</p> <p>εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται.</p> <p>24 οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέ- γει αὐτοῖς Τέκνα, πῶς δύσ- κολόν ἐστιν εἰς τὴν βασι- λείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.</p> <p>25 εὐκοπώτερόν ἐστιν κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς¹ ῥαφίδος διελθεῖν ἢ πλοῦσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.</p> <p>26 οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσαντο λέγοντες πρὸς αὐτόν Καὶ τίς δύναται σωθῆναι; 27 ἐμβλέψας αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγει</p>	<p>Ἐπὶ ἐν σοὶ λείπει· πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ διάδος πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν [τοῖς] οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι. 23 ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα περίλυπος ἐγενήθη, ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα.</p> <p>24 Ἰδὼν δὲ αὐτόν [ὁ] Ἰησοῦς εἶπεν</p> <p>Πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες</p> <p>εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσπορεύονται.</p> <p>25 εὐκοπώτερον γὰρ ἐστιν κάμηλον διὰ τῆς ῥήματος βελόνης εἰσελθεῖν ἢ πλοῦσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.</p> <p>26 εἶπαν δὲ οἱ ἀκούσαντες Καὶ τίς δύναται σωθῆναι;</p> <p>27 ὁ δὲ εἶπεν</p>

WH mg: Mt 19:24 ὑμῖν δεῖ | τρυφήματος | διελθεῖν ἢ πλοῦσιον εἰσελθεῖν

Mk 10:25 τῆς τρυμαλιᾶς τῆς

Mt 19:24 τῆς ῥήματος with **Σ***B Or; DLWZX al pler τρυφήματος; CΚΘΣ etc τρυμαλιᾶς — εἰσελθεῖν with **Σ**CLWΔ sah cop syr sin pesh al pler; BDXO it vg syr cur διελθεῖν etc — πλοῦσιον (without addition) with **Σ**ILZ syr cur etc; BDΘ it vg sah cop pesh etc add εἰσελθεῖν; CWXΣ al pler add εἰσελθ. after θεοῦ
 Mk 10:25 διελθεῖν with BC it vg etc; **Σ**AWXΔΘ syr sin etc εἰσελθεῖν Lk 18:25 τῆς ῥήματος with **Σ**BD 49.; LRΘ 157. etc τρυφήματος; τρυμαλιᾶς **Δ**WXΔ al pler — εἰσελθεῖν with **Σ**BLRWX cop pesh al pler; ADO it vg syr sin cur etc διελθεῖν

MATT 19	MARK 10	LUKE 18
Παρά ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνα- τόν ἐστιν,	Παρά ἀνθρώποις ἀδύνατον	Τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις
1“παρὰ” δὲ “θεῷ πάντα δυνατά.”	ἀλλ’ οὐ παρὰ θεῷ, 1“πάντα” γὰρ “δυνατά πα- ρὰ [τῷ] θεῷ.”	δυνατά παρὰ τῷ θεῷ ἐστίν.
27 Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ	28 Ἡρξάτο λέγειν ὁ Πέ- τρος αὐτῷ	28 Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος
Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι·	Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήκαμέν σοι.	Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφέντες τὰ ἴδια ἠκολουθήσαμέν σοι.
τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; 28 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολου- θήσαντές μοι ἐν τῇ παλιγγене- σίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ,		
καθήσεσθε καὶ ἑμείς ¹ ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ.		[LUKE 22:30b] καὶ ἑκάστη ¹ ἐπὶ θρόνων τὰς δώδεκα φυλάς κρίνοντες τοῦ Ἰσραὴλ. (§173)
29 καὶ πᾶς ὅστις ἀφήκεν οἰκίαν ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφάς ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ¹ ἕνεκεν τοῦ ἑμοῦ ὀνόματος,	29 ἔφη ὁ Ἰησοῦς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδεὶς ἔστιν ὃς ἀφήκεν οἰκίαν ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφάς ἢ μητέρα ἢ πατέρα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν ἑμοῦ καὶ [ἕνεκεν] τοῦ εὐαγγελίου, 30 ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλάσιον νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ οἰκίας καὶ ἀδελφούς καὶ ἀδελ- φάς καὶ ἑμῆρας ¹ καὶ τέκνα καὶ ἀγροὺς μετὰ διωγμῶν,	29 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἔστιν ὃς ἀφήκεν οἰκίαν ἢ γυναῖκα ἢ ἀδελφούς ἢ γονεῖς ἢ τέκνα εἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, 30 ὃς οὐχὶ μὴ ἑλάβῃ ¹ πολλαπλάσιον ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ
πολλαπλάσιον λήμψεται		

¹ Gen 18:14; Job 42:2; Zech 8:6 LXX

WH mg: Mt 19:28 αὐτοῖς 29 ἀδελφούς ἢ . . . ἀγροὺς ἢ οἰκίας Mk 10:30 μητέρα Lk 18:30 ἀπολάβῃ

Mt 19:29 μητέρα without addition with BD 7 it syr sin Or; ⲛⲓⲈⲱⲭⲉ 7 it syr cur sah al pler add ἢ
γυναῖκα — πολλαπλάσιον with BL sah Or etc; ἑκατονταπλάσιον ⲛⲓⲈⲱⲭⲉ 7 it vg syr sin cur pesh al pler
Mk 10:27 τῷ: BΘ 124. om 28 ἠκολουθήκαμεν with BCDW; ⲛⲓⲈⲱ -ήσαμεν 29 ἕνεκεν ἑμοῦ καὶ: ⲛ om

MATT 19	MARK 10	LUKE 18
καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.	καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.	καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.
30 ὁπολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ ἔσχατοι πρῶτοι.	31 ὁπολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ [οἱ] ἔσχατοι πρῶτοι.	[LUKE 13:30] ἃ καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι. (§121)

138. THE VINEYARD AND THE HUSBANDMEN

MATT 20:1-16

Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρῶτῳ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ· 2 συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. 3 καὶ ἐξελθὼν περὶ τρίτην ὥραν εἶδεν ἄλλους ἐστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς· 4 καὶ ἐκείνοις εἶπεν Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον δώσω ὑμῖν· οἱ δὲ ἀπηλθον. 5 πάλιν [δὲ] ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἑνάτην ὥραν ἐποίησεν ὡσαύτως. 6 περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ἐξελθὼν εὗρεν ἄλλους ἐστῶτας, καὶ λέγει αὐτοῖς Τί ὧδε ἐστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί; 7 λέγουσιν αὐτῷ Ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο· λέγει αὐτοῖς Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα. 8 ὥψίας δὲ γενομένης

Mt 20:16

Ἔτι οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι
πρῶτοι
καὶ οἱ πρῶτοι
ἔσχατοι. (§138)

MATT 20

λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος
τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ· Κάλεσον
τοὺς ἐργάτας καὶ ἀπόδος[†] τὸν
μισθὸν ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν
ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων.
9 ἔλθόντες δὲ οἱ περὶ τὴν
ἐνδεκάτην ὥραν ἔλαβον ἀνὰ
δηνάριον. 10 καὶ ἔλθόντες οἱ
πρῶτοι ἐνόμισαν ὅτι πλεῖον
λήψονται· καὶ ἔλαβον [τὸ]
ἀνὰ δηνάριον καὶ αὐτοί.
11 λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον
κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου 12 λέ-
γοντες· Οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν
ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους[†] αὐ-
τοὺς ἡμῖν¹ ἐποίησας τοῖς βασ-
τάσαι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας
καὶ τὸν καύσωνα. 13 ὁ δὲ
ἀποκριθεὶς ἐνὶ αὐτῶν εἶπεν¹
Ἐταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε· οὐχὶ
δηναρίου συνεφώνησάς μοι;
14 ἄρον τὸ σὸν καὶ ὕπαγε·
θέλω[†] [δὲ]¹ τοῦτῳ τῷ ἐσχάτῳ
δοῦναι ὡς καὶ σοί· 15 οὐκ
ἔξεστίν μοι ὁ θέλω ποιῆσαι
ἐν τοῖς ἐμοῖς; ἢ ὁ ὀφθαλμός
σου πονηρός ἐστιν ὅτι ἐγὼ
ἀγαθός εἰμι;

16 ^aΟὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι
πρῶτοι
καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι.

[LUKE 13:30]

^a καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται
πρῶτοι,
καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι.
(§121)

139. PREDICTION OF THE CRUCIFIXION

MATT 20:17-19

Ἰέλλων δὲ ἀναβαίνειν
Ἰησοῦς¹ εἰς Ἱεροσόλυμα

MARK 10:32-34

Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀνα-
βαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα,

LUKE 18:31-34

Mt 19:30

^a Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι
καὶ ἔσχατοι πρῶτοι. (§137)

Mk 10:31

^a πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι
καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι. (§137)

WH mg: Mt 20:8 αὐτοῖς

12 ἡμῖν αὐτοῖς

13 εἶπεν ἐνὶ αὐτῶν

14 [ἐγὼ]

17 Καὶ ἀναβαίτων ὁ Ἰησοῦς

MATT 20	MARK 10	LUKE 18
<p>παρέλαβεν τοὺς δώδεκα [μαθητάς] κατ' ἰδίαν, καὶ ἐν τῇ ὁδῷ εἶπεν αὐτοῖς</p> <p>18 Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα,</p> <p>ἡ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦ- σιν καὶ γραμματεῦσιν, καὶ κατακρινούσιν αὐτὸν [θανάτῳ], 19 καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι</p> <p>καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται¹.</p>	<p>καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐθαμβοῦντο, οἱ δὲ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα</p> <p>ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν 33 ὅτι Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα,</p> <p>ἡ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦ- σιν καὶ τοῖς γραμματεῦσιν, καὶ κατακρινούσιν αὐτὸν θανάτῳ καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν 34 καὶ ἐμπαΐξουσιν αὐτῷ</p> <p>καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν καὶ ἀποκτενοῦσιν, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται.</p>	<p>Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα</p> <p>εἶπεν πρὸς αὐτοὺς</p> <p>Ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προ- φητῶν ἡ αὐτῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου·</p> <p>32 παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσιν καὶ ἐμπαιχθήσεται καὶ ὑβρισθήσεται καὶ ἐμπτυσθήσεται, 33 καὶ μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται. 34 Καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.</p>

140. THE AMBITION OF JAMES AND JOHN

MATT 20:20-28	MARK 10:35-45	
<p>Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ</p>	<p>Καὶ προσπορεύοντα αὐτῷ</p>	
<p>^a Cf Mt 16:21 (§87); 17:22, 23 (§90)</p>	<p>^a Cf Mk 8:31 (§87); 9:31 (§90)</p>	<p>^a Cf Lk 9:22 (§87), 44 (§90); 17:25 (§133)</p>

WH mg: Mt 20:19 ἀναστήσεται

Mt 20:17 μαθητὰς with BCNWX al pler; ~~NDLZ~~Θ syr sin eur cop etc om 18 θανάτῳ with CDNWZΘ al pler; ~~ND~~ εἰς θάνατον; B eth om 19 ἐγερθήσεται with ~~NC~~*LNZ etc; BDWXΔΘ al pler ἀναστήσεται Mk 10:34 μετὰ τρεῖς ἡμέρας with ~~NBCDL~~Δ it cop etc; ANWXΘ vg syr sin pesh al pler τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ

MATT 20	MARK 10	
τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς προσκυνούσα καὶ αἰτοῦσά τι ἅπ' αὐτοῦ.	Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης οἱ [δύο] υἱοὶ Ζεβεδαίου	
21 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ Τί θέλεις; Ἰλέγει αὐτῷ Εἰπέ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου εἰς ἐκ δεξιῶν καὶ εἰς ἐξ εὐωνύμων σου	λέγοντες αὐτῷ Διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὁ ἐὰν αἰτήσωμέν σε ποιήσης ἡμῖν. 36 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν; 37 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Δός ἡμῖν ἵνα	
ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. 22 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε· δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν;	εἰς σου ἐκ δεξιῶν καὶ εἰς ἐξ ἀριστερῶν καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου. 38 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε· δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω,	[LUKE 12:50a] .
λέγουσιν αὐτῷ Δυνάμεθα. 23 λέγει αὐτοῖς Τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε,	ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισ- θῆναι; 39 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Δυνάμεθα. ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πίεσθε	βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, (§116)
τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων οὐκ ἔστιν ἐμὸν τ δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρός μου.	καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε, 40 τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου ἢ ἐξ εὐωνύμων οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται.	[LUKE 12:50a]
24 καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. 25 ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλε- σάμενος αὐτοὺς	41 καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠρξάντο ἀγανακτεῖν περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου. 42 καὶ προσκαλεσάμενος αὐ- τοὺς ὁ Ἰησοῦς	βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, (§116)

MATT 20	MARK 10	[LUKE 22:25-27]
<p>εἶπεν Οἶδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἔθνων κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.</p> <p>26 οὐχ οὕτως ἐστὶν ἐν ὑμῖν· ἄλλ' ὃς ἂν θέλῃ ἔν ὑμῖν μέγας¹ γενέσθαι ἔσται ὑμῶν διάκονος,</p> <p>27 καὶ ὃς ἂν θέλῃ ἔν ὑμῖν εἶναι¹ πρῶτος ἔσται ὑμῶν δούλος·</p> <p>28 ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθεν διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.</p>	<p>λέγει αὐτοῖς Οἶδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἔθνων κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.</p> <p>43 οὐχ οὕτως δέ ἐστιν ἐν ὑμῖν· ἄλλ' ὃς ἂν θέλῃ μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν, ἔσται¹ ὑμῶν διάκονος,</p> <p>44 καὶ ὃς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται πάντων δούλος·</p> <p>45 καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθεν διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.</p>	<p>25 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Οἱ βασιλεῖς τῶν ἔθνων κυριεύουσιν αὐτῶν 26 καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν ἐυεργέται καλοῦνται.</p> <p>ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ἄλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γινέσθω ὡς ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγούμενος</p> <p>ὡς ὁ διακονῶν</p> <p>27 τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δὲ ἐν μέσῳ ὑμῶν εἰμὶ</p> <p>ὡς ὁ διακονῶν. (§173)</p>

141. BARTIMAEUS HEALED

MATT 20:29-34	[MATT 9:27-31]	MARK 10:46-52	LUKE 18:35-43
<p>Καὶ ἔκπο- Καὶ παράγοντι ρενομένων ἐκεῖθεν τῷ Ἰησοῦ αὐτῶν ἀπὸ Ἱερειχῶ ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολὺς.</p>	<p>Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱερειχῶ. Καὶ ἔκπο- ρενομένου αὐτοῦ ἀπὸ Ἱερειχῶ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὄχλου ἱκανοῦ</p>	<p>Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱερειχῶ. Καὶ ἔκπο- ρενομένου αὐτοῦ ἀπὸ Ἱερειχῶ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὄχλου ἱκανοῦ</p>	<p>Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίξειν αὐτὸν εἰς Ἱερειχῶ</p>
<p>Mt 23:11 ἃ ὁ δὲ μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διάκονος. (§156)</p>	<p>Mk 9:35b ἃ Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι ἔσται πάντων ἑσχατος καὶ πάντων δίακονος. (§92)</p>	<p>Lk 9:48b ἃ ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων οὗτός ἐστιν μέγας. (§92)</p>	

WH mg: Mt 20:26 μέγας ἐν ὑμῖν

27 εἶναι ὑμῶν

Mk 10:43 ἔστω

MATT 20	[MATT 9]	MARK 10	LUKE 18
30 καὶ ἰδοὺ			
δύο τυφλοὶ καθήμενοι πα- ρὰ τὴν ὁδόν, ἀκούσαντες	δύο τυφλοὶ	ὁ υἱὸς Τιμαίου Βαρτίμαιος τυφλὸς προσαιτῆς ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδόν. 47 καὶ ἀκούσας	τυφλὸς τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν ἐπαι- τῶν. 36 ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου ἐπυνθάνετο τί τ' εἶη τοῦτο· 37 ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται. 38 καὶ ἐβόησεν λέγων
ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν λέγοντες Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, Ἐλέησον ἡμᾶς, 'υἱὸς' Δαυεὶδ. 'υἱὲ' Δαυεὶδ.	κράζοντες καὶ λέγοντες	ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζαρηνὸς ἐστίν ¹ ἤρξατο κρᾶζειν καὶ λέγειν Τιὲ Δαυεὶδ Ἰησοῦ, ἐλέησόν με. 48 καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραξεν Τιὲ Δαυεὶδ, ἐλέησόν με. 49 καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Φωνήσατε αὐτόν. καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλὸν λέ- γοντες αὐτῷ Θάρσει, ἔγει- ρε, φωνεῖ σε. 50 ὁ δὲ ἀπο- βαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ	Ἰησοῦ υἱὲ Δαυεὶδ, ἐλέησόν με. 39 καὶ οἱ προάγοντες ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σιγήσῃ· αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραξεν Τιὲ Δαυεὶδ, ἐλέησόν με. 40 σταθεὶς δὲ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν.
31 ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα σιωπήσω- σιν· οἱ δὲ μεῖζον ἔκραξαν λέγοντες Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, 'υἱὸς' Δαυεὶδ. 32 καὶ στὰς [ὁ] Ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς	[Of v 27 and parallels above, and Matt 15:22 (§81)] 28 ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν		

WH mg: Mt 20:30 υἱὲ 31 υἱὲ

Mk 10:47 ἐστίν ὁ Ναζαρηνός

Lk 18:36 ἄρ

Mt 20:30 Κύριε with BLZ 3 it vg sah cop etc; after ἡμᾶς OWXΣ 3 it pesh al pler; ΝDΘ min 6 it syr
cur etc om 30, 31 υἱὸς with BWZΔΘ (in 31) al pler; υἱὲ ΝCDLΘ (in 30) Σ etc Lk 18:40 Ἰησοῦς
with BD; om A 63.; ὁ Ἰησ. ΝLRWXΔΘ al pler

MATT 20	[MATT 9]	MARK 10	LUKE 18
	προσῆλθαν αὐτῷ οἱ τυφλοί, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Πιστεύετε ὅτι ἰδύναμαι ποιήσω ὑμῖν; 33 λέγουσιν αὐτῷ Κύριε, ἵνα ἀνοιγῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν. 34 σπλαγχ- νισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἤψατο τῶν ὀμμάτων αὐτῶν, καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν καὶ ἠκολούθη- σαν αὐτῷ. Καὶ ἐνεβριμήθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων Ὁρᾶτε μη- δεὶς γινωσκέτω· 31 οἱ δὲ ἐξεληθόν- τες διεφῆμισαν αὐτὸν ἐν ὄλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ. (§68)	ἀναπηδήσας ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. 51 καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ Ῥαββουνεὶ, ἵνα ἀναβλέψω. 52 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ ´παγε, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. καὶ εὐθὺς ἀνέβλεψεν, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ.	ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτόν 41 Τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ εἶπεν Κύριε, ἵνα ἀναβλέψω. 42 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Ἀνάβλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. 43 καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψεν, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν θεόν. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ.

CHAPTER XI. THE APPROACH TO JERUSALEM, §§ 142, 143

142. ZACCHAEUS THE PUBLICAN

LUKE 19:1-10

Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἱερουσόλῃμ. 2 Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης· καὶ αὐτὸς πλούσιος. 3 καὶ ἐξήτει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστιν, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν. 4 καὶ προδραμὼν εἰς τὸ ἐμπροσθεν ἀνέβη ἐπὶ συκομορέαν ἵνα ἴδῃ αὐτόν, ὅτι ἐκείνης ἡμέλλεν διέρχεσθαι. 5 καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας [ὁ] Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν· Ζακχαῖε, σπεύσας κατέβηθι, σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μένειν. 6 καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτόν χαίρων. 7 καὶ ἰδόντες πάντες διεγόγγυζον λέγοντες ὅτι Παρὰ ἀμαρτωλῶ ἀνδρὶ εἰσῆλθεν καταλῦσαι. 8 σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπεν πρὸς τὸν κύριον· Ἰδοὺ τὰ ἡμισία μου τῶν ὑπαρχόντων, κύριε. [τοῖς] πτωχοῖς δίδωμι, καὶ εἰ τινὸς τι ἐσυκοφάντησα ἀποδίδωμι τετραπλοῦν. 9 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν [ὁ] Ἰησοῦς ὅτι· Σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ [ἐστιν]. 10 ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἵνα "ζητήσῃ" καὶ σῶσαι "τὸ ἀπολωλός."

143. PARABLE OF THE MINAE

LUKE 19:11-28

[MATT 25:14]
Ὡς περὶ γὰρ ἄνθρωπος
ἀποδημῶν

ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους

καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς
τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, (§167)

[MARK 13:34]
ὡς ἄνθρωπος
ἀποδημῶν ἀφείλκε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ

καὶ δούλους τοῖς δούλοις
αὐτοῦ
τὴν ἐξουσίαν, ἐκάστην τὸ ἔργον
αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο
ἵνα γρηγορή. (§164)

Ἀκούοντων δὲ αὐτῶν ταῦτα
προσθεὶς εἶπεν παραβολὴν
διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι Ἱερουσα-
λὴμ αὐτόν καὶ δοκεῖν αὐτοῖς
ὅτι παραχρήμα μέλλει ἡ
βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀνα-
φαίνεσθαι· 12 εἶπεν οὖν
"Ἀνθρωπὸς τις εὐγενὴς
ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν
λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ
ὑποστρέψαι.
13 καλέσας δὲ δέκα δούλους
ἑαυτοῦ

ἔδωκεν αὐτοῖς
δέκα μνᾶς καὶ εἶπεν πρὸς

¹ Ezek 34:16

[MATT 25:19-29]

μετὰ δὲ πολὺν χρόνον ἔρχεται
ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων

καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν.

20 καὶ προσελθὼν

ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν
προσήμεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα
λέγων

Κύριε,

πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας·
ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα.

21 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ
Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ,
ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός,
ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·
εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

22 προσελθὼν καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα

εἶπεν

Κύριε, δύο τάλαντά
μοι παρέδωκας·

ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα.

23 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ

Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ,
ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός,
ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·

εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

LUKE 19

ἑαυτοὺς πραγματεύεσθαι ἔν
ῳ ἔρχομαι.

14 Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμί-
σουν αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν
πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ λέ-
γοντες Οὐ θέλομεν τοῦτον
βασилεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.

15 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελ-
θεῖν αὐτόν

λαβόντα τὴν βασιλείαν
καὶ εἶπεν φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς
δούλους τούτους οἷς δεδώκει τὸ
ἀργύριον, ἵνα γνοῖ τί διε-
πραγματεύσαντο.

16 παρεγένετο δὲ
ὁ πρῶτος

λέγων

Κύριε,

ἡ μνᾶ σου

δέκα προσηργάσατο μνᾶς.

17 καὶ εἶπεν αὐτῷ
Ἐὖγε, ἀγαθὲ δοῦλε,
ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου,

ἵσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα
πόλεων.

18 καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος

λέγων

Ἡ μνᾶ σου, κύριε,

ἐποίησεν πέντε μνᾶς.

19 εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ

Καὶ σὺ ἐπάνω γίνου πέντε
πόλεων.

[MATT 25]

24 προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἐν
τάλαντον εἰληφώς
εἶπεν

Κύριε,

[Cf v 25 below]

ἐγνων σε

ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος,

θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας

καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας·

25 καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψε

τὸ τάλαντόν σου

ἐν τῇ γῇ·

Ἰδε ἔχεις τὸ σόν.

26 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ

εἶπεν αὐτῷ

Πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρέ,

ᾗδεις ὅτι

θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα

καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα;

27 ἴδει σε οὖν βαλεῖν

τὰ ἀργύριά μου

τοῖς τραπέζιταις,

καὶ ἔλθων ἐγὼ ἔκομισάμην ἂν

τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ.

28 ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ

τὸ τάλαντον

καὶ δότε

τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα·

LUKE 19

20 καὶ ὁ ἕτερος ἦλθεν

λέγων

Κύριε,

ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου ἣν εἶχον
ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ·

21 ἐφοβούμην γάρ σε
ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ,
αἶρεις ὃ οὐκ ἔθηκας

καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας.

[Cf v 20 above]

22 λέγει αὐτῷ

Ἐκ τοῦ στόματός σου κρίνω σε,
πονηρὲ δοῦλε·

ᾗδεις ὅτι

ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἰμι,
αἶρων ὃ οὐκ ἔθηκα

καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα;

23 καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκάς μου
τὸ ἀργύριον

ἐπὶ τράπεζαν;

καὶ ἐλθὼν

σὺν τόκῳ ἂν αὐτὸ ἔπραξα.

24 καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν

Ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ

τὴν μνᾶν

καὶ δότε

τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι·—

25 καὶ εἶπαν αὐτῷ Κύριε,

ἔχει δέκα μνᾶς·—

26 λέγω ὑμῖν ὅτι

[MATT 25]

29 ^ατῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ
δοθήσεται
καὶ περισσευθήσεται·
τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος
καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.
(§167)

LUKE 19

^απαντὶ τῷ ἔχοντι
δοθήσεται,

ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος
καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται.

[Of Mark 10:32 (§139)]

27 Πλὴν τοὺς ἐχθροὺς μου
τούτους τοὺς μὴ θελήσαντάς με
βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτοὺς ἀγά-
γετε ὧδε καὶ κατασφάξατε
αὐτοὺς ἔμπροσθέν μου. 28
Καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο
ἔμπροσθεν ἀναβαίνων εἰς
Ἱεροσόλυμα.

Mt 13:12

^α ὅστις γὰρ ἔχει,
δοθήσεται αὐτῷ
καὶ περισσευθήσεται·
ὅστις δὲ οὐκ ἔχει,
καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται
ἀπ' αὐτοῦ. (§53)

Mk 4:25

^α ὅς γὰρ ἔχει,
δοθήσεται αὐτῷ·
καὶ ὅς οὐκ ἔχει,
καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται
ἀπ' αὐτοῦ. (§55)

Lk 8:18b

^α ὅς ἂν γὰρ ἔχη,
δοθήσεται αὐτῷ,
καὶ ὅς ἂν μὴ ἔχη,
καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ'
αὐτοῦ. (§55)

PART V

LAST DAYS IN JERUSALEM

CHAPTER I. THE AUTHORITY OF JESUS ASSERTED AND DENIED IN JERUSALEM, §§ 144-148

144. THE TRIUMPHAL ENTRY

MATT 21:1-11

Καὶ ὅτε ἤγγισαν
εἰς Ἱεροσόλυμα
καὶ ἦλθον εἰς Βηθφαγὴ
εἰς τὸ Ὄρος τῶν
Ἐλαιῶν,
τότε Ἰησοῦς ἀπέστειλεν
δύο μαθητὰς
2 λέγων αὐτοῖς
Πορεύεσθε
εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι
ὑμῶν,
καὶ εὐθὺς

εὐρήσετε ὄνον
δεδεμένον καὶ πῶλον μετ'
αὐτῆς·

λύσαντες ἁγάγετέ μοι.
3 καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπη
τι, ἐρεῖτε ὅτι
Ὁ κύριος αὐτῶν χρεῖαν ἔχει·
εὐθὺς δὲ ἀποστέλλει αὐτούς.

4 Τοῦτο δὲ γέγονεν ἵνα πλη-
ρωθῇ τὸ ρηθὲν διὰ τοῦ προ-
φήτου λέγοντος

MARK 11:1-11

Καὶ ὅτε ἐγγίξουσιν
εἰς Ἱεροσόλυμα
εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν
πρὸς τὸ Ὄρος τῶν
Ἐλαιῶν,
ἀποστέλλει
δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ
2 καὶ λέγει αὐτοῖς
Ἵπάγετε
εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι
ὑμῶν,
καὶ εὐθὺς
εἰσπορεύμενοι εἰς αὐτὴν
εὐρήσετε
πῶλον δεδεμένον

ἐφ' ὃν οὐδεὶς οὐπω ἀνθρώπων
ἐκάθισεν·
λύσατε αὐτὸν καὶ φέρετε.
3 καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπη
τί ποιεῖτε τούτο; εἰπατε
Ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει·
καὶ εὐθὺς αὐτὸν ἀποστέλλει
πάλιν ὥδε.

LUKE 19:29-44

Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν
εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν
πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον
Ἐλαιῶν,
ἀπέστειλεν
δύο τῶν μαθητῶν
30 λέγων
Ἵπάγετε
εἰς τὴν κατέναντι κώμην,
ἐν ᾗ εἰσπορεύμενοι
εὐρήσετε
πῶλον δεδεμένον,

ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων
ἐκάθισεν,
καὶ λύσαντες αὐτὸν ἁγάγετε.
31 καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ
Διὰ τί λύετε; οὕτως ἐρεῖτε ὅτι
Ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει.

WH mg: Mt 21:2 ἁγερὶ Mk 11:1 καὶ εἰς τὸ 3 ἀποστέλλει πάλιν αὐτόν

Mk 11:1 εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν with BLWXd al pler; A praeef καὶ; NC^o arm eth εἰς Βηθφ. κ. εἰς Βηθαν.; D it vg Or καὶ εἰς Βηθανίαν

<p>MATT 21</p>	<p>MARK 11</p>	<p>LUKE 19</p>
<p>5 ¹⁶ Εἶπατε τῇ θυγατρὶ Σιών ² Ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται σοι πραῦς καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ ἐπὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου.” 6 Πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ καὶ ποιήσαντες καθὼς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον, 7 καὶ ἐπέθηκαν ἐπ’ αὐτῶν τὰ ἱμάτια, καὶ ἐπεκάθισεν ἐπάνω αὐτῶν. 8 ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ, ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ ἐστρώωνον ἐν τῇ ὁδῷ.</p>	<p>4 καὶ ἀπῆλθον καὶ εὗρον πῶλον δεδεμένον πρὸς θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ λύουσιν αὐτόν. 5 καὶ τινες τῶν ἐκεῖ ἐστηκότων ἔλεγον αὐτοῖς Τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον; 6 οἱ δὲ εἶπαν αὐτοῖς καθὼς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀφῆκαν αὐτούς. 7 καὶ φέρουσιν τὸν πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν¹, καὶ ἐκάθισεν ἐπ’ αὐτόν. 8 καὶ πολλοὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν, ἄλλοι δὲ στιβάδας κόψαντες ἐκ τῶν ἀγρῶν.</p>	<p>32 ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς. 33 λύνοντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον εἶπαν οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς Τί λύετε τὸν πῶλον; 34 οἱ δὲ εἶπαν ὅτι Ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει. 35 καὶ ἤγαγον αὐτόν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπιρίψαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον ἐπεβίβασαν τὸν Ἰησοῦν 36 πορευομένον δὲ αὐτοῦ ὑπεστρώωνον τὰ ἱμάτια ἑαν- τῶν ἐν τῇ ὁδῷ. 37 ἐγγίζοντας δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τὴν καταβάσει τοῦ Ὁρους τῶν Ἐλαιῶν</p>

¹ Isa 62:11 ² Zech 9:9

WH mg: Mk 11:7 *ἐαυτῶν*

Mk 11:8 *κόψαντες* (C sah *ἔκοπτον*) *ἐκ τ. ἀγρῶν* with *8BC¹LWΔ sah; ADNX it vg θ al pler* *ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων καὶ ἐστρώωνον εἰς (om D) τὴν ὁδόν (ἐν τῇ ὁδῷ θ)*

MATT 21	MARK 11	LUKE 19
9 οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες αὐτὸν καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες	9 καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες	ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων, 38 λέγοντες
ἔκραζον λέγοντες 1“Ὡσαννὰ” τῷ υἱῷ Δαυεὶδ· “Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου·	ἔκραζον 1“Ὡσαννὰ· Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου·” 10 Εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαυεὶδ·	2“Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος,” ὁ βασιλεὺς, “ἐν ὀνόματι Κυρίου·”
“Ὡσαννὰ” ἐν τοῖς ὑψίστοις.	“Ὡσαννὰ” ἐν τοῖς ὑψίστοις. [Cf Mark 13:2 and parallels (§160)]	ἐν οὐρανῷ εἰρήνῃ καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις. 39 Καὶ τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπαν πρὸς αὐτόν· Διδάσκαλε, ἐπιτίμῃσον τοῖς μαθηταῖς σου. 40 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν· Λέγω ὑμῖν, ¹ ἐὰν οὗτοι σωπῇσουσιν, οἱ λίθοι κράξουσιν. 41 Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν ἐκλαυσεν ἐπ’ αὐτήν, 42 λέγων ὅτι· Εἰ ἔγνων ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ καὶ σὺ τὰ πρὸς εἰρήνην— νῦν δὲ ἐκρίβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. 43 ὅτι ἤξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σέ καὶ ἡ παρεμβολούσιν ¹ οἱ ἐχθροὶ σου χάρακά σοι καὶ περικυκλώσουσιν σε καὶ συνέξουσιν σε πάντοθεν, 44 καὶ ³ “ἐδαφιοῦσιν” σε καὶ “τὰ τέκνα σου” ἐν σοί, καὶ οὐκ ἀφήσουσιν λίθον ἐπὶ λίθον ἐν σοί, ἀνθ’ ὧν οὐκ ἔγνων τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.

¹ Ps 118(117):25 f² Ps 118(117):26³ Ps 137(136):9

WH mg: Lk 19:38 ὁ υἱὸς ὁ ἐρχόμενος

40 ὑμῖν ὅτι

43 περιβαλοῦσιν

MATT 21	MARK 11	
10 καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις λέ- γουσα Τίς ἐστὶν οὗτος; 11 οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον Οὐ- τός ἐστιν ὁ προφῆτης Ἰησοῦς ὁ ἀπὸ Ναζαρέθ τῆς Γαλι- λαίας. (+§146) [Cf Matt 21:17 (§146)]	11 Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα εἰς τὸ ἱερὸν καὶ περιβλεψάμενος πάντα [ὅψέ ἦδη οὔσης τῆς ὥρας] ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.	[Cf Luke 21:37 (§169)]

145. THE CURSING OF THE FIG TREE

[MATT 21:18, 19]	MARK 11:12-14
Πρῶτὸ δὲ ἑπαναγαγὼν ¹ εἰς τὴν πόλιν ἐπείνασεν. 19 καὶ ἰδὼν συκὴν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἦλθεν ἐπ' αὐτήν, καὶ οὐδὲν εὔρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον, καὶ λέγει αὐτῇ Οὐ μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκὴ. (§147)	Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξεληόντων αὐτῶν ἀπὸ Βηθανίας ἐπείνασεν. 13 καὶ ἰδὼν συκὴν ἀπὸ μακρόθεν ἔχουσαν φύλλα ἦλθεν εἰ ἄρα τι εὐρήσει ἐν αὐτῇ, καὶ ἔλθων ἐπ' αὐτήν οὐδὲν εὔρεν εἰ μὴ φύλλα, ὁ γὰρ καιρὸς οὐκ ἦν σύκων. 14 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῇ Μηκέτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐκ σοῦ μηδεὶς καρπὸν φάγοι. καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. [Cf Mark 11:20 (§147)]

146. THE CLEANSING OF THE TEMPLE

MATT 21:12-17	MARK 11:15-19	LUKE 19:45-48
Καὶ εἰσῆλθεν Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν,	Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσό- λυμα. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν	Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν

WH mg: Mk 11:11 ὅψας ἦδη οὔσης [τῆς ὥρας]

MATT 21	MARK 11	LUKE 19
καὶ ἐξέβαλεν πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυ- βιστῶν κατέστρεψεν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς,	ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ τοὺς ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυ- βιστῶν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς κατέστρεψεν 16 καὶ οὐκ ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ, 17 καὶ ἐδίδασκεν καὶ ἔλεγεν ¹ Οὐ γέγραπται ὅτι 16 ¹ "Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευ- χῆς κληθήσεται, πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν;" ὑμεῖς δὲ πεποιήκατε αὐτὸν 2 ² "σπήλαιον ληστῶν."	ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας, 46 λέγων αὐτοῖς Γέγραπται 16 ¹ "Καὶ ἔσται ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς," ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε 2 ² "σπήλαιον ληστῶν."
13 καὶ λέγει αὐτοῖς Γέγραπται 1 ¹ "Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευ- χῆς κληθήσεται," ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ποιεῖτε 2 ² "σπήλαιον ληστῶν." 14 Καὶ προσήλθον αὐτῷ τυ- φλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. 15 Ἰδόντες δὲ	18 καὶ ἤκουσαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμ- ματεῖς, καὶ ἐξήτουν πῶς αὐτὸν ἀπο- λέσωσιν ¹	47 Καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ ² οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμ- ματεῖς ἐξήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ,
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμ- ματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησεν καὶ τοὺς παῖδας τοὺς κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ λέγοντας 3 ³ "Ὡσαννά" τῷ υἱῷ Δαυεὶδ ἡγανάκτησαν 16 καὶ εἶπαν αὐτῷ ¹ Ἀκού- εις τί οὗτοι λέγουσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς ² Ναί· οὐδέποτε ἀνέγνωτε ὅτι ³ "Ἐκ		

¹ Isa 56:7² Jer 7:11³ Ps 118(117):25⁴ Ps 8:2

WH mg: Mk 11:17 αὐτοῖς

Mk 11:17 λέγειν with B 28. 2 It arm syr sin; al add αὐτοῖς

MATT 21	MARK 11	LUKE 19
στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρίσω αἶνον;''	ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν,	48 καὶ οὐχ ἠύρισκον τὸ τί ποιήσωσιν, ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέμετο αὐτοῦ ἀκούων.
[MATT 22:33] Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. (§153)	πᾶς γὰρ ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.	[LUKE 21:37] Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος
17 Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν, καὶ ἠύλισθη ἐκεῖ. (+§145)	19 Καὶ ὅταν ὀψέ ἐγένετο, ἐξεπορεύοντο ἔξω τῆς πόλεως. [Cf Mark 11:11b (§144)]	ἠύλιζτο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Ἑλαιῶν. (§169)

147. THE LESSON OF THE WITHERED FIG TREE

MATT 21:18-22	MARK 11:20-25
Πρῶτὶ δὲ ἐπαγαγὼν ¹ εἰς τὴν πόλιν ἐπέειπασεν. 19 καὶ ἰδὼν συκὴν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἦλθεν ἐπ' αὐτήν, καὶ οὐδὲν εὔρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον, καὶ λέγει αὐτῇ Οὐ μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκὴ. 20 καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν λέγοντες Πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκὴ;	[Cf Mark 11:12-14 (§145)] Καὶ παραπορευόμενοι πρῶτὶ εἶδον τὴν συκὴν ἐξηραμμένην ἐκ ρίζων. 21 καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ Πέτρος λέγει αὐτῷ Ῥαββεί, ἵδε ἡ συκὴ ἣν κατηράσω ἐξήρανται.

MATT 21	MARK 11	[LUKE 17:6]
<p>21 ^aἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ κὰν τῷ ὄρει τοῦτω εἴπητε Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν,</p> <p>γενήσεται·</p> <p>22 ^bκαὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες λήμψεσθε.</p> <p>[MATT 6:14, 15]</p> <p>Ἐὰν γὰρ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος·</p>	<p>22 ^aκαὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς</p> <p>23 Ἐχετε πίστιν θεοῦ· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὅς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τοῦτω Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ λαλεῖ γίνεται, ἔσται αὐτῷ.</p> <p>24 διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ^bπάντα ὅσα προσεύχεσθε καὶ αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι ἐλάβετε, καὶ ἔσται ὑμῖν.</p> <p>25 καὶ ὅταν στήκετε προσευχόμενοι,</p> <p>ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατὰ τινος,</p> <p>ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς</p>	<p>^aεἶπεν δὲ ὁ κύριος</p> <p>Εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως,</p> <p>ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ [ταύτῃ] Ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ·</p> <p>καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν. (§131)</p>

Mt 17:20

^a ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς
 Διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν ὑμῶν·
 ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν,
 ἐὰν ἔχητε πίστιν
 ὡς κόκκον σινάπεως,
 ἐρεῖτε τῷ ὄρει τοῦτω
 Μετάβα ἔνθεν ἐκεῖ,
 καὶ μεταβήσεται,
 καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσῃ ὑμῖν. (§89)

^b Cf Mt 7:7 (§41); 18:19 (§97)

^b Cf Lk 11:9 (§105)

<p>[MATT 6]</p> <p>15 ^aἐὰν δὲ μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις [τὰ παραπτώματα αὐτῶν], οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν. (§38)</p>	<p>^aἀφῆ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.</p>	
--	--	--

148. JESUS' AUTHORITY CHALLENGED

MATT 21:23-27	MARK 11:27-33	LUKE 20:1-8
<p>Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ</p> <p>εἰς τὸ ἱερόν</p> <p>προσηλθὼν ^bαὐτῷ διδάσκοντι οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ λέγοντες</p> <p>Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν ταύτην;</p> <p>24 ἀποκριθεὶς [δὲ] ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς</p> <p>Ἐρωτήσω ὑμᾶς κάγώ λόγον ἓνα, ὃν ἐὰν εἰπῇτέ μοι κάγώ ὑμῖν ἔρω</p> <p>ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ</p> <p>25 τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάνου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ</p>	<p>Καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα.</p> <p>Καὶ ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι</p> <p>28 καὶ ἔλεγον αὐτῷ</p> <p>Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; ἢ τίς σοι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἵνα ταῦτα ποιῇς;</p> <p>29 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς</p> <p>Ἐπερωτήσω ὑμᾶς ἓνα λόγον, καὶ ἀποκρίθητέ μοι, καὶ ἔρω ὑμῖν</p> <p>ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ</p> <p>30 τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάνου ἐξ οὐρανοῦ ἦν</p>	<p>Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελιζομένου ἐπέστησαν οἱ ἄρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις, 2 καὶ εἶπαν λέγοντες πρὸς αὐτόν Εἰπὸν ἡμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς ἐστὶν ὁ δοὺς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην.</p> <p>3 ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Ἐρωτήσω ὑμᾶς κάγώ λόγον, καὶ εἰπατέ μοι</p> <p>4 Τὸ βάπτισμα Ἰωάνου ἐξ οὐρανοῦ ἦν</p>

Mt 18:35

^a Οὕτως καὶ ὁ πατὴρ μου ὁ οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν ἐὰν μὴ ἀφήτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν. (§98)

^b Cf Mk 12:35 (§155); 14:49 (§175)

^b Cf Lk 21:37 (§169)

Mk 11:26 ^aNBSWΔ 3 it syr sin cop om; ei de hmeis ouk aphieret, oudē o patēr hmwōn o en tois (om CD etc) ouranois aphēsei (hμῖν add D lt vg etc) τὰ παραπτώματα ὑμῶν add ACDXΘ lt vg pesh arm al pler (from Mt 6:15)

MATT 21	MARK 11	LUKE 20
ἡ ἐξ ἀνθρώπων;	ἡ ἐξ ἀνθρώπων; ἀποκρίθητέ μοι.	ἡ ἐξ ἀνθρώπων;
οἱ δὲ διελογίζοντο 'ἐν' ἑαυτοῖς λέγοντες 'Εὰν εἴπωμεν 'Εξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν Διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; 26 ἐὰν δὲ εἴπωμεν 'Εξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον, πάντες γὰρ ὡς προφήτην ἔχουσιν τὸν 'Ιωάννην'	31 καὶ διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες 'Εὰν εἴπωμεν 'Εξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ Διὰ τί [οὖν] οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; 32 ἀλλὰ εἴπωμεν 'Εξ ἀνθρώπων; — ἐφοβούντο τὸν ὄχλον, ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν 'Ιωάννην ὄντως ὅτι προφήτης ἦν. 33 καὶ ἀποκριθέντες τῷ 'Ιησοῦ λέγουσιν Οὐκ οἶδαμεν. καὶ ὁ 'Ιησοῦς λέγει αὐτοῖς Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.	5 οἱ δὲ συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες ὅτι 'Εὰν εἴπωμεν 'Εξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ Διὰ τί οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ; 6 ἐὰν δὲ εἴπωμεν 'Εξ ἀνθρώπων, ὁ λαὸς ἀπασκαταλιθάσει ἡμᾶς, πεπεισμένος γάρ ἐστιν 'Ιωάννην προφήτην εἶναι. 7 καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν. 8 καὶ ὁ 'Ιησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

CHAPTER II. PARABLES OF WARNING TO THE JEWISH LEADERS, §§ 149-151

149. THE TWO SONS

MATT 21:28-32

Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος εἶχεν 'τέκνα δύο'. [†] προσελθὼν τῷ πρώτῳ εἶπεν Τέκνον, ὑπάγε σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ 'ἀμπελῶνι'. 29 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν 'Εγώ, κύριε· καὶ οὐκ ἀπῆλθεν. 30 προσελθὼν δὲ τῷ δευτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως· ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Οὐ θέλω ὕστερον μεταμεληθεὶς ἀπῆλθεν. 31 τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρός; 'Λέγουσιν 'Ο ὕστερος.' λέγει αὐτοῖς ὁ 'Ιησοῦς 'Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. 32 ἦλθεν γὰρ 'Ιωάννης πρὸς ὑμᾶς ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐδὲ μετεμελήθητε ὕστερον τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.

150. THE UNFAITHFUL HUSBANDMEN

MATT 21:33-46

"Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε.

MARK 12:1-12

Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς
ἐν παραβολαῖς λαλεῖν

LUKE 20:9-19

"Ἠρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν
λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην

WH nig: Mt 21:25 παρ'

28 δύο τέκνα | καὶ | ἀμπελῶνι μου

31 †. . . †

Mk 11:31 οὖν with **ΣΒ** D^{et} Θ vg sah etc: AC* LW X Δ it cop syr sin etc om
33. etc: ADLWX Δ Θ al pler λαόν

32 ὄχλον with **ΣBCN** Z

MATT 21

Ἄνθρωπος ἦν οἰκοδεσπότης
ὅστις ¹“ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα
καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκεν
καὶ ὥρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν
καὶ ὥκοδόμησεν πύργον,”
καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς,
καὶ ἀπεδήμησεν.

34 ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς
τῶν καρπῶν,
ἀπέστειλεν
τοὺς δούλους αὐτοῦ
πρὸς τοὺς γεωργοὺς

λαβεῖν
τοὺς καρποὺς αὐτοῦ.

35 καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ
τοὺς δούλους αὐτοῦ
ὃν μὲν ἔδειραν,
ὃν δὲ ἀπέκτειναν,
ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν.
36 πάλιν ἀπέστειλεν

ἄλλους δούλους
πλείονας τῶν πρώτων,
καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως.

37 ὕστερον δὲ ἀπέστειλεν
πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ

MARK 12

¹“Ἀμπελῶνα” ἄνθρωπος
“ἐφύτευσεν,
καὶ περιέθηκεν φραγμὸν
καὶ ὥρυξεν ὑπολήνιον
καὶ ὥκοδόμησεν πύργον,”
καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς,
καὶ ἀπεδήμησεν.

2 καὶ ἀπέστειλεν

πρὸς τοὺς γεωργοὺς
τῷ καιρῷ δοῦλον,
ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ
ἀπὸ τῶν καρπῶν
τοῦ ἀμπελῶνος·
3 καὶ λαβόντες
αὐτὸν
ἔδειραν

καὶ ἀπέστειλαν κενόν.

4 καὶ πάλιν ἀπέστειλεν
πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον·
κάκῃνον
ἐκεφαλίωσαν καὶ ἠτίμασαν.

5 καὶ ἄλλον ἀπέστειλεν·

κάκῃνον ἀπέκτειναν,

καὶ πολλοὺς ἄλλους,

οὓς μὲν δέροντες
οὓς δὲ ἀποκτενύντες.

6 ἔτι ἓνα εἶχεν,
υἱὸν ἀγαπητόν·
ἀπέστειλεν αὐτὸν ἔσχατον
πρὸς αὐτοὺς

LUKE 20

Ἄνθρωπος
²“ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα,”

καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς,
καὶ ἀπεδήμησεν
χρόνους ἱκανοὺς.
10 καὶ καιρῷ

ἀπέστειλεν

πρὸς τοὺς γεωργοὺς
δοῦλον,
ἵνα
ἀπὸ τοῦ καρποῦ
τοῦ ἀμπελῶνος δώσουσιν αὐτῷ·
οἱ δὲ γεωργοὶ ἐξαπέστειλαν
αὐτὸν
δείραντες κενόν.

11 καὶ προσέθετο
ἕτερον πέμψαι δοῦλον·
οἱ δὲ κάκῃνον
δείραντες καὶ ἀτιμάσαντες
ἐξαπέστειλαν κενόν.

12 καὶ προσέθετο τρίτον πέμψαι·
οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες
ἐξέβαλον.

13 εἶπεν δὲ ὁ κύριος τοῦ
ἀμπελῶνος

Τί ποιήσω; πέμψω
τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν·

¹ Isa 5:1 f² Isa 5:1

MATT 21	MARK 12	LUKE 20
λέγων 'Ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. 38 οἱ δὲ γεωργοὶ ιδόντες τὸν υἱόν	λέγων ὅτι 'Ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. 7 ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ	ἴσως τοῦτον ἐντραπήσονται. 14 ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους λέγοντες Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· ἀποκτείνωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία·
εἶπον ἐν ἑαυτοῖς Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν καὶ σχῶμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ· 39 καὶ λαβόντες αὐτόν	πρὸς ἑαυτοὺς εἶπαν ὅτι Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία. 8 καὶ λαβόντες ἀπέκτειναν αὐτόν, καὶ ἐξέβαλον αὐτόν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.	15 καὶ ἐκβαλόντες αὐτόν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος ἀπέκτειναν.
ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος καὶ ἀπέκτειναν. 40 ὅταν οὖν ἔλθῃ	9 τί ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;	τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;
ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις; 41 λέγουσιν αὐτῷ	ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς,	16 ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.
Κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.	καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.	ἀκούσαντες δὲ εἶπαν Μὴ γένοιτο. 17 ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπεν Τί οὖν ἐστὶν τὸ γεγραμμένον τοῦτο 21 "Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη,
42 λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς 1 "Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη,	10 Οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε 14 "Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· 11 παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη,	ἀκούσαντες δὲ εἶπαν Μὴ γένοιτο. 17 ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπεν Τί οὖν ἐστὶν τὸ γεγραμμένον τοῦτο 21 "Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας·"

¹ Ps 118(117):22 f ² Ps 118(117):22

Mk 12:9 τί (without addition) BL 1 lt syr sin cop; XACDNWXΔΘ lt vg pesh al pier add οὖν

MATTHEW 21	MARK 12	LUKE 20
<p>καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν;'' 43 διὰ τοῦτο λέγω ἡμῖν ὅτι ἁρθήσεται ἀπ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς. 44 [Καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ λικμήσει αὐτόν.] 45 Ἐκείνοι δὲ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει· 46 καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι· ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπεὶ εἰς προφήτην αὐτὸν εἶχον.</p>	<p>καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν;'' 12 Καὶ ἐζήτουν αὐτόν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον, ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπεν. καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθαν.</p>	<p>18 πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λίθον συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν. 19 Καὶ ἐζήτησαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν, ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς εἶπεν τὴν παραβολὴν ταύτην.</p>

151. THE MARRIAGE FEAST

MATTHEW 22:1-14	
<p>^aΚαὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λέγων 2 Ὁμοιωθὴ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησεν γάμους τῷ νύμφῳ αὐτοῦ. 3 καὶ ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ</p>	

^a Cf Lk 14:16 ff (§122)

WH mg: Mt 21:43 ὑμῖν, 45 Ἀκούσαντες δὲ

Mt 21:44 Καὶ . . . αὐτόν with **SB**CW^XΘ (om καὶ) Σ 6 it vg syr cur pesh cop arm eth al pler (cf Lk 20:18), D 33, 5 it syr sin Or om Lk 20:19 οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς (Φαρισαῖοι C) with **ABCLW**Θ cop arm eth etc; οἱ ἀρχιερ. καὶ οἱ γραμ. **SDR** it vg syr sin cur pesh etc

ΜΑΤΤ 22

καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἔλθειν. 4 πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγων· Εἰπατε τοῖς κεκλημένοις· Ἴδοὺ τὸ ἀριστόν μου ἡτοίμακα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἔτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. 5 οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὃς μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὃς δὲ ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ· 6 οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. 7 ὁ δὲ βασιλεὺς ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπώλεσεν τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησεν. 8 τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ· Ὁ μὲν γάμος ἑτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι· 9 πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν εὑρητε καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. 10 καὶ ἐξελθόντες οἱ δούλοι ἐκείνοι εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον πάντας οὓς εὔρον, ποιηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς· καὶ ἐπλήσθη ὁ νυμφῶν ἀνακειμένων. 11 εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἑνδυμα γάμου· 12 καὶ λέγει αὐτῷ· Ἐταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἑνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφίμωθη. 13 τότε ὁ βασιλεὺς εἶπεν τοῖς διακόνοις· Δῆσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας

MATT 22

^aἐκβάλετε αὐτὸν
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον·
ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὁδόντων.
14 πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοὶ
ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

CHAPTER III. DEBATE WITH THE JEWISH RULERS, §§ 152-155

152. PAYING TRIBUTE TO CAESAR

MATT 22:15-22

Τότε πορευθέντες
[Cf v 16 below]
οἱ Φαρισαῖοι
[Cf v 16 below]
συμβούλιον ἔλαβον
ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν
ἐν λόγῳ.

16 καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ
τοὺς μαθητὰς αὐτῶν
μετὰ τῶν Ἑρωδιανῶν

λέγοντας
Διδάσκαλε, οἶδμεν ὅτι
ἀληθὴς εἶ
καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ
ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις,
καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός,
οὐ γὰρ βλέπεις
εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων·
[Cf v 16 above]

MARK 12:13-17

Καὶ
ἀποστέλλουσιν πρὸς αὐτὸν
τινας τῶν Φαρισαίων
καὶ τῶν Ἑρωδιανῶν

ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσιν
λόγῳ.

[Cf v 13 above]

14 καὶ ἐλθόντες
λέγουσιν αὐτῷ
Διδάσκαλε, οἶδμεν ὅτι
ἀληθὴς εἶ

καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός,
οὐ γὰρ βλέπεις
εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων,
ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας
τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις·

LUKE 20:20-26

Καὶ παρατηρήσαντες
ἀπέστειλαν
ἐγκαθέτους ὑποκρινομένους
ἐαυτοὺς δικαίους εἶναι,

ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ
λόγου,
ὥστε παραδοῦναι αὐτὸν τῇ
ἀρχῇ
καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος.

21 καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν
λέγοντες
Διδάσκαλε, οἶδμεν ὅτι
ὀρθῶς λέγεις
καὶ
διδάσκεις

καὶ οὐ λαμβάνεις
πρόσωπον,
ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας
τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις·

^a Cf Mt 8:12 (§45, pp 70, 71)

Lk 13:28

^a Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὁδόντων,
ὅταν ὁψῇσθε¹ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ
καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς
προφῆτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,
ὡμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. (§121)

MATT 22	MARK 12	LUKE 20
17 εἰπὸν οὖν ἡμῖν τί σοι δοκεῖ ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι ἢ οὐ ;	ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι ἢ οὐ ; 15 δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν ; ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν εἶπεν αὐτοῖς Τί με πειράζετε ; φέρειτέ μοι δηνάριον ἵνα ἴδω. 16 οἱ δὲ ἤνεγκαν.	22 ἔξεστιν ἡμᾶς Καίσαρι φόρον δοῦναι ἢ οὐ ; 23 κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν εἶπεν πρὸς αὐτοὺς 24 Δείξατέ μοι δηνάριον
18 γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν εἶπεν Τί με πειράζετε, ὑποκριταί ; 19 ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον. 20 καὶ λέγει αὐτοῖς ὅτι Τίνος ἡ εἰκὼν αὐτῇ καὶ ἡ ἐπιγραφή ; λέγουσιν Καίσαρος. 21 τότε λέγει αὐτοῖς Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.	καὶ λέγει αὐτοῖς Τίνος ἡ εἰκὼν αὐτῇ καὶ ἡ ἐπιγραφή ; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Καίσαρος. 17 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Τὰ Καίσαρος ἀπόδοτε Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.	τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφὴν ; οἱ δὲ εἶπαν Καίσαρος. 25 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Τοῖνον ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. 26 καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλα- βέσθαι τοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ, καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ ἐσίγησαν.
22 καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν, καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθαν.	καὶ ἐξεθαύμαζον ἐπ' αὐτῷ.	

153. THE QUESTION ABOUT THE RESURRECTION

MATT 22:23-33	MARK 12:18-27	LUKE 20:27-38
Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ Σαδδουκαῖοι, λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν	Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτόν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπηρώτων αὐτόν	Προσελθόντες δὲ τινες τῶν Σαδδουκαίων, οἱ λέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, 28 ἐπηρώτησαν αὐτόν

WH mg: Mt 22:20 ὁ Ἰησοῦς Lk 20:27 ἐπηρώτων

Mt 22:20 αὐτοῖς with NBWXΔΣ al pler; ὁ Ἰησοῦς add DLZΘ lt vg syr cur pesh cop etc
 Mk 12:14, 15 syr sin om ἢ οὐ; δῶμεν — D 6 lt om δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν; 17 εἶπεν with BD; XACIWXΔΘ al pler
 add αὐτοῖς Lk 20:23 αὐτοῖς with NBL etc; ACDWΘ al pler add τί με πειράζετε (ὑποκριταί C)

MATT 22	MARK 12	LUKE 20
<p>24 λέγοντες Διδάσκαλε, Μωυσῆς εἶπεν 1¹ "Ἐάν τις ἀποθάνῃ</p> <p>μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ." ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί·</p> <p>25 καὶ ὁ πρῶτος γήμας ἐτελεύτησεν, καὶ μὴ ἔχων σπέρμα ἀφῆκεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ·</p> <p>26 ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος</p> <p>καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτὰ·</p> <p>27 ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανεν ἡ γυνή·</p> <p>28 ἐν τῇ ἀναστάσει οὖν τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν.</p> <p>29 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς</p> <p>Πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ·</p>	<p>λέγοντες 19 Διδάσκαλε, Μωυσῆς ἔγραψεν ἡμῖν ὅτι 1¹ "Ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀπο- θάνῃ" καὶ καταλίπῃ γυναῖκα "καὶ μὴ ἀφῇ τέκνον," ἵνα "λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ." 20 ἑπτὰ ἀδελφοὶ ἦσαν·</p> <p>καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβεν γυναῖκα, καὶ ἀπονήσκων οὐκ ἀφῆκεν σπέρμα·</p> <p>21 καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτήν, καὶ ἀπέθανεν μὴ καταλιπὼν σπέρμα, καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως· καὶ οἱ ἑπτὰ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα·</p> <p>22 ἔσχον πάντων καὶ ἡ γυνὴ ἀπέθανεν·</p> <p>23 ἐν τῇ ἀναστάσει τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτήν γυναῖκα.</p> <p>24 ἔφη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς</p> <p>Οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ;</p>	<p>λέγοντες Διδάσκαλε, Μωυσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, 1¹ "Ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀπο- θάνῃ" ἔχων γυναῖκα, "καὶ οὗτος ἄτεκνος ᾗ," ἵνα "λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ." 29 ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν·</p> <p>καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα ἀπέθανεν ἄτεκνος·</p> <p>30 καὶ ὁ δεύτερος</p> <p>καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν, 31 ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ οὐ κατέλιπον τέκνα καὶ ἀπέθανον·</p> <p>32 ὕστερον καὶ ἡ γυνὴ ἀπέθανεν·</p> <p>33 ἡ γυνὴ οὖν ἐν τῇ ἀναστάσει τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτήν γυναῖκα.</p> <p>34 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσιν καὶ γαμίσκονται,</p> <p>35 οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν</p>

¹ Deut 25:5; Gen 38:8

MATT 22	MARK 12	LUKE 20
30 ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι ἐν τῷ οὐρανῷ εἰσίν·	25 ὅταν γὰρ ἕκ νεκρῶν ἀνα- στῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' εἰσίν ὡς ἄγγελοι ¹ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·	καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται ¹ . 36 οὐδὲ γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται, ἰσαγγελοι γὰρ εἰσιν, καὶ υἱοὶ εἰσιν θεοῦ τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. 37 ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί καὶ Μωυσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέγει ¹ “Κύριον τὸν θεὸν Ἀβραάμ καὶ θεὸν Ἰσαάκ καὶ θεὸν Ἰακώβ;” 38 θεὸς δὲ οὐκ ἔστιν νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων, πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν.
31 περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ρηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ λέγοντος 32 ¹ “Εγὼ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβραάμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαάκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ;” οὐκ ἔστιν [ὁ] θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων.	26 περὶ δὲ τῶν νεκρῶν ὅτι ἐγείρονται οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ Μωυσέως ἐπὶ τοῦ βάτου πῶς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς λέγων ¹ “Εγὼ ὁ θεὸς Ἀβραάμ καὶ θεὸς Ἰσαάκ καὶ θεὸς Ἰακώβ;” 27 οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων· πολὺ πλανᾶσθε. [MARK 11:18b] πᾶς γὰρ ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. (§146)	
33 Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.		

154. THE QUESTION ABOUT THE GREAT COMMANDMENT

MATT 22:34–40	MARK 12:28–34	LUKE 20:39, 40
Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσεν τοὺς Σαδδουκαίους συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό.	Καὶ προσελθὼν εἰς τῶν γραμματέων ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων,	ἀποκριθέντες δὲ τινες τῶν γραμματέων

¹ Ex 3:6

WH mg: Mk 12:25 οἱ ἄγγελοι οἱ 27 ὁ Lk 20:35 γαμίζονται

Mt 22:32 ὁ θεός with B1, Δ sah cop syr sin etc; NDW min pauc etc θεός; EΓΘΣ arm al pler ὁ θεός θεός
Mk 12:26 θεός Ἰσαάκ καὶ θεός with BDW Or; SACLXΔθ al pler ὁ θεός Ἰσ. καὶ ὁ θεός 27 θεός with BD1, W Δ
etc; SACE etc ὁ θεός; Θ ὁ θεός θεός

MATT 22	MARK 12	
35 καὶ ἐπηρώτησεν εἰς ἕξ αὐτῶν νομικὸς πειράζων αὐτόν 36 Διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλῃ ἐν τῷ νόμῳ;	εἰδὼς ὅτι καλῶς ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ἐπηρώτησεν αὐτόν Ποία ἐστὶν ἐντολὴ πρώτῃ πάντων;	
37 ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ	29 ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς ὅτι Πρώτῃ ἐστὶν ³ “Ἄκουε, Ἰσ- ραήλ, Κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν κύριος ¹ εἰς ἐστίν, 30 καὶ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης ^τ καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου	[LUKE 10:27] ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
¹ “Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου”	καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου.”	¹ “Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου ¹ ἐξ ὅλης ^τ καρδίας σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύι σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου,”
38 αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ πρώτῃ ἐντολή. 39 δευτέρα ὁμοία αὐτῇ ¹ ^{a2} “Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.” 40 ^b ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος κρέμα- ται καὶ οἱ προφῆται.	31 δευτέρα αὕτη ^{a2} “Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.” μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστιν.	καὶ ^{a2} “τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.” (§103)
	32 Ἐἶπεν ¹ αὐτῷ ὁ γραμ- ματεὺς Καλῶς, διδάσκαλε, ἐπ’ ἀληθείας εἶπες ὅτι ⁴ “εἰς ἐστὶν ⁵ καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ.” 33 καὶ τὸ ¹ “ἀγαπᾶν αὐτόν	εἶπαν Διδάσκαλε, καλῶς εἶπας
		LUKE 20

^a Cf Mt 5:43 (§37); 19:19b
(§137)

Mt 7:12b

^b οὗτος γάρ ἐστιν

ὁ νόμος

καὶ οἱ προφῆται. (§42)

¹ Deut 6:5

² Lev 19:18

³ Deut 6:4 f (two texts of LXX)

⁴ Deut 6:4

⁵ Deut 4:35

WH mg: Mt 22:39 ὁμοίως | αὐτῇ

Mk 12:29 ἡμῶν, Κύριος

30 τῆς

32 Καὶ εἶπεν

Lk 10:27 θεόν τῆς

	MARK 12	LUKE 20
	ἐξ ὅλης τῆς καρδίας καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος" καὶ τὸ ² “ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν” περισσότερόν ἐστιν πάντων ³ “τῶν ὀλοκαυτωμάτων καὶ θν- σιῶν.” 34 καὶ ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς ἀπε- κρίθη εἶπεν αὐτῷ Οὐ μακράν [εἶ] ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.	
[MATT 22:46] καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἀποκριθῆναι αὐτῷ λόγον, οὐδὲ ἐτόλμησέν τις ἀπ’ ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι. (§155)	Καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.	40 οὐκέτι γὰρ ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν.

155. JESUS' QUESTION ABOUT THE SON OF DAVID

MATT 22:41-46	MARK 12:35-37	LUKE 20:41-44
Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρι- σαίων ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς 42 λέγων Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ χριστοῦ; τίνος υἱὸς ἐστίν; λέγουσιν αὐτῷ Τοῦ Δαυεὶδ. 43 λέγει αὐτοῖς Πῶς οὖν Δαυεὶδ ἐν πνεύματι καλεῖ [αὐτὸν κύριον] λέγων 44 ¹ “Εἶπεν Κύριος τῷ κυρίῳ μου Κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου;” 45 εἰ οὖν Δαυεὶδ	Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ Πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι ὁ χριστὸς υἱὸς Δαυεὶδ ἐστίν; 36 αὐτὸς Δαυεὶδ εἶπεν ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ¹ “Εἶπεν Κύριος τῷ κυρίῳ μου [Κάθου] ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου.” 37 αὐτὸς Δαυεὶδ	Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς Πῶς λέγουσιν τὸν χριστὸν εἶναι Δαυεὶδ υἱόν; 42 αὐτὸς γὰρ Δαυεὶδ λέγει ἐν Βίβλῳ Ψαλμῶν ¹ “Εἶπεν Κύριος τῷ κυρίῳ μου Κάθου ἐκ δεξιῶν μου 43 ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.” 44 Δαυεὶδ οὖν

¹ Ps 110(109):1² Lev 19:18³ I Sam 15:22

WH mg: Mt 22:43 κύριον αὐτόν

Mk 12:33 τῆς

36 Κάθισον

Mk 12:36 ὑποκάτω with BDG¹ W 28, sah cop; ὑποπόδιον S¹ALXΔΘ al pler

MATT 22	MARK 12	LUKE 20
καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστίν; 46 καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἀποκρι- θῆναι αὐτῷ λόγον,	λέγει αὐτὸν κύριον, καὶ πῶθεν αὐτοῦ ἐστὶν υἱός; [MARK 12:34b] Καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. (§154) Καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως.	αὐτὸν κύριον καλεῖ, καὶ πῶς αὐτοῦ υἱὸς ἐστίν; [LUKE 20:40] οὐκέτι γὰρ ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν. (§154)

CHAPTER IV. DENUNCIATION OF THE SCRIBES AND PHARISEES, §§156-159

156. OSTENTATION

MATT 23:1-12	MARK 12:38-40	LUKE 20:45-47
Τότε [ὁ] Ἰησοῦς ἐλάλησεν τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ λέγων 2 Ἐπὶ τῆς Μωυσέως καθέδ- ρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. 3 πάντα οὖν ὅσα ἐὰν εἴπωσιν ὑμῖν ποιήσατε καὶ τηρεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε, λέγουσιν γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσιν. 4 δεσμεύουσιν δὲ φορτία βαρέα ^τ καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, αὐτοὶ δὲ τῷ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσιν κινῆσαι αὐτά. 5 πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσιν πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις· πλατύνουσι γὰρ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν καὶ μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα,	Καὶ ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ ἔλεγεν	Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς [LUKE 11:46] ὁ δὲ εἶπεν Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί, ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα, καὶ αὐτοὶ ἐν τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε τοῖς φορτίοις. (§110)

WH mg: Mt 23:4 καὶ δυσβάστακτα

Mt 23:4 βαρέα (without addition) with **Σ** (μεγάλα βαρέα) L 2 min 5 it syr sin cur pesh cop; BDW ΔΘΣ
it vg sah al pler add καὶ δυσβάστακτα (D* ἀδυσβ.)

MATT 23	MARK 12	LUKE 20
6 ^a φιλοῦσι δὲ	^a Βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν καὶ ἄσπασμους ἐν ταῖς ἀγοραῖς 39 καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς ¹ δείπνοις, [Cf v 39 above] [Cf v 38 above]	46 ^a Προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς καὶ φιλοῦντων ἄσπασμους ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις, [Cf v 46c above] [Cf v 46b above]
τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς 7 καὶ τοὺς ἄσπασμους ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώ- πων ¹ Ραββεῖ. 8 ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ¹ Ραβ- βεῖ, εἰς γὰρ ἔστιν ὑμῶν ὁ διδάσκαλος, πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοὶ ἔστε· 9 καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς γὰρ ἔστιν ὑμῶν ὁ πατὴρ ὁ οὐράνιος· 10 μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί, ὅτι καθηγητὴς ὑμῶν ἔστιν εἰς ὁ χριστός· 11 ^b ὃ δὲ μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διάκονος.	[MARK 9:35b] ^b Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι ἔσται πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος. (§92)	[LUKE 9:48b] ^b ὃ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων οὗτός ἐστιν μέγας. (§92)

Mt 20:26, 27
^b οὐχ οὕτως ἐστὶν ἐν ὑμῖν·
ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ
¹ ἐν ὑμῖν μέγας¹ γενέσθαι
ἔσται
ὑμῶν διάκονος,
27 καὶ ὅς ἂν θέλῃ
¹ ἐν ὑμῖν εἶναι¹ πρῶτος
ἔσται ὑμῶν δοῦλος· (§140)

Mk 10:43, 44
^b οὐχ οὕτως δὲ ἐστὶν ἐν ὑμῖν·
ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ
μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν,
¹ ἔσται¹
ὑμῶν διάκονος,
44 καὶ ὅς ἂν θέλῃ
ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος,
ἔσται πάντων δοῦλος· (§140)

Lk 11:43
^a οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις,
ὅτι ἀγαπᾶτε
τὴν πρωτοκαθεδρίαν
ἐν ταῖς συναγωγαῖς
καὶ τοὺς ἄσπασμους
ἐν ταῖς ἀγοραῖς. (§109)

Lk 22:26
^b ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως,
ἀλλ'
ὁ μείζων ἐν ὑμῖν
γενέσθω
ὥς ὁ νεώτερος,
καὶ ὁ ἡγούμενος
ὥς ὁ διακονῶν· (§173)

MATT 23	MARK 12	[LUKE 14:11]
<p>12 ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.</p>		<p>^a ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. (§123)</p>
	<p>40 οἱ κατέσθοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι·¹ οὗτοι λήμψονται περισσότερον κρίμα.</p>	<p>LUKE 20 47 οἱ κατεσθίουσιν τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχονται· οὗτοι λήμψονται περισσότερον κρίμα.</p>

157. VARIOUS SINS

MATT 23:14-36		[LUKE 11:52]
<p>Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν. 15 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἓνα προσή- λυτον, καὶ ὅταν γένηται ποι- εῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλό- τερον ὑμῶν. 16 Οὐαὶ ὑμῖν, ὁδηγοὶ τυφλοὶ οἱ λέγοντες Ὅς ἂν ὁμόσῃ ἐν τῷ ναῶ,</p>		<p>οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς, ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθατε καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκώλυσατε. (§110)</p>

Lk 18:14b

^a ὅτι πᾶς
ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται,
ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν
ὑψωθήσεται. (§134)

WH mg: Mk 12:39, 40 δέποιον· οἱ . . . προσευχόμενοι.

Mt 23:13 ~~MBDLZ~~ syr sin etc om; min 4 it syr cur etc add after v 14 οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον κρίμα (cf Mk 12:40; Lk 20:47); al pler add οὐαὶ δὲ ὑμῖν etc before v 14

MATT 23

οὐδέν ἐστιν, ὅς δ' ἂν ὁμόσῃ ἐν
 τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ ὀφείλει·
 17 μωροὶ καὶ τυφλοί, τίς γὰρ
 μείζων ἐστίν, ὁ χρυσὸς ἢ ὁ
 ναὸς ὁ ἀγιάσας τὸν χρυσόν;
 18 καὶ Ὅς ἂν ὁμόσῃ ἐν
 τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν,
 ὅς δ' ἂν ὁμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ
 τῷ ἐπάνω αὐτοῦ ὀφείλει·
 19 ^τ τυφλοί, τί γὰρ μείζον,
 τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον
 τὸ ἀγιάζον τὸ δῶρον; 20 ὁ
 οὖν ὁμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ
 ὁμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσι
 τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ· 21 καὶ
 ὁ ὁμόσας ἐν τῷ ναῷ ὁμνύει ἐν
 αὐτῷ καὶ ἐν τῷ ¹κατοικοῦντι
 αὐτόν· 22 ^ακαὶ ὁ ὁμόσας ἐν
 τῷ οὐρανῷ ὁμνύει ἐν τῷ
 θρόνῳ τοῦ θεοῦ καὶ ἐν τῷ
 καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.
 23 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
 καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
 ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύσμον
 καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον,
 καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα
 τοῦ νόμου,
 τὴν κρίσιν
 καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν·
 ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι
 κάκεῖνα μὴ ἀφείναι.
 24 ὁδηγοὶ τυφλοί, διυλίζοντες
 τὸν κώνωπα τὴν δὲ κάμηλον
 καταπίνοντες.
 25 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
 καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
 ὅτι καθαρίζετε τὸ ἐξωθεν
 τοῦ ποτηρίου
 καὶ τῆς παροψίδος,

[Cf Luke 11:42 below]

[LUKE 11:39-44]

εἶπεν δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν
 Νῦν ὑμεῖς
 οἱ Φαρισαῖοι
 τὸ ἐξωθεν
 τοῦ ποτηρίου
 καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε,

^a Cf Mt 5:34 (§37)

MATT 23

ἔσωθεν δὲ γέμουσιν
ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ἀκрасίας.
26 Φαρισαῖε τυφλέ,

καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς
τοῦ ποτηρίου [καὶ τῆς παροψί-
δος],

ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ
καθαρόν.

[Cf v 23 above]

27 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι ἴπαρομοιάζετε¹ τάφοις
κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν
μὲν φαίνονται ὡραῖοι ἔσωθεν
δὲ γέμουσιν ὀστέων
νεκρῶν
καὶ πάσης ἀκαθαρσίας.

28 οὕτως καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν
μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις
δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ ἔστε μεστοὶ
ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας.

[LUKE 11]

τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει
ἀρπαγῆς καὶ πονηρίας.
40 ἀφρονες,
οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν
καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησεν;
41 πλὴν τὰ ἐνόντα

δότε ἐλεημοσύνην,
καὶ ἰδοὺ πάντα
καθαρά ὑμῖν ἐστίν.
42 ἀλλὰ οὐαὶ ὑμῖν
τοῖς Φαρισαίοις,
ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύσμον
καὶ τὸ πῆγανον καὶ τῶν λάχανον,
καὶ παρέρχεσθε
τὴν κρίσιν
καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ·
ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι
κάκεινα μὴ παρῆναι.
43 οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις,
ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν
ἐν ταῖς συναγωγαῖς
καὶ τοὺς ἀσπασμούς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς.
44 οὐαὶ ὑμῖν,

ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα

τὰ ἀδηλα,
καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπατοῦντες
ἐπάνω οὐκ οἶδασιν. (§109)

^a Cf Mt 23:6 (§156)

^a Cf Mk 12:38 (§156)

^a Cf Lk 20:46 (§156)

MATT 23

29 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους
τῶν προφητῶν

καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα
τῶν δικαίων,

30 καὶ λέγετε Εἰ ἤμεθα ἐν
ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων
ἡμῶν,

οὐκ ἂν ἤμεθα αὐτῶν κοινωνοὶ
ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν·

31 ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς

ὅτι υἱοὶ ἐστε
τῶν φονευσάντων
τοὺς προφήτας.

32 καὶ ὑμεῖς πληρώσατε¹ τὸ
μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν.

33 ὁφεῖς γεννήματα ἐχιδνῶν,
πῶς φύγητε

ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης;

34 διὰ τοῦτο

Ἰδοὺ¹ ἐγὼ ἀποστέλλω

πρὸς ὑμᾶς

προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ
γραμματεῖς·

ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε

καὶ σταυρώσετε,

καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε

ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν

καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς
πόλιν·

35 ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς

[LUKE 11:47, 48]

οὐαὶ ὑμῖν,

ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα
τῶν προφητῶν

οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν

ἀπέκτειναν αὐτοὺς.

48 ἄρα μάρτυρές ἐστε
καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις
τῶν πατέρων ὑμῶν,
ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν
αὐτοὺς

ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε. (§110)

[LUKE 11:49-51]

διὰ τοῦτο

καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν

Ἀποστελῶ

εἰς αὐτοὺς

προφήτας καὶ ἀποστόλους,

50 καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν

καὶ διώξουσιν,

ἵνα ἐκζητηθῇ

Mt 3:7b

^a Γεννήματα ἐχιδνῶν,

τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν

ἀπὸ τῆς μελλούσης ὁργῆς; (§17)

Cf Mt 12:34 (§50)

Lk 3:7b

^a Γεννήματα ἐχιδνῶν,

τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν

ἀπὸ τῆς μελλούσης ὁργῆς; (§17)

MATT 23

πάν αἷμα δίκαιον
ἐκχυννόμενον
ἐπὶ τῆς γῆς

ἀπὸ τοῦ αἵματος "Αβελ
τοῦ δικαίου
ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου
υἱοῦ Βαραχίου,
ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ
τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.
36 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἥξει ἅπαντα
ἐπὶ τὴν γενεάν ταύτην.

[LUKE 11]

τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν
τὸ ἑκκεχυμένον¹

ἀπὸ καταβολῆς κόσμου
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης,
51 ἀπὸ αἵματος "Αβελ

ἕως αἵματος Ζαχαρίου

τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ
τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου·
ναί, λέγω ὑμῖν,
ἐκζητηθήσεται
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. (§110)

158. LAMENT OVER JERUSALEM

MATT 23:37-39

Ἱερουσαλήμ Ἱερουσαλήμ,
ἣ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας
καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς
ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,—
ποσάκις ἠθέλησα
ἐπισυναγαγεῖν
τὰ τέκνα σου,
ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει
τὰ νοσσία [αὐτῆς]
ὑπὸ τὰς πτέρυγας,
καὶ οὐκ ἠθελήσατε;
38 ἰδοὺ ἡ ἀφίεται ὑμῖν
ὁ οἶκος ὑμῶν.¹ τ.
39 λέγω γὰρ ὑμῖν,
οὐ μὴ με ἴδητε ἀπ' ἄρτι
ἕως ἂν εἴπητε
²Ἐὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου."

[LUKE 13:34, 35]

Ἱερουσαλήμ Ἱερουσαλήμ,
ἣ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας
καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς
ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,—
ποσάκις ἠθέλησα
ἐπισυνάξαι
τὰ τέκνα σου
ὃν τρόπον ὄρνις
τὴν ἑαυτῆς νοσσιάν
ὑπὸ τὰς πτέρυγας,
καὶ οὐκ ἠθελήσατε.
35 ἰδοὺ ἡ ἀφίεται ὑμῖν
ὁ οἶκος ὑμῶν.¹
λέγω [δὲ] ὑμῖν,
οὐ μὴ ἴδητέ με
ἕως εἴπητε
²Ἐὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου." (§122)

¹ Jer 22:5; 12:7 ² Ps 118(117):26

WH mg: Mt 23:36 πάντα ταῦτα 38 ἱερημος Lk 11:50 ἐκχυννόμενον

Mt 23:35 υἱοῦ Βαρ.: om X* 2 min Eus

159. THE WIDOW'S MITE

MARK 12:41-44

Καὶ καθίσας
 ἱκανέναντι τοῦ γαζοφυλακίου
 ἐθεώρει
 πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν
 εἰς τὸ γαζοφυλάκιον
 καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον
 πολλὰ·

42 καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα
 πτωχή
 ἔβαλεν λεπτὰ δύο,
 ὃ ἐστὶν κοδράντης.

43 καὶ προσκαλεσάμενος
 τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
 εἶπεν αὐτοῖς
 Ἄμην λέγω ὑμῖν
 ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχή
 πλείον πάντων ἔβαλεν
 τῶν βαλλόντων εἰς τὸ γαζο-
 φυλάκιον·

44 πάντες γὰρ
 ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς
 ἔβαλον, αὕτη δὲ
 ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς
 πάντα
 ὅσα εἶχεν ἔβαλεν,
 ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.

LUKE 21:1-4

Ἀναβλέψας δὲ
 εἶδεν
 τοὺς βάλλοντας
 εἰς τὸ γαζοφυλάκιον
 τὰ δῶρα αὐτῶν πλουσίων.

2 εἶδεν δὲ τινα χήραν
 πενιχρὰν
 βάλλουσαν ἐκεῖ λεπτὰ δύο,

3 καὶ εἶπεν
 Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν
 ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχή
 πλείον πάντων ἔβαλεν·

4 πάντες γὰρ οὗτοι
 ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς
 ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα, αὕτη δὲ
 ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς
 πάντα τὸν βίον
 ὃν εἶχεν ἔβαλεν.

CHAPTER V. DISCOURSE ON THE LAST THINGS, §§160-169

160. PREDICTION OF THE DESTRUCTION OF THE TEMPLE

MATT 24:1, 2

Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς
 ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐπορεύετο,
 καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ
 αὐτοῦ

ἐπιδείξαι αὐτῷ
 τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ·

MARK 13:1, 2

Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ
 ἐκ τοῦ ἱεροῦ
 λέγει αὐτῷ εἰς τῶν μαθητῶν
 αὐτοῦ

Διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι
 καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί.

LUKE 21:5, 6

Καὶ τινων λεγόντων

περὶ τοῦ ἱεροῦ,
 ὅτι λίθοις καλοῖς
 καὶ ἀναθήμασιν κεκόσμηται,

MATT 24	MARK 13	LUKE 21
2 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς Οὐ βλέπετε ταῦτα πάντα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον ὅς οὐ καταλυθήσεται.	2 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομὰς; οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον ὅς οὐ μὴ καταλυθῇ.	6 εἶπεν Ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθῳ ὧδε ὅς οὐ καταλυθήσεται.
161. THE GREAT TRIBULATION		
MATT 24:3-14	MARK 13:3-13	LUKE 21:7-19
Καθημένον δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Ὄρους τῶν Ἑλαιῶν προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ' ἰδίαν λέγοντες Εἰπὸν ἡμῖν πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας καὶ συντελείας τοῦ αἰῶνος. 4 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ· 5 πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες Ἐγὼ εἰμι ὁ χριστός, καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. 6· μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων· ὁρᾶτε, μὴ θροεῖσθε·	Καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ Ὄρος τῶν Ἑλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ ἐπρώτα αὐτὸν κατ' ἰδίαν Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας 4 Εἰπὸν ἡμῖν πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα συντελεῖσθαι πάντα. 5 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤρξατο λέγειν αὐτοῖς Βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ· 6 πολλοὶ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες ὅτι Ἐγὼ εἰμι, καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. 7 ὅταν δὲ ἀκούσητε ¹ πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε·	ἐπρώτησαν δὲ αὐτὸν λέγοντες Διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι; 8 ὁ δὲ εἶπεν Βλέπετε μὴ πλανηθῇτε· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες Ἐγὼ εἰμι καὶ Ὁ καιρὸς ἤγγικεν· μὴ πορευθῇτε ὀπίσω αὐτῶν. 9· ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῇτε·

^a Cf Lk 19:44 (§144)

WH mg: Mk 13:7 ἀκούητε

Mk 13:2 οὐ μὴ καταλυθῇ with AB¹DXΔ al pler; **Σ***L^o etc οὐ καταλυθήσεται; οὐ μὴ ἀφεθῇ οὐδὲ διαλυθήσεται W

MATT 24	MARK 13	LUKE 21
1 ¹ “δεῖ” γὰρ “γενέσθαι,” ἀλλ’ οὐπω ἐστὶν τὸ τέλος.	1 ¹ “δεῖ γενέσθαι,” ἀλλ’ οὐπω τὸ τέλος.	1 ¹ “δεῖ” γὰρ ταῦτα “γενέσθαι” πρῶτον, ἀλλ’ οὐκ εἰθέως τὸ τέλος.
7 ² “ἐγερθήσεται” γὰρ “ἔθνος ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν,” καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους·	8 ² “ἐγερθήσεται” γὰρ “ἔθνος ἐπ’ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν,” ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, ἔσονται λιμοί·	10 Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς ² “Ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπ’ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν,” 11 σεισμοὶ τε μεγάλοι καὶ κατὰ τόπους ῥοιοὶ καὶ λιμοί ¹ ἔσονται, φόβηθρά τε καὶ ἅπ’ οὐρανοῦ σημεῖα μεγάλα ¹ ἔσται. 12 πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ’ ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ διώξουσιν,
8 πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων. [MATT 10:17-21] προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων·	ἀρχὴ ὠδίνων ταῦτα. 9 βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτοὺς·	
9 τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλίψιν καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, 18 καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἐνεκεν ἐμοῦ	παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ εἰς συναγωγὰς δαρήσεσθε καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἐνεκεν ἐμοῦ	παραδιδόντες εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀπαγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἐνεκεν τοῦ ὀνόματός μου·
[Cf v 14 below] εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν.	εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 10 καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη	13 ἀποβήσεται ὑμῖν εἰς μαρτύριον.

¹ Dan 2:28 ² Isa 10:2

WH mg: Lk 21:11 λιμοὶ καὶ λοιμοὶ | σημεῖα μεγάλα ἅπ’ οὐρανοῦ

MATTHEW 24	MARK 13	LUKE 21
<p>[MATTHEW 10]</p> <p>19 ὅταν δὲ παραδώσιν ὑμᾶς,</p> <p>μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν</p> <p>ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε·</p> <p>20 οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστέ οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.</p> <p>21 παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον,</p> <p>καὶ ἑπαναστήσονται¹ τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. (§72)</p> <p>^b καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου.</p>	<p>πρῶτον δεῖ κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον.</p> <p>11 καὶ ὅταν ἄγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες,</p> <p>μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν</p> <p>ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τοῦτο λαλεῖτε,</p> <p>οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.</p> <p>12 καὶ παραδώσει ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον,</p> <p>καὶ ¹ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς² καὶ θανατώσουσιν αὐτούς·</p> <p>13 ^b καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.</p>	<p>14 ἠθέτε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι,</p> <p>15 ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν</p> <p>ἣ οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι ἢ ἀντεπεῖν ἅπαντες¹ οἱ ἀντικεί- μενοι ὑμῖν.</p> <p>16 παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν καὶ φίλων,</p> <p>καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν,</p> <p>17 ^b καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.</p>
<p>Mt 10:22a</p> <p>^b καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· (§72)</p>		<p>Lk 12:11, 12</p> <p>^a Ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνήσητε πῶς [ἢ τί] ἀπολογήσῃθε ἢ τί εἴπητε· 12 τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν. (§111)</p>
<p>¹ Mic 7:6</p>		

WH mg: Lk 21:15 πάντες

MATT 24	MARK 13	LUKE 21
<p>10 καὶ τότε ¹“σκανδαλισθῶσονται πολλοὶ” καὶ ἀλλήλους παραδώσουσιν καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους· 11 καὶ πολλοὶ ψευδοπροφήτῃται ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσιν πολλούς· 12 καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. 13 ^bὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται. 14 καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ τότε ἔξει τὸ τέλος.</p>	<p>[Cf vv 12, 13 above] [Cf Mark 13:22 (§162)] ^bὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται. [Cf v 10 above]</p>	<p>18 “καὶ θρίξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. 19 ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσεσθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.</p>

162. THE ABOMINATION OF DESOLATION

MATT 24:15-28	MARK 13:14-23	LUKE 21:20-24
<p>“Ὅταν οὖν ἴδῃτε ²“τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως” τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου ἐστὸς “ἐν τόπῳ ἁγίῳ,” ὁ ἀναγινώσκων νοείτω,</p>	<p>“Ὅταν δὲ ἴδῃτε ²“τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως” ἐστηκότα ὅπου οὐ δεῖ, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω,</p>	<p>“Ὅταν δὲ ἴδῃτε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων Ἱερουσαλὴμ, τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς.</p>

Mt 10:30	Lk 12:7a
<p>^a ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἡριθμημέναι εἰσίν. (§73)</p>	<p>^a ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἡριθμηταί· (§111)</p>
<p>Mt 10:22b ^b ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται. (§72)</p>	

¹ Dan 11:41 LXX ² Dan 9:17; 12:11

MATT 24

16 ὁ τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
φευγέτωσαν εἰς¹ τὰ ὄρη,
17 ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος
μὴ καταβάτω
ἄραι
τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ,
18 καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ
μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω
ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.

19 οὐαὶ δὲ
ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις
καὶ ταῖς θηλαζούσαις
ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
20 προσεύχεσθε δὲ
ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν
χειμῶνος μηδὲ σαββάτω.
21 ἔσται γὰρ
τότε ²“θλίψις” μεγάλη

“οἷα οὐ γέγονεν
ἀπ’ ἀρχῆς κόσμου

ἕως τοῦ νῦν”
οὐδ’ οὐ μὴ γένηται.
22 καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν
αἱ ἡμέραι ἐκείναι,
οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ·
διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς

MARK 13

ἁ τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη,
15 ὁ ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος
μὴ καταβάτω
μηδὲ εἰσελθάτω τι ἄραι
ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ,
16 καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν
μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω
ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.

17 οὐαὶ δὲ
ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις
καὶ ταῖς θηλαζούσαις
ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
18 προσεύχεσθε δὲ
ἵνα μὴ γένηται
χειμῶνος·
19 ἔσονται γὰρ
αἱ ἡμέραι ἐκείναι ²“θλίψις

οἷα οὐ γέγονεν τοιαύτη
ἀπ’ ἀρχῆς κτίσεως”
ἣν ἔκτισεν ὁ θεὸς
“ἕως τοῦ νῦν”
καὶ οὐ μὴ γένηται.
20 καὶ εἰ μὴ ἐκολόβωσεν
Κύριος τὰς ἡμέρας,
οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ.
ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς
οὓς ἐξελέξατο

LUKE 21

21 ὁ τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη,
καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς
ἐκχωρείτωσαν,

καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις
μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν,

22 ὅτι ¹“ἡμέραι ἐκδικήσεως”
αὐταὶ εἰσιν τοῦ πλησθῆναι
πάντα τὰ γεγραμμένα.

23 οὐαὶ
ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις
καὶ ταῖς θηλαζούσαις
ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις·

ἔσται γὰρ
ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς
καὶ ὀργὴ τῷ λαῷ τούτῳ,

Lk 17:31

^a ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
ὅς ἐσται ἐπὶ τοῦ δώματος
καὶ τὰ σκεῆα αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ,
μὴ καταβάτω ἄραι αὐτά,
καὶ ὁ ἐν ἀγρῷ ὁμοίως
μὴ “ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.”
(§133)

¹ Hos 9:7² Dan 12:1

MATT 24

κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι
ἐκεῖναι.

23 Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ
Ἰδοὺ ὦδε ὁ χριστός ἢ Ὡδε,
μὴ πιστεύσητε·

24 ἐγερθήσονται γὰρ ψευδο-
χριστοὶ
καὶ ²“ψευδοπροφῆται,”
καὶ “δώσουσιν σημεῖα” με-
γάλα “καὶ τέρατα”
ὥστε ἵπλανᾶσθαι¹
εἰ δυνατόν καὶ τοὺς ἐκλεκτούς·

25 ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν.

26 ἐάν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν
Ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστίν,
μὴ ἐξέλθῃτε·

Ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις,
μὴ πιστεύσητε·

27 ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπή
ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν
καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν,
οὕτως ἔσται ἡ παρουσία
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·

28 ὅπου ἐάν ᾦ τὸ πτώμα,
ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί.

MARK 13

ἐκολόβωσεν τὰς ἡμέρας.

21 Καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ
Ἰδε ὦδε ὁ χριστός Ἰδε ἐκεῖ,
μὴ πιστεύετε·

22 ἐγερθήσονται γὰρ ψευδο-
χριστοὶ
καὶ ²“ψευδοπροφῆται”
καὶ “δώσουσιν σημεῖα
καὶ τέρατα”

πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν
εἰ δυνατόν τοὺς ἐκλεκτούς·

23 ὑμεῖς δὲ βλέπετε·
προείρηκα ὑμῖν πάντα.

LUKE 21

24 καὶ πεσοῦνται στόματι
μαχαίρης καὶ αἰχμαλωτισ-
θήσονται εἰς τὰ ἔθνη πάντα,
καὶ ¹“Ἱερουσαλὴμ” ἔσται
“πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν,” ἀχρι
οὐ πληρωθῶσιν [καὶ ἔσονται]
καιροὶ ἐθνῶν.

[LUKE 17:23]

καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν
Ἰδοὺ ἐκεῖ ἢ Ἰδοὺ ὦδε·
μὴ [ἀπέλθῃτε μὴδὲ] διώξητε. (§133)

[LUKE 17:23, 24]

καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν
Ἰδοὺ ἐκεῖ ἢ Ἰδοὺ ὦδε·
μὴ [ἀπέλθῃτε μὴδὲ] διώξητε.

24 ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπή
ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρά-
νον εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει,
οὕτως ἔσται
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ¹. (§133)

[LUKE 17:37b]

Ὅπου τὸ σῶμα,
ἐκεῖ καὶ οἱ ἀετοὶ ἐπισυναχθήσονται.
(§133)

¹ Zech 12:3 LXX; Isa 63:18; Ps 79(78):1; Dan 8:13 ² Deut 13:1

WH mg: Mt 24:24 πλαῖσται

Mt 24:23 πιστεύετε with **NDLWZ** al pler; B* 1 min πιστεύετε
with **NLUW** vg syr sin etc; B sah add καὶ: **ADXD** it etc add #

Mk 13:21 χριστός (without addition)

163. CONCERNING THE COMING OF THE SON OF MAN

MATT 24:29-31

Εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν θλίψιν
τῶν ἡμερῶν ἐκείνων

1“ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται,
καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει
τὸ φέγγος αὐτῆς,”
2“καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται
ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ,

καὶ αἱ δυνάμεις
τῶν οὐρανῶν
σαλευθήσονται.”

30 καὶ τότε φανήσεται τὸ
σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου
ἐν οὐρανῷ, καὶ τότε 3“κόψον-
ται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς”
καὶ ὄψονται

4“τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν
τοῦ οὐρανοῦ”

μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολ-
λῆς·

31 καὶ ἀποστελεῖ
τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ

5“μετὰ σάλπιγγος[†] μεγάλης,”

καὶ 6“ἐπισυνάξουσιν”

τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ
“ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων
ἀπ’ ἄκρων οὐρανῶν
ἕως [τῶν] ἄκρων αὐτῶν.”

MARK 13:24-27

Ἀλλὰ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ-
ραις μετὰ τὴν θλίψιν ἐκείνην

1“ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται,
καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει
τὸ φέγγος αὐτῆς,”
25 2“καὶ οἱ ἀστέρες ἔσονται
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πίπτοντες,

καὶ αἱ δυνάμεις
αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
σαλευθήσονται.”

26 καὶ τότε ὄψονται
4“τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις”

μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ
δόξης·

27 καὶ τότε ἀποστελεῖ
τοὺς ἀγγέλους

καὶ 6“ἐπισυνάξει”
τοὺς ἐκλεκτοὺς [αὐτοῦ]
“ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων
ἀπ’ ἄκρου” γῆς
“ἕως ἄκρου οὐρανοῦ.”

LUKE 21:25-28

καὶ ἔσονται σημεῖα
ἐν ἡλίῳ
καὶ σελήνῃ

καὶ ἀστροῖς,

καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχή
7“ἐθνῶν” ἐν ἀπορίᾳ “ἡχοῦς
θαλάσσης” καὶ “σάλου,”
26 ἀποψυχόντων ἀνθρώπων
ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν
ἐπερχομένων τῇ οἰκουμένῃ,
2“αἱ” γὰρ “δυνάμεις
τῶν οὐρανῶν
σαλευθήσονται.”

27 καὶ τότε ὄψονται
4“τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ”
μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολ-
λῆς.

28 Ἀρχομένων δὲ τούτων
γίνεσθαι ἀνακίψατε καὶ ἐπά-
ρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, διότι
ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν.

¹ Isa 13:10 ² Isa 34:4 ³ Zech 12:2 ⁴ Dan 7:13 ⁵ Isa 27:13 ⁶ Zech 2:6; Deut 30:4 ⁷ Ps 65(64):7

164. THE HOUR THAT NO ONE KNOWETH

MATT 24:32-44

'Από δὲ τῆς συκῆς

μάθετε τὴν παραβολὴν·
ὅταν ᾗδῃ ὁ κλάδος αὐτῆς
γένηται ἀπαλὸς
καὶ τὰ φύλλα ἐκφύη,

γινώσκετε
ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος·
33 οὕτως καὶ ὑμεῖς,
ὅταν ἴδητε πάντα ταῦτα,
γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστίν

ἐπὶ θύραις.

34 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη
ἕως [ἀν]

πάντα ταῦτα γένηται.

35 ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ
παρελύσονται,

οἱ δὲ λόγοι μου

οὐ μὴ παρέλθωσιν.

36 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης
καὶ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν,
οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν
οὐδὲ ὁ υἱός,
εἰ μὴ ὁ πατὴρ μόνος.

37 ὥσπερ γὰρ

αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε,

οὕτως ἔσται ἡ παρουσία
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·

38 ὥς γὰρ ἦσαν

ἐν ταῖς ἡμέραις [ἐκείναις]

ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ

τρώγοντες καὶ πίνοντες,

γαμοῦντες καὶ γαμίζοντες,

MARK 13:28-37

'Από δὲ τῆς συκῆς

μάθετε τὴν παραβολὴν·
ὅταν ᾗδῃ ὁ κλάδος αὐτῆς
ἀπαλὸς γένηται
καὶ ἐκφύη τὰ φύλλα,

γινώσκετε
ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν·
29 οὕτως καὶ ὑμεῖς,
ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα,
γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστίν

ἐπὶ θύραις.

30 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη
μέχρις οὗ

ταῦτα πάντα γένηται.

31 ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ

παρελύσονται,

οἱ δὲ λόγοι μου

οὐ [†] παρελύσονται.

32 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης
ἢ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν,
οὐδὲ οἱ ἄγγελοι ἐν οὐρανῷ
οὐδὲ ὁ υἱός,
εἰ μὴ ὁ πατήρ.

LUKE 21:29-33

Καὶ εἶπεν παραβολὴν αὐτοῖς
"Ἴδετε τὴν συκὴν
καὶ πάντα τὰ δένδρα·

30 ὅταν προβάλωσιν ἡδῇ,

βλέποντες ἀφ' ἐαυτῶν

γινώσκετε

ὅτι ἡδῇ ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν·

31 οὕτως καὶ ὑμεῖς,

ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα,

γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστίν

ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

32 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι

οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη
ἕως [ἀν]

πάντα γένηται.

33 ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ

παρελύσονται,

οἱ δὲ λόγοι μου

οὐ μὴ παρελύσονται.

[LUKE 17:26, 27]

καὶ καθὼς ἐγένετο

ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε,

οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις

τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·

27 ἥσθιον, ἔπινον,

ἐγάμον, ἐγαμίζοντο.

WH mg: Mk 13:31 μὴ 32 ἄγγελοι

Mk 13:31 οὐ with BD⁴; **NA**CLW⁶ al pler οὐ μὴ — παρελύσονται² with **NBL** etc; ACDW⁸ al pler
παρέλθωσιν Lk 21:30 βλέποντες ἀφ' ἐαυτῶν: om D it syr sin cur eth

MATT 24

ἄχρι ἧς ἡμέρας

¹“εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν,”

39 καὶ οὐκ ἔγνωσαν

ἕως ἥλθεν ὁ κατακλυσμὸς

καὶ ἦρεν ἅπαντας,

οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

40 τότε ἔσονται δύο ἐν τῷ

ἀγρῷ,

εἷς παραλαμβάνεται

καὶ εἷς ἀφίεται·

41 δύο ἀλήθουσαι

ἐν τῷ μύλῳ,

μία παραλαμβάνεται

καὶ μία ἀφίεται.

[Cf v 42 below]

[MATT 25:14]

“Ὅσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν

ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους

καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, (§167)

42 ^aγρηγορεῖτε οὖν,

ὅτι οὐκ οἴδατε ποῖα ἡμέρα

ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται.

MARK 13

33 ^aβλέπετε ἀγρυπνεῖτε, οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρὸς [ἐστίν].

34 ὡς ἄνθρωπος

ἀποδῆμος ἀφείς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ

καὶ δούς τοῖς δούλοις αὐτοῦ

τὴν ἐξουσίαν, ἐκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ,

καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο

ἵνα γρηγορῇ.

35 ^aγρηγορεῖτε οὖν,

οὐκ οἴδατε γὰρ πότε

ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται,

[LUKE 17]

ἄχρι ἧς ἡμέρας

¹“εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν,”

καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς

καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας¹. (§133)

[LUKE 17:34, 35]

λέγω ὑμῖν, ταύτη τῇ νυκτὶ

ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης [μίας],

ὁ εἷς παραλημφθήσεται

καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται·

35 ἔσονται δύο ἀλήθουσαι

ἐπὶ τὸ αὐτό,

ἡ μία παραλημφθήσεται

ἡ δὲ ἑτέρα ἀφεθήσεται: (§133)

[LUKE 19:12, 13]

εἶπεν οὖν

“Ἀνθρωπὸς τις εὐγενὴς

ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν

λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ ὑποστρέψαι.

13³ καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ

ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς

καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς πραγ-
ματεῦσθαι¹ ἐν ᾧ ἔρχομαι. (§143)

Mt 25:13

^a Γρηγορεῖτε οὖν,

ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν

οὐδὲ τὴν ὥραν. (§166)

¹ Gen 7:1

MATT 24

43 ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε
 ὅτι εἰ ᾗδει ὁ οἰκοδεσπότης
 ποία φυλακὴ ὁ κλέπτῃς ἔρχε-
 ται,
 ἐγρηγόρησεν ἂν
 καὶ οὐκ ἂν εἴασεν
 διορυχθῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.
 44 διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς
 γίνεσθε ἔτοιμοι,
 ὅτι ἡ οὐ δοκεῖτε ὥρα
 ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

MARK 13

ἡ ὁψὲς ἢ μεσονύκτιον ἢ ἀλεκτο-
 ρωφνίας ἢ πρωί, 36 μὴ
 ἐλθὼν ἐξέφνης εὖρη ὑμᾶς κα-
 θεύδοντας· 37 ὁ δὲ ὑμῖν λέγω
 πᾶσιν λέγω, γρηγορεῖτε.

[LUKE 12:39, 40]

τοῦτο δὲ γινώσκετε
 ὅτι εἰ ᾗδει ὁ οἰκοδεσπότης
 ποία ὥρα ὁ κλέπτῃς ἔρχεται,
 ἔγρηγόρησεν ἂν
 καὶ οὐκ ἄφηκεν
 διορυχθῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.
 40 καὶ ὑμεῖς
 γίνεσθε ἔτοιμοι,
 ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε
 ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.
 (§114)

165. CONCERNING FAITHFULNESS

MATT 24:45-51

Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος
 καὶ φρόνιμος
 ὃν κατέστησεν ὁ κύριος
 ἐπὶ τῆς οἰκετείας αὐτοῦ
 τοῦ δοῦναι αὐτοῖς
 τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ;
 46 μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος
 ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ
 εὕρῃσει οὕτως ποιοῦντα·
 47 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
 ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν
 αὐτοῦ
 καταστήσει αὐτόν.
 48 ἔὰν δὲ εἴπῃ
 ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος
 ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
 Χρονίζει μου ὁ κύριος,
 49 καὶ ἄρξῃται τύπτειν
 τοὺς συνδούλους αὐτοῦ,

LUKE 21:34-36

[LUKE 12:42-46]

καὶ εἶπεν ὁ κύριος
 Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος,
 ὁ φρόνιμος,
 ὃν καταστήσει ὁ κύριος
 ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ
 τοῦ δίδοναι
 ἐν καιρῷ [τὸ] σιτομέτριον;
 43 μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος,
 ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ
 εὕρῃσει ποιοῦντα οὕτως·
 44 ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι
 ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ
 καταστήσει αὐτόν.
 45 ἔὰν δὲ εἴπῃ
 ὁ δοῦλος ἐκεῖνος
 ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
 Χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι,
 καὶ ἄρξῃται τύπτειν
 τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας,

MATT 24

ἐσθίη δὲ καὶ πίνη
 μετὰ τῶν μεθύοντων,
 50 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
 ἐκείνου
 ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ
 καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει,
 51 ^ακαὶ διχοτομήσει αὐτὸν
 καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
 μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει·

^δἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
 καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

[LUKE 12]

ἐσθίειν τε καὶ πίνειν
 καὶ μεθύσκεσθαι,
 46 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
 ἐκείνου
 ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ
 καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει,
^ακαὶ διχοτομήσει αὐτὸν
 καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
 μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει. (§115)

[LUKE 13:28a]

^δἘκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
 καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. (§121)

LUKE 21

Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς μή
 ποτε βαρηθῶσιν αἱ καρδίαι
 ὑμῶν ἐν κρεπάλῃ καὶ μέθῃ
 καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ
 ἐπιστῇ ἐφ' ὑμᾶς ἐφνίδιος ἡ
 ἡμέρα ἐκείνη ὥς “παγίς”.
 35 ἐπεισελεύσεται γὰρ ¹“ἐπὶ”
 πάντας “τοὺς καθημένους ἐπὶ”
 πρόσωπον πάσης “τῆς γῆς”.
 36 ἀγρυπνεῖτε δὲ ἐν παντὶ
 καιρῷ δεόμενοι ἵνα κατισ-
 χύσητε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα
 τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ
 σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ
 τοῦ ἀνθρώπου.

166. PARABLE OF THE TEN VIRGINS

MATT 25:1-13

Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασι-
 λεῖα τῶν οὐρανῶν δέκα παρ-
 θένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς
 λαμπάδας ἑαυτῶν ἐξῆλθον εἰς
 ὑπάντησιν τοῦ νυμφίου. 2
 πέντε δὲ ἐξ αὐτῶν ἦσαν
 μωραὶ καὶ πέντε φρόνιμοι·

^α Cf Mt 8:12a (§45), p. 70

^δ Cf Mt 8:12b (§45), p. 71

¹ Isa 24:17

MATT 25

3 αἱ γὰρ μωραὶ λαβοῦσαι
τὰς λαμπάδας [αὐτῶν] οὐκ
ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον·
4 αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον
ἐν τοῖς ἀγγείοις μετὰ τῶν
λαμπάδων ἑαυτῶν. 5 χρονί-
ζοντος δὲ τοῦ νυμφίου ἐνύστα-
ξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθειδον.
6 μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ
γένετο· Ἴδοὺ ὁ νυμφίος,
ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν.
7 τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ
παρθένοι ἐκεῖναι καὶ ἐκόσ-
μησαν τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν.
8 αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις
εἶπαν Δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ
ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες
ἡμῶν σβέννυνται. 9 ἀπεκρί-
θησαν δὲ αἱ φρόνιμοι λέγουσαι
Μήποτε [οὐ μὴ] ἀρκέσῃ ἡμῖν
καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε μᾶλλον
πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ
ἀγοράσατε ἑαυταῖς. 10
ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγορά-
σαι ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ
ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ
εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη
ἡ θύρα. 11 ὕστερον δὲ ἔρχον-
ται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι
λέγουσαι
Κύριε κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν·
12 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
Ἄμην λέγω ὑμῖν,
οὐκ οἶδα ὑμᾶς.
13 Ὁ γρηγορεῖτε οὖν,
ὅτι οὐκ οἶδατε τὴν ἡμέραν
οὐδὲ τὴν ὥραν.

[Cf Luke 12:35, 36 (§114)],

[LUKE 13:25b]

λέγοντες

Κύριε, ἀνοιξον ἡμῖν·

καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν

[MARK 13:33]

^aβλέπετε ἀγρυπνεῖτε,

οὐκ οἶδατε γὰρ πότε

ὁ καιρὸς [ἔσται]· (§164)

Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πότεν ἔσται. (§121)

Mt 24:42

^a γρηγορεῖτε οὖν,
ὅτι οὐκ οἶδατε ποῖα ἡμέρα
ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται. (§164)

Mk 13:35a

^a γρηγορεῖτε οὖν,
οὐκ οἶδατε γὰρ πότε
ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, (§164)

WH mg: Mt 25:9 οὐκ

167. PARABLE OF THE TALENTS

MATTHEW 25:14-30

Ὡς περ γὰρ ἀνθρώπος
ἀποδημῶν

ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους
καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς
τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ,

15 καὶ ὃ μὲν ἔδωκεν πέντε
τάλαντα ὃ δὲ δύο ὃ δὲ ἓν,
ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύνα-
μιν, καὶ ἀπεδήμησεν. 16 εὐ-
θέως πορευθεὶς ὁ τὰ πέντε
τάλαντα λαβὼν ἡργάσατο
ἐν αὐτοῖς καὶ ἐκέρδησεν ἄλλα
πέντε. 17 ὡσαύτως ὁ τὰ
δύο ἐκέρδησεν ἄλλα δύο. 18 ὁ
δὲ τὸ ἓν λαβὼν ἀπελθὼν
ᾠρυξεν γῆν καὶ ἔκρυψεν τὸ
ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

19 μετὰ δὲ πολὺν χρόνον
ἔρχεται
ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων
καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν.

20 καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε
τάλαντα λαβὼν προσήνεγκεν

[MARK 13:34]

ὡς ἀνθρώπος
ἀπόδημος ἀφείλ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ

καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ
τὴν ἐξουσίαν, ἐκάστῳ τὸ ἔργον
αὐτοῦ,

καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο
ἵνα γρηγορῇ. (§164)

[LUKE 19:12-27]

εἶπεν οὖν ὁ Ἀνθρώπος τις εὐγενὴς
ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν
λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ ὑπο-
στρέψαι.

13 καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ
ἔδωκεν αὐτοῖς
δέκα μνᾶς

καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς πραγματεῦ-
σασθαι¹ ἐν ᾧ ἔρχομαι.

[Cf v 20 below]

14 Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν
αὐτόν, καὶ ἀπίστευαν πρεσβείαν
ὀπίσω αὐτοῦ λέγοντες Οὐ θέλο-
μεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.

15 Καὶ ἐγένετο
ἐν τῷ ἐπανελθεῖν
αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν
καὶ εἶπεν φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς
δούλους τούτους οἵς δεδώκεν τὸ
ἀργύριον, ἵνα γινῶσι τί διεπραγ-
ματεύσαντο.

16 παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος

MATT 25		[LUKE 19]
<p>ἄλλα πέντε τάλαντα λέγων Κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα. 21 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·</p>		<p>λέγων Κύριε, ἡ μὲν σου δέκα προσηργάσατο μνᾶς. 17 καὶ εἶπεν αὐτῷ 'Εὖγε', ἀγαθὲ δοῦλε, ὅτι ἐν ἑλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πόλεων.</p>
<p>εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. 22 προσελθὼν καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα εἶπεν Κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέ- δωκας· ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρ- δησα. 23 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·</p>		<p>18 καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος λέγων 'Ἡ μὲν σου, κύριε, ἐποίησεν πέντε μνᾶς. 19 εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ [Cf v 17 above]</p>
<p>εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. 24 προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἐν τάλαντον εἰληφώς εἶπεν Κύριε,</p>		<p>Καὶ σὺ ἐπάνω γίνου πέντε πόλεων. 20 καὶ ὁ ἕτερος ἦλθεν</p>
<p>ἔγων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρ- πισας· 25 καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψε τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ· ἴδε ἔχεις τὸ σόν.</p>		<p>λέγων Κύριε, ἰδοὺ ἡ μὲν σου ἦν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ· 21 ἐφοβοῦμένη γὰρ σε ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ, αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκεας καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας. [Cf v 20 above]</p>

ΜΑΤΤ 25

26 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος
αὐτοῦ
εἶπεν αὐτῷ

Πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ,
ἦδεις ὅτι

θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα
καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρ-
πισα;
27 ἔδει σε οὖν βαλεῖν
τὰ ἀργύριά μου τοῖς τραπε-
ζείταις,
καὶ ἐλθὼν ἐγὼ
ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν
τόκῳ.

28 ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ
τὸ τάλαντον καὶ δότε
τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα·

29 ἂν τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ
δοθήσεται
καὶ περισσευθήσεται·
τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος
καὶ ὁ ἔχει
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.
30 καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον

[LUKE 19]

22 λέγει αὐτῷ
Ἐκ τοῦ στόματός σου κρίνω σε,
πονηρὲ δοῦλε·
ἦδεις ὅτι
ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἰμι,
αἴρων ὃ οὐκ ἔθηκα
καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα;

23 καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκάς
μου τὸ ἀργύριον ἐπὶ τράπεζαν;

καγὼ ἐλθὼν
σὺν τόκῳ ἂν αὐτὸ ἐπραξα.

24 καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν
Ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ
τὴν μνᾶν καὶ δότε
τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι· —
25 καὶ εἶπαν αὐτῷ Κύριε, ἔχει
δέκα μνᾶς· —

[MARK 4:25]

ἂν γὰρ ἔχει,
δοθήσεται αὐτῷ·

καὶ ὃς οὐκ ἔχει,
καὶ ὁ ἔχει
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§55)

26 λέγω ὑμῖν
ὅτι ἂν παντὶ τῷ ἔχοντι
δοθήσεται,

ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος
καὶ ὁ ἔχει
ἀρθήσεται.

27 Πλὴν τοῖς ἐχθροῖς μου τούτους
τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι
ἐπ' αὐτούς

Mt 13:12

ἂν ὅστις γὰρ ἔχει,
δοθήσεται αὐτῷ
καὶ περισσευθήσεται·
ὅστις δὲ οὐκ ἔχει,
καὶ ὁ ἔχει
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§53)

^b Cf Mt 8:12a (§45), p. 70

Lk 8:18b

ἂν ὅς ἂν γὰρ ἔχη,
δοθήσεται αὐτῷ,
καὶ ὃς ἂν μὴ ἔχη,
καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§55)

MATT 25

ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ
ἐξώτερον^a

ἁκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

[Cf v 30a above]

[LUKE 19]

ἀγάγετε ὧδε καὶ κατασφάξατε
αὐτοὺς ἔμπροσθέν μου. (§143)

[LUKE 13:28]

Ἀκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων,
ὅταν ᾿δψῇσθε¹ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ
καὶ Ἰακώβ
καὶ πάντας τοὺς προφῆτας
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,
ὡμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. (§121)

168. CONCERNING THE JUDGMENT OF THE SON OF MAN

MATT 25:31-46

“Ὅταν δὲ ἡ ἔλθῃ” ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ “πάντες οἱ ἄγγελοι μετ’ αὐτοῦ,” τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, 32 καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφορίσει αὐτοὺς ἀπ’ ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, 33 καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. 34 τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. 35 ἐπείνασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην καὶ συνηγάγετέ με, 36 γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με, ἡσθένησα καὶ ἐπεσκέφασθέ με, ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἤλθατε πρὸς με. 37 τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι λέγοντες Κύριε, πότε σε εἶδαμεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν; 38 πότε σε εἶδαμεν ξένον καὶ συνηγάγομεν, ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν; 39 πότε σε εἶδομεν ἀσθενοῦντα ἢ ἐν φυλακῇ καὶ ἤλθομεν πρὸς σε; 40 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ’ ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. 41 τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων Πορεύεσθε ἀπ’ ἐμοῦ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. 42 ἐπείνασα γὰρ καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, [καὶ] ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, 43 ξένος ἤμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με, γυμνὸς καὶ οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ καὶ οὐκ ἐπεσκέφασθέ με. 44 τότε ἀποκριθήσονται καὶ αὐτοὶ λέγοντες Κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ καὶ οὐ διηκονήσαμεν σοι; 45 τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ’ ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. 46 καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς τὴν κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς τὴν ζωὴν αἰώνιον.”

^a Cf Mt 8:12b (§45), p. 71

¹ Zech 14:5 ² Dan 12:2

169. JESUS LODGES ON THE MOUNT OF OLIVES

[MATT 21:17]

[Cf Matt 21:22 and parallels (§148)]

^aΚαὶ καταλιπὼν αὐτοὺς
ἐξῆλθεν
ἔξω τῆς πόλεως
εἰς Βηθανίαν, καὶ ἠύλισθη ἐκεῖ.
(§146)

[MARK 11:19]

^aΚαὶ ὅταν ὥσέ ἐγένετο,
ἔξεπορεύοντο¹
ἔξω τῆς πόλεως. (§146)

LUKE 21:37, 38

^aἮν δὲ τὰς ἡμέρας
ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων¹,
τὰς δὲ νύκτας
ἐξερχόμενος

ἠύλιζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλού-
μενον Ἐλαιῶν·

38 καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὠρθριζεν
πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν
αὐτοῦ.

CHAPTER VI. JESUS' LAST INTERVIEWS WITH HIS DISCIPLES, §§170-173

170. CONSPIRACY OF THE CHIEF PRIESTS

MATT 26:1-5

^bΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ὅτε ἐτέ-
λεσεν ὁ Ἰησοῦς πάντας τοὺς
λόγους τούτους, εἶπεν τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ
2 Οἶδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας
τὸ πάσχα γίνεται,

καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παρα-
δίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.

3 Τότε συνήχθησαν
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσ-
βύτεροι τοῦ λαοῦ
εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως
τοῦ λεγομένου Καϊάφα,

MARK 14:1, 2

HN ΔΕ ΤΟ ΠΑΣΧΑ
καὶ τὰ ἄζυμα
μετὰ δύο ἡμέρας.

Καὶ ἐζήτουν
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς

LUKE 22:1, 2

ΗΓΓΙΖΕΝ δὲ

ἡ ἑορτὴ τῶν ἁζύμων
ἡ λεγομένη Πάσχα.

2 Καὶ ἐζήτουν
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς

Mk 11:11

^a Καὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα
εἰς τὸ ἱερὸν·
καὶ περιβλεψάμενος πάντα
ἔφη ἤδη οὕσης τῆς ὥρας¹
ἐξῆλθεν
εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα. (§144)

^b Cf Mt 7:28 (§44); 11:1 (§76); 13:53 (§65); 19:1 (§99)

WH mg: Lk 21:37 διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
4 καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλω κρατή- σωσιν καὶ ἀποκτείνωσιν·	πῶς αὐτὸν ἐν δόλω κρατήσαν- τες ἀποκτείνωσιν,	τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν,
5 ἔλεγον δέ Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.	2 ἔλεγον γάρ Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μὴ ποτε ἔσται θόρυβος τοῦ λαοῦ.	ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν.

171. THE ANOINTING OF JESUS (MATT-MARK)

MATT 26:6-13	MARK 14:3-9	[LUKE 7:36-38]
Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ	Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ	Ἡρώτα δὲ τις αὐτὸν τῶν Φαρι- σαίων ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου [Cf Luke 7:40 (§48)] κατεκλίθη.
ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ,	ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ κατακειμένου αὐτοῦ	37 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἣτις ἦν ἐν τῇ πόλει ἁμαρτωλὸς, καὶ ἐπιγνοῦσα ὅτι κατὰκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου
7 προσῆλθεν αὐτῷ γυνή	ἦλθεν γυνή	
ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου βαρυτίμου	ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου πιστικῆς ἰπολυτελοῦς ¹ συντρίψασα τὴν ἀλάβαστρον	38 καὶ στᾶσα ὀπίσω παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίονσα, τοῖς δάκ- ρυσιν ἥρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ταῖς θριξίν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσαν, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἔλειφεν τῷ μύρῳ. (§48)
καὶ κατέχεεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου.	κατέχεεν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς.	
8 ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἡγανάκτησαν λέγοντες Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὐτῆς;	4 ἦσαν δὲ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὐτῆ τοῦ μύρου γέγονεν;	
9 ἐδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι	5 ἡδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι	

WH mg: Mk 14:3 πολυτελοῦς,—

Mt 26:7 βαρυτίμου with BΓΔ al pler; πολυτίμου XADLΘ 33. pesh etc
4 min 3 it syr sin (cf Mt 26:8)

Mk 14:4 τοῦ μύρου: om W

MATT 26	MARK 14
πολλοῦ καὶ δοθῆναι πτωχοῖς.	ἐπάνω ἑκατακτῶν τριακοσίων ¹ καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ.
10 γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς	6 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν "Ἀφετε αὐτήν·
Τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν ἡργάσατο εἰς ἐμέ·	τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; καλὸν ἔργον ἡργάσατο ἐν ἐμοί·
11 πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν,	7 πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοῖς [πάντοτε] εὖ ποιῆσαι,
ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε·	ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε·
12 βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦ σώματός μου πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν.	8 ὁ ἔσχεν ἐποίησεν, προέλαβεν μυρίσαι τὸ σῶμά μου εἰς τὸν ἐνταφιασμόν.
13 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὁ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.	9 ἀμὴν δὲ λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὁ ἐποίησεν αὕτη λαλη- θήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

172. PLOT OF JUDAS AND THE RULERS

MATT 26:14-16	MARK 14:10, 11	LUKE 22:3-6
Τότε πορευθεὶς εἰς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης,	Καὶ Ἰούδας Ἰσκαριώθ ὁ εἰς τῶν δώδεκα	Εἰσῆλθεν δὲ Σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν καλούμενον Ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα·
πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς εἶπεν	ἀπῆλθεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς	4 καὶ ἀπελθὼν συνελάλησεν τοῖς ἀρχιερεῦσιν

WH mg: Mk 14:5 τριακοσίων ἑκατακτῶν

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
15 Τί θέλετέ μοι δοῦναι κάγώ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;	ἵνα αὐτόν παραδοῖ αὐτοῖς. 11 οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι.	καὶ στρατηγοῖς τὸ πῶς αὐτοῖς παραδῶ αὐτόν. 5 καὶ ἐχάρησαν καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. 6 καὶ ἐξωμολόγησεν, καὶ ἐξήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτόν ἄτερ ὄχλου αὐτοῖς.
16 καὶ ἀπὸ τότε ἐξήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτόν παραδῶ.	καὶ ἐξήτει πῶς αὐτόν εὐκαιρῶς παραδοῖ.	

173. THE LAST SUPPER

MATT 26:17-35	MARK 14:12-31	LUKE 22:7-38
Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἁζύμων προσῆλθον	Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἁζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθνον, [Cf v 13 below]	Ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἁζύμων, ἣ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα· 8 καὶ ἀπέστειλεν Πέτρον καὶ Ἰωάννην εἰπών Πορευθέντες ἐτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα ἵνα φάγωμεν. 9 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ
οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες	λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ	Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμεν;
Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα;	Ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἐτοιμάσωμεν ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα; 13 καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτοῖς Ἐπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· 14 ἀκολουθήσατε αὐτῷ, καὶ ὅπου ἂν εἰσέλθῃ	[Cf v 8 above] 10 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Ἴδοὺ εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν συναντήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν εἰς ἣν εἰσπορεύ- εται. 11 καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσ- πότη τῆς οἰκίας ὅτι Λέγει σοι ὁ διδάσκαλος Ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμα
πρὸς τὸν δεῖνα καὶ εἶπατε αὐτῷ Ὁ διδάσκαλος λέγει Ὁ καιρὸς μου ἐγγύς ἐστιν·	εἶπατε τῷ οἰκοδεσπότη ὅτι Ὁ διδάσκαλος λέγει Ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμά μου	

¹ Zech 11:12

WH mg: Lk 22:11 λέγοντες

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
<p>πρὸς σέ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου.</p>	<p>ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;</p>	<p>ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;</p>
	<p>15 καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνάγαιον μέγα ἐστρωμένον ἑτοιμον καὶ ἐκεῖ ἐτοιμάσατε ἡμῖν.</p>	<p>12 κακεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνάγαιον μέγα ἐστρωμένον ἐκεῖ ἐτοιμάσατε.</p>
<p>19 καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ</p>	<p>16 καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν καὶ εὔρον</p>	<p>13 ἀπελθόντες δὲ εὔρον</p>
<p>ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.</p>	<p>καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.</p>	<p>καθὼς εἰρήκει αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.</p>
<p>20 Ὁψίας δὲ γενομένης ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα [μαθητῶν].</p>	<p>17 Καὶ ὀψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα.</p>	<p>14 Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσεν καὶ οἱ ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ.</p>
<p>[Cf v 27 below]</p>	<p>[Cf v 23 below]</p>	<p>15 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Ἐπιθυμία ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν. 16 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ φάγω αὐτὸ ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. 17 καὶ δεξιόμενος ποτήριον εὐχαρισ- τήσας εἶπεν Λάβετε τοῦτο καὶ διαμερίσατε εἰς ἑαυτοὺς¹</p>
<p>21 καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.</p>	<p>18 καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με ¹“Ὁ ἐσθίων¹ μετ' ἐμοῦ.”</p>	<p>[Cf v 21 below]</p>
<p>22 καὶ λυπούμενοι σφόδρα ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ εἰς ἕκαστος Μήτι ἐγὼ εἰμι, κύριε; 23 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν</p>	<p>19 ἤρξαντο λυπεῖσθαι καὶ λέγειν αὐτῷ εἰς κατὰ εἰς Μήτι ἐγώ; 20 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Εἷς τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ</p>	<p>[Cf v 23 below]</p>
<p>Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.</p>	<p>20 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Εἷς τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ</p>	
<p>21 καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.</p>	<p>21 καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.</p>	
<p>22 καὶ λυπούμενοι σφόδρα ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ εἰς ἕκαστος Μήτι ἐγὼ εἰμι, κύριε; 23 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν</p>	<p>22 καὶ λυπούμενοι σφόδρα ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ εἰς κατὰ εἰς Μήτι ἐγώ; 23 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Εἷς τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ</p>	
<p>23 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.</p>	<p>23 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.</p>	
<p>Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.</p>	<p>23 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.</p>	

¹ Ps 41(40):9

WH mg: Mk 14:18 τῶν ἐσθιόντων

Mt 26:20 μαθητῶν with ALMWΘ it vg cop etc; om BD syr sin sah al pler

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
<p>ἐν τῷ τρυβλίῳ οὗτός με παραδώσει· 24 ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ, οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται· καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. 25 ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτὸν εἶπεν Μήτι ἐγὼ εἰμι, ῥα ββαί; λέγει αὐτῷ Σὺ εἶπας. 26 Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον καὶ εὐλογήσας ἔκλασεν καὶ δούς τοῖς μαθηταῖς εἶπεν Λάβετε φάγετε, τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου. 27 καὶ λαβὼν ποτήριον [καὶ] εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, 28 τοῦτο γάρ ἐστιν 1¹ "τὸ αἶμά" μου "τῆς δια- θήκης" τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυννόμενον εἰς ἃφεςιν ἁμαρτιῶν· 29 λέγω δὲ ὑμῖν, οὐ μὴ πῖω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινόν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς μου.</p>	<p>εἰς τὸ [ἐν] ἄρβλιον· 21 ὅτι ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ, οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται· καλὸν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. 22 Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν λαβὼν ἄρτον εὐλογήσας ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ εἶπεν Λάβετε, τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου. 23 καὶ λαβὼν ποτήριον εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες. 24 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τοῦτό ἐστιν 1¹ "τὸ αἶμά" μου "τῆς δια- θήκης" τὸ ἐκχυννόμενον ὑπὲρ πολλῶν· 25 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πῖω ἐκ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω καινόν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.</p>	<p>[Cf v 22 below] [Cf v 19 below] [Cf vv 17 above, and 20 below] 18 λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μὴ πῖω ἀπὸ τοῦ νῦν ἀπὸ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου ἕως οὗ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ.</p>

¹ Ex 24:8; Zech 9:11

Mt 26:28 τῆς διαθήκης with **NBLZ** 2 min; ACDW it vg cop al pler τῆς καινῆς διαθ.; διαθήκη καινὴ syr sin
 Mk 14:24 διαθήκης with **NBCDLW** 9 cop; AXΔΣ 6 it vg syr sin pesh al pler καινῆς διαθ. Lk 22:18 ὑμῖν
 (without addition) with BCDL eth etc; **SAWX** Δ9 al pler add δε.

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
[Cf v 26 above]	[Cf v 22 above]	19 καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων Τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου [[τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. 20 ^a καὶ τὸ ποτήριον ὡσαύτως μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ ¹ “διαθήκη” ἐν “τῷ αἵματί” μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυννόμενον]].
[Cf vv 27, 28 above]	[Cf vv 23, 24 above]	21 πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ’ ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης· 22 ὅτι ὁ υἱὸς μὲν τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸ ὠρισμένον πορεύεται, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι’ οὗ παραδίδοται.
[Cf v 21 above]	[Cf v 18 above]	23 καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συνζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τὸ τίς ἄρα εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.
[Cf v 24 above]	[Cf v 21 above]	24 ^b Ἐγένετο δὲ καὶ φιλο- νικία ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων. 25 ὁ δὲ
[Cf v 22 above]	[Cf v 19 above]	εἶπεν αὐτοῖς Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται καλοῦνται.
[MATT 20:25–28]	[MARK 10:42–45]	
ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς	καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς	
εἶπεν Οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.	λέγει αὐτοῖς Οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.	

^b Cf Mt 18:1 (§92)^b Cf Mk 9:34 (§92)^a Cf v 17 above^b Cf Lk 9:46 (§92)¹ Ex 24:8; Zech 9:11

Lk 22:19, 20 τὸ ὑπὲρ ὑμῶν . . . ἐκχυννόμενον (διδόμενον Θ): D 6 it om

[MATT 20]
 26 οὐχ οὕτως ἐστὶν ἐν ὑμῖν·
 ἄλλ' ὅς ἂν θέλῃ
 ἔν ὑμῖν μέγας¹ γενέσθαι
 ἔσται ὑμῶν διάκονος,
 27 καὶ ὁς ἂν θέλῃ
 ἔν ὑμῖν εἶναι¹ πρῶτος
 ἔσται ὑμῶν δοῦλος·

28 ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι
 ἀλλὰ διακονῆσαι
 καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
 λύτρον ἀντὶ πολλῶν. (§140)

[MATT 19:28]
 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς
 Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι
 ὑμεῖς
 οἱ ἀκολουθήσαντές μου

ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ,
 ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ,
 καθήσεσθε καὶ ὑμεῖς¹
 ἐπὶ δώδεκα θρόνους
 κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλάς
 τοῦ Ἰσραὴλ. (§137)

MATT 26
 30 Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον
 εἰς τὸ Ὅρος τῶν Ἐλαιῶν.

Mt 23:11
 ἃ ὁ δὲ μείζων ὑμῶν
 ἔσται
 ὑμῶν διάκονος. (§156)

[MARK 10]
 43 οὐχ οὕτως δὲ ἐστὶν ἐν ὑμῖν·
^a ἄλλ' ὅς ἂν θέλῃ
 μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν,
 ἔσται¹ ὑμῶν διάκονος,
 44 καὶ ὁς ἂν θέλῃ
 ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος,
 ἔσται πάντων δοῦλος·

45 καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι
 ἀλλὰ διακονῆσαι
 καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
 λύτρον ἀντὶ πολλῶν. (§140)

MARK 14
 26 Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον
 εἰς τὸ Ὅρος τῶν Ἐλαιῶν.

Mk 9:35b
 ἃ εἰ τις θέλει πρῶτος εἶναι
 ἔσται πάντων ἑσχατος,
 καὶ πάντων διάκονος. (§92)

LUKE 22
 26 ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως,
^a ἄλλ'
 ὁ μείζων ἐν ὑμῖν
 γινέσθω ὡς ὁ νεώτερος,
 καὶ
 ὁ ἡγούμενος
 ὡς ὁ διακονῶν·
 27 τίς γὰρ μείζων,
 ὁ ἀνακείμενος ἢ ὁ διακονῶν;
 οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος;
 ἐγὼ δὲ ἐν μέσῳ ὑμῶν εἰμὶ
 ὡς ὁ διακονῶν.

28 Ὑμεῖς δὲ ἐστε
 οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ
 ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου·
 29 ἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν, κα-
 θὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ ἱμου¹
 βασιλείαν, 30 ἵνα ἔσθῃτε καὶ
 πίνετε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου
 ἐν τῇ βασιλείᾳ μου,

καὶ ἱκαθῆσθε¹
 ἐπὶ θρόνων
 τὰς δώδεκα φυλάς κρίνοντες
 τοῦ Ἰσραὴλ.

Lk 9:48c
 ἃ ὁ γὰρ μικρότερος
 ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων
 οὗτός ἐστιν μέγας. (§92)

WH mg: Lk 22:29 μου, 30 καθήσεσθε

Lk 22:30 καθήσθε with B*ΤΔ; καθήσεσθε XALQWΘ etc; καθίσθησθε D

MATT 26

31 Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
Πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθή-
σεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ
ταύτῃ,
γέγραπται γάρ
1¹ Πατάξω τὸν ποιμένα,

καὶ διασκορπισθήσονται
τὰ πρόβατα τῆς ποιμνῆς.”

32 μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με
προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλι-
λαίαν.

33 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος
εἶπεν αὐτῷ
Εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται
ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέποτε
σκανδαλισθήσομαι.

[Cf v 35 below]

34 ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Ἄμην λέγω σοι ὅτι
ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ
πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι
τρὶς ἀπαρνήσῃ με.
35 λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος
Κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν,
οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι.
ὁμοίως καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ
εἶπαν.

MARK 14

27 Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς ὅτι
Πάντες σκανδαλισθήσεσθε,
ὅτι γέγραπται
1¹ Πατάξω τὸν ποιμένα,
καὶ τὰ πρόβατα
διασκορπισθήσονται.”

28 ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με
προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλι-
λαίαν.

29 ὁ δὲ Πέτρος
ἔφη αὐτῷ
Εἰ καὶ πάντες σκανδαλι-
σθήσονται, ἀλλ’ οὐκ ἐγώ.

[Cf v 31 below]

30 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Ἄμην λέγω σοι ὅτι
σὺ σήμερον ταύτῃ τῇ νυκτὶ
πρὶν ἢ δις ἀλέκτορα φωνῆσαι
τρὶς με ἀπαρνήσῃ.
31 ὁ δὲ ἐκπερισσῶς ἐλάλει
Ἐὰν δέῃ με συναποθανεῖν σοι,
οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι.
ὡσαύτως [δὲ] καὶ πάντες
ἔλεγον.

LUKE 22

31 Σίμων Σίμων, ἰδοὺ ὁ
Σατανᾶς ἐξητήσατο ὑμᾶς τοῦ
σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον·
32 ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σου
ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίστις σου·
καὶ σὺ ποτε ἐπιστρέψας στήρι-
σον τοὺς ἀδελφούς σου.

33 ὁ δὲ
εἶπεν αὐτῷ

Κύριε, μετὰ σοῦ
ἔτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν
καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι.

34 ὁ δὲ εἶπεν
Λέγω σοι, Πέτρε,

οὐ φωνήσῃ σήμερον ἀλέκτορ
ἕως τρὶς με ἀπαρνήσῃ εἰδέναι.

[Cf v 33 above]

35 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ὅτε
ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλλαν-
τίου καὶ πῆρας καὶ ὑποδημά-

¹ Zech 13:7

LUKE 22

των, μή τινος ὑστερήσατε;
οἱ δὲ εἶπαν Οὐθενός.
36 εἶπεν δὲ αὐτοῖς Ἄλλα
νῦν ὁ ἔχων βαλλάντιον ἀράτω
ὁμοίως καὶ πήραν, καὶ ὁ μὴ
ἔχων πωλησάτω τὸ ἱμάτιον
αὐτοῦ καὶ ἀγορασάτω μάχαι-
ραν. 37 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι
τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ
τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τό ¹⁴ Καὶ
μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη” καὶ
γὰρ τὸ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει.
38 οἱ δὲ εἶπαν Κύριε, ἰδοὺ
μάχαιραι ὥδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν
αὐτοῖς Ἰκανόν ἐστιν.

CHAPTER VII. THE SUFFERING AND DEATH OF JESUS, §§ 174-180

174. THE AGONY IN GETHSEMANE

MATT 26:36-46

Τότε ἔρχεται μετ’ αὐτῶν ὁ
Ἰησοῦς
εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθση-
μανεῖ,

καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς
Καθίσατε αὐτοῦ
ἕως [οὔ] ἀπελθὼν ἐκεῖ
προσεύξωμαι.

[Cf v 41 below]

37 καὶ παραλαβὼν
τὸν Πέτρον
καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου

ἤρξατο λυπεῖσθαι
καὶ ἀδημονεῖν.

MARK 14:32-42

Καὶ ἔρχονται
εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα Γεθ-
σημανεῖ,

καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
Καθίσατε ὧδε
ἕως
προσεύξωμαι.

[Cf v 38 below]

33 καὶ παραλαμβάνει
τὸν Πέτρον
καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν
Ἰωάννην μετ’ αὐτοῦ,
καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι
καὶ ἀδημονεῖν,

LUKE 22:39-46

Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη
κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ Ὅρος
τῶν Ἑλαιῶν
ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ [καὶ] οἱ
μαθηταί.
40 γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου
εἶπεν αὐτοῖς

Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν
εἰς πειρασμόν. [Cf v 46 below]

¹ Isa 53:12

WH mg: Mk 14:33 Ἰάκωβον καὶ

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
38 τότε λέγει αὐτοῖς 14 "Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου" ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ. 39 καὶ ἡ προσελθὼν μικρὸν ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος	34 καὶ λέγει αὐτοῖς 14 "Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου" ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε. 35 καὶ ἡ προσελθὼν μικρὸν ἔπιπτεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ προσηύχετο ἵνα εἰ δυνατόν ἐστιν παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα, 36 καὶ ἔλεγεν ὁ πατήρ, πάντα δυνατά σοι·	41 καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῶν ὥσει λίθου βολήν, καὶ θεῖς τὰ γόνατα προσηύχετο 42 λέγων Πάτερ,
καὶ λέγων Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστιν, παρελθάτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ ὥς ἐγὼ θέλω ἀλλ' ὥς σύ.	παρένεγκε τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ θέλω ἀλλὰ τί σύ.	εἰ βούλει παρένεγκε τοῦτο τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ· πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου ἀλλὰ τὸ σὸν γινέσθω. 43 Ὡφθῇ δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἵκνῃ τοῦ οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν. 44 καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ ἔκτενέστερον προσή- χετο· [καὶ ἐγένετο] ὁ ἰδρῶς αὐτοῦ ὥσει θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν.] 45 καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς εὗρεν κοιμωμένους αὐτοὺς
40 καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ εὗρίσκει αὐτοὺς καθεύδον- τας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ Οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ;	37 καὶ ἔρχεται καὶ εὗρίσκει αὐτοὺς καθεύδον- τας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ Σίμων, καθεύδεις; οὐκ ἰσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι;	ἀπὸ τῆς λύπης, 46 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τί καθεύδετε;

1 Ps 42(41):5

WH mg: Mt 26:39 προσελθὼν

Mk 14:35 προσελθὼν

Lk 22:43 ἀπ'

44 ἐγένετο δὲ

Mt 26:39 Πάτερ μου with **Σ**ABCDWΘ al pler; LΔΣ etc om μου Mk 14:35 ἔπιπτεν with **Σ**BL;
 ἔπεσεν ACDNWΧΔΘ al pler Lk 22:43, 44 ὥφθη . . . γῆν substantially with **Σ***DLQXΘ it syr cur
 pesh al pler; **Σ***ABRTW 4 Fer syr sin etc om

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
<p>41 ἄγρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.</p> <p>42 πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν προσηύξατο [λέγων] Πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο παρελθεῖν ἐάν μὴ αὐτὸ πῶ, γενηθήτω τὸ θέλημά σου.</p> <p>43 καὶ ἔλθων πάλιν εὔρεν αὐτοὺς καθεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι.</p> <p>44 καὶ ἀφείς αὐτοὺς πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο ἐκ τρίτου τὸν αὐτὸν λόγον· εἰπὼν πάλιν.</p> <p>45 τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ λέγει αὐτοῖς Καθεύδετε λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ ἡ γυγικὴν ἡ ὥρα</p> <p>καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται εἰς χεῖρας ἀμαρτωλῶν.</p> <p>46 ἐγείρεσθε ἄγωμεν· ἰδοὺ ἡ γυγικὴν ὁ παραδιδούς με.</p>	<p>38 ἄγρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ ἔλθῃτε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.</p> <p>39 καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο [τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν].</p> <p>40 καὶ πάλιν ἔλθων εὔρεν αὐτοὺς καθεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ καταβαρυνόμενοι, καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί ἀποκριθῶσιν αὐτῷ.</p> <p>41 καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον καὶ λέγει αὐτοῖς Καθεύδετε [τὸ] λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἀπέχει· ἦλθεν ἡ ὥρα, ἰδοὺ παραδίδεται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου</p> <p>εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀμαρτωλῶν.</p> <p>42 ἐγείρεσθε ἄγωμεν· ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἡ γυγικὴν.</p>	<p>ἁναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν.</p>

Mt 6:13a

^a καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς
πειρασμόν, (§38)

Lk 11:4b

^a καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς
πειρασμόν. (§105)
Cf Lk 22:40b above

WH mg: Mt 26:44, 45 εἰπὼν. πάλιν τότε 45 γὰρ

Mt 26:45 λοιπὸν with BCLW etc; **Σ**ADΔΘ al pler τὸ λοιπὸν. Mk 14:38 **Θ**θηγε with **Σ***B 346. It syr
sin; εἰσέλθῃτε AC'DLNWXΔΘ 3 it vg al pler 41 τὸ λοιπὸν with **Σ**BNΔΘ al pler; λοιπὸν AC'DLWX it etc;
om syr sin cop

175. THE BETRAYAL AND ARREST

MATT 26:47-56

Καὶ
 ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος
 ἰδοὺ
 Ἰούδας
 εἰς τῶν δώδεκα ἦλθεν
 καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς
 μετὰ μαχαίρων καὶ ξύλων
 ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων

 καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ.
 48 ὁ δὲ παραδιδούς αὐτὸν
 ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων
 "Ὁν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστιν"
 κρατήσατε αὐτόν.

 49 καὶ εὐθὺς προσελθὼν
 τῷ Ἰησοῦ
 εἶπεν Χαῖρε, ῥαββεί.
 καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.
 50 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ
 Ἐταῖρε, ἐφ' ὃ πάρει.

 τότε προσελθόντες ἐπέβαλον
 τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν
 καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

 51 καὶ ἰδοὺ εἰς τῶν μετὰ Ἰησοῦ
 ἐκτείνας τὴν χεῖρα
 ἀπέσπασεν τὴν μάχαιραν αὐ-
 τοῦ καὶ πατάξας
 τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως
 ἀφείλεν
 αὐτοῦ τὸ ὠτίον.
 52 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς

MARK 14:43-52

Καὶ εὐθὺς
 ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος

 παραγίνεται [ὁ] Ἰούδας
 εἰς τῶν δώδεκα
 καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος
 μετὰ μαχαίρων καὶ ξύλων
 παρὰ τῶν ἀρχιερέων
 καὶ τῶν γραμματέων
 καὶ τῶν πρεσβυτέρων.
 44 δεδώκει δὲ ὁ παραδιδούς
 αὐτὸν σύσσημον αὐτοῖς λέγων
 "Ὁν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστιν"
 κρατήσατε αὐτόν
 καὶ ἀπάγετε ἀσφαλῶς.
 45 καὶ ἔλθων εὐθὺς προσελθὼν
 αὐτῷ
 λέγει Ῥαββεί,
 καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

 46 οἱ δὲ ἐπέβαλον
 τὰς χεῖρας αὐτῷ
 καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

 47 εἰς δὲ [τις] τῶν παρεστη-
 κότεων

 σπασάμενος τὴν μάχαιραν
 ἔπαισεν
 τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως
 καὶ ἀφείλεν
 αὐτοῦ τὸ ὠτίριον.

LUKE 22:47-53

"Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος
 ἰδοὺ ὄχλος,
 καὶ ὁ λεγόμενος Ἰούδας
 εἰς τῶν δώδεκα
 προσήρχετο αὐτούς,

 καὶ ἤγγισεν
 τῷ Ἰησοῦ

 φιλήσαι αὐτόν.
 48 Ἰησοῦς δὲ εἶπεν αὐτῷ

 Ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ
 ἀνθρώπου παραδίδως;

 49 ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτόν
 τὸ ἐσόμενον εἶπαν Κύριε,
 εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρῃ;
 50 καὶ ἐπάταξεν εἰς τις ἐξ
 αὐτῶν

 τοῦ ἀρχιερέως τὸν δοῦλον
 καὶ ἀφείλεν
 τὸ οὖς αὐτοῦ τὸ δεξιόν.
 51 ἀποκριθεὶς δὲ [ὁ] Ἰησοῦς
 εἶπεν

Mk 14:43 ὁ Ἰούδας with AB; Σ CDLWX Δ Θ al pler om ὁ — τῶν πρεσβυτέρων with BCDLX Θ al pler;
 Σ *AUW min om τῶν 47 εἰς δὲ τις with BCX Δ Θ al pler; Σ ALM etc om τις: D καὶ τις: W καὶ εἰς τις

MATT 26

Ἀποστρέψον τὴν μάχαιράν σου εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρῃ ἀπολοῦνται· 53 ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι ἄρτι πλείω δώδεκα λεγιῶνας ἀγγέλων; 54 πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ ὅτι οὕτως δεῖ γενέσθαι;

55 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις

Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με;
καθ' ἡμέραν

ἐν τῷ ἱερῷ ἐκαθεζόμενον διδάσκων
καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.

56 Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα ^απληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. Τότε οἱ μαθηταὶ ^τ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.

MARK 14

48 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με;
49 καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων
καὶ οὐκ ἔκρατήσατέ¹ με·

ἀλλ' ἵνα ^απληρωθῶσιν αἱ γραφαί.
50 καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον πάντες.
51 Καὶ νεανίσκος τις συνηκολούθει αὐτῷ περιβεβλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ, καὶ κρατοῦσιν αὐτόν, 52 ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα γυμνὸς ἔφυγεν.

LUKE 22

Ἐὰντε ἕως τούτου· καὶ ἀψόμενος τοῦ ὤτιον λάσατο αὐτόν.

52 εἶπεν δὲ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους ἐπ' αὐτόν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγούς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους

Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων;

53 καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ

οὐκ ἐξετείνετε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ·
ἀλλ' αὕτη ἐστὶν ὑμῶν ἡ ὥρα καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους.

^α Cf Mt 8:17 (§24)

176. TRIAL BEFORE THE JEWISH AUTHORITIES

MATT 26:57-75

Οἱ δὲ κρατήσαντες
τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον
πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα,

ὅπου οἱ γραμματεῖς
καὶ οἱ πρεσβύτεροι

συνήχθησαν.

58 ὁ δὲ Πέτρος
ἠκολούθει αὐτῷ [ἀπὸ] μακρόθεν

ἕως τῆς αὐλῆς
τοῦ ἀρχιερέως,

καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἐκάθητο
μετὰ τῶν ὑπηρετῶν
ἰδεῖν τὸ τέλος.

59 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς
καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν
ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ
Ἰησοῦ

ὅπως αὐτὸν θανατώσωσιν,
60 καὶ οὐχ εὑρον
πολλῶν προσελθόντων
ψευδομαρτύρων.

ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο
εἶπαν

61 Οὗτος ἔφη
Δύναμαι καταλύσαι τὸν ναὸν
τοῦ θεοῦ

MARK 14:53-72

Καὶ
ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν
πρὸς τὸν ἀρχιερέα,
καὶ συνέρχονται ἅπαντες
οἱ ἀρχιερεῖς

καὶ οἱ πρεσβύτεροι
καὶ οἱ γραμματεῖς.

54 καὶ ὁ Πέτρος
ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν
αὐτῷ

ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν
τοῦ ἀρχιερέως,

καὶ ἦν συνεκαθήμενος
μετὰ τῶν ὑπηρετῶν
καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ
ῥῶς.

55 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς
καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν
κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν

εἰς τὸ θανατώσαι αὐτόν,
καὶ οὐχ ἠύρισκον·

56 πολλοὶ γὰρ
ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ,
καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ
ἦσαν. [Cf v 59 below]

57 καὶ τινες ἀναστάντες
ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ
λέγοντες ὅτι

58 Ἡμεῖς ἠκούσαμεν
αὐτοῦ λέγοντος ὅτι
Ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν
τοῦτον

LUKE 22:54-71

Συλλαβόντες δὲ
αὐτὸν ἤγαγον καὶ εἰσήγαγον
εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχιερέως·
[Cf v 66 below]

ὁ δὲ Πέτρος
ἠκολούθει μακρόθεν.

55 περιψάντων δὲ πῦρ
ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς

καὶ συνεκαθισάντων
ἐκάθητο ὁ Πέτρος
μέσος αὐτῶν.
[Cf v 56 below]

WH mg: Mk 14:53 αὐτῷ

Lk 22:54 καὶ εἰσήγαγον with **ABLRX** al pler; καὶ συνήγαγον W; Df^o min it vg syr sin cur pesh et com

MATT 26	MARK 14	
καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομήσαι.	τὸν χειροπόδιον καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποιήτον οἰκοδομήσω· 59 καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν. [Cf v 56b]	
62 καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ Οὐδὲν ἀποκρίνη; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;	60 καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς μέσον ἐπηρώτησεν τὸν Ἰησοῦν λέγων Οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦ- σιν;	
63 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα.	61 ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ οὐκ ἀπεκρίνατο οὐδέν. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ	
καὶ ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.	Σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ; 62 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Ἐγώ εἰμι, καὶ ὁ ὤψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνά- μεως	[Cf vv 67, 70 below]
64 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Σὺ εἶπας· ¹ πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὤψεσθε ¹ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνά- μεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ."	καὶ ὁ ὤψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνά- μεως καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ."	[Cf v 69 below]
65 τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων Ἐβλασφήμησεν· τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύ- ρων; ἴδε νῦν ἠκούσατε τὴν βλασ- φημίαν· 66 τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπαν Ἐνοχος θανάτου ἐστίν.	63 ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει Τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύ- ρων; 64 ἠκούσατε τῆς βλασ- φημίας; τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν ἐνοχον εἶναι θανάτου.	[Cf v 71 below]

¹ Dan 7:13; Ps 110(109):1 ff

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
67 Τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ	65 Καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ	[Cf vv 63, 64 below]
καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν, 68 οἱ δὲ ἐράπισαν λέγοντες Προφῆτευσον ἡμῖν, χριστέ, τίς ἐστίν ὁ παῖσας σε;	καὶ περικαλύπτειν αὐτοῦ τὸ πρόσωπον καὶ κολαφίζειν αὐτόν καὶ λέγειν αὐτῷ Προφῆτευσον, καὶ οἱ ὑπηρέται ραπίσμασιν αὐτόν ἔλαβον.	
69 Ὁ δὲ Πέτρος ἐκάθητο ἔξω ἐν τῇ αὐλῇ· καὶ προσήλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη	66 Καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου κάτω ἐν τῇ αὐλῇ ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως. 67 καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον	56 ἰδοῦσα δὲ αὐτόν παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ εἶπεν 57 Καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν·
λέγουσα Καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Γαλιλαίου· 70 ὁ δὲ ἠρνήσατο ἐμπροσθεν πάντων λέγων Οὐκ οἶδα τί λέγεις. 71 ἐξελθόντα δὲ εἰς τὸν πυλῶνα	θερμαινόμενον ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει Καὶ σὺ μετὰ τοῦ Ναζαρηνοῦ ἦσθα τοῦ Ἰησοῦ· 68 ὁ δὲ ἠρνήσατο λέγων Οὔτε οἶδα οὔτε ἔπίσταμαι σὺ τί λέγεις. ¹ καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύ- λιον.	ὁ δὲ ἠρνήσατο λέγων Οὐκ οἶδα αὐτόν, γύναι.
εἶδεν αὐτόν ἄλλη	69 καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτόν ἤρξατο πάλιν λέγειν ¹ τοῖς παρεστῶσιν ὅτι Οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστίν.	58 καὶ μετὰ βραχύ ἕτερος ἰδὼν αὐτόν ἔφη
καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ Οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου· 72 καὶ πάλιν ἠρνήσατο μετὰ ὅρκου ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. 73 μετὰ μικρὸν δὲ προσελ- θόντες οἱ ἐστῶτες εἶπον τῷ Πέτρῳ	70 ὁ δὲ πάλιν ἠρνεῖτο. καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ	Καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ· ὁ δὲ Πέτρος ἔφη "Ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί. 59 καὶ διαστάσης ὥσεί ὥρας μῆς ἄλλος τις δισχυρίζετο λέγων

WH mg: Mk 14:68 ἐπίσταμαι· σὺ τί λέγεις; 69 εἶπεν

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
<p>Ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ, καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δηλόν σε ποιεῖ· 74 τότε ἤρξατο καταθεματίζειν καὶ ὁμνῆναι ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. καὶ εὐθὺς ἀλέκτωρ ἐφώνησεν·</p> <p>75 καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος Ἰησοῦ εἰρηκότος ὅτι Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι</p> <p>τρὶς ἀπαρνήσῃ με, καὶ ἐξελθὼν ἕξω ἐκλαυσεν πικρῶς.</p> <p>[Cf v 67 above]</p> <p>[Cf v 68 above]</p> <p>[Cf v 57 above]</p> <p>[Cf v 63 above]</p>	<p>Ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ, καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ· 71 ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὁμνῆναι ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε. 72 καὶ εὐθὺς ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησεν·</p> <p>καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος τὸ ῥήμα ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Πρὶν ἀλέκτορα δις φωνῆσαι</p> <p>τρὶς με ἀπαρνήσῃ, καὶ ἐπιβαλὼν ἐκλαίεν.</p> <p>[Cf v 65 above]</p> <p>[Cf v 53 above]</p> <p>[Cf v 61 above]</p>	<p>Ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν, καὶ γὰρ Γαλιλαῖός ἐστιν· 60 εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος Ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. καὶ παραχρῆμα ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ ἐφώνησεν ἀλέκτωρ. 61 καὶ στραφείς ὁ κύριος ἐνέβλεψεν τῷ Πέτρῳ, καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος τοῦ κυρίου ὡς εἶπεν αὐτῷ ὅτι Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι σή- μερον ἀπαρνήσῃ με τρίς. 62 [καὶ ἐξελθὼν ἕξω ἐκλαυσεν πικρῶς.] 63 Καὶ οἱ ἀνδρες οἱ συνέχοντες αὐτὸν ἐνέπαιζον αὐτῷ δέροντες, 64 καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν ἐπηρώτων λέγοντες Προφῆτευσον, τίς ἐστὶν ὁ παῖσας σε; 65 καὶ ἕτερα πολλὰ βλασ- φημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν. 66 Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέρειον τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν, λέγοντες 67 Εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, εἰπὼν ἡμῖν. εἶπεν δὲ αὐτοῖς Ἐὰν ὑμῖν εἴπω οὐ μὴ πιστεύ- σητε· 68 ἐὰν δὲ ἐρωτήσω</p>

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
[Cf v 64 above]	[Cf v 62b above]	οὐ μὴ ἀποκριθῇτε. 69 ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ ἔσται 1“ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνά- μειος τοῦ θεοῦ.” 70 εἶπαν δὲ πάντες Σὺ οὖν εἰ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη “Τμεῖς λέγετε ὅτι ἐγὼ εἰμι.” 71 οἱ δὲ εἶπαν Τί ἔτι ἔχομεν μαρτυρίας χρεῖαν; αὐτοὶ γὰρ ἤκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.
[Cf vv 63, 64a above]	[Cf vv 61, 62a above]	
[Cf v 65 above]	[Cf v 63 above] [Cf v 64 above]	

177. THE TRIAL BEFORE PILATE

MATT 27:1-31	MARK 15:1-20	LUKE 23:1-25
Πρωίας δὲ γενομένης συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ὥστε θανατῶσαι αὐτόν· 2 καὶ δήσαντες αὐτόν ἀπή- γαγον καὶ παρέδωκαν Πειλάτῳ τῷ ἡγεμόνι. 3 Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ ᾿παραδοὺς ¹ αὐτόν ὅτι κατε- κρίθη μεταμεληθεὶς ἔστρεψεν τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ πρεσβυτέροις 4 λέγων “Ἡμαρτον παρα- δοὺς αἷμα δίκαιον ¹ . οἱ δὲ εἶπαν· Τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ	Καὶ εὐθὺς πρωὶ συμβούλιον ἱποῖσαντες ¹ οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων καὶ ὄλον το συνέδριον δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπή- νεγκαν καὶ παρέδωκαν Πειλάτῳ.	Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆ- θος αὐτῶν ἤγαγον αὐτόν ἐπὶ τὸν Πειλᾶτον.

¹ Dan 7:13; Ps 110(109):1 ff

WH mg: Mt 27:3 παραδοὺς | ἀθῶον

Mk 15:1 ἐτοιμάσαντες

Lk 23:70 εἰμι;

MATT 27

ψη. 5 καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια εἰς τὸν ναὸν ἀνεχώρησεν, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγγαστο. 6 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπαν Οὐκ ἔξεστιν βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἱματός ἐστιν· 7 συμβούλιον δὲ λαβόντες ἡγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν Ἀγρὸν τοῦ Κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις. 8 διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος Ἀγρὸς Αἱματος ἕως τῆς σήμερον. 9 Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος ¹“Καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ, 10 καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέν μοι Κύριος.” 11 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐστάθη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος·

καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν

λέγων

Σὺ εἰ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;

ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη ὅ

Σὺ ἴλέγεις.¹

12 καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν

MARK 15

2 καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πειλᾶτος

Σὺ εἰ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;

ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ λέγει

Σὺ ἴλέγεις.¹

3 καὶ κατηγοροῦν αὐτοῦ

LUKE 23

2 ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ λέγοντες Τοῦτον εὐραμεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος ἡμῶν καὶ κωλύοντα φόρους Καίσαρι διδόναι καὶ λέγοντα αὐτὸν χριστὸν βασιλέα εἶναι.

3 ὁ δὲ Πειλᾶτος

ἠρώτησεν αὐτὸν

λέγων

Σὺ εἰ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;

ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη

Σὺ ἴλέγεις.¹

¹ Zech 11:13

MATT 27

ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων
καὶ πρεσβυτέρων
οὐδὲν ἀπεκρίνατο.

13 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πει-
λᾶτος

Οὐκ ἀκούεις

πόσα σου καταμαρτυροῦσιν;
14 καὶ

οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ

πρὸς οὐδὲ ἐν ῥήμα,

ὥστε θαυμάζειν

τὸν ἡγεμόνα λίαν.

MARK 15

οἱ ἀρχιερεῖς πολλὰ.

4 ὁ δὲ Πειλᾶτος πάλιν ἐπη-
ρώτα αὐτὸν [λέγων]

Οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν;

Ἰδε πόσα σου κατηγοροῦσιν.

5 ὁ δὲ Ἰησοῦς

οὐκ ἐτι οὐδὲν ἀπεκρίθη,

ὥστε θαυμάζειν

τὸν Πειλᾶτον.

LUKE 23

4 ὁ δὲ Πειλᾶτος εἶπεν πρὸς
τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὀχ-
λους Οὐδὲν εὐρίσκω αἷτιον
ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. 5 οἱ
δὲ ἐπίσχουν λέγοντες ὅτι
Ἀνασείει τὸν λαὸν διδάσκων
καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, καὶ
ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας
ἕως ὧδε. 6 Πειλᾶτος δὲ
ἀκούσας ἐπηρώτησεν εἰ [ὁ]
ἄνθρωπος Γαλιλαῖός ἐστιν,
7 καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς
ἐξουσίας Ἑρῴδου ἐστὶν ἀνέ-
πεμψεν αὐτὸν πρὸς Ἑρῴδην,
ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν Ἱεροσολύ-
μοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις.
8 Ὁ δὲ Ἑρῴδης ἰδὼν τὸν
Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν, ἦν γὰρ
ἐξ ἱκανῶν χρόνων θέλων ἰδεῖν
αὐτὸν διὰ τὸ ἀκοῦειν περὶ
αὐτοῦ, καὶ ἡλπίζεν τι σημεῖον
ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον.
9 ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις
ικανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρί-
νατο αὐτῷ. 10 ἰσθήκεισαν δὲ
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς
εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ.
11 ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ
Ἑρῴδης σὺν τοῖς στρατεύ-
μασιν αὐτοῦ καὶ ἐμπαίξας

MATT 27

15 Κατὰ δὲ ἑορτὴν
εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν
ἓνα τῷ ὄχλῳ δέσμιον ὃν ᾔθε-
λον.
16 εἶχον δὲ τότε δέσμιον
ἐπίσημον
λεγόμενον Βαραββᾶν.

17 συνηγμένων οὖν αὐτῶν
εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος
Τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν,

MARK 15

6 Κατὰ δὲ ἑορτὴν
ἀπέλυεν
αὐτοῖς ἓνα δέσμιον ὃν παρη-
τοῦντο.

7 ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς
μετὰ τῶν στασιαστῶν δεδε-
μένος οἵτινες ἐν τῇ στάσει
φόνον πεποιήκεισαν. 8 καὶ
ἀναβὰς ὁ ὄχλος ᾗρξατο
αἰτεῖσθαι καθὼς ἐποίει αὐ-
τοῖς.

9 ὁ δὲ Πειλᾶτος ἀπεκρίθη
αὐτοῖς λέγων
Θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν

LUKE 23

περιβαλὼν ἐσθῆτα λαμπρὰν
ἀνέπεμφεν αὐτὸν τῷ Πειλάτῳ.
12 Ἐγένοντο δὲ φίλοι ὃ τε
Ἡρώδης καὶ ὁ Πειλᾶτος ἐν
αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων
προϋπήρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ
ὄντες πρὸς αὐτούς.

13 Πειλᾶτος δὲ συναλε-
σάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ
τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαόν
14 εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Προσ-
ηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον
τοῦτον ὡς ἀποστρέφοντα τὸν
λαόν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον
ὑμῶν ἀνακρίνας οἰθὲν εὔρον
ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἷτιον
ὧν κατηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ.
15 ἀλλ' οὐδὲ Ἡρώδης, ἀνέ-
πεμφεν γὰρ αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς·
καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον θανάτου
ἐστὶν πεπραγμένον αὐτῷ.
16 παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπο-
λύσω.

[Cf vv 18, 19, 25 below]

Lk 23:17 ABKLTΠ 1 it sah etc om; ⲬD (after v 19 with syr sin eur eth) WXΘ (tr to κατὰ ἑορτὴν ἀπολύειν αὐτοῖς ἓνα) 9 it vg etc add ἀνάγκη δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἓνα; cf Mt 27:15; Mk 15:6

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
<p>[τὸν] Βαραββᾶν ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; 18 ᾗδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν.</p>	<p>τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; 10 ἐγίνωσκεν γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδédωκεσαν αὐτόν [οἱ ἀρχιερεῖς].</p>	
<p>19 Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος ἀπέστειλεν πρὸς αὐτόν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα Μηδέν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ, πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν. 20 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους</p>	<p>11 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον</p>	
<p>ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββᾶν τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν. [Cf v 16 above]</p>	<p>ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς. [Cf v 7 above]</p>	<p>18 ἀνέκραγον δὲ πανπληθεῖ λέγοντες Λῖρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν τὸν Βαραββᾶν</p>
<p>21 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν εἶπεν αὐτοῖς Τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπαν Τὸν Βαραββᾶν. 22 λέγει αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος Τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν; λέγουσιν πάντες Σταυρωθήτω. 23 ὁ δὲ ἔφη</p>	<p>12 ὁ δὲ Πειλᾶτος πάλιν ἀποκριθεὶς ἔλεγεν αὐτοῖς Τί οὖν ποιήσω [ὄν] λέγετε τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; 13 οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν Σταύρωσον αὐτόν. 14 ὁ δὲ Πειλᾶτος ἔλεγεν αὐτοῖς Τί γὰρ ἐποίησεν κακόν;</p>	<p>19 ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινα γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ φόνον βληθεὶς ἐν τῇ φυλακῇ. 20 πάλιν δὲ ὁ Πειλᾶτος προσεφώνησεν αὐτοῖς, θέλων ἀπολύσαι τὸν Ἰησοῦν.</p>
<p>Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον λέγοντες Σταυρωθήτω. 24 ἰδὼν δὲ ὁ Πειλᾶτος ὅτι</p>	<p>οἱ δὲ περισσῶς ἔκραξαν Σταύρωσον αὐτόν.</p>	<p>21 οἱ δὲ ἐπεφώνουν λέγοντες Σταύρου σταύρου αὐτόν. 22 ὁ δὲ τρίτον εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; οὐδὲν αἷτιον θανάτου εὗρον ἐν αὐτῷ· παιδεύσας οὖν αὐτόν ἀπολύσω. 23 οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλαις αἰτοῦμενοι αὐτόν 'σταυρωθῆναι',</p>

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
οὐδέν ὠφελεῖ ἀλλὰ μάλλον θόρυβος γίνεταί λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἱκατέ- ναντι ¹ τοῦ ὄχλου λέγων Ἐθῶός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τ τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε. 25 καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.		
26 τότε	15 ὁ δὲ Πειλᾶτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, [Cf v 7 above]	καὶ κατίσχυον αἱ φωναὶ αὐτῶν. 24 καὶ Πειλᾶτος ἐπέκρινεν γενέσθαι τὸ αἷτημα αὐτῶν
ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν,		25 ἀπέλυσεν δὲ τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς φυλακὴν ὃν ἤτοῦντο, τὸν δὲ Ἰησοῦν παρέδωκεν
τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν	καὶ παρέδωκεν τὸν Ἰησοῦν φραγελλώσας ἵνα σταυρωθῇ.	τῷ θελήματι αὐτῶν.
ἵνα σταυρωθῇ. 27 Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὄλην τὴν σπεῖραν. 28 καὶ ἑκδύσαντες ¹ αὐτὸν χλαμύδα κοκκίνην περιέθηκαν αὐτῷ, 29 καὶ πλέξαντες στήφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθηκαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ κάλαμον ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ	16 Οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὃ ἐστὶν πραιτώριον, καὶ συναλοῦσιν ὄλην τὴν σπεῖραν. 17 καὶ ἐνδιδύσκουσιν αὐτὸν πορφύραν καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον	
	18 καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτόν	

WH mg: Mt 27:24 ἀπέναντι | τοῦ δικαίου

28 ἐκδύσαντες

Mt 27:28 ἐκδύσαντες with N*ALNW6 it sah cop al pler; ἐκδύσαντες BD 157. 5 it
φραγελλώσας: D 1 it sah τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν

Mk 15:15 καὶ . . .

MATT 27	MARK 15
ἐνέπαιξαν αὐτῷ λέγοντες Χαῖρε, 'βασιλεῦ' τῶν 'Ιου- δαίων, 30 καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν ἔλαβον τὸν κάλαμον καὶ ἔτυπον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. 31 καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρώσαι.	Χαῖρε, βασιλεῦ τῶν 'Ιου- δαίων. 19 καὶ ἔτυπον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλὰ μῶ καὶ ἐνέπτυν αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ. 20 καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. Καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν·

178. THE CRUCIFIXION OF JESUS

MATT 27:32-56	MARK 15:21-41	LUKE 23:26-49
'Εξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον Κυρηναῖον ὀνόματι Σίμωνα· τοῦτον ἡγγάρευσαν ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.	καὶ ἀγαρεύνουσιν παράγοντά τινα Σίμωνα Κυρηναῖον ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα 'Αλεξάνδρου καὶ 'Ρούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.	Καὶ ὡς 'ἀπήγαγον' αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι Σίμωνα τὸν Κυρηναῖον ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὀπισθεν τοῦ 'Ιησοῦ. 27 'Ηκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ καὶ γυναικῶν αἱ ἐκόπτοντο καὶ ἐθόρουν αὐτόν. 28 στραφεῖς δὲ πρὸς αὐτὰς 'Ιησοῦς εἶπεν· Θυ- γατέρες 'Ιερουσαλήμ, μὴ κλαί- ετε ἐπ' ἐμέ· πλὴν ἐφ' ἑαυτάς κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν, 29 ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσιν Μακά- ραιοι αἱ στεῖραι καὶ αἱ κοιλίαι αἱ οὐκ ἐγέννησαν καὶ μαστοὶ

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
[Cf v 38 below]	[Cf v 27 below]	οἱ οὐκ ἔθρεψαν. 30 τότε ἄρ- ξονται ³ “λέγειν τοῖς ὄρεσιν Πέσατε ἐφ’ ἡμᾶς, καὶ τοῖς βουνοῖς Καλύψατε ἡμᾶς.” 31 ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται; 32 Ἦγοντο δὲ καὶ ἕτεροι κακοῦργοι δύο σὺν αὐτῷ ἀναι- ρεθῆναι. 33 Καὶ ὅτε ἦλθαν ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Κρανίον,
33 Καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον Γολγοθᾶ, ὃ ἐστὶν Κρανίου Τόπος λεγόμενος, 34 ¹ “ἔδωκαν” αὐτῷ “πιεῖν οἶνον” μετὰ “χολῆς” μεμιγ- μένον· καὶ γευσάμενος οὐκ ἠθέλησεν πιεῖν. 35 σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν [Cf v 38 below]	22 καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ τὸν Γολγοθᾶν τόπον, ὃ ἐστὶν Ἰμπεριονόμος. Κρανίου Τόπος. 23 καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ἑσμυρνισμένον οἶνον, ὃς δὲ οὐκ ἔλαβεν. 24 καὶ σταυροῦσιν αὐτὸν [Cf v 27 below]	ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτὸν καὶ τοὺς κακοῦργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν. 34 [ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγεν Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδασιν τί ποιοῦσιν.] ² “διαμεριζόμενοι” δὲ “τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐβαλον κλῆρον.”
² “διαμερίσαντο τὰ ἱμάτια” αὐτοῦ “ἑβάλλοντες ¹ κλῆρον,”	καὶ ² “διαμερίζονται τὰ ἱμάτια” αὐτοῦ, “ἑβάλλοντες κλῆρον ἐπ’ αὐτὰ” τίς τί ἄρη. 25 ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.	35 καὶ ἰσθήκει ὁ λαὸς ⁴ “θεωρῶν. ἐξεμυκτηρίζον” δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες λέγοντες “Ἄλλους ἔσωσεν, σωσάτω ἑαυτὸν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἐκλεκτός.
36 καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ. [Cf v 41 below] [Cf v 42 below]	[Cf v 31 below] [Cf v 32 below]	

¹ Ps 69(68):21

² Ps 22(21):18

³ Hos 10:8

⁴ Ps 22(21):7

WH mg: Mt 27:35 βαλόντες

Mk 15:22 μεθερμηνεύμενον

Lk 23:31 τῷ

Lk 23:34 ὁ δὲ Ἰησ. . . . ποιοῦσιν with **S**^aA (om Πάτερ) CLX 5 it vg syr cur pesh al pler; BD*W^o 2 min 3 it syr sin sah cop etc om

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
[Cf v 48 below]	[Cf v 36 below]	36 ἐνέπαιξαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι, ² “ὄξος” προσφέροντες αὐτῷ
[Cf v 40 below]	[Cf v 30 below]	37 καὶ λέγοντες Εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτὸν.
37 καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην	26 καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη	38 ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ ἐπ’ αὐτῷ
ΟΤΤΟΣ ΕΣΤΙΝ ΙΗΣΟΥΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.	Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.	Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΟΤΤΟΣ.
38 Τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λησταί, εἰς ἐκ δεξιῶν καὶ εἰς ἐξ ἐωνύμων.	27 Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσιν δύο ληστές, ἓνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἓνα ἐξ ἐωνύμων αὐτοῦ.	[Cf vv 32, 33b above]
39 Οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν ¹ “κινούντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν”	29 Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν ¹ “κινούντες τὰς κεφαλὰς” αὐτῶν	
40 καὶ λέγοντες Ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτὸν· εἰ υἱὸς τοῦ θεοῦ ¹ , κατὰβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ	30 σῶσον σεαυτὸν καταβάς ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.	[Cf v 37 above]
41 ὁμοίως [καὶ] οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων ἔλεγον	31 ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων	[Cf v 35 above]
42 Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι·	ἔλεγον Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι·	
βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐστίν,	32 ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς Ἰσραὴλ	[Cf v 35 above] [Cf v 37 above and parallels]

¹ Ps 22(21):7; 109(108):25² Ps 69(68):21

WH mg: Mt 27:40 θεοῦ εἰ

Mk 15:28 **Σ**ABC***DX** 1 it syr sin sah etc opt; ELD⁹ 5 it vg cop pesh etc add καὶ πληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα· Καὶ μετὰ ἀνάμνησιν ἐλογίσθη (Isa 53:12, Lk 22:37) ²⁹ καὶ οἰκοδ. with BDL 3 it sah cop pesh etc; οἰκοδ. after ἡμέραις **Σ**ACX^Δ al pler — ἐν τρισὶν with **Σ**BC^ΔLX^Δ 3 it vg cop syr sin al pler; τρισὶν AD⁹ 2 it sah

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ πιστεύσωμεν ἐπ' αὐτόν. 43 ¹ “πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεόν”, ῥυσάσθω” νῦν “εἰ θέλει αὐτόν.” εἶπεν γὰρ ὅτι Θεοῦ εἰμι υἱός. 44 τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ λησταὶ οἱ συνσταυρωθέντες σὺν αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.	καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν. καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι σὺν αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.	39 Εἰς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφήμει αὐτόν Οὐχὶ σὺ εἶ ὁ χριστὸς; σώσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. 40 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπιτιμῶν αὐτῷ ἔφη Οὐδέ φοβῆ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ; 41 καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως, ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξεν. 42 καὶ ἔλεγεν Ἰησοῦ, μνήσθητί μου ὅταν ἔλθῃς εἰς τὴν βασιλείαν σου. 43 καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἄμην σοὶ λέγω, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. 44 Καὶ ἦν ἡδὴ ὥσπερ ὥρα ἔκτη καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης 45 τοῦ ἡλίου ἐκλείποντος,
45 Ἀπὸ δὲ ἔκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.	33 Καὶ γενομένης ὥρας ἔκτης σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.	
46 περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ με- γάλῃ λέγων ² “Ἐλωὶ ἔλωὶ λεμὰ σαβαχ- θανεὶ;” τοῦτ' ἔστιν “Θεέ μου θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες;”	34 καὶ τῇ ἐνάτῃ ὥρᾳ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ με- γάλῃ ² “Ἐλωὶ ἔλωὶ λεμὰ σαβαχ- θανεὶ;” ὃ ἔστιν μεθερμηνευόμενον “Ὁ θεός μου [ὁ θεός μου], εἰς τί ἐγκατέλιπές με;”	

¹ Ps 22(21):8 ² Ps 22(21):1

WH mg: Mt 27:43 τῷ θεῷ Lk 23:42 ἐν τῇ βασιλείᾳ

Mt 27:45 ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν: om N* 248. 1 It Mk 15:34 ὁ θεός μου² om B

MATTHEW 27	MARK 15	LUKE 23
<p>47 τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἐστηκότων ἀκούσαντες ἔλεγον ὅτι Ἡλείαν φωνεῖ οὗτος. 48 καὶ εὐθέως δραμὼν εἰς ἐξ αὐτῶν καὶ λαβὼν σπόγγον πλήσας τε 1“ὄξους” καὶ περιθεὶς καλὰ μω “ἐπότιζεν” αὐτόν. 49 οἱ δὲ λοιποὶ εἶπαν “Ἄφες ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἡλείας σώσων αὐτόν. [ἄλλος δὲ λαβὼν λόγχην ἐνυξεν αὐτοῦ τὴν πλευράν, καὶ ἐξηλθεν ὕδωρ καὶ αἷμα.] [Cf v 51 below]</p>	<p>35 καὶ τινες τῶν παρεστηκότων¹ ἀκούσαντες ἔλεγον “Ἴδε Ἡλείαν φωνεῖ. 36 δραμὼν δὲ τις γεμίσας σπόγγον 1“ὄξους” περιθεὶς καλὰ μω “ἐπότιζεν” αὐτόν, λέγων “Ἄφετε ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἡλείας καθελεῖν αὐτόν. [Cf v 38 below]</p>	<p>[Cf v 36 above] ἐσχίσθη δὲ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον. 46 καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Πάτερ, ²“εἰς χεῖράς σου παραιτίθην τὸ πνεῦμά μου” τοῦτο δὲ εἰπὼν ἐξέπνευσεν. [Cf v 45b above]</p>
<p>50 ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν κράζας φωνῇ μεγάλῃ ἀφῆκεν τὸ πνεῦμα. 51 Καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη [ἀπ’] ἄνωθεν ἕως κάτω εἰς δύο, καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, 52 καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεψύχθησαν καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημέ- νων ἀγίων ἠγέρθησαν, 53 καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ εἰσῆλ- θον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς.</p>	<p>37 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφείλες φωνὴν μεγάλην ἐξέπνευσεν. 38 Καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπ’ ἄνωθεν ἕως κάτω.</p>	

¹ Ps 69(68):21 ² Ps 31(30):5WH mg: Mt 27:49 *ὄξους* Mk 15:35 *ἐστηκότων*Mt 27:49 *ἄλλος . . . αἷμα* (Jo. 19:34) with *ⲚⲐⲘⲚ* etc; ADΔΘ it vg syr sin pesh cop al pler om

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
<p>54 Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν ιδόντες τὸν σεισμόν καὶ τὰ γινόμενα ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες 'Ἀληθῶς 'θεοῦ υἱὸς' ἦν οὗτος.</p>	<p>39 Ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ ὅτι οὕτως ἐξέπνευσεν εἶπεν 'Ἀληθῶς οὗτος ὁ ἄνθρωπος υἱὸς θεοῦ ἦν.</p>	<p>47 Ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατοντάρχης τὸ γενόμενον ἐδόξαζεν τὸν θεὸν λέγων 'Οὕτως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν. 48 καὶ πάντες οἱ συνπα- ρα- γενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεω- ρίαν ταύτην, θεωρήσαντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες τὰ στήθη ὕπεστρεφον. 49 "ἰστήκεισαν" δὲ πάντες "οἱ γνωστοί" αὐτῷ "ἀπὸ μακρόθεν," καὶ ὁ γυναικὲς αἱ συνακολουθοῦσαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὀρώσας ταῦτα.</p>
<p>55 Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαί ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἰτίνας ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας διακονοῦσαι αὐτῷ.</p>	<p>40 Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες [Cf v 41 below]</p>	<p>49 "ἰστήκεισαν" δὲ πάντες "οἱ γνωστοί" αὐτῷ "ἀπὸ μακρόθεν," καὶ ὁ γυναικὲς αἱ συνακολουθοῦσαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ὀρώσας ταῦτα.</p>
<p>56 ἐν αἷς ἦν Ἡ Μαρία¹ ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσήφ¹ μήτηρ καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβε- δαίου. [Cf v 55 above]</p>	<p>ἐν αἷς καὶ Μαριάμ ἡ Μαγ- δαληνὴ καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ Ἰωσήτος μήτηρ καὶ Σαλώμη, 41 αἱ ὅτε ἦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἠκολούθουν αὐτῷ καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συνανα- βάσαι αὐτῷ εἰς Ἱεροσόλυμα.</p>	<p>[Cf v 49 above]</p>

179. THE BURIAL OF JESUS

MATT 27:57-61	MARK 15:42-47	LUKE 23:50-56
<p>Ὁψίας δὲ γενομένης [Cf v 62 below]</p>	<p>Καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευή, ὃ ἐστὶν προσάβατον, 43 ἐλθὼν 'Ιωσήφ¹ τὸν ἀπὸ Ἀριμαθαίας</p>	<p>[Cf v 54 below]</p> <p>Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσήφ</p>

¹ Ps 88(87):8; 38(37):11

WH mg: Mt 27:54 υἱὸς θεοῦ

56 Μαριάμ | Ἰωσήφ

Mk 15:43 ὁ

Lk 23:49 αἱ

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
ἀπὸ Ἀριμαθαίας, τοῦνομα Ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθητεύθη ¹ τῷ Ἰησοῦ· 58 οὗτος προσελθὼν τῷ Πειλάτῳ ῆτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. τότε ὁ Πειλᾶτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι. 59 καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσήφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ [ἐν] σινδόνι καθαρᾷ, 60 καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ, καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου ἀπῆλθεν. [Cf v 62 below]	εὐσχήμων βουλευτής, [Cf v 43a above] ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, τολμήσας εἰσῆλθεν πρὸς τὸν Πειλᾶτον καὶ ῆτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. 44 ὁ δὲ Πειλᾶτος ἐθαύμασεν εἰ ἥδη τέθηκεν, καὶ προσ- καλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ ἥδη ¹ ἀπέθανεν· 45 καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος ἐδωρήσατο τὸ πτώμα τῷ Ἰωσήφ. 46 καὶ ἀγοράσας σινδόνα καθελὼν αὐτὸν ἐνείλησεν τῇ σινδόνι καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐν μνήματι ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας, καὶ προσέκυλισεν λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. [Cf v 42 above]	βουλευτῆς ὑπάρχων. ἀνὴρ ἁγαθὸς καὶ δίκαιος,— ¹ 51 οὗτος οὐκ ἦν συνκαταθει- μένος ¹ τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν,— ἀπὸ Ἀριμαθαίας πόλεως τῶν Ἰουδαίων, [Cf v 50 above] ὃς προσεδέχετο τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, 52 οὗτος προσελθὼν τῷ Πειλάτῳ ῆτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, 53 καὶ καθελὼν ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐν μνήματι λαξευτῷ οὐ οὐκ ἦν οὐδεὶς οὐπω κείμενος. 54 Καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευῆς, καὶ σάββατον ἐπέφωσκεν. 55 Κατακοιθῆσασαι δὲ αἱ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνεληλυθυῖαι ἐκ τῆς Γαλι- λαίας αὐτῷ,
61 Ἦν δὲ ἐκεῖ Μαριὰμ ἡ Μαгдаληνή	47 Ἦ δὲ Μαρία ἡ Μαγδα- ληνή	

MATT 27
καὶ ἡ ἄλλη Μαρία
καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.

MARK 15
καὶ Μαρία ἡ Ἰωσήτος
ἐθεώρουν
ποῦ τέθεται.
[MARK 16:1]
Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου
[ἡ] Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ
Μαρία ἡ [τοῦ] Ἰακώβου καὶ
Σαλώμῃ
ἠγόρασαν ἀρώματα
ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν.
(§181)

LUKE 23
ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον
καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ,
56 ὑποστρέψασαι δὲ
ἠτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα.
Καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύ-
χασαν κατὰ τὴν ἐντολήν,

180. THE WATCH AT THE SEPULCHRE

MATT 27:62-66

Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἣτις ἐστὶν μετὰ τὴν ἡμετέραν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ
Φαρισαῖοι πρὸς Πειλᾶτον 63 λέγοντες Κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος
εἶπεν ἔτι ζῶν Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι· 64 κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν
τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μή ποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ ἡ κλέψωσιν αὐτόν καὶ εἰπωσιν
τῷ λαῷ ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης.
65 ἔφη ὁ Πειλᾶτος Ἐχετε κουστωδίας ὑπάγετε ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε.
66 οἱ δὲ πορευθέντες ἡσφάλισαν τὸν τάφον σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς
κουστωδίας.

WH mg: Mt 27:64 αὐτοῦ 65 δι

PART VI

APPEARANCES IN JERUSALEM AND GALILEE

181. THE RESURRECTION MORNING

MATT 28:1-10	MARK 16:1-8 [9-11]	LUKE 24:1-12 [LUKE 23:56a]
<p>Ὁψέ δὲ σαββάτων,</p> <p>τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων,</p> <p>ἦλθεν Ἥ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία</p> <p>θεωρῆσαι τὸν τάφον.</p> <p>2 καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας· ἄγγελος γὰρ Κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ καὶ προσ- ελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ. 3 ἦν δὲ ἡ εἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡς χιών. 4 ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες καὶ ἐγενήθησαν ὡς νεκροί.</p>	<p>Καὶ διαγενομένου τοῦ σαβ- βάτου</p> <p>[ἡ] Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ [τοῦ] Ἰακώβου καὶ Σαλώμῃ ἠγγόρασαν ἀρώματα ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν. 2 καὶ λίαν πρωὶ [τῇ] μιᾷ τῶν σαββάτων</p> <p>ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον [Cf v 1 above]</p> <p>Ἄνατείλαντος τοῦ ἡλίου.</p> <p>[Cf v 1b above]</p> <p>[Cf vv 4, 5 below]</p> <p>3 καὶ ἔλεγον πρὸς ἐαυτάς Τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου;</p>	<p>ὑποστρέψασαι δὲ [Cf v 10 below]</p> <p>ἠτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα. (§179)</p> <p>τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὄρθρον βαθείως ἐπὶ τὸ μνῆμα ἦλθαν</p> <p>φέρουσαι ἃ ἠτοίμασαν ἀρώ- ματα.</p>

MATT 28	MARK 16	LUKE 24
[Cf v 2b above]	4 καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀνακεκύλισται ὁ λίθος, ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. 5 καὶ ἑισελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον	2 εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου, 3 εἰσελθοῦσαι δὲ οὐχ εὗρον τὸ σῶμα [[τοῦ κυρίου Ἰησοῦ]]. 4 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἀπορεῖσ- θαι αὐτὰς περὶ τούτου καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθῇτι ἀστραπτύσῃ. 5 ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν καὶ κλινουσῶν τὰ πρόσωπα εἰς τὴν γῆν
[Cf vv 2, 3 above]	εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς περιβεβλημένον στολὴν λευ- κὴν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν.	εἶπαν πρὸς αὐτάς
5 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπεν ταῖς γυναῖκιν Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς, οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε·	6 ὁ δὲ λέγει αὐταῖς Μὴ ἐκθαμβεῖσθε· Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον·	Τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα
6 οὐκ ἔστιν ὧδε, ἡγέρθη γὰρ καθὼς εἶπεν·	ἡγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε·	μετὰ τῶν νεκρῶν; 6 [[οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλὰ ἡγέρθη.]]
δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο· 7 καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἰπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι Ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν,	ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν· 7 ἀλλὰ ὑπάγετε εἰπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ ὅτι	μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν ἐτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, 7 λέ- γων τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ὅτι δεῖ παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν καὶ σταυρωθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.

WH mg: Mk 16:5 ἐλθοῦσαι

Lk 24:6 οὐκ . . . ἡγέρθη: om D 5 16

MATT 28

καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς
εἰς τὴν Γαλιλαίαν,
ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε·
ἰδοὺ ἔϊπον ὑμῖν.
8 καὶ ἀπελθοῦσαι ταχὺ
ἀπὸ τοῦ μνημείου
μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς με-
γάλης
ἔδραμον
ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ.

9 καὶ ἰδοὺ Ἰησοῦς ὑπῆντησεν
αὐταῖς

λέγων Χαίρετε· αἱ δὲ προσ-
ελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ
τοὺς πόδας καὶ προσεκύνησαν
αὐτῷ. 10 τότε λέγει αὐταῖς
ὁ Ἰησοῦς Μὴ φοβεῖσθε·

ὑπάγετε

ἀπαγγεῖλατε
τοῖς ἀδελφοῖς μου

ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλι-
λαίαν, καὶ ἐκεῖ με ὄψονται.
[Cf v 1 above]

MARK 16

Προάγει ὑμᾶς
εἰς τὴν Γαλιλαίαν·
ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε,
καθὼς εἶπεν ὑμῖν.
8 καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον
ἀπὸ τοῦ μνημείου,
εἶχεν γὰρ αὐτὰς τρόμος καὶ
ἔκστασις·

καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπαν,

ἐφοβοῦντο γάρ· * * * *

9 [Ἄναστās δὲ πρῶτῃ πρώτῃ
σαββάτῳ
ἐφάνη πρῶτον
Μαρία τῇ Μαγδαληνῇ,
παρ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαι-
μόνια.

10 ἐκείνη πορευθεῖσα

ἀπήγγειλεν
τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις

πενθοῦσι καὶ κλαίουσιν·
[Cf v 7 above]

[Cf vv 1, 9 above]

LUKE 24

8 καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων
αὐτοῦ,
9 καὶ ὑποστρέψασαι
[ἀπὸ τοῦ μνημείου]
ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα
τοῖς ἑνδεκα
καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς.

10 ἦσαν δὲ ἡ Μαγδαληνὴ
Μαρία καὶ Ἰωάννα καὶ Μαρία
ἡ Ἰακώβου· καὶ αἱ λοιπαὶ
σὺν αὐταῖς ἔλεγον πρὸς τοὺς
ἀποστόλους ταῦτα.

WH mg: Mt 28:7 † . . . †

Mk 16:9-20 with ACDWΘ it vg syr cur pesh al pler; Ⲭ B 1 it syr sin etc om; LΨ 099, 0112 have both the Long and Short Conclusions, cf p. 316 Lk 24:9 ἀπο τοῦ μνημείου: om D 6 it arm.

MARK 16	LUKE 24
<p>11 κάκεινοι ἀκούσαντες ὅτι ἤ καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς</p> <p>ἠπίστησαν.]]</p>	<p>11 καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐ- τῶν ὥσει λῆρος τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἠπίσταν αὐταῖς.</p> <p>12 [[Ὁ δὲ Πέτρος ἀνασ- τὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον καὶ παρακίψας βλέπει τὰ ὀθῶνια μόνα· καὶ ἀπῆλθεν πρὸς αὐτὸν θαυμάζων τὸ γε- γονός.]]</p>

182. THE REPORT OF THE WATCH

MATT 28:11-15

Πορευομένων δὲ αὐτῶν ἰδοὺ τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγει-
λαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. 12 καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέ-
ρων συμβούλιόν τε λαβόντες ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις 13 λέγοντες
Εἴπατε ὅτι Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων
14 καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο [ἐπὶ] τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους
ποιήσομεν. 15 οἱ δὲ λαβόντες τ ἀργύρια ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. Καὶ [διε-
φημίσθη] ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις μέχρι τῆς σήμερον [ἡμέρας].

183. THE WALK TO EMMAUS

[[MARK 16:12, 13]]	LUKE 24:13-35
<p>[[Μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν</p> <p>ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ πορευομένοις εἰς ἀγρόν·</p>	<p>Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ</p> <p>ἦσαν πορευόμενοι εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους ἐξήκοντα ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, ἣ ὄνομα Ἑμμαούς, 14 καὶ αὐτοὶ ὁμί- λουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάν- των τῶν συμβεβηκότων τού- των. 15 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν [καὶ] αὐτὸς Ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς, 16 οἱ</p>

WH mg: Mt 28:14 ὑπὸ 15 τὰ | ἐφημίσθη

Lk 24:12 Ὁ δὲ . . . γεγονός (Jo 20:6, 7, 10) with ~~AB~~LWX~~Θ~~ al pler; om D 4 it 1 vg

LUKE 24

δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγινῶναι αὐτόν. 17 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς· Τίνες οἱ λόγοι οὗτοι οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες; καὶ ἐστάθησαν σκυθρωποί. 18 ἀποκριθεὶς δὲ εἰς ὄνόματι Κλεόπας εἶπεν πρὸς αὐτόν· Σὺ μόνος παροικεῖς Ἱερουσαλὴμ καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις; 19 καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Ποῖα; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· Τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζαρηνοῦ, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, 20 ὅπως τε παρέδωκαν αὐτόν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. 21 ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραὴλ· ἀλλὰ γε καὶ σὺν πᾶσιν τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει ἄφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο. 22 ἀλλὰ καὶ γυναῖκες τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὀρθρῖναι ἐπὶ τὸ μνημεῖον 23 καὶ μὴ εὐροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἦλθαν λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακεῖναι, οἱ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν. 24 καὶ ἀπῆλθάν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὗρον οὕτως καθὼς αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον. 25 καὶ αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτούς· Ὡ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ

[MARK 16]

LUKE 24

13 κάκεινοι ἀπελθόντες

ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς·

οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν.]]

τοῦ πιστεῦειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται· 26 οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ; 27 καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωυσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν διερμήνευσεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ αὐτοῦ. 28 Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο, καὶ αὐτὸς προσεποιήσατο πορρώτερον πορεύεσθαι. 29 καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν λέγοντες· Μείνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἐσπέραν ἐστὶν καὶ κέκλικεν ἤδη ἡ ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθεν τοῦ μένειν σὺν αὐτοῖς. 30 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησεν καὶ κλάσας ἐπέδιδου αὐτοῖς· 31 αὐτῶν δὲ διηνοιχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. 32 καὶ εἶπαν πρὸς ἀλλήλους· Οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ὥς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, ὥς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς; 33 Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ εὔρον ἡθροισμένους τοὺς ἑνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, 34 λέγοντας ὅτι δυνατὸς ἠγέρθη ὁ κύριος καὶ ὤφθη Σίμωνι. 35 καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ὥς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.

184. THE APPEARANCE TO THE ELEVEN IN JERUSALEM, AND THE COMMISSION OF THE DISCIPLES (LUKE)

[MARK 16:14]

[[“Τότερον [δὲ] ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἑνδεκα ἐφανέρωθη,

καὶ ὠνείδισεν τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγγηγερμένον [ἐκ νεκρῶν] οὐκ ἐπίστευσαν.]]

LUKE 24:36-49

Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλοῦντων αὐτὸς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν [[καὶ λέγει αὐτοῖς Εἰρήνῃ ὑμῖν]]. 37 Ἰπποθύνες¹ δὲ καὶ ἔμβοβοι γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν.

38 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τί τεταραγμένοι ἐστέ, καὶ διὰ τί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν;

39 ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου ὅτι ἐγὼ εἰμι αὐτός· ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σὰρκα καὶ ὅστέα οὐκ ἔχει καθὼς ἐμέ θεωρεῖτε ἔχοντα. 40 [[καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας.]] 41 Ἔτι δὲ ἀπιστοῦντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων εἶπεν αὐτοῖς Ἐχετέ τι βρώσιμον ἐνθάδε; 42 οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος· 43 καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν.

44 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς Οὗτοι οἱ λόγοι μου οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὦν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωυσέως καὶ τοῖς προφήταις καὶ Ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ. 45 τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς. 46 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὅτι οὕτως γέγραπται

LUKE 24

παθεῖν τὸν χριστὸν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, 47 καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν ¹εἰς ¹ἅφεςιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, — ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ· 48 ὑμεῖς ¹μάρτυρες τούτων. 49 καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἔξαποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίστατε ἐν τῇ πόλει ἕως οὗ ἐνδύσησθε ἐξ ὕψους δύναμιν.

185. THE APPEARANCE TO THE ELEVEN IN GALILEE, AND THE COMMISSION OF THE DISCIPLES (MATT)

MATT 28:16-20

Οἱ δὲ ἑνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 17 καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν, οἱ δὲ ἐδίστασαν. 18 καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων

^aἘδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ [τῆς] γῆς·

19 πορευθέντες οὖν

μαθητεύσατε

πάντα τὰ ἔθνη,

ἑβαπτίζοντες ¹αὐτοὺς εἰς τὸ

[MARK 16:15-18]

[καὶ εἶπεν αὐτοῖς

Πορευθέντες

εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα

κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον

πάσῃ τῇ κτίσει.

[LUKE 10:22a]

^aΠάντα μοι παρεδόθη

ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, (§102)

Mt 11:27a

^a Πάντα μοι παρεδόθη

ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, (§47)

WH mg: Mt 28:19 βαπτίζοντες

Lk 24:47 καὶ [ἔθνη] ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ὑμεῖς

Mt 28:19 πορευθέντες οὖν with BWΔΘΠΞ 1. 33. it vg pesh etc; **ΣΑ** al pler om οὖν Mk 16:15 καὶ οὖν ἀπελογοῦντε λέγοντες ὅτι ὁ αἰὼν οὗτος τῆς ἀνομίας καὶ τῆς ἀπιστίας ὑπὸ τὸν σατανᾶ ἐστίν ὁ μὴ εἶναι τὰ ὑπὸ τῶν πνευματικῶν ἀκάρητα τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ καταλαβεσθαι δύναμιν διὰ τοῦτο ἀποκάλυψον σου τὴν δικαιοσύνην ἥδη ἐκεῖνοι ἔλεγον τῷ χριστῷ καὶ ὁ χριστὸς ἐκεῖνοις προσέλεγεν ὅτι πεπλήρωται ὁ ὄρος τῶν ἐτῶν τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἀλλὰ ἐγγίζει ἀλλὰ διὰ καὶ ὑπὲρ ὧν ἐγὼ ἁμαρτησάντων παρεδόθην εἰς θάνατον ἵνα ὑποστρέψωσιν εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ μηκέτι ἁμαρτήσωσιν ἵνα τὴν ἐν τῷ οὐρανῷ πνευματικὴν καὶ ἀφάρτον τῆς δικαιοσύνης δόξαν κληρονομήσωσιν ἀλλὰ **W** for καὶ εἶπεν αὐτοῖς· καὶ οὖν . . . ἥδη Hier

MATT 28

ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ
καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος,
20 διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν
πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν·
καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι
πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς
συντελείας τοῦ αἰῶνος.

[[MARK 16]]

16 ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισ-
θεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπισ-
τήσας κατακριθήσεται. 17
σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασιν
ἁκολουθήσει ταῦτα¹, ἐν τῷ
ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦ-
σιν, γλώσσαις λαλήσουσιν τ,

18 [καὶ ἐν ταῖς χερσίν] ὄφεις
ἄρουσιν

καὶ ἄν θανάσιμόν τι πίωσιν
οὐ μὴ αὐτοὺς βλάβῃ,
ἐπὶ ἄρρώστους χεῖρας ἐπι-
θήσουσιν καὶ καλῶς ἔξουσιν.]]

[LUKE 10:19]

ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν
τοῦ ³“πατεῖν ἐπάνω ὄφεων” καὶ
σκορπίων,
καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ
ἐχθροῦ,
καὶ οὐδὲν
ὑμᾶς οὐ μὴ ἁδικήσῃ. (§102)

186. THE ASCENSION

[[MARK 16:19, 20]]

[[Ὁ μὲν οὖν κύριος [Ἰησοῦς]
μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς

¹“ἀνελήμφθη εἰς τὸν οὐρανόν”

καὶ ²“ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ
θεοῦ.”

LUKE 24:50-53

Ἐξήγαγεν δὲ αὐτοὺς ἕως
πρὸς Βηθανίαν, καὶ ἐπάρas
τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγησεν
αὐτούς.

51 καὶ ἐγένετο
ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς
διέστη ἀπ' αὐτῶν
[[καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρα-
νόν]].

¹ II K 2:11 ² Ps 110 (109):1 ³ Ps 91(90):13

WH mg: Mk 16:17 ταῦτα παρακολουθήσει | καιναῖς

Lk 24:51 καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν with ABCLWXΘ it vg pesh al pler; ND 5 it syr sin om

	[[MARK 16]]	LUKE 24
	<p>20 ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργούντος καὶ τὸν λόγον βεβαιούντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων. ^τ]]</p> <p>[[Πάντα δὲ τὰ παρηγγελμένα τοῖς περὶ τὸν Πέτρον συντόμως ἐξήγγειλαν. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ ἀνατολῆς καὶ ἄχρι δύσεως ἐξαπέστειλεν δι' αὐτῶν τὸ ἱερὸν καὶ ἄφθαρτον κήρυγμα τῆς αἰωνίου σωτηρίας.]]</p>	<p>52 καὶ αὐτοὶ [[προσκυνήσαντες αὐτὸν]] ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης, 53 καὶ ἦσαν διὰ παντὸς ἐν τῷ ἱερῷ εὐλογοῦντες τὸν θεόν.</p>

WH mg: Mk 16:20 Ἐμήν

Short Conclusions of Mk (Πάντα δὲ etc) read by L^v 099.0112 (which contain the Long Conclusion, 20:9-20, also) 274. mg 1 it syr har mg eth codd.

167402

Bib. Lit.

Author Burton, Ernest De Witt and Goodspeed, Edgar J. B.

Title A harmony of the Synoptic Gospels in Greek.

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
Under Pat. "Ref. Index File"
Made by LIBRARY BUREAU

V. J. Horgan (8)

